

7

ஸ

พระวินัยปิฎก

เล่ม ๓

จุลวรรค ภาค ๒

ขออนบ้น้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

ขุททกวัตตุดุคขันธกะ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ วัตรในการอาบน้ำ

[๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์ ครั้งนั้นแล พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำ สีกาย คือ ขาบ้าง แขนบ้าง ออกบ้าง หลังบ้าง ที่ต้นไม้ ชาวบ้านเห็นแล้วเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรทั้งหลายอาบน้ำ จึงสีกาย คือ ขาบ้าง แขนบ้าง ออกบ้าง หลังบ้าง ที่ต้นไม้ เหมือนพวกนักมวยผู้ชกกันด้วยหมัด เหมือนพวกชาวบ้านผู้ชอบแต่งผิวเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกนั้นเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ ... จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า ภิกษุฉัพพัคคีย์อาบน้ำ สีกาย คือ ขาบ้าง แขนบ้าง ออกบ้าง หลังบ้าง ที่ต้นไม้ จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ทรงตีเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร มิใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน โมฆบุรุษเหล่านั้นอาบน้ำจึงสีกาย คือ ขาบ้าง แขนบ้าง ออกบ้าง หลังบ้าง ที่ต้นไม้เล่า การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมมิกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอาบน้ำ ไม่พึงสีกาย ที่ต้นไม้ รูปใดสี ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๒] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำ สีกาย คือ ขาบ้าง แขนบ้าง

ออกบ้าง หลังบ้าง ที่เสา ชาวบ้านเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระ-

*สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรทั้งหลายอาบน้ำ จึงได้สีกาย คือ ขาบ้าง แขนบ้าง

ออกบ้าง หลังบ้าง ที่เสา เหมือนพวกนักมวยผู้ชกกันด้วยหมัด เหมือนพวกชาว

บ้านผู้ชอบแต่งผิวเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกนั้นเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ ...

จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า ...

จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่ง
กะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอาบน้ำไม่พึงสีกายที่เสา รูปใดสี ต้อง
อาบตีทุกกฏ ฯ

[๓] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำ สีกาย คือ ขาบ้าง แขนบ้าง
อกบ้าง หลังบ้าง ที่ฝา ชาวบ้านเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระ-
*สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรทั้งหลายอาบน้ำ จึงได้สีกาย คือ ขาบ้าง แขนบ้าง
อกบ้าง หลังบ้าง ที่ฝา เหมือนพวกนักมวยผู้ชกกันด้วยหมัด เหมือนพวกชาวบ้านผู้
ชอบแแต่ผิวเล่า ...

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
อาบน้ำ ไม่พึงสีกายที่ฝา รูปใดสี ต้องอาบตีทุกกฏ ฯ

[๔] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำ ย่อมอาบในสถานที่อันไม่สม-
*ควร ชาวบ้านเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคม
ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ ... จึงกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ข่าว่า ... จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่ง
กะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอาบน้ำ ไม่พึงอาบในสถานที่อันไม่
สมควร รูปใดอาบ ต้องอาบตีทุกกฏ ฯ

[๕] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำดูด้วยมือที่ทำด้วยไม้ ชาวบ้าน
เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคม ภิกษุทั้ง-
*หลายได้ยินพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ ... จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
ไม่พึงอาบน้ำดูด้วยมือที่ทำด้วยไม้ รูปใดอาบ ต้องอาบตีทุกกฏ ฯ

[๖] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำดูด้วยก้อนจूरณหินสีตั้งพลอยแดง
ชาวบ้านเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคม ภิกษุ
ทั้งหลาย ... จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
ไม่พึงอาบน้ำดูด้วยก้อนจूरณหินสี่ตั้งพลอยแดง รูปใดอาบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๗] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ผลัดกันดูตัว ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลาย ... จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่
พึงผลัดกันดูตัว รูปใดให้ทำ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๘] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำดูด้วยไม้บังเวียนที่จักเป็นพินมnger
ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม
ภิกษุทั้งหลาย ... จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
ไม่พึงอาบน้ำดูด้วยไม้บังเวียนที่จักเป็นพินมnger รูปใดอาบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๙] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคหิด ภิกษุนั้นวันไม้บังเวียน
ที่จักเป็นพินมngerเสีย ย่อมไม้สบาย ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา-
*อนุญาตไม้บังเวียนที่มีได้จักเป็นพินมngerแก่ภิกษุอาพาธ ฯ

[๑๐] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งทูปพลภาพเพราะชรา เมื่ออาบน้ำ ไม่
สามารถจะดูกายของตนได้ ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตเกลียวผ้า ฯ

[๑๑] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งรังเกียจเพื่อจะทำการดูหลัง ... ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตการดูหลังด้วยมือ ฯ

เรื่องเครื่องประดับต่างชนิด

[๑๒] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ทรงเครื่องประดับหู ... ทรงสังวาล
ทรงสร้อยคอ ทรงเครื่องประดับเอว ทรงวลัย ทรงสร้อยตาบ ทรงเครื่องประดับ
ข้อมือ ทรงแหวนประดับนิ้วมือ ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ...
เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกนั้นเพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาอยู่ ... จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า
ภิกษุฉัพพัคคีย์ทรงเครื่องประดับหู ทรงสังวาล ทรงสร้อยคอ ทรงเครื่องประดับ-

*เอว ทรงวลัย ทรงสร้อยตาบ ทรงเครื่องประดับข้อมือ ทรงแหวนประดับนิ้วมือ
จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่ง
กะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทรงเครื่องประดับหู ไม่พึงทรง
สังวาล ไม่พึงทรงสร้อยคอ ไม่พึงทรงเครื่องประดับเอว ไม่พึงทรงวลัย ไม่พึง
ทรงสร้อยตาบ ไม่พึงทรงเครื่องประดับข้อมือ ไม่พึงทรงแหวนประดับนิ้วมือ รูปใด
ทรง ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องไว้ผมยาว

[๑๓] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ไว้ผมยาว ชาวบ้านเพ่งโทษ ติเตียน
โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่อง
นั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไว้ผมยาว
รูปใดไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ไว้ผมได้สองเดือน หรือยาวสององคุลี ฯ

[๑๔] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์เสียมผมด้วยแปรง เสียมผมด้วยหวี
เสียมผมด้วยนิ้วมือต่างหวี เสียมผมด้วยน้ำมันผสมกับขี้ผึ้ง เสียมผมด้วยน้ำมันผสม
กับน้ำ ชาวบ้านเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศก
คาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเสียมผมด้วย
แปรง ไม่พึงเสียมผมด้วยหวี ไม่พึงเสียมผมด้วยนิ้วมือต่างหวี ไม่พึงเสียมผมด้วย
น้ำมันผสมกับขี้ผึ้ง ไม่พึงเสียมผมด้วยน้ำมันผสมกับน้ำ รูปใดเสย ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องส่องดูเงาหน้า

[๑๕] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ส่องดูเงาหน้าในแว่นบั้ง ในภาชนะ
น้ำบั้ง ชาวบ้านเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศก
คาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงดูเงาหน้าใน
แว่นหรือในภาชนะน้ำ รูปใดดู ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๖] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่ง เป็นแผลที่หน้า เธอถามภิกษุทั้งหลายว่า
แผลของผมเป็นเช่นไร ขอรับ ภิกษุทั้งหลายตอบอย่างนี้ว่า แผลของคุณเป็นเช่นนี้
ขอรับ เธอไม่เชื่อ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ดูเงาหน้า
ที่แว่นหรือที่ภาชนะน้ำได้ เพราะเหตุอาพาธ ฯ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ทาหน้าเป็นต้น

[๑๗] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ทาหน้า ภูหน้า ผัดหน้า เจิมหน้า ด้วยมโนศิลา ย้อมตัว ย้อมหน้า ย้อมทั้งตัวและหน้า ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทาหน้า ไม่พึงภูหน้า ไม่พึงผัดหน้า ไม่พึงเจิมหน้าด้วยมโนศิลา ไม่พึงย้อมตัว ไม่พึงย้อมหน้า ไม่พึงย้อมทั้งตัวและหน้า รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๘] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ทาหน้าได้ เพราะเหตุอาพาธ ฯ

[๑๙] สมัยต่อมา ที่พระนครราชคฤห์ มีงานมหรสพบนยอดเขา พระฉัพพัคคีย์ได้ไปเที่ยวดูงานมหรสพ ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้ไปดูการฟ้อนรำ การขับร้อง และการประโคมดนตรี เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไปดูการฟ้อนรำ การขับร้อง หรือการประโคมดนตรี รูปใดไป ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องสวดพระธรรมด้วยทำนอง

[๒๐] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ เหมือนพวกเราขับ ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกนั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า ... จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ มีโทษ ๕ ประการนี้ คือ:-

๑. ตนยินดีในเสียงนั้น

๒. คนอื่นก็ยินดีในเสียงนั้น

๓. ชาวบ้านดีเตียน

๔. สมมติของผู้พอใจการทำเสียงย่อมเสียไป

๕. ภิกษุชั้นหลังจะถือเป็นเยี่ยงอย่าง

ดูกรภิกษุทั้งหลาย โทษ ๕ ประการนี้แล ของภิกษุผู้สวดพระธรรมด้วย
ทำนองยาวคล้ายเพลงขับ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ
รูปใดสวด ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

เรื่องการสวดสรภัญญะ

[๒๑] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายรังเกียจในการสวดสรภัญญะ จึงกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สวดเป็น
ทำนองสรภัญญะได้ ๑

[๒๒] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ห่มผ้าขนสัตว์ มีขนข้างนอก ชาวบ้าน
ฟังโทษ ดีเตียน โพนทนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคมาม ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงห่มผ้าขนสัตว์
มีขนข้างนอก รูปใดห่ม ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

เรื่องทรงห้ามฉันทมะม่วง

[๒๓] สมัยต่อมา มะม่วงที่พระราชอุทยานของพระเจ้าพิมพิสารจอม
เสนาภาคชราช กำลังมีผล พระองค์ทรงอนุญาตไว้ว่า ขออาราธนาพระคุณเจ้า
ทั้งหลาย ฉันทผลมะม่วงตามสบายเถิด พระฉัพพัคคีย์สอยผลมะม่วงกระทั่ง
ผลอ่อนๆ ฉันท พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนาภาคชราชต้องพระประสงค์ผลมะม่วง จึงรับ
สั่งกับมหาดเล็กว่า ไปเถิด พนาย จงไปสวนเก็บมะม่วงมา มหาดเล็กรับพระ
บรมราชโองการแล้ว ไปสู่พระราชอุทยาน บอกคนรักษาพระราชอุทยานว่า ในหลวง
มีพระประสงค์ผลมะม่วง ท่านจงถวายผลมะม่วง คนรักษาพระราชอุทยานตอบว่า
ผลมะม่วงไม่มี ภิกษุทั้งหลายเก็บไปฉันทหมด กระทั่งผลอ่อนๆ มหาดเล็กเหล่านั้น
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระเจ้าพิมพิสารฯ รับสั่งว่า พระคุณเจ้าทั้งหลายฉันทผล
มะม่วงหมดก็ดีแล้ว แต่พระผู้มีพระภาคทรงสรรเสริญความรู้จักประมาณ ชาวบ้าน
ฟังโทษ ดีเตียน โพนทนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงไม่
รู้จักประมาณ ฉันทผลมะม่วงของในหลวงหมด ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกนั้นฟังโทษ
ดีเตียน โพนทนาอยู่ ... จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันทผลมะม่วง

รูปใดฉันต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๒๔] สมัยต่อมา สัปบุรุษหมู่หนึ่งถวายภัตตาหารแก่สงฆ์ เขาจัดผลไม้ มะม่วงเป็นชิ้นๆ ไว้ในกับข้าว ภิกษุทั้งหลายรังเกียจ ไม่รับประเคน ...

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงรับประเคนฉันเถิด เราอนุญาตผลมะม่วงเป็นชิ้นๆ ฯ

สมณกัมปะ ๕ อย่าง

[๒๕] สมัยต่อมา สัปบุรุษหมู่หนึ่งถวายภัตตาหารแก่สงฆ์ เขาไม่ได้ผ่านผลไม้เป็นชิ้นๆ ในโรงอาหารแล้วไปด้วยผลมะม่วงทั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่รับประเคน ...

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงรับประเคนฉันเถิด เราอนุญาตให้ฉันผลไม้โดยสมณกัมปะ ๕ อย่าง คือ

๑. ผลไม้ที่ทนด้วยไฟ
๒. ผลไม้ที่กรีดด้วยศัสตรา
๓. ผลไม้ที่จิกด้วยเล็บ
๔. ผลไม้ที่ไม่มีเมล็ด
๕. ผลไม้ที่ปล่อนเมล็ดออกแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ฉันผลไม้โดยสมณกัมปะ ๕ อย่างนี้ ฯ

เรื่องภิกษุอุกุกัด

[๒๖] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งอุกุกัดถึงมรณภาพ ภิกษุทั้งหลายกราบพูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุรูปนั้นไม่ได้แผ่เมตตาจิตไปสู่ตระกูลพญางูทั้ง ๔ เป็นแน่ เพราะถ้าภิกษุรูปนั้นแผ่เมตตาจิตไปสู่ตระกูลพญางูทั้ง ๔ ภิกษุรูปนั้นจะไม่พึงอุกุกัดถึงมรณภาพ ตระกูลพญางูทั้ง ๔ อะไรบ้าง คือ

๑. ตระกูลพญางูวิรูปักษะ
๒. ตระกูลพญางูเอราปละ
๓. ตระกูลพญางูฉัพยาปุตตะ
๔. ตระกูลพญางูกัณหาโคตมกะ

ภิกษุรูปนั้นไม่ได้แผ่เมตตาจิตไปสู่ตระกูลพญางูทั้ง ๔ นี้เป็นแน่ เพราะถ้าภิกษุรูปนั้นแผ่เมตตาจิตไปสู่ตระกูลพญางูทั้ง ๔ นี้ ภิกษุรูปนั้นจะไม่พึงอุกุกัดถึงมรณภาพ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แผ่เมตตาจิตไปสู่ตระกูลพญางูทั้ง ๔ นี้ เพื่อคุ้มครองตน เพื่อรักษาตน เพื่อป้องกันตน ก็แล พึงทำการแผ่อย่างนี้-

คาถาแผ่เมตตากันงูกัด

[๒๗] เรากับพญางูตระกูลวิรูปกษะ จงมีเมตตาท่อกัน

เรากับพญางูตระกูลเอราปละ จงมีเมตตาท่อกัน

เรากับพญางูตระกูลฉัพยาปุตตะ จงมีเมตตาท่อกัน

เรากับพญางูตระกูลกัณหาโคตมกะ จงมีเมตตาท่อกัน

เรากับฝูงสัตว์ที่ไม่มีเท้า จงมีเมตตาท่อกัน

เรากับฝูงสัตว์ ๒ เท้า จงมีเมตตาท่อกัน

เรากับฝูงสัตว์ ๔ เท้า จงมีเมตตาท่อกัน

เรากับฝูงสัตว์มีเท้ามาก จงมีเมตตาท่อกัน

สัตว์ไม่มีเท้าอย่าได้เบียดเบียนเรา สัตว์ ๒ เท้าอย่า

ได้เบียดเบียนเรา สัตว์ ๔ เท้าอย่าได้เบียดเบียนเรา

สัตว์มีเท้ามากอย่าได้เบียดเบียนเรา แลสัตว์ที่เกิด

แล้วยังมีชีวิตทั้งมวลทุกหมู่เหล่า จงประสพความ

เจริญ อย่าได้พบเห็นสิ่งลามกสักน้อยหนึ่งเลย

พระพุทธเจ้ามีพระคุณหาประมาณมิได้ พระธรรมมีพระคุณหาประมาณมิได้ พระ

สงฆ์มีพระคุณหาประมาณมิได้ แต่สัตว์เลือดกลานทั้งหลาย คือ งู แมลงป่อง

ตะขาบ แมลงมุม ตั๊กแตน หนู มีคุณพอประมาณ ความรักษาอันเราทำแล้ว

ความป้องกันอันเราทำแล้ว ขอฝูงสัตว์ทั้งหลายจงถอยกลับไปเกิด เรานั้นขอมนัส

การแต่พระผู้มีพระภาค ขอนมัสการแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๗ พระองค์ ฯ

เรื่องภิกษุตัดองค์กำเนิด

[๒๘] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งถูกความกระสันเบียดเบียน ได้ตัดองค์

กำเนิดของตนเสีย ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมฆบุรุษนั้น เมื่อสิ่งที่

จะพึงตัดอย่างอื่นยังมี ไฟล้ไปตัดเสียอีกอย่าง ภิกษุไม่พึงตัดองค์กำเนิดของตน

รูปใดตัด ต้องอาบัติอุลลัจจัย ฯ

เรื่องบาตรปทุมไม้จันทน์

[๒๙] สมัยต่อมา ปทุมไม้จันทน์มีราคามาก ได้บังเกิดแก่เศรษฐี

ชาวเมืองราชคฤห์ จึงราชคหเศรษฐีได้คิดว่า ถ้าอะไรเราจะให้กึ่งบาตรด้วยปทุมไม้

จันทน์นี้ ส่วนที่กึ่งเหลือเราจักเก็บไว้ใช้ และเราจักให้บาตรเป็นทาน หลัง

จากนั้น ท่านราชคหเศรษฐีให้กึ่งบาตรด้วยปทุมไม้จันทน์นั้น แล้วใส่สาแหลก

แขวนไว้ที่ปลายไม้ใฝ่ผูกต่อๆ กันขึ้นไป แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า สมณะหรือพราหมณ์

ผู้ใด เป็นพระอรหันต์และมีฤทธิ์ จงปลดบาตรที่เราให้แล้วไปเถิด ฯ

[๓๐] ขณะนั้น ปุณณะก็สลับเข้าไปหาท่านราชคหเศรษฐีแล้ว กล่าวว่า

ท่านคหบดี อาตมานี้แหละเป็นพระอรหันต์และมีฤทธิ์ ขอท่านจงให้บาตรแก่

อาตมาเถิด ท่านเศรษฐีตอบว่า ท่านเจ้าข้า ถ้าพระองค์เจ้าเป็นพระอรหันต์และมีฤทธิ์ ก็จงปลดบาตรที่ข้าพเจ้าให้แล้วนั้นแลไปเถิด

ต่อมา ท่านมักขลิโคศล ท่านอชิตกตสกัมพล ท่านปุกุชกัจฉายนะ ท่านสัตย์ชัยเวถฐบุตร ท่านนิครนถ์นาฏบุตร ได้เข้าไปหาท่านราชคหเศรษฐี แล้วกล่าวว่า ท่านคหบดี อาตมานี้แหละเป็นพระอรหันต์ และมีฤทธิ์ ขอท่านจงให้บาตรแก่อาตมาเถิด ท่านเศรษฐีตอบว่า ท่านเจ้าข้า ถ้าพระองค์เจ้าเป็นพระอรหันต์และมีฤทธิ์ ก็จงปลดบาตรที่ข้าพเจ้าให้แล้วนั้นแลไปเถิด ฯ

เรื่องพระปิณโฑลภารทวาชเถระ

[๓๑] สมัยต่อมา ท่านพระมหาโมคคัลลานะกับท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระ ครองอินทรวาสกในเวลาเช้าแล้ว ถือบาตรจีวร เข้าไปบิณฑบาตในเมืองราชคฤห์ อันที่แท้ ท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระ เป็นพระอรหันต์และมีฤทธิ์ แม้ท่านพระมหาโมคคัลลานะก็เป็นพระอรหันต์และมีฤทธิ์ จึงท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระ ได้กล่าวกะท่านพระมหาโมคคัลลานะว่า ไปเถิด ท่านโมคคัลลานะ จงปลดบาตรนั้นลง บาตรนั้นของท่าน แม้ท่านพระโมคคัลลานะก็กล่าวกะท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระว่า ไปเถิด ท่านภารทวาชเถระ จงปลดบาตรนั้นลง บาตรนั้นของท่าน จึงท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระเหาะขึ้นสู่เวหาส ถือบาตรนั้นเวียนไปรอบเมืองราชคฤห์ ๓ รอบ ฯ

[๓๒] ครั้งนั้น ท่านราชคหเศรษฐีพร้อมกับบุตรภรรยา ยืนอยู่ในเรือนของตน ประคองอัญชลินมัสการ กล่าวนิมนต์ว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระองค์เจ้าภารทวาชเถระ จงประดิษฐานในเรือนของข้าพเจ้านี้เถิด จึงท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระ ประดิษฐานในเรือนของท่านราชคหเศรษฐี ขณะนั้น ท่านราชคหเศรษฐีรับบาตรจากมือของท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระ แล้วได้จัดของเคี้ยวมีค่ามาก ถวายท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระ ท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระได้รับบาตรนั้นไปสู่พระอารามชาวบ้านได้ทราบข่าวว่า ท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระปลดบาตรของราชคหเศรษฐีไปแล้ว และชาวบ้านเหล่านั้นมีเสียงอึกทึกกรียวกราว ติดตามพระปิณโฑลภารทวาชเถระไปข้างหลังๆ พระผู้มีพระภาคได้ทรงสดับเสียงอึกทึกกรียวกราว ครั้นแล้วตรัสถามท่านพระอานนท์ว่า อานนท์ นั้นเสียงอึกทึกกรียวกราว เรื่องอะไรกัน ท่านพระอานนท์กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระปลดบาตรของท่านราชคหเศรษฐีลงแล้ว พวกชาวบ้านทราบข่าวว่า ท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระปลดบาตรของท่านราชคหเศรษฐีลงแล้ว จึงพากันติดตามท่านพระปิณโฑลภารทวาชเถระมาข้างหลังๆ อย่างอึกทึกกรียวกราว พระพุทธเจ้าข้า เสียงอึกทึกกรียวกราวนี้คือเสียงนั้น พระพุทธเจ้าข้า ฯ

[๓๓] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุ

เป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระปิณฑาทถการ-
*ทวาชะว่า การทวาชะ บ่าวว่า เธอปลดบาตรของราชคหเศรษฐีลง จริงหรือ
ท่านพระปิณฑาทถการทวาชะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงคติเตียนว่า การทวาชะ การกระทำของเธอนั้น
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน
เธอจึงได้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์ แก่พวกคฤหัสถ์
เพราะเหตุแห่งบาตรไม้ ซึ่งเป็นดุจซากศพแล้ว มาดูคามแสดงของลับ เพราะ
เหตุแห่งทรัพย์ซึ่งเป็นดุจซากศพแม้ฉนั้นใด เธอก็นั้นนั้นเหมือนกัน ได้แสดงอิทธิ-
*ปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์ แก่พวกคฤหัสถ์ เพราะเหตุแห่งบาตร
ไม้ซึ่งเป็นดุจซากศพ การกระทำของเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์ แก่
พวกคฤหัสถ์ รูปใดแสดง ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงทำลายบาตรไม้นั้น บดให้ละเอียด ใช้เป็นยา
หยอดตาของภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุไม่พึงใช้บาตรไม้ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ
เรื่องบาตร

[๓๔] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ใช้บาตรต่างๆ คือ บาตรทำด้วยทองคำ
บาตรทำด้วยเงิน ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์
ผู้บริโภคมาม ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้บาตรทองคำ
ไม่พึงใช้บาตรเงิน ไม่พึงใช้บาตรแก้วมณี ไม่พึงใช้บาตรแก้วไพฑูรย์ ไม่พึงใช้
บาตรแก้วผลึก ไม่พึงใช้บาตรทองสัมฤทธิ์ ไม่พึงใช้บาตรกระฉก ไม่พึงใช้บาตร
ดีบุก ไม่พึงใช้บาตรตะกั่ว ไม่พึงใช้บาตรทองแดง รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตบาตร ๒ ชนิด คือ บาตรเหล็ก ๑ บาตร
ดิน ๑ ฯ

[๓๕] สมัยต่อมา ก้นบาตรเหล็ก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระ
ผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตบังเวียนรองบาตร ฯ

[๓๖] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ใช้บังเวียนรองบาตรต่างๆ ทำด้วยทอง
ทำด้วยเงิน ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียนโพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคม
าม ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้บังเวียน
รองบาตรต่างๆ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตบังเวียนรองบาตร ๒ ชนิด คือ ทำด้วย

ดีบุก ๑ ทำด้วยตะกั่ว ๑ บังเวียนรองบาตรหนา ไม่กระชับกับบาตร ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้กลิ้งบังเวียนรองบาตรที่กลิ้งแล้วยังเป็นคลื่น ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตให้จักเป็นพื้นมังกร ฯ

[๓๗] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ใช้บังเวียนรองบาตรอันวิจิตร จ้างเขา
ทำให้มีลวดลายเป็นรูปภาพ เที้ยวแสดงไปแม่ตามถนน ชาวบ้านฟังโทษ ดิเสียน
โทษทะนาวา ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้บังเวียนรองบาตร
อันวิจิตร ที่จ้างเขาทำให้มีลวดลายเป็นรูปภาพ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้บังเวียนรองบาตรอย่างธรรมดา ฯ

[๓๘] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายเก็บงำบาตรทั้งที่ยังมีน้ำ บาตรเหม็นอับ
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บาตรที่ยังมีน้ำ ภิกษุ
ไม่พึงเก็บงำ รูปใดเก็บงำ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ผึ่งแล้วจึงเก็บงำบาตร ฯ

[๓๙] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายผึ่งบาตรทั้งที่ยังมีน้ำ บาตรมีกลิ่นเหม็น
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บาตรที่ยังมีน้ำ ภิกษุไม่พึง
ผึ่งไว้ รูปใดผึ่งไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำให้หมดน้ำเสียก่อนผึ่ง แล้วจึงเก็บงำ
บาตร ฯ

[๔๐] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายวางบาตรไว้ในที่ร้อน ผีวบาตรเสีย ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
ไม่พึงวางบาตรไว้ในที่ร้อน รูปใดวางไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ผึ่งไว้ในที่ร้อนครู่เดียว แล้วจึงเก็บงำบาตร ฯ

[๔๑] สมัยต่อมา บาตรเป็นอันมาก ไม่มีเชิงรอง ภิกษุทั้งหลายวาง
เก็บไว้ในที่แจ้ง บาตรถูกลมหัวด้วนพัดกลิ้งตกแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเชิงรองบาตร ฯ

[๔๒] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายวางบาตรไว้ริมกระดานเรียบ บาตรกลิ้ง
ตกแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงวางบาตรไว้

ริมกระดานเรียบ รูปใดวางไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๓] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายวางบาตรไว้ริมกระดานเลียบเล็ก ๆ
นอกฝา บาตรกลิ้งตกแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงวางบาตรไว้
ริมกระดานเลียบเล็ก ๆ นอกฝา รูปใดวางไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๔] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายคว่ำบาตรไว้ที่พื้นดิน ขอบบาตรลึก
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้หุ้กรอง
หุ้มาที่รองถูกปลวกกัด ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้ท่อนฝ้าย
รอง ท่อนฝ้ายถูกปลวกกัด ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตแทนเก็บบาตร
บาตรตกจากแทนเก็บ บาตรแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้หม้อ
เก็บบาตร บาตรครูดสีกับหม้อเก็บบาตร ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้ธุงบาตร
สายโยกไม่มี ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตสายโยกเป็น
ด้ายถัก ฯ

[๔๕] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายแขวนบาตรไว้ที่ไม่เดียวข้างฝาข้าง ที่
ไม้ขนาดทนต์บ้าง บาตรพลัดตกแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงแขวนบาตรไว้
รูปใดแขวนไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๖] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายเก็บบาตรไว้บนเตียง เผลอสตินั่งทับ
บาตรแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเก็บบาตรไว้
บนเตียง รูปใดเก็บ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๗] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายเก็บบาตรไว้บนตั่ง เผลอสตินั่งทับ
บาตรแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเก็บบาตรไว้
บนตั่ง รูปใดเก็บ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๘] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายวางบาตรไว้บนตัก เผลอสติลุกขึ้น

บาตรตกแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงวางบาตรไว้บนตัก รูปใดวาง ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๕] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายเก็บบาตรไว้บนกมล กลดกมลห้วงหัวพันพัต บาตรตกแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเก็บบาตรไว้บนกมล รูปใดเก็บไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๖] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายถือบาตรอยู่ ผลักบานประตูเข้าไป บาตรกระทบบานประตูแตก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุถือบาตรอยู่ไม่พึงผลักบานประตูเข้าไป รูปใดผลัก ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๗] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายใช้กระโหลกน้ำเต้าเทียววิณฑบาท ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกเดียรฉัตร ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้กระโหลกน้ำเต้าเทียววิณฑบาท รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๘] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายใช้กระบือม้อเทียววิณฑบาท ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกเดียรฉัตร ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้กระบือม้อเทียววิณฑบาท รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๙] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งใช้ของบังสุกุลทุกอย่าง เธอใช้บาตรกระโหลกผี สตรีผู้หนึ่งเห็นเข้า กล่าวได้ร้องเสียงวิตแสดงความหวาดเสียวว่า นีปีศาจแน่ ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงใช้บาตรกระโหลกผีเหมือนพวกปีศาจ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้บาตรกระโหลกผี รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ อนึ่ง ภิกษุไม่พึงใช้ของบังสุกุลทุกอย่าง รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๐] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายใช้บาตรรับเศษอาหารบ้าง ก้างบ้าง น้ำบัวนปากบ้าง ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้จึงใช้บาตรต่างกระโหลก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้บาตรรับเศษ
อาหาร ก้าง หรือน้ำบัววนปาก รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ เรานุญาตให้ใช้
กระโถน ฯ

เรื่องจีวร

[๕๕] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายใช้มือฉีกผ้าแล้วเย็บเป็นจีวร จีวรมีแนว
ไม่เสมอกัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้มิดมีผ้าพัน ฯ

[๕๖] สมัยต่อมา มิดมีด้ามบังเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้มิดมีด้าม ฯ

[๕๗] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ใช้ด้ามมิดต่างๆ ทำด้วยทอง ทำด้วย
เงิน ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคม
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้ด้ามมิดต่างๆ
รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้ด้ามมิดที่ทำด้วยกระดูก งา เขา ไม้้อ
ไม้ใผ่ ไม้ธรรมดา ครั้ง เมล็ดผลไม้ โลหะ และกระดูกงาช้าง ฯ

[๕๘] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายใช้ขนไก่บ้าง ไม้กัลดบ้าง เย็บจีวร
จีวรเย็บแล้วไม่ดี ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้เข็ม เข็มขึ้น
สนิม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้กล่องเข็ม แม้นกล่องเข็ม
ก็ยังขึ้นสนิม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้รอยด้วยแปรงข้าวหมาก
แม้นแปรงข้าวหมาก เข็มก็ยังขึ้นสนิม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาต
ให้รอยด้วยแปรงเจือขมิ้นผง แม้นแปรงเจือขมิ้นผงเข็มก็ยังขึ้นสนิมได้ ... ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้ฝู่นหิน แม้นฝู่นหินเข็มก็ยังขึ้นสนิม ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ทำด้วยขี้ผึ้ง ฝู่นหินแตก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้ผ้ามัดขี้ผึ้งพอกฝู่นหิน ฯ

เรื่องไม้สะดึง

[๕๙] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายตอกหลักลงในที่นั้นๆ ผูกขึงเย็บจีวร
จีวรเสียมุม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตไม้สะดึง เข็อกผูก
ไม้สะดึง ให้ผูกลงในที่นั้นๆ เย็บจีวรได้ ภิกษุทั้งหลายขึงไม้สะดึงในที่ไม่เรียบ
ไม้สะดึงหัก ... พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงขึงไม้สะดึง

ในที่ไม่ว่าเสมอ รูปใดจึง ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุทั้งหลายจึงไม้สะตั้งบนพื้นดิน ไม้สะตั้งเปื้อนฝุ่น ... ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้หญ้ารอง ขอบไม้สะตั้งชำระ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เรานุญาตให้ตามขอบเหมือนผ้าอนุวาท ไม้สะตั้งไม้พอ ... ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตไม้สะตั้งเล็ก ไม้ประกับ ซี่ไม้สำหรับสอดเข้าในระหว่าง
จิวรสองชั้น เชือกรัดสะตั้งในกับสะตั้งนอก ด้ายผูกจิวรลงกับสะตั้งใน ครั้นจึงแล้ว
จึงเย็บจิวร ด้ายเกษียณภายในไม่ว่าเสมอ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาต
ให้ทำหมาย เส้นด้ายคด ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตเส้นด้าย
ตีบรรทัด ฯ

[๖๐] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายมีเท้าเปื้อนเหยียบไม้สะตั้ง ไม้สะตั้ง
เสียหาย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุมีเท้าเปื้อนไม่พึงเหยียบ
ไม้สะตั้ง รูปใดเหยียบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๖๑] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายมีเท้าเปื้อนเหยียบไม้สะตั้ง ไม้สะตั้ง
เสียหาย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุมีเท้าเปื้อนไม่พึงเหยียบ
ไม้สะตั้ง รูปใดเหยียบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๖๒] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายสวมรองเท้าเหยียบไม้สะตั้ง ไม้สะตั้ง
เสียหาย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุสวมรองเท้าไม่พึงเหยียบ
ไม้สะตั้ง รูปใดเหยียบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๖๓] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายเย็บจิวร รับเข็มด้วยนิ้วมือ นิ้วมือก็เจ็บ
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้ปลอกสวม
นิ้วมือ ฯ

[๖๔] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ใช้ปลอกสวมนิ้วมือต่างๆ คือ ทำด้วย
ทอง ทำด้วยเงิน ชาวบ้านเฟงโทษ ดิเตียน โพนทะนาวา ... เหมือนพวกคฤหัสถ์
ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้ปลอกสวม
นิ้วมือต่างๆ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้ปลอกสวมนิ้วมือที่ทำด้วยกระดูก ...
ทำด้วยกระดูกงูสังข์ ฯ

[๖๕] สมัยต่อมา เข็มบ้าง มีดบ้าง ปลอกสวมนิ้วมือบ้าง หายไป

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกล่องเก็บเครื่องเย็บผ้า ภิกษุทั้งหลายมิควรวางอยู่แต่ในกล่องเก็บเครื่องเย็บผ้า ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตถุงเก็บปลอกนิ้วมือ สายโยกไม้มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตสายโยกเป็นด้ายถัก ฯ
เรื่องโรงสะตัง

[๖๖] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายเย็บจีวรอยู่ในที่แจ้ง ลำบากด้วยความหนาวบ้าง ความร้อนบ้าง จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตโรงสะตัง ปะรำสะตัง โรงสะตังมีพื้นที่ต่ำ น้ำท่วม

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถมพื้นที่ให้สูง ดินที่ถมพังทะลาย พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถมดินที่ถม ๓ อย่าง คือ ก่อด้วยอิฐ ๑ ก่อด้วยศิลา ๑ ก่อด้วยไม้ ๑ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบันได ๓ อย่าง คือ บันไดอิฐ ๑ บันไดหิน ๑ บันไดไม้ ๑ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงพลัดตก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวสำหรับยึด ฯ

[๖๗] สมัยต่อมา ผงหญ้าที่มุงร่วงลงในโรงสะตัง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รื้อลงแล้วฉาบด้วยดินทั้งข้างนอกข้างใน ให้มีสีขาว สีดำ สีเหลือง จำหลักเป็นพวงดอกไม้ เครือไม้ ฟันมังกร ดอกจอกห้ากลีบ ราวจีวรสายระเดียวจีวรได้ ฯ

[๖๘] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายเย็บจีวรเสร็จแล้ว ละทิ้งไม้สะดึงไว้ในที่นั้นเองแล้วหลีกไป หนูบ้าง ปลวกบ้าง กัดกิน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ม้วนไม้สะดึงเก็บไว้ ไม้สะดึงหัก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สอดท่อนไม้ม้วนไม้สะดึงเข้าไป ไม้สะดึงคลี่ออก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเชือกผูก ฯ

[๖๙] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายยกไม้สะดึงเก็บไว้ที่ฝาบ้าง ที่เสาบ้าง แล้วหลีกไป ไม้สะดึงพลัดตกเสียหาย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แขวนไว้ที่เดือยข้างฝา หรือที่ไม้ฉากทนต์ ฯ

[๗๐] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระนครราชคฤห์ตามพุทธาภิรมย์ แล้วเสด็จจาริกทางพระนครเวสาลี ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายใช้บาตรบรรจุ

เข็มบ้าง มีดบ้าง เครื่องยาบ้าง เดินทางไป ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตตุงเก็บเครื่องยา สายโยก
ไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตสายโยกเป็นด้ายถัก ฯ

[๗๑] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งใช้ประคตเอวผูกกรองเท้าเข้าไปบิณฑบาต
ในบ้าน อุบาสกผู้หนึ่งกราบทูลภิกษุรูปนั้น ศีรษะกระทบรองเท้า ภิกษุนั้นขวยใจ
ครั้งเชอกลับไปถึงวัดแล้ว แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายฯ กราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตตุงเก็บรองเท้า สายโยก
ไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตสายโยกเป็นด้ายถัก ฯ

เรื่องผ้ากรองน้ำ

[๗๒] สมัยต่อมา น้ำในระหว่างทาง เป็นอภัยปิยะ ผ้าสำหรับกรองน้ำ
ไม่มี ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตผ้ากรองน้ำ ท่อนผ้าไม่พอ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตผ้า
กรองทำรูปคล้ายซ้อน ผ้าไม่พอ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้กระบอกกรองน้ำ ฯ

[๗๓] สมัยต่อมา ภิกษุ ๒ รูปเดินทางไปในโกศลชนบท ภิกษุรูปหนึ่ง
ประพุดต่อนาง ภิกษุเพื่อนเตือนภิกษุรูปนั้นว่า คุณอย่าทำอย่างนี้ซี ขอรับ การ
ทำนี้ไม่ควร ภิกษุนั้นผูกโกรธภิกษุเพื่อน ครั้นภิกษุเพื่อนกระหายน้ำ พุดอ้อนวอน
ภิกษุรูปที่ผูกโกรธว่า โปรดให้ผ้ากรองน้ำแก่ผม ผมจกดื่มน้ำ ภิกษุรูปที่ผูกโกรธไม่
ยอมให้ ภิกษุเพื่อนกระหายน้ำถึงมรณภาพ ครั้นภิกษุรูปที่ผูกโกรธไปถึงวัดแล้ว
เล่าความนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายฯ ถามว่า ท่านถูกเพื่อนอ้อนวอนขอผ้ากรองน้ำ ก็
ไม่ให้เที่ยวหรือ เธอรับว่า อย่างนั้น ขอรับ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุเมื่อถูกขอผ้ากรองน้ำจึงไม่ให้กัน แล้ว
กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ฯ

ประชุมสงฆ์สอบถาม

[๗๔] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะ
เหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุเหล่านั้นว่า ดูกร
ภิกษุ ข้าว่า เธอถูกอ้อนวอนขอผ้ากรองน้ำ ก็ไม่ยอมให้ จริงหรือ

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงตีเตียน

พระผู้มีพระภาคฯ พุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโฆมนุรุษ การกระทำของเธอนั้น
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเมื่อ
เธอถูกเขาอ้อนวอนขอผ้ากรองน้ำจึงไม่ยอมให้ การกระทำของเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อ
ความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถารับสั่งกะภิกษุ

ทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เดินทางเมื่อถูกเขาอ้อนวอนขอผ้ากรองน้ำ จะไม่พึงให้ ไม่ควร รูปใดไม่ให้ ต้องอาบัติทุกกฏ

อนึ่ง ภิกษุไม่มีผ้ากรองน้ำ อย่าเดินทางไกล รูปใดเดินทาง ต้องอาบัติทุกกฏ ถ้าผ้ากรองน้ำ หรือกระบอกกรองน้ำไม่มี แม้มุมผ้าสังฆาฏิ ก็พึงอธิฐานว่า เราจักกรองน้ำด้วยมุมผ้าสังฆาฏินี้คัม ดังนี้ ฯ

[๗๕] ครั้นพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกโดยลำดับ ถึงพระนครเวสาลีแล้ว ทราบว่า พระองค์ประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา ป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลีนั่น ฯ

[๗๖] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายทำนวักรรมอยู่ ผ้ากรองน้ำไม่พอกัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตผ้ากรองน้ำมีขอบ ผ้ากรองน้ำมีขอบไม่พอใช้ ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ลาดผ้าลงบนหน้า ฯ

[๗๗] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถูกขอรบกวณ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตมัง ฯ

เรื่องที่จงกรมและเรือนไฟ

[๗๘] สมัยนั้น ทายกทายิกาในพระนครเวสาลีเริ่มจัดปรุงอาหารประณีต ขึ้นตามลำดับ ภิกษุทั้งหลายฉันอาหารอันประณีตแล้ว มีร่างกายอันโทสสังสม มีอาพาธมาก ครั้งนั้น หมอชีวกโกมารภัจได้ไปสู่มืองเวสาลีด้วยกิจจำเป็นบางอย่าง ได้เห็นภิกษุทั้งหลาย มีร่างกายอันโทสสังสม มีอาพาธมาก ครั้นแล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า บัดนี้ ภิกษุทั้งหลายมีร่างกายอันโทสสังสม มีอาพาธมาก ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ขอพระผู้มีพระภาค ได้โปรดทรงอนุญาตที่จงกรมและเรือนไฟแก่ภิกษุทั้งหลายเถิด พระพุทธเจ้าข้า เมื่อเป็นเช่นนั้น ภิกษุทั้งหลายจักมีอาพาธน้อย

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้หมอชีวกโกมารภัจเห็นแจ้ง สมทานอาจหาญ ร่าเริงด้วยธรรมิกถา จึงหมอชีวกโกมารภัจลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณกลับไป ฯ

พุทธาอนุญาตที่จงกรมและเรือนไฟ

[๗๙] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถาในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตที่จงกรมและเรือนไฟ ฯ

[๘๐] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายจงกรมในที่ขรุขระ เท้าเจ็บ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำที่จงกรม

ให้เรียบ ๆ

[๘๑] สมัยต่อมา ที่จอมกรมีพื้นที่ต่ำ น้ำท่วม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำที่จอมกรให้สูง ที่ถมพังลง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ก่อมูลดินที่ถม ๓ ชนิด คือ ก่อด้วยอิฐ ๑ ก่อด้วยหิน ๑ ก่อด้วยไม้ ๑ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบันได ๓ ชนิด คือ บันไดอิฐ ๑ บันไดหิน ๑ บันไดไม้ ๑ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงพลัดตก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวสำหรับยึด ๆ

[๘๒] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายจงกรมอยู่ในที่จอมกร พลัดตกลงมา ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตรั้วรอบที่จอมกร ๆ

[๘๓] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายจงกรมอยู่กลางแจ้ง ลำบาก ด้วยหนาวบ้าง ร้อนบ้าง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตโรงจอมกร ผงหญ้าที่มุงหล่นเคลื่อนในโรงจอมกร ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รื้อลงแล้วฉาบด้วยดินทั้งข้างนอกข้างใน ทำให้มีสีขาว สีดำ สีเหลือง จำหลักเป็นพวงดอกไม้ เครือไม้ ฟันมังกร ดอกจอก ห้ากลีบ ราวจีวร สายระเดียงจีวร ๆ

[๘๔] สมัยนั้น เรือนไฟมีพื้นที่ต่ำ น้ำท่วมได้ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถมพื้นที่สูง พื้นที่ถมพังลงมา ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ก่อมูลดินที่ถม ๓ ชนิด คือ ก่อด้วยอิฐ ๑ ก่อด้วยหิน ๑ ก่อด้วยไม้ ๑ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบันได ๓ ชนิด คือ บันไดอิฐ ๑ บันไดหิน ๑ บันไดไม้ ๑ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงพลัดตกลงมา ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวสำหรับยึด เรือนไฟไม่มีบานประตู ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบานประตู กรอบเช็ดหน้า ครกกรองเดียวประตู ห่วงข้างบน สายยูไม้หัวลิง กลอน ลิม ช่องदान ช่องสำหรับชักเชือก เชือกสำหรับชัก เเชิงฝาเรือนไฟ ชำรุด ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ก่อให้ต่ำ เรือนไฟไม่มีปล่องควัน ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตปล่องควัน ๆ

[๘๕] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายทำที่ตั้งเตาไฟไว้กลางเรือนไฟขนาดเล็ก ไม่มีอุปจาร ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำที่ตั้งเตาไฟไว้ส่วนข้างหนึ่ง เฉพาะเรือนไฟขนาดเล็ก เรือนไฟขนาดกว้าง ตั้งไว้ตรงกลางได้ไฟในเรือนไฟลวกหน้า ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตดินสำหรับทาหน้า ภิกษุทั้งหลายละลายดินด้วยมือ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราง

สำหรับละลายดิน ดินมีกลิ่นเหม็น ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้
อบกลิ่น ฯ

[๘๖] สมัยต่อมา ไฟในเรือนไฟลนกาย ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตให้ตักน้ำมาไว้มากๆ ภิกษุทั้งหลายใช้ถาดบ้าง บาตรบ้าง ตักน้ำ ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตที่ขังน้ำ ขันตักน้ำ เรือนไฟที่มุงด้วยหญ้า
ใหม่เกรียม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รื้อลงจากดินทั้งข้างบน
ข้างล่าง เรือนไฟเป็นตม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ปูเครื่อง
ลาด ๓ อย่าง คือเครื่องลาดอิฐ ๑ เครื่องลาดหิน ๑ เครื่องลาดไม้ ๑ เรือนไฟ
ก็ยังเป็นตมอยู่นั่นเอง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ชำระล้าง
น้ำขัง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตต่อระบายน้ำ ฯ

[๘๗] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายนั่งบนพื้นดินในเรือนไฟ เนื้อตัวคัน ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตตั้งในเรือนไฟ ฯ

[๘๘] สมัยต่อมา เรือนไฟยังไม่มีเครื่องล้อม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ล้อมรั้ว ๓ อย่าง คือ รั้วอิฐ ๑ รั้วหิน ๑ รั้วไม้ ๑
ซุ้มไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตซุ้ม ซุ้มต่ำไป น้ำท่วมได้ ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำพื้นที่ให้สูง พื้นที่ก่อกอง ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ก่อมูลดิน ๓ อย่าง คือ ก่อด้วยอิฐ ๑ ก่อด้วย
หิน ๑ ก่อด้วยไม้ ๑ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตบันได ๓ อย่าง คือ บันไดอิฐ ๑ บันไดหิน ๑ บันไดไม้ ๑ ภิกษุ
ทั้งหลายขึ้นลงพลัดตกลงมา ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวสำหรับ
ยึด ซุ้มยังไม่มีประตู ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบานประตู
กรอบเช็ดหน้า ครกกรองรับเตียบานประตู ห่วงข้างบน สายยู ไม้หัวลิง กลอน
ลิ้ม ช่องดาล ช่องเชือกชัก เชือกชัก ฯ

[๘๙] สมัยต่อมา ผงหญ้าหั่นเคลื่อนซุ้ม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้รื้อลงจากดินทั้งข้างบนข้างล่าง ทำให้มีสีขาว สีดำ สีเหลือง
จำหลักเป็นพวงดอกไม้ เครือไม้ ฟันมังกร ดอกจอกหักกลีบ บริเวณเป็นตม ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้โรยกรวดแร่ กรวดแร่ยังไม่เต็ม ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้วางศิลาเรียบ น้ำขัง ... ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตต่อระบายน้ำ ฯ

เรื่องการเปลื้องกาย

[๙๐] สมัยนั้น ภิกษุเปลื้องกายให้ภิกษุเปลื้องกาย ภิกษุเปลื้องกาย
ให้ภิกษุไม่เปลื้องกาย ภิกษุเปลื้องกายให้ภิกษุเปลื้องกายให้ตน ภิกษุเปลื้อง
กายให้ภิกษุไม่เปลื้องกายให้ตน ภิกษุเปลื้องกายทำบริกรรมให้แก่ภิกษุเปลื้องกาย

ภิกษุเปลื้องกายใช้ให้ทำบริกรรมแก่ภิกษุเปลื้องกาย ภิกษุเปลื้องกายให้ของแก่
ภิกษุเปลื้องกาย ภิกษุเปลื้องกายรับประเคน เปลื้องกายเดี่ยว เปลื้องกายฉัน
เปลื้องกายลัมรส เปลื้องกายดื่ม ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มี
พระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเปลื้องกายไม่พึง
ให้วัภิกษุเปลื้องกาย ภิกษุเปลื้องกายไม่พึงให้วัภิกษุเปลื้องกายไม่พึงให้ภิกษุ
เปลื้องกายให้วัตน ภิกษุเปลื้องกายไม่พึงให้ภิกษุไม่เปลื้องกายให้วัตน ไม่พึง
เปลื้องกายทำบริกรรมแก่ภิกษุเปลื้องกาย ไม่พึงใช้ภิกษุเปลื้องกายทำบริกรรม
ไม่พึงเปลื้องกายให้ของแก่ภิกษุเปลื้องกาย ไม่พึงเปลื้องกายรับประเคน ไม่
พึงเปลื้องกายเดี่ยวของ ไม่พึงเปลื้องกายฉันอาหาร ไม่พึงเปลื้องกายลัมรส ไม่
พึงเปลื้องกายดื่ม รูปใดดื่ม ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องศาลาเรือนไฟและบ่อน้ำ

[๕๑] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายวางจิวรไว้บนพื้นดินในเรือนไฟจิวรเปื้อน
ฝุ่น ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ...
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตราวจิวร สายระเดียจิวรในเรือนไฟ ครั้นฝนตก
จิวรถูกฝนเปียก ตรัสว่า ... ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตศาลาใกล้เรือนไฟ
ศาลาใกล้เรือนไฟมีพื้นต่ำ น้ำท่วม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาต
ให้ถมให้สูง ดินที่ถมพังลง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ก่อ
มูลดิน ... ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ขึ้นลงพลัดตก ... ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตราวสำหรับยึด ฯ

[๕๒] สมัยต่อมา ผงธุ๋าบนศาลาเรือนไฟตกเกลื่อน ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้หรือลงฉาบดินทั้งข้างบนข้างล่าง ... ราวจิวร
สายระเดียจิวร ฯ

[๕๓] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายรังเกียจที่จะถูหลังทั้งในเรือนไฟ ทั้งในน้ำ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาต
เครื่องกำบัง ๓ ชนิด คือ เรือนไฟ ๑ น้ำ ๑ ผ้า ๑ ฯ

[๕๔] สมัยต่อมา น้ำในเรือนไฟไม่มี ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตบ่อน้ำ ขอบบ่อน้ำ
ทรดพัง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ก่อมูลดิน ๓ อย่าง คือ
ก่อด้วยอิฐ ๑ ก่อด้วยหิน ๑ ก่อด้วยไม้ ๑ บ่อน้ำต่ำไป น้ำท่วมได้ ภิกษุทั้ง
หลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาต
ให้ถมให้สูง ดินที่ถมพังทะลาย ... ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ขึ้นลง
พลัดตก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตราวสำหรับยึด ฯ

[๕๕] สมัยนั้น ภิภุฑูท้หฬยใช้เถวตัลยบั้ง ปรคคเเวบั้ง ผูก
ภษณะตักน้ำ ... ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตเชือกสำหรับบ่อน้ำ
มือจับ ... ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตคันโพงคัถคันชั่ง ระหัดชก
ระหัดถีบ ภษณะแตกเสี่ยมาก ... ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญต
ถ้งน้ำ ๓ อย่าง คือ ถ้งน้ำโถหะ ๑ ถ้งน้ำไม้ ๑ ถ้งน้ำหน้ง ๑ ๗

[๕๖] สมัยต่อมา ภิภุฑูท้หฬยตักน้ำในท้แ้ง ลำบถ ด้วยหนวบั้ง
ร้อนบั้ง จ้งกรบถูลเรื่งนัถแต่พระผู้ม้พระภษคๆ ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย
เรอนุญตศาลาสำหรับบ่อน้ำ ผงหญ้าที่ศาลาบ่อน้ำหล่นเกลื้อน ... ตรัสว่า
ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตให้รื้อลงถบด้วยดินท้ช้งบนช้งล้ง ท้ให้มีส้ชว
ส้ดำ ส้เหลื่ง จ้หลักเป็นพวงดอกไม้ เครือไม้ ฟ้นม้งกร ดอกจอกห้กถีบ
รวจิวร สยระเดยงจิวร ๗

[๕๗] สมัยนั้น บ่อน้ำย้งไม่มีฝ้ปด ผงหญ้าบั้ง ฟุ่นบั้ง ตกลง ...
ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตฝ้ปด ๗

[๕๘] สมัยต่อมา ภษณะสำหรับช้งน้ำย้งไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิภุฑู
ท้หฬย เรอนุญตรางน้ำ อ่างน้ำ ๗

[๕๙] สมัยนั้น ภิภุฑูท้หฬยสร้งน้ำในท้หน้งๆ ในอารม อารมเป็นตม
ภิภุฑูท้หฬยกรบถูลเรื่งนัถแต่พระผู้ม้พระภษคๆ ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย เร
อนุญตล้รางระบายน้ ล้ราง โล้งโถง ภิภุฑูท้หฬยอายุท้จะสร้งน้ำ ... ตรัสว่า
ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตให้ก้ก้ก้แกง ๓ ชนิด คือก้ก้แกงอิฐ ๑ ก้ก้แกง
หิน ๑ ก้ก้แกงไม้ ๑ ล้รางระบายน้เป็นตม ... ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย
เรอนุญตเครื่งลาด ๓ ชนิด คืออิฐ ๑ หิน ๑ ไม้ ๑ น้ำช้ง ... ตรัสว่า
ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตท้อระบายน้ ๗

[๖๐๐] สมัยนั้น ภิภุฑูท้หฬยมีเนื้อตัวตกหนว จ้งกรบถูลเรื่งนัถ
แต่พระผู้ม้พระภษคๆ ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตให้เอาฝ้ชুবน้ำ
เช็ดตัว ๗

เรื่งสร้งน้ำ

[๖๐๑] สมัยนั้น อุบาสกผู้หน้งใครจะสร้งสร้งน้ำถวยสงฆ์ ภิภุฑูท้
หฬยกรบถูลเรื่งนัถแต่พระผู้ม้พระภษคๆ ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญต
สร้งน้ำ ขอบสร้งน้ำช้รุด ... ตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตให้ก้อ
ขอบสร้ง ๓ อย่าง คือ ก้อด้วยอิฐ ๑ ก้อด้วยหิน ๑ ก้อด้วยไม้ ๑ ภิภุฑูท้หฬย
ช้งลงล้บถ พระผู้ม้พระภษคตรัสว่า ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตบันไถ ๓
อย่าง คือ บันไถอิฐ ๑ บันไถหิน ๑ บันไถไม้ ๑ ช้งลงพลัดตก ... ตรัสว่า
ดูกรภิภุฑูท้หฬย เรอนุญตรวสำหรับยิด น้ำในสร้งเป็นน้ำเก้ ... ตรัสว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตรงน้ำ ทอระบายน้ำ ฯ

[๑๐๒] สมัยต่อมา อุบาสกผู้หนึ่งประสงค์จะสร้างเรือนไฟ มีบันลม
ถวายภิกษุสงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเรือนไฟมีบันลม ฯ

[๑๐๓] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์อยู่ปราศจากผ้าสีทนะถึง ๔ เดือน
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุไม่พึงอยู่ปราศจากผ้าสีทนะถึง ๔ เดือน รูปใดอยู่ปราศ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ทรงห้ามนอนบนที่นอนดอกไม้

[๑๐๔] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์นอนบนที่นอนอันเคลื่อนด้วยดอกไม้
ชาวบ้านเดินเที่ยวชมวิหารพบเห็นเข้า จึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ...
เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงนอนบนที่นอนอันเคลื่อนด้วยดอกไม้
รูปใดนอน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

พุทธานุญาตรับของหอม

[๑๐๕] สมัยนั้น ชาวบ้านถือของหอมบ้าง ดอกไม้บ้างไปวัด ภิกษุ
ทั้งหลายรังเกียจไม่รับประเคน จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับของหอมแล้วเจิมไว้ที่บานประตูหน้าต่าง ให้
รับดอกไม้แล้ววางไว้ในส่วนข้างหนึ่งในวิหาร ฯ

[๑๐๖] สมัยนั้น สันถัดขณเจียมหล่อบังเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต
สันถัดขณเจียมหล่อ ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดกันว่า สันถัดขณเจียมหล่อจะต้อง
อธิษฐานหรือวิกปัปี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย สันถัดขณเจียมที่หล่อไม่
ต้องอธิษฐาน ไม่ต้องวิกปัปี ฯ

[๑๐๗] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันทันจันบนเตียง ชาวบ้านเพ่งโทษ
ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันทัน
อาหารบนเตียง รูปใดฉันทัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๐๘] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ เวลานั้นจันทัน เธอไม่สามารถ
จะทรงบาตรไว้ด้วยมือได้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ
ทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตโตก ฯ

ทรงห้ามฉันทันในภานะเดียวกันเป็นต้น

[๑๐๙] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ฉันทันในภานะเดียวกันบ้าง ดื่มน้ำ
ในขันเดียวกันบ้าง นอนบนเตียงเดียวกันบ้าง นอนบนเครื่องลาดเดียวกันบ้าง

นอนในผ้าห่มผืนเดียวกันบ้าง นอนบนเครื่องลาดและผ้าห่มร่วมผืนเดียวกันบ้าง
ชาวบ้านต่างก็เพ่งโทษ ดิเดียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศ
กาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันร่วมภาชนะเดียวกัน ไม่พึงดื่มร่วมขันใบเดียวกัน
ไม่พึงนอนร่วมเตียงเดียวกัน ไม่พึงนอนร่วมเครื่องลาดเดียวกัน ไม่พึงนอน
ร่วมผ้าห่มผืนเดียวกัน ไม่พึงนอนร่วมเครื่องลาดและผ้าห่มผืนเดียวกัน รูปใดนอน
ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องเจ้าวัชณะลิจฉวี

[๑๑๐] สมัยนั้น เจ้าวัชณะลิจฉวีเป็นสหายของพระเมตตियะ และพระ
ภุมมชกะ จึงเจ้าวัชณะลิจฉวี เข้าไปหาพระเมตตियะและพระภุมมชกะ แล้ว
กล่าวว่า ผมไหว้ขอรับ เมื่อเชกกล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งสองรูปก็ได้ทักทาย
ปราศรัย แม้ครั้งที่สอง เจ้าวัชณะลิจฉวีได้กล่าวว่า ผมไหว้ขอรับ แม้ครั้งที่สอง
ภิกษุทั้งสองรูปก็ได้ทักทายปราศรัย แม้ครั้งที่สาม เจ้าวัชณะลิจฉวีได้กล่าวว่า
ผมไหว้ขอรับ แม้ครั้งที่สาม ภิกษุทั้งสองรูปก็ได้ทักทายปราศรัย

ว. ผมผิดอะไรต่อพระคุณเจ้าอย่างไร ทำไม พระคุณเจ้าจึงไม่ทักทาย
ปราศรัยกับผม

ภิกษุทั้งสองตอบว่า ก็จริงอย่างนั้นแหละ ท่านวัชณะ พวกอาตมาถูก
พวกพระทัฬหฬลบุตรเบียดเบียนอยู่ ท่านยังเพิกเฉยได้

ว. ผมจะช่วยเหลืออย่างไร ขอรับ

ภ. ท่านวัชณะ ถ้าท่านเต็มใจช่วย วันนี้พระผู้มีพระภาค ต้องให้พระ
ทัฬหฬลบุตรสีก

ว. ผมจะทำอย่างไร ผมสามารถจะช่วยให้ด้วยวิธีไหน

ภ. มาเถิด ท่านวัชณะ ท่านจงเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้ว กราบทูล
อย่างนี้ว่า กรรมนี้ไม่แนบเนียน ไม่สมควร ทิศที่ไม่มีภัย ไม่มีภัยไร ไม่มี
อันตราย บัดนี้กลับมามีภัย มีภัยไร มีอันตราย ณ สถานที่ไม่มีลม บัดนี้กลับมี
ลมแรงขึ้น ประชาบดีของหม่อมฉัน ถูกพระทัฬหฬลบุตรประทุษร้าย คล้ายน้ำถูก
ไฟเผาพระพุทธเจ้าข้า

เจ้าวัชณะลิจฉวีรับคำของพระเมตตियะและพระภุมมชกะ แล้วเข้าเฝ้าพระ
ผู้มีพระภาค ถวายบังคม แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลว่า พระพุทธ-
*เจ้าข้า กรรมนี้ไม่แนบเนียน ไม่สมควร ทิศที่ไม่มีภัย ไม่มีภัยไร ไม่มีอันตราย
บัดนี้ กลับมามีภัย มีภัยไร มีอันตราย ณ สถานที่ไม่มีลม บัดนี้กลับมีลมแรง
ขึ้น ประชาบดีของหม่อมฉันถูกพระทัฬหฬลบุตรประทุษร้าย คล้ายน้ำถูกไฟเผา
พระพุทธเจ้าข้า ฯ

[๑๑๑] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นปฐมแลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระทัฬหฬลบุตรว่า ดูกรทัฬหฬล เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมตามที่เจ้าวัชณะลิจฉวีนี้กล่าวหา ท่านพระทัฬหฬลบุตรกราบทูลว่า พระองค์ย่อมทรงทราบ ว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร พระพุทธเจ้าข้า

แม้ครั้งที่สอง พระผู้มีพระภาค ...

แม้ครั้งที่สาม พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระทัฬหฬลบุตรว่า ดูกรทัฬหฬล เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมตามที่เจ้าวัชณะลิจฉวีนี้กล่าวหา ท่านพระทัฬหฬลบุตรกราบทูลว่า พระองค์ย่อมทรงทราบ ว่า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรทัฬหฬล บัณฑิตย่อมไม่กล่าวแก้คำกล่าวหาอย่างนี้ ถ้าเธอทำจงบอกว่าทำ ถ้าไม่ได้ทำ จงบอกว่าไม่ได้ทำ

ท. ตั้งแต่ข้าพระพุทธเจ้าเกิดมาแล้ว แม้โดยความฝัน ก็ยังไม่รู้จักเสพเมถุนธรรม จะกล่าวไปถึงเมื่อตื่นอยู่เล่า พระพุทธเจ้าข้า

[๑๑๒] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงคว่าบาตรเจ้าวัชณะลิจฉวี คือ อย่าให้คบกับสงฆ์ ฯ

องค์แห่งการคว่าบาตร

[๑๑๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงคว่าบาตรแก่อุบาสกผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ:-

๑. ขวนขวายเพื่อมิใช่ลาภแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อมิใช่ประโยชน์แห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่ออยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. คำว่าเปรียบเปรยภิกษุทั้งหลาย
๕. ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตกกัน
๖. กล่าวติเตียนพระพุทธเจ้า
๗. กล่าวติเตียนพระธรรม
๘. กล่าวติเตียนพระสงฆ์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คว่าบาตรแก่อุบาสกผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ นี้ ฯ

[๑๑๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงคว่าบาตรอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยสัตตัตถุติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาคว่าบาตร

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เจ้าวัชณะลิจฉวี โจร

ท่านพระทัฬหฬลบุตรด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงคว่ำบาตรแก่เจ้าวัชณะลิจฉวี คือ อย่าให้คบกับ
สงฆ์ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เจ้าวัชณะลิจฉวีโจทท่าน
พระทัฬหฬลบุตรด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล สงฆ์คว่ำบาตรแก่เจ้าวัชณะ-
*ลิจฉวี คือ ไม่ให้คบกับสงฆ์ การคว่ำบาตรแก่เจ้าวัชณะลิจฉวี คือ
ไม่ให้คบกับสงฆ์ ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น พึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบ
แก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

บาตรอันสงฆ์คว่ำแล้วแก่เจ้าวัชณะลิจฉวี คือ ไม่ให้คบกับสงฆ์
ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ ฯ

[๑๑๕] ครั้นเวลาเช้า ท่านพระอานนที่ครองอันตราวาสกแล้วถือบาตรจีวร
เข้าไปยังนิเวศน์ของเจ้าวัชณะลิจฉวี ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้แก่เจ้าวัชณะลิจฉวีว่า
ท่านวัชณะ สงฆ์คว่ำบาตรแก่ท่านแล้ว ท่านคบกับสงฆ์ไม่ได้ พอเจ้าวัชณะลิจฉวี
ทราบข่าวว่า สงฆ์คว่ำบาตรแก่เราแล้ว เราคบกับสงฆ์ไม่ได้แล้ว ก็สลับล้มลง
ณ ที่นั่นเอง

ขณะนั้น มิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิต ของเจ้าวัชณะลิจฉวี ได้กล่าวคำนี้
แก่เจ้าวัชณะลิจฉวีว่า ไม่ควร ท่านวัชณะ อย่าเศร้าโศก อย่าคร่ำครวญไปนักละ
พวกเราจักให้พระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์ล้อมใส่ จึงเจ้าวัชณะลิจฉวีพร้อมด้วย
บุตรภรรยา พร้อมด้วยมิตรอำมาตย์ พร้อมด้วยญาติสาโลหิต มีผ้าเปียก มีผมเปียก
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ชบสรีระลงแทบพระบาทของพระผู้มีพระภาค แล้ว
กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า โทษได้มาถึงหม่อมฉันแล้ว ตามความโง่ ตามความ
เขลา ตามอกุศล ขอพระองค์ทรงพระกรุณารับโทษของหม่อมฉันที่ได้โจทพระคุณ
เจ้าทัฬหฬลบุตร ด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล โดยความเป็นโทษ เพื่อความสำรวม
ต่อไปเถิด พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เชิญเถิด เจ้าวัชณะ โทษได้มาถึงท่านแล้ว
ตามความโง่ ตามความเขลา ตามอกุศล ท่านได้เห็นโทษที่ได้โจททัฬหฬลบุตร
ด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล โดยความเป็นโทษแล้วทำคืนตามธรรม เราขอรับโทษนั้น
ของท่าน การที่ท่านเห็นโทษ โดยความเป็นโทษ แล้วทำคืนตามธรรม ถึงความ
สำรวมต่อไป นี่เป็นความเจริญในอริยวินัย ฯ

[๑๑๖] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งภิกษุทั้งหลายว่า ดูภิกษุ
ทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงหยายบาตร แก่เจ้าวัชณะลิจฉวี คือ ทำให้คบ
กับสงฆ์ได้

องค์แห่งการหยายบาตร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงหยาบทรแก่อุบาสก ผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ:-

๑. ไม่ชวนขวายเป็นผู้มีโชคลาภแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ไม่ชวนขวายเป็นประโยชน์แห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ไม่ชวนขวายเป็นอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ไม่ด่าว่าเปรียบเปรยภิกษุทั้งหลาย
๕. ไม่ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตกร้างกัน
๖. ไม่กล่าวติเตียนพระพุทธเจ้า
๗. ไม่กล่าวติเตียนพระธรรม
๘. ไม่กล่าวติเตียนพระสงฆ์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้หยาบทร แก่อุบาสกผู้ประกอบด้วย
องค์ ๘ นี้ ฯ

[๑๑๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงหยาบทรอย่างนี้ เจ้าวัฑฒะ-

*ลิจฉวีนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าเหลืองบ่า กราบทำภิกษุทั้งหลาย นั่งกระหย่งประ
คองอัญชลี แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า สงฆ์คว่ำบาตรแก่ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้า
คบกับสงฆ์ไม่ได้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นประพฤติชอบ หายเย่อหยิ่ง ประพฤติแก้ตัว
ได้ ขอร้องหยาบทรกะสงฆ์

พึงขอแม่ครั้งที่สอง พึงขอแม่ครั้งที่สาม ฯ

[๑๑๘] ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยสัตตัตถุติ-

*กรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาหยาบทร

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์คว่ำบาตรแก่เจ้าวัฑฒะ
ลิจฉวีแล้ว คือ ไม่ให้คบกับสงฆ์ เธอประพฤติชอบ หายเย่อหยิ่ง
ประพฤติแก้ตัวได้ ขอร้องหยาบทรกะสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงหยาบทรแก่เจ้าวัฑฒะลิจฉวี คือ ทำให้คบ
กับสงฆ์ได้ นี่เป็นสัตตัตถุติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์คว่ำบาตรแก่เจ้าวัฑฒะ
ลิจฉวีแล้ว คือ ไม่ให้คบกับสงฆ์ เธอประพฤติชอบ หายเย่อหยิ่ง
ประพฤติแก้ตัวได้ ขอร้องหยาบทรกะสงฆ์ สงฆ์หยาบทรแก่เจ้า
วัฑฒะลิจฉวี คือ ทำให้คบกับสงฆ์ได้ การหยาบทรแก่เจ้าวัฑฒะ
ลิจฉวี คือ ทำให้คบกับสงฆ์ได้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็น
ผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

บาตรอันสงฆ์หยาบแล้วแก่เจ้าวัฑฒะลิจฉวี คือ ทำให้คบกับสงฆ์
ได้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุอันจึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ ฯ

[๑๑๕] ครั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในเขตพระนครเวสาลีตามพระพุท-
*ธการิมย์แล้ว เสด็จจาริกทางภคคะชนบท เสด็จจาริกโดยลำดับ ถึงภคคะชนบท
แล้ว ทราบว่า พระองค์ประทับอยู่ที่เภสภพามฤคทายวัน เขตเมืองสูงสุวรรณิกระ
ในแคว้นภคคะชนบทนั้น ๆ

เรื่องโพธิราชกุมาร

[๑๒๐] สมัยนั้น ปราสาทโกกนุทของโพธิราชกุมาร สร้างเสร็จใหม่ ๆ
ยังไม่มีสมณพราหมณ์ หรือผู้ใดผู้หนึ่งอยู่อาศัย จึงโพธิราชกุมาร รับสั่งกะมาณพ
สัตยชิกานบุตรว่า พ่อสหายสัตยชิกานบุตร เธอจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคม
พระบาทด้วยเศียรเกล้า แล้วถามถึงพระประชวรเบาบาง พระโรคน้อย ความทรง
กระปรีกระเปร่า พระกำลัง ทรงพระตำราญ ตามคำของเราว่า พระพุทธเจ้าข้า
โพธิราชกุมารขอถวายบังคมพระบาทของพระองค์ด้วยเศียรเกล้า ทูลถามถึงพระ
ประชวรเบาบาง พระโรคน้อย ความทรงกระปรีกระเปร่า พระกำลัง ทรงพระ
ตำราญและจงทูลอาราธนาอย่างนี้ว่า ขอพระองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ จงทรงรับ
ภัตตาหารของโพธิราชกุมาร เพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้ พระพุทธเจ้าข้า มาณพสัตยชิ-
*กานบุตรรับคำสั่งโพธิราชกุมาร แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค กราบทูลปราศรัยกับ
พระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอเป็นที่ชื่นชม เป็นที่ให้ระลึกถึงกันแล้วนัง
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลว่า โพธิราชกุมารขอถวายบังคมพระบาท ของพระ
องค์ผู้เจริญด้วยเศียรเกล้า ทูลถามพระประชวรเบาบาง พระโรคน้อย ทรงกระปรี
กระเปร่า พระกำลัง ทรงพระตำราญ และกราบทูลอย่างนี้ว่า ขอพระโคตมผู้เจริญ
พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ จงทรงรับภัตตาหารของโพธิราชกุมาร เพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้
พระผู้มีพระภาคทรงรับด้วยคุณิภาพ ครั้นมาณพสัตยชิกานบุตรทราบบว่า พระผู้มีพระ
ภาคทรงรับอาราธนาแล้วลุกจากที่นั่งเข้าไปเฝ้าโพธิราชกุมาร แล้วทูลว่า เกล้า
กระหม่อมได้กราบทูลท่านพระโคตมนั้นตามรับสั่งของพระองค์แล้วว่า โพธิราช-
*กุมาร ขอถวายบังคมพระบาทของท่านพระโคตมผู้เจริญด้วยเศียรเกล้า ทูลถามถึง
พระประชวรเบาบาง พระโรคน้อย ทรงกระปรีกระเปร่า พระกำลัง ทรงพระ
ตำราญ และกราบทูลอย่างนี้ว่า ขอพระโคตมผู้เจริญ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ จง
ทรงรับภัตตาหารของโพธิราชกุมาร เพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้ ก็แลพระสมณโคตม
ทรงรับอาราธนาแล้ว ๆ

[๑๒๑] ครั้นล่วงราตรีนั้น โพธิราชกุมารรับสั่งให้ตกแต่งของเคี้ยวของฉัน
อันประณีต แลรับสั่งให้ปูลาดโกกนุทปราสาทด้วยผ้าขาว ตราบเท่าถึงบันไดขั้นที่สุด
แล้วรับสั่งกะมาณพสัตยชิกานบุตรว่า พ่อสหายสัตยชิกานบุตร เธอจงไปเฝ้าพระผู้มี
พระภาค กราบทูลภักตกาลแด่พระผู้มีพระภาคว่า ได้เวลาแล้ว พระพุทธเจ้าข้า
ภัตตาหารเสร็จแล้ว มาณพสัตยชิกานบุตรรับคำสั่งโพธิราชกุมาร แล้วเข้าไปเฝ้าพระ

ผู้มีพระภาค กราบทูลภักตกาลแด่พระผู้มีพระภาคว่า ได้เวลาแล้ว พระพุทธเจ้าข้า
ภักตอาหารเสร็จแล้ว ฯ

[๑๒๒] ขณะนั้นเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอันตรวาสกแล้ว
ทรงถือบาตรจีวร เสด็จเข้าสู่บริเวณของโพธิราชกุมาร ก็แลเวลานั้น โพธิราช-
*กุมารกำลังประทับรอรพระผู้มีพระภาคอยู่ ที่ซุ้มพระทวารชั้นนอก ได้ทอดพระเนตร
เห็นพระผู้มีพระภาคกำลังเสด็จมาแต่ไกล ครั้นแล้วเสด็จไปรับแต่ที่ไกลนั้น ถวาย
บังคมพระผู้มีพระภาคให้เสด็จไปข้างหน้า ทรงดำเนินไปทางโกกนุทปราสาท พระ
ผู้มีพระภาคได้ประทับยืนอยู่ใกล้บันไดขั้นแรก จึงโพธิราชกุมาร กราบทูลพระผู้มี
พระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงเหยียบผ้า ขอพระสุคตจง
ทรงเหยียบผ้า เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ข้าพระพุทธเจ้าสิ้นกาลนาน
เมื่อโพธิราชกุมารกราบทูลอย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคทรงดูขณิภาพ

แม้ครั้งที่สอง ... แม้ครั้งที่สาม โพธิราชกุมารกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
พระพุทธเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงเหยียบผ้า ขอพระสุคตจงทรงเหยียบผ้า
เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่ข้าพระพุทธเจ้าสิ้นกาลนาน

ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคทรงขำเลื่องดูท่านพระอานนท์ จึงท่านพระ
อานนท์ได้ถวายพรแก่โพธิราชกุมารว่า จงม้วนผ้าเถิด พระราชกุมาร พระผู้มีพระ
ภาคจักไม่ทรงเหยียบผ้า พระตลาคตรองอนุเคราะห์หมู่ชนชั้นหลัง จึงโพธิราชกุมาร
รับสั่งให้ม้วนผ้า แล้วให้ปูอาสนะ ณ เบื้องบนโกกนุทปราสาท ครั้นพระผู้มีพระ
ภาคเสด็จขึ้นโกกนุทปราสาท แล้วประทับนั่งเหนืออาสนะที่ปูถวายพร้อมด้วยภิกษุ
สงฆ์ จึงโพธิราชกุมารทรงอังคาสภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ด้วย
ขาทนียโภชนียาหารอันประณีต ด้วยพระหัตถ์ของพระองค์ จนพระผู้มีพระภาค
เสวยแล้ว ทรงลดพระหัตถ์จากบาตร ห้ามภัตรแล้ว ได้ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้โพธิราชกุมารเห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ
ร่าเริง ด้วยธรรมภิกขา เสด็จจตุจากอาสนะ เสด็จกลับ ฯ

ทรงห้ามเหยียบแผ่นผ้า

[๑๒๓] หลังจากนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมภิกขา ในเพราะเหตุ
เป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเหยียบผืนผ้าที่ปูไว้ รูปใดเหยียบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๒๔] สมัยต่อมา สตรีผู้หนึ่งปราศจากครรรภ์ นิมนต์ภิกษุทั้งหลายไป
ปูผ้าแล้ว ได้กล่าววว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้าจงเหยียบผ้า ภิกษุทั้งหลายรังเกียจ
ไม่เหยียบ นางได้กล่าวอีกว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้าจงเหยียบผ้าเพื่อประสงค์
ให้เป็นมงคล ภิกษุทั้งหลายรังเกียจ ไม่เหยียบ จึงสตรีผู้นั้น เฟงโทษ ตีเตียน
โทษนะว่า เมื่อเขาขอเพื่อประสงค์ให้เป็นมงคล โฉนพระคุณเจ้าทั้งหลายจึงไม่

เหยียบผืนผ้าที่ปูให้ ภิกษุทั้งหลายได้ยืนสตรีผู้นั้น เฟงโทษ ตีเตียน โปนทะนา
อยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์
ต้องการมงคล เรานุญาตให้ผู้ที่ถูกคฤหัสถ์ขอร้องให้เหยียบเพื่อความเป็นมงคล
เหยียบผืนผ้าได้ ฯ

[๑๒๕] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายรังเกียจที่จะเหยียบผ้าสำหรับเช็ดเท้า
ที่ล้างแล้ว จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เรานุญาตให้เหยียบผ้าสำหรับเช็ดเท้าที่ล้างแล้ว ฯ

ทศยภาณวาร จบ

เรื่องนางวิสาขา มิคารมารดา

[๑๒๖] ครั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภัคคะชนบท ตามพระพุทธานุ-
*ภิรมย์ แล้วเสด็จจาริกทางพระนครสาวัตถี เสด็จจาริกโดยลำดับถึงพระนครสาวัตถี
แล้ว ทราบว่าพระองค์ประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิก
คหบดี เขตพระนครสาวัตถีนั้น ครั้นนั้น นางวิสาขามิคารมารดา ถือหม้อน้ำ
ป้อนไม้สำหรับเช็ดเท้า และไม้กวาด เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้ว
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลว่า ขอพระองค์จงทรงรับหม้อน้ำ
ป้อนไม้สำหรับเช็ดเท้า และไม้กวาดของหม่อมฉัน เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่
หม่อมฉัน ลิ่นกาลนาน พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคทรงรับหม้อน้ำ และไม้กวาด
มิได้ทรงรับป้อนไม้สำหรับเช็ดเท้า ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้นางวิสาขามิคาร-
*มารดาเห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ว่าเป็นด้วยธรรมิกถา นางได้ลุกจากที่นั่ง
ถวายบังคม ทำประทักษิณแล้วกลับไป ฯ

[๑๒๗] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถาในเพราะเหตุเป็น
เค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เรานุญาตหม้อน้ำ และไม้กวาด ภิกษุไม่พึงใช้ป้อนไม้สำหรับเช็ดเท้า
รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตที่เช็ดเท้า ๓ ชนิด คือ หินกรวด ๑
กระเบื้อง ๑ หินฟองน้ำในทะเล ๑ ฯ

[๑๒๘] ต่อจากนั้นมา นางวิสาขามิคารมารดา ถือพัดโบกและบัดใบตาล
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูล
ว่า ขอพระองค์จงทรงรับพัดโบก และพัดใบตาลของหม่อมฉัน เพื่อประโยชน์
เพื่อความสุข แก่หม่อมฉันตลอดกาลนาน พระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคทรงรับพัด
โบกและพัดใบตาลแล้ว ได้ทรงชี้แจงให้นางวิสาขามิคารมารดาเห็นแจ้ง ... ด้วย
ธรรมิกถา นางวิสาขา ... ทำประทักษิณแล้วกลับไป ฯ

เรื่องพัด

[๑๒๕] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็น
เค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เรานุญาตพัดโบก และพัดใบตาล ฯ

[๑๓๐] สมัยนั้นไม่ปัดยุงเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตไม่ปัดยุง แล้จามรี
บังเกิด ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้แสจามรี รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตพัด ๓ ชนิด คือ พัดทำด้วยปอ ๑ พัด
ทำด้วยแฝก ๑ พัดทำด้วยขนปีกขนหางนกยูง ๑ ฯ

เรื่องร่ม

[๑๓๑] สมัยนั้น ร่มบังเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตร่ม ฯ

[๑๓๒] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์เดินกันร่มเที่ยวไป ครั้งนั้น อุบาสก
ผู้หนึ่งได้ไปเที่ยวสวนกับสาวกของอาชีวกหลายคน พวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้น
ได้เห็นพระฉัพพัคคีย์เดินกันร่มมาแต่ไกล ครั้นแล้วได้กล่าวกะอุบาสกผู้นั้นว่า
พระคุณเจ้าเหล่านี้ เป็นผู้เจริญของพวกท่าน เดินกันร่มมาคล้ายมหาอำมาตย์
โหราจารย์ อุบาสกผู้นั้นกล่าวว่า นั้นมิใช่ภิกษุ เป็นปริพาชก ขอรับ พวกเขา
แคลงใจว่า ภิกษุหรือมิใช่ภิกษุ ครั้นอุบาสกเข้าไปใกล้ ก็จำได้ จึงเพ่งโทษ
ติเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระคุณเจ้าทั้งหลายจึงเดินกันร่ม ภิกษุทั้งหลายได้
ยินอุบาสกนั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มี
พระภาคฯ ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า ... จริงหรือ

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า จริงพระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถา รับสั่งกะ
ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงกันร่ม รูปใดกัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๓๓] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ เธอเว้นร่มแล้วไม่สบาย ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตร่มแก่ภิกษุอาพาธ ฯ

[๑๓๔] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายทราบว่ พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาต
ร่มแก่ภิกษุอาพาธเท่านั้น ไม่ได้ทรงอนุญาตแก่ภิกษุไม่อาพาธ จึงรังเกียจที่จะกัน
ร่มในวัดและอุปจารของวัด ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ภิกษุแม่ไม่
อาพาธกันร่มในวัด หรือในอุปจารของวัดได้ ฯ

เรื่องไม้เท้า

[๑๓๕] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งวางบาตรไว้ในสาแหรก แล้วห้อยไว้ที่ไม้เท้า เดินผ่านไปทางประตูบ้านแห่งหนึ่งในเวลาพลบค่ำ ชาวบ้านบอกกันว่า พวกเรา นั้นโจรกำลังเดินไป ดาบของมันส่องแสงวาว แล้วตามไล่ไปจับตัวได้ รู้แล้วปล่อยให้ไป ครั้นภิกษุนั้นไปถึงวัดแล้ว แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ถามว่า ก็คุณถือไม้เท้ากับสาแหรกหรือ ภิกษุนั้นรับว่า ถูกแล้ว ขอรับ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุจึงได้ถือไม้เท้ากับสาแหรกเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงถือไม้เท้ากับสาแหรก รูปใดถือ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๓๖] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ปราศจากไม้เท้า ไม่สามารถจะเดินไปไหนได้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้สมมติไม้เท้าแก่ภิกษุอาพาธ ฯ

[๑๓๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงให้สมมติไม้เท้าอย่างนี้:-

ภิกษุอาพาธนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ให้อำนาจภิกษุผู้แก่กว่า นั่งกระหย่งประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขออย่างนี้ ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่ใช่ไม้เท้าไม่สามารถไปไหนได้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอทณทสมมติ กะสงฆ์

พึงขอแม่ครั้งที่สอง พึงขอแม่ครั้งที่สาม ฯ

[๑๓๘] ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ-

*ทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาให้ทณทสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมิขื่อนี้รูปนี้อาพาธ

ไม่ใช่ไม้เท้าไม่สามารถจะไปไหนได้ เธอขอทณทสมมติกะสงฆ์ ถ้า

ความพร้อมพรังของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้ทณทสมมติแก่ภิกษุมิขื่อนี้ นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมิขื่อนี้รูปนี้อาพาธ

ไม่ใช่ไม้เท้าไม่สามารถจะไปไหนได้ เธอขอทณทสมมติกะสงฆ์ สงฆ์

ให้ทณทสมมติแก่ภิกษุมิขื่อนี้ การให้ทณทสมมติแก่ภิกษุมิขื่อนี้ ชอบ

แก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น

พึงพูด

ทณทสมมติ อันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมิขื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุ

นั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

[๑๓๕] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ไม่ใช่สาแหรก ไม่สามารถ
จะนำบาตรไปได้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติสาแหรกแก่ภิกษุอาพาธ ฯ

[๑๔๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงให้สมมติอย่างนี้

ภิกษุอาพาธนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้า
ภิกษุผู้แก้ว่า นั่งกระหย่งประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขออย่างนี้ ว่าดังนี้:-

คำขอสิกกาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่มีสาแหรกไม่สามารถจะนำบาตรไปได้
ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสิกกาสมมติกะสงฆ์

พึงขอแม่ครั้งที่สอง พึงขอแม่ครั้งที่สาม ฯ

[๑๔๑] ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอุตติทุติย-
*กรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาให้สิกกาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้รูปนี้อาพาธ

ไม่ใช่สาแหรกไม่สามารถจะนำบาตรไปได้ เธอขอสิกกาสมมติกะสงฆ์
ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สิกกาสมมติแก่ภิกษุมี
ชื่อนี้ นี้เป็นอุตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้รูปนี้อาพาธ

ไม่ใช่สาแหรกไม่สามารถจะนำบาตรไปได้ เธอขอสิกกาสมมติกะสงฆ์
สงฆ์ให้สิกกาสมมติแก่ภิกษุมีชื่อนี้ การให้สิกกาสมมติแก่ภิกษุมีชื่อนี้
ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่าน
ผู้นั้นพึงพูด

สิกกาสมมติ อันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุ
นั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

[๑๔๒] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ไม่ใช่ไม้เท้าไม่สามารถจะไปไหน
ได้ และไม่ใช่สาแหรกไม่สามารถนำบาตรไปได้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติไม้เท้าและ
สาแหรกแก่ภิกษุอาพาธ

ก็แล สงฆ์พึงให้สมมติอย่างนี้ ภิกษุอาพาธนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้า
อุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้าภิกษุผู้แก้ว่า นั่งกระหย่งประคองอัญชลี แล้วกล่าว
คำขออย่างนี้ ว่าดังนี้:-

คำขอทัณฑสิกกาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่ใช่ไม้เท้าไม่สามารถจะไปไหนได้ และ

ไม่ใช่สาเหแรกไม่สามารถจะนำบาตรไปได้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอทัณฑลิกา-
*สมมติกะสงฆ์

ฟังขอแม่ครั้งที่สอง ฟังขอแม่ครั้งที่สาม ฯ

[๑๔๓] ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยสัตตัตถุติ-
*กรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาให้ทัณฑลิกาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมิขื่อนี้รูปนี้อาพาธ

ไม่ใช่ไม้เท้าไม่สามารถจะเดินไปไหนได้ และไม่ใช่สาเหแรกไม่

สามารถจะนำบาตรไปได้ เธอขอทัณฑลิกาสมมติกะสงฆ์ ถ้าความ

พร้อมฟังของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้ทัณฑลิกาสมมติแก่ภิกษุมิขื่อนี้
นี้เป็นสัตตัตถุติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมิขื่อนี้รูปนี้อาพาธ

ไม่ใช่ไม้เท้าไม่สามารถจะเดินไปไหนได้ และไม่ใช่สาเหแรกไม่สามารถ

จะนำบาตรไปได้ เธอขอทัณฑลิกาสมมติกะสงฆ์ สงฆ์ให้ทัณฑลิกา-

*สมมติแก่ภิกษุมิขื่อนี้ การให้ทัณฑลิกาสมมติแก่ภิกษุมิขื่อนี้ ชอบแก่

ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ทัณฑลิกาสมมติ อันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมิขื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์

เหตุนี้จึงมี ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

เรื่องภิกษุเธอ

[๑๔๔] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเป็นโรคเธอ เธอเธออ้วกแล้วกลับกลืน

เข้าไป ภิกษุทั้งหลาย เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุนั้นฉันอาหารในเวลา

วิกาล แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุรูปนี้จุติมาจากกำเนิดโคไม่นาน เธออนุญาตอาหารที่อ้วกแก่ภิกษุผู้มักอ้วก แต่

ออกมานอกปากแล้วไม่ฟังกลืนเข้าไป รูปใดกลืนเข้าไป พึงปรับตามธรรม ฯ

[๑๔๕] สมัยนั้น สังฆภัตตเกิดแก่สงฆ์หมู่หนึ่ง เมล็ดข้าวเป็นอันมาก

กลาดเกลื่อนในโรงอาหาร ชาวบ้านเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า เมื่อเขาถวาย

ข้าวสุก โฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ไม่รับโดยเคารพ ข้าวแต่ละ

เมล็ดจะสำเร็จได้ด้วยกรกระทำหลายครั้ง ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้น

เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... ตรัส

ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดตายกลวยตกหล่น เธออนุญาตให้เก็บสิ่งนั้นฉันเอง

ได้ ข้อนี้เพราะเหตุไร เพราะของนั้นตายกบรีจาคแล้ว ฯ

เรื่องเลียบยาว

[๑๔๖] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งไว้เลียบยาวเที่ยววิณฑาต สตรีผู้หนึ่งเห็น

เข้า จึงได้กล่าวชวนภิกษุรูปนั้นว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุน ภิกษุนั้นตอบว่า อย่าเลย น้องหญิง เรื่องเช่นนี้ไม่สมควร

ส. ถ้าท่านไม่เสพ ดิฉันจักหยิกข่วนเนื้อตัวด้วยเล็บของดิฉัน แล้วร้องไวยวายนินทาว่า ภิกษุนี้ข่มขืนดิฉัน

ภ. จงรู้เองเถิด น้องหญิง

สตรีผู้นั้นหยิกข่วนเนื้อตัวของตนด้วยเล็บ แล้วได้ร้องไวยวายนินทาว่า ภิกษุนี้ข่มขืนเรา ชาวบ้านได้วิ่งเข้าไปจับกุมภิกษุนั้น พวกเขาได้เห็นผิวหนังและเลือดที่เล็บมือของสตรีผู้นั้น ครั้นแล้วลงความเห็นว่าการกระทำนี้ของสตรีผู้นี้ต่างหาก ภิกษุไม่ใช่ผู้กระทำ แล้วปล่อยภิกษุนั้นไป ครั้นภิกษุนั้นไปถึงวัดแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายถามว่า ก็คุณไว้เล็บยาวหรือ ภิกษุรูปนั้นรับว่า เป็นอย่างนั้น ขอรับ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุจึงได้ไว้เล็บยาว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไว้เล็บยาว รูปใดไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๔๗] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายตัดเล็บมือด้วยเล็บมือข้าง ตัดเล็บมือด้วยปากข้าง ครูดเล็บมือที่ฝ่าหนังข้าง นิ้วมือเจ็บ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตมิให้ตัดเล็บ ภิกษุทั้งหลายตัดเล็บจนเลือดออก นิ้วมือเจ็บ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ตัดเล็บเสมอเนื้อ ฯ

เรื่องขัดเล็บ

[๑๔๘] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์วานกัณเฑาะฐให้ขัดเล็บทั้ง ๒๐ นิ้ว ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคมาม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงวานกัณเฑาะฐให้ขัดเล็บทั้ง ๒๐ นิ้ว รูปใดให้ขัด ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แกะขี้เล็บได้ ฯ

เรื่องมิดโกน

[๑๔๙] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายมีผมยาว ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุสามารถจะปลงผมให้แก่กันได้หรือ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า สามารถ พระพุทธเจ้าข้า ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตมิให้โกน หินลับมิดโกน ผักมิดโกน ผ้าพันมิดโกน เครื่องมิดโกนทุกอย่าง ฯ

เรื่องแต่งหนวด

[๑๕๐] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์วานกันตัดหนวด ปล่อยหนวดไว้ให้ยาว
ไว้เครา แต่งหนวดเป็นสี่เหลี่ยม ขมวดกลุ่มขนหน้าอก ไว้กลุ่มขนท้อง ไว้หนวด
เป็นเขี้ยวโง้ง โคนขนในที่แคบ ชาวบ้านเฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ...
เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระ
ภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงตัดหนวด ไม่พึงปล่อยหนวดไว้ให้
ยาว ไม่พึงไว้เครา ไม่พึงแต่งหนวดเป็นสี่เหลี่ยม ไม่พึงขมวดกลุ่มขนหน้าอก
ไม่พึงไว้กลุ่มขนท้อง ไม่พึงไว้หนวดเป็นเขี้ยวโง้ง ไม่พึงโคนขนในที่แคบ รูปใด
โคน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องโคนขนในที่แคบ

[๑๕๑] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเป็นแผลในที่แคบ ทายาไม่ติด ... ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้โคนขนในที่แคบได้ เพราะเหตุอาพาธ ฯ

[๑๕๒] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้กันและกันให้ตัดผมด้วยกรรไกร
ชาวบ้าน เฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ...
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุไม่พึงให้ตัดผมด้วยกรรไกร รูปใดให้ตัด ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๕๓] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเป็นแผลที่ศีรษะ ไม่อาจปลงผมด้วยมีด
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต
ให้ตัดผมด้วยกรรไกรได้ เพราะเหตุอาพาธ ฯ

เรื่องไว้ขนจมูกยาว

[๑๕๔] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายปล่อยขนจมูกไว้ยาว ชาวบ้าน เฟ่งโทษ
ตีเตียน โพนทะนาวา ... เหมือนพวกปีศาจ ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไว้ขนจมูกยาว รูปใดไว้
ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๕๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายให้ถอนขนจมูกด้วยกรวดบ้าง ด้วยซี่ผึ้ง
บ้าง จมูกเจ็บ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตแหวน ฯ

[๑๕๖] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้กันถอนผมหงอก ชาวบ้าน เฟ่งโทษ
ตีเตียน โพนทะนาวา ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ... ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้
ถอนผมหงอก รูปใดให้ถอน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๕๗] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งมีขี้หูจุกช่องหู ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตไม้แคะหู ฯ

[๑๕๘] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้ไม้แคะหูต่างๆ คือ ทำด้วยทอง

ทำด้วยเงิน ชาวบ้าน เฟงโทย ทิเตียน โพนทะนาวา ... เหมือนพวกคฤหัสถ์
ผู้บริโภคมาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้ไม้และหูต่างๆ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ เรา
อนุญาตไม้และหูที่ทำด้วยกระดูก งา เขา ไม้ไผ่ ไม้ฝู ไม้จริง ยางไม้ เมล็ดผลไม้
โลหะ กระดองสังข์ ฯ

ทรงห้ามสังฆเครื่องโลหะเครื่องสัมฤทธิ์

[๑๕๕] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์สังฆเครื่องโลหะ เครื่องทอง
สัมฤทธิ์ไว้เป็นอันมาก ชาวบ้านไปเที่ยวชมตามวิหารพบเข้า แล้วเฟงโทย ทิเตียน
โพนทะนาวา โจน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้สังฆเครื่องโลหะ
เครื่องทองสัมฤทธิ์ ไว้มากมายคล้ายพ่อค้าขายเครื่องทองสัมฤทธิ์ ... ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึง
สังฆเครื่องโลหะ เครื่องทองสัมฤทธิ์ รูปใดสังฆ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๖๐] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายรังเกียจกลองยาตา ไม้ปายยาตา ไม้และหู
ซึ่งเพียงห่อรวมกันไว้ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตกลองยาตา ไม้ปายยาตา ไม้และหู เพียงห่อรวมกันไว้ ฯ

[๑๖๑] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งรัดเข่าด้วยผ้าสังฆาฏิ แผ่นผ้าสังฆาฏิ
หลุด ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ภิกษุไม่พืงนั่งรัดเข่าด้วยผ้าสังฆาฏิ รูปใดนั่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๖๒] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ เธอเว้นผ้ารัดเข่าเสียไม่สบาย ...
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตผ้ารัดเข่า ภิกษุทั้งหลายสงสัยว่า เราจะพึงรู้ได้อย่างไรว่าเป็นผ้ารัดเข่า
จึงได้กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต
ไม้สะดึงที่แผ่ด้วย ฟืม ด้ายพัน ไม้สลักทอ และเครื่องหูกทุกอย่าง ฯ

เรื่องประคดเอว

[๑๖๓] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งไม่ได้คาดรัดประคด เข้าบ้านไปบิณฑบาต
ผ้าสบงของเธอหลุดที่ถนน ชาวบ้านเห็นแล้วพากันโห่ ภิกษุนั้นกระดากอาย ครั้น
ไปถึงวัดแล้ว เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่มีรัดประคดไม่พึงเข้าบ้าน รูปใดเข้าบ้าน
ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตผ้ารัดประคด ฯ

[๑๖๔] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้ผ้าประคดต่างๆ คือ ประคดถักเชือก
หลายเส้น ประคดถักเป็นตีสระงูน้ำ ประคดกลมคล้ายเกลียวเชือก ประคดคล้าย
สังวาล ชาวบ้าน เฟงโทย ทิเตียน โพนทะนาวา ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคม
าม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ...

*เส้น ประคดักเป็นสี่ระงูน้ำ ประคดกลมคล้ายเกลียวเชือก ประคดคล้ายสังวาล
รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตประคด ๒ ชนิด คือ ประคดแผ่นผ้า ๑
ประคดกลมดั่งไส้สุกร ๑ ... ชายผ้าประคดเก่า ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้ถักกลมคล้ายเกลียวเชือก ให้ถักคล้ายสังวาลได้ ปลายประคดเก่า ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตเย็บทบเข้ามา ถักเป็นห่วง ที่สุดห่วง
ประคดเก่า ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตลูกลวด ๑

เรื่องลูกลวด

[๑๖๕] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้ลูกลวดต่างๆ คือ ทำด้วยทอง ทำ
ด้วยเงิน ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศก
กาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้ลูกลวดต่างๆ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตลูกลวด ทำด้วยกระดูก งา เขา ไม้้อ
ไม้ไผ่ ... กระดองสังข์ เส้นด้าย ๑

เรื่องลูกดุม

[๑๖๖] สมัยนั้น ท่านพระอานนท์ห่มผ้าสังฆาฏิเนอบางเข้าบ้านบิณฑบาต
สังฆาฏิของท่านถูกลมหัวด้วนพัดเล็กขึ้น ครั้นท่านกลับถึงอารามแล้ว ได้แจ้งเรื่อง
นั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตลูกดุมและรังดุม ๑

[๑๖๗] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้ลูกดุมต่างๆ คือ ทำด้วยทอง ทำด้วย
เงิน ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศก
กาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้ลูกดุมต่างๆ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตลูกดุม ทำด้วยกระดูก งา เขา ไม้้อ
ไม้ไผ่ ไม้จริง งามไม้ เมล็ดผลไม้ โลหะ กระดองสังข์ เส้นด้าย ๑

[๑๖๘] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายเย็บตรึงลูกดุมบ้าง รังดุมบ้าง ลงที่จีวร
จีวรชำรุด ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตแผ่นผ้ารองลูกดุม แผ่นผ้ารองรังดุม ภิกษุ
ทั้งหลายเย็บตรึงแผ่นผ้ารองลูกดุมแผ่นผ้ารองรังดุมลงที่ชายจีวร มุมผ้าเปิด ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เรานุญาตให้ติดแผ่นผ้ารองลูกดุม แผ่นผ้ารองรังดุมที่ชายผ้าลึกเข้าไป

๓-๘ องคุลี ๑

เรื่องพระฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าอย่างคฤหัสถ์

[๑๖๕] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าอย่างคฤหัสถ์ คือ นุ่งห้อยชาย เหมือนวงข้าง นุ่งปล้อยชายคล้ายหางปลา นุ่งปล้อยชายสี่แฉก นุ่งห้อยชายคล้ายก้านตาล นุ่งยกกليبตั้งร้อย ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงนุ่งผ้าอย่างคฤหัสถ์ คือ นุ่งห้อยชายเหมือนวงข้าง นุ่งปล้อยชายคล้ายหางปลา นุ่งปล้อยชายเป็นสี่แฉก นุ่งห้อยชายคล้ายก้านตาล นุ่งยกกليبตั้งร้อย รูปใดนุ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๗๐] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ รูปใดห่มต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๗๑] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าเหน็บชายกระเบน ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนคนหาบของหลวง ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงนุ่งผ้าเหน็บชายกระเบน รูปใดนุ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๗๒] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์หาบของสองข้าง ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนคนหาบของหลวง ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงหาบของสองข้าง รูปใดหาบ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้คอน หาม เกิน แบก กระเด็ด หิ้ว ฯ

เรื่องไม้ชำระฟัน

[๑๗๓] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่เคี้ยวไม้ชำระฟัน ปากมีกลิ่นเหม็น ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การไม่เคี้ยวไม้ชำระฟันมีโทษ ๕ ประการนี้ คือ นัยน์ตาไม่แจ่มใส ๑ ปากมีกลิ่นเหม็น ๑ ลิ่นรับรสอาหารไม่บริสุทธิ์ ๑ ดีและเสมหะหุ้มห่ออาหาร ๑ ไม่ชอบฉันอาหาร ๑ ไม่เคี้ยวไม้ชำระฟันมีโทษ ๕ ประการนี้แล

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การเคี้ยวไม้ชำระฟันมีอานิสงส์ ๕ ประการนี้ คือ นัยน์ตาแจ่มใส ๑ ปากไม่มีกลิ่นเหม็น ๑ ลิ่นรับรสอาหารบริสุทธิ์ ๑ ดีและเสมหะไม่หุ้มห่ออาหาร ๑ ชอบฉันอาหาร ๑ การเคี้ยวไม้ชำระฟัน มีอานิสงส์ ๕ ประการนี้แล เรานุญาตไม้ชำระฟัน ฯ

[๑๗๔] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์เคี้ยวไม้ชำระฟันยาว และตีสามเณร ด้วยไม้ชำระฟันเหล่านั้น ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเคี้ยวไม้ชำระฟันยาว รูปใด

เคี้ยว ต้องอาบัติทุกกฏ

เราอนุญาตไม้ชำระฟันยาว ๘ นิ้วเป็นอย่างยิ่ง และไม่พึงติสามเณรด้วย
ไม้นั้น รูปใดดี ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๗๕] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งเคี้ยวไม้ชำระฟันสั้นเกินไป ไม้ชำระ-
*ฟันหลุดเข้าไปติดในคอ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มี
พระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเคี้ยวไม้ชำระฟันสั้นเกินไป
รูปใดเคี้ยว ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เราอนุญาตไม้ชำระฟันขนาด ๔ องคุลีเป็นอย่างต่ำ ฯ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์จุดไฟเผาองคธู

[๑๗๖] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์จุดไฟเผาองคธู ชาวบ้านเพ่ง-
*โทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนคนเผาป่า ... ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึง
เผาองคธู รูปใดเผา ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๗๗] สมัยนั้น วิหารที่อยู่มีธูปขึ้นรก เมื่อไฟป่าไหม้มาถึง วิหาร
ถูกไฟไหม้ ภิกษุทั้งหลายรังเกียจที่จะจุดไฟรับเพื่อทำการป้องกัน ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตไว้เมื่อไฟป่าไหม้มาถึง ให้จุดไฟรับเพื่อป้องกัน ฯ

เรื่องขึ้นต้นไม้

[๑๗๘] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ขึ้นต้นไม้ไต่จากต้นหนึ่ง ไปสู่ต้นหนึ่ง
ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนลิง ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
ไม่พึงขึ้นต้นไม้ รูปใดขึ้น ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๗๙] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งไปเมืองสาวัตถีในโกศลชนบท ช้างไล่
ในระหว่างทาง จึงภิกษุนั้นวิ่งเข้าไปยังโคนต้นไม้ รังเกียจไม่ขึ้นต้นไม้ ช้างนั้นได้
ไปทางอื่น ครั้นภิกษุนั้นไปถึงเมืองสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อมีกิจจำเป็น
เราอนุญาตให้ขึ้นต้นไม้สูงชั่วบุรุษ ในคราวมีอันตราย ขึ้นได้ตามประสงค์ ฯ

[๑๘๐] สมัยนั้น ภิกษุสองรูปเป็นพี่น้องกัน ชื่อเมฆฐะและโกกฐฐะ
เป็นชาติพราหมณ์ พุดจาอ่อนหวาน เสียงไพเราะ เธอสองรูปนั้นเข้าไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาค ถวายบังคม นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า พระ-
*พุทธเจ้าข้า บัดนี้ ภิกษุทั้งหลายต่างชื่อ ต่างโคตร ต่างชาติ ต่างสกุลกันเข้ามา
บวช พวกเขาจะทำพระพุทธรวงจะให้ผิดเพี้ยนจากภาษาเดิม ฉะนั้น ข้าพระ-
*พุทธเจ้าทั้งหลายจะขอยกพระพุทธรวงจะขึ้นโดยภาษาสันสกฤต

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโอมะบุรุษทั้งหลาย โฉน พวก
เธอจึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า ฝิฉะนั้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะขอยกพระพุทธวจนะ
ขึ้นโดยภาษาสันสกฤตดังนี้แล้ว ดูกรโอมะบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น
ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถา
รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่เพียงยกพระพุทธวจนะขึ้นโดยภาษา
สันสกฤต รูปใดยกขึ้น ต้องอาบัติทุกกฏ

เราอนุญาตให้เล่าเรียนพุทธวจนะตามภาษาเดิม ฯ

เรื่องเรียนคัมภีร์โลกายตะ

[๑๘๑] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์เรียนคัมภีร์โลกายตะ ชาวบ้านเพ่งโทษ
ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนคลุ้หัดผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลายได้ยินชาวบ้าน
เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ ... จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ผู้ที่เห็นคัมภีร์โลกายตะ
ว่ามีสาระจะพึงถึงความเจริญงอกงามไปบุญลย์ในธรรมวินัยนี้หรือ

ภ. ไม่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า

ภ. อันผู้ที่เห็นธรรมวินัยนี้ว่ามีสาระ จะพึงเล่าเรียนคัมภีร์โลกายตะหรือ

ภ. ไม่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่เพียงเรียนคัมภีร์โลกายตะ รูปใดเรียน

ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๘๒] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์สอนคัมภีร์โลกายตะ ชาวบ้านเพ่ง
โทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคลุ้หัดผู้บริโศกคาม ... ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแก่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่เพียงสอนคัมภีร์
โลกายตะ รูปใดสอน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องเรียนคัมภีร์ฉานวิชา

[๑๘๓] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์เรียนคัมภีร์ฉานวิชา ... ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแก่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่เพียงเรียนคัมภีร์
ฉานวิชา รูปใดเรียน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๘๔] สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์สอนคัมภีร์ฉานวิชา ชาวบ้านเพ่งโทษ
ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคลุ้หัดผู้บริโศกคาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแก่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่เพียงสอนคัมภีร์
*วิชา รูปใดสอน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๑๘๕] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า อันบริษัทหมู่ใหญ่แวดล้อม แล้ว กำลังทรงแสดงธรรม ได้ทรงจามขึ้น ภิกษุทั้งหลายได้ถวายพระพรอย่าง อึงมี่ว่า ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงพระชนมายุ ขอพระสุคตจงทรงพระชนมายุเถิด พระพุทธเจ้าข้า ธรรมกถาได้พักในระหว่างเพราะเสียงนั้น จึงพระผู้มีพระภาค รับสั่งถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคลที่ถูกเขาให้พรว่า ของจงเจริญ ชนมายุในเวลาจาม จะพึงเป็น หรือพึงตายเพราะเหตุที่ให้พรนั้นหรือ

ภ. ไม่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงกล่าวคำให้พรว่า ของจะมีชนมายุ ใน เวลาที่เขาจาม รูปใดให้พร ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

[๑๘๖] สมัยนั้น ชาวบ้านให้พรในเวลาทีภิกษุทั้งหลายจามว่า ขอท่าน จงมีชนมายุ ภิกษุทั้งหลายรังเกียจ มิได้ให้พรตอบ ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร เมื่อเขาให้พรว่า จงเจริญ ชนมายุ จึงมิให้พรตอบเล่า ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวบ้านมีความต้องการด้วยสิ่ง เป็นมงคล เรานุญาตให้ภิกษุผู้ที่เขาให้พรว่า จงเจริญชนมายุ ดังนี้ ให้พรตอบ แก่ชาวบ้านว่า ขอท่านจงเจริญชนมายุยืนนาน ๑

เรื่องฉันทกระเทียม

[๑๘๗] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคอันบริษัทหมู่ใหญ่แวดล้อม ประทับนั่ง แสดงธรรมอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งฉันทกระเทียม แลเธอคิดว่า ภิกษุทั้งหลายอย่าได้ รบกวณ จึงนั่ง ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทอดพระเนตรเห็นภิกษุนั้น นั่ง ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วจึงรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ทำไมหนอ ภิกษุนั้นจึงนั่ง ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ภิกษุ นั้นฉันทกระเทียม พระพุทธเจ้าข้า แลเธอคิดว่า ภิกษุทั้งหลายอย่ารบกวณ จึงนั่ง ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุฉันทกระเทียมแล้ว จะพึงเป็นผู้เหินห่างจาก ธรรมกถาเห็นปานนี้ ภิกษุควรฉันทกระเทียมของนั้นหรือ

ภ. ไม่ควรฉันทกระเทียม พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันทกระเทียม รูปใดฉันทกระเทียม ต้องอาบัติ ทุกกฏ ๑

[๑๘๘] สมัยนั้น ท่านพระสารีบุตรอาพาธเป็นลมเสียดท้อง ครั้งนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะเข้าไปหาท่านพระสารีบุตรแล้วถามว่า เมื่อก่อนท่านเป็น ลมเสียดท้อง หายด้วยยาอะไร ท่านพระสารีบุตรตอบว่า ผมหายด้วยกระเทียม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย

เราอนุญาตให้ฉันกระเทียมได้ เพราะเหตุอาพาธ ฯ

เรื่องหม้อปัสสาวะ

[๑๘๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถ่ายปัสสาวะลงในที่นั้นๆ ใน
อาราม อารามสกปรก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถ่ายปัสสาวะในที่ควรส่วนข้างหนึ่ง อาราม
มีกลิ่นเหม็น ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตหม้อปัสสาวะ ภิกษุ
ทั้งหลายนั่งถ่ายปัสสาวะลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเชิง
รองถ่ายปัสสาวะ เชิงรองถ่ายปัสสาวะเปิดเผย ภิกษุทั้งหลายระอวยที่จะ
ถ่ายปัสสาวะ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ล้อมเครื่องล้อม ๓ ชนิด
คือ เครื่องล้อมอิฐ เครื่องล้อมหิน ฝาไม้ หม้อปัสสาวะไม่มีฝาปิด มีกลิ่น
เหม็น ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตฝาปิด ฯ

พุทธานุญาตหลุมถ่ายอุจจาระ

[๑๘๖] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถ่ายอุจจาระลงในที่นั้นๆ ในอาราม
อารามสกปรก ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถ่ายอุจจาระในที่ควรส่วนข้างหนึ่ง อารามมีกลิ่น
เหม็น ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตหลุมถ่ายอุจจาระ ขอบปากหลุม
พัง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ก่อกรู ๓ อย่าง คือ ก่อด้วยอิฐ
ก่อกด้วยศิลา ก่อกด้วยไม้ หลุมอุจจาระมีพื้นต้ำน้ำท่วมได้ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถมพื้นให้สูง ดินที่ถมพื้นพัง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ก่อกรู ๓ อย่าง คือ ก่อกด้วยอิฐ ก่อกด้วยศิลา ก่อกด้วยไม้
ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบันได ๓
อย่าง คือ บันไดอิฐ บันไดหิน บันไดไม้ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงพลัดตกลงมา ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวสำหรับยึด ภิกษุทั้งหลายนั่งถ่ายอุจจาระ
ที่ริมหลุมพลัดตกลงไป ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ลาดพื้น
แล้วเจาะช่องถ่ายอุจจาระตรงกลาง ภิกษุทั้งหลายนั่งถ่ายอุจจาระลำบาก ... ตรัสว่าดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเชิงรองถ่ายอุจจาระ ภิกษุทั้งหลายถ่ายปัสสาวะออก
ไปข้างนอก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตรางรองปัสสาวะ ไม่ชำระ
ไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตไม่ชำระ ตะกร้ารองรับไม่ชำระ
ไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตตะกร้ารองรับไม่ชำระ หลุมอุจจาระ
ไม่ได้ปิดมีกลิ่นเหม็น ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตฝาปิด ฯ

พุทธานุญาตวัจจุกฎี

[๑๘๗] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถ่ายอุจจาระในที่แจ้งลำบากด้วยร้อนบ้าง
หนาวบ้าง จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย

เราอนุญาตวัจจกฐิ วัจจกฐิไม่มีบานประตู ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตบานประตู กรอบเขตหน้า ครกรับเดียวบานประตู ห่วงข้างบน สายยู
ไม้หัวลิง กลอน ลืม ช่องดาล ช่องเชือกชัก เชือกชัก ผงหญ้าที่มุงวัจจกฐิ
ตกลงเคลื่อน ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้หรือลงฉาบดินทั้งข้างบน
ข้างล่าง ทำให้มีสีขาว สีดำ สีเหลือง จำหลักเป็นพวงดอกไม้ เครือไม้ ฟัน
มังกร ดอกจอกหักลิบ ราวจีวร สายระเดียงจีวร ฯ

[๑๕๒] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งชราทุพพลภาพ ถ่ายอุจจาระแล้วลุกขึ้น
ล้มลง ภิกษุทั้งหลายทราบเหตุเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตเชือกห้อยสำหรับเหนี่ยว ฯ

[๑๕๓] สมัยนั้น วัจจกฐิไม้ได้ล้อม ภิกษุทั้งหลายทราบเหตุเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ล้อมเครื่องล้อม ๓
อย่าง คือ อิฐ ศิลา ไม้ ฯ

[๑๕๔] ชุ่มประตูไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตชุ่ม
ประตู ชุ่มประตูมีพื้นต่ำ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตถมพื้นให้สูง
ดินที่ถมพัง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ก่อกรู ๓ อย่าง คือ
ก่อด้วยอิฐ ก่อด้วยศิลา ก่อด้วยไม้ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบันได ๓ อย่าง คือ บันไดอิฐ บันไดหิน บันไดไม้
ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงพลัดตกลงมา ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราว
สำหรับยึด บานชุ่มประตูไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตชุ่ม
ประตู กรอบเขตหน้า ครกรองเดียวประตู ห่วงข้างบน สายยู ไม้หัวลิง กลอน
ลืมช่องดาล ช่องเชือกชัก เชือกชัก ผงหญ้าที่มุงบนชุ่มประตูหล่นเคลื่อน ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้หรือลง ฉาบด้วยดินทั้งข้างบนข้างล่าง
ทำให้มีสีขาว สีดำ สีเหลือง จำหลักเป็นพวงดอกไม้ เครือไม้ ฟันมังกร
ดอกจอกหักลิบ บริเวณลิ้น ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้โรย
กรวดแร่ กรวดแร่ไม่เต็ม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้วางศิลา
เลียน น้ำขัง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตท่อระบายน้ำ หม้ออุจจาระ
ไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตหม้ออุจจาระ กระบอกตักน้ำชำระ
อุจจาระไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกระบอกตักน้ำชำระอุจจาระ
ภิกษุทั้งหลายนั่งถ่ายลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเชียงไม้
สำหรับนั่งถ่าย เชียงไม้สำหรับนั่งถ่ายอยู่เปิดเผย ภิกษุทั้งหลายละอายที่จะถ่าย
... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ล้อมเครื่องล้อม ๓ ชนิด คือ อิฐ
ศิลา ไม้ หม้ออุจจาระไม้ได้ปิด ผงหญ้าและขี้ฝุ่นตกลง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตฝาปิด

ประพุดือนาจารต่างๆ

[๑๕๕] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ประพุดือนาจารเห็นปานดังนี้ คือ ปลูก
ต้นไม้ดอกเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บ
ดอกไม้เองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นร้อยกรอง
บ้าง ทำมาลัยต่อกันเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำมาลัยเรียงกันเองบ้าง ใ้ให้
ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้ช่อเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พุ่มเองบ้าง ใ้ให้
ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้เทริดเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้พวงเองบ้าง
ใ้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้ตาข่ายประดับเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ภิกษุ
พวกนั้นนำไปเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยต่อกัน นำไปเองบ้าง
ใ้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยเรียงกัน นำไปเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่ง
ดอกไม้ช่อ นำไปเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้พุ่ม นำไปเองบ้าง
ใ้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้เทริด นำไปเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่ง
ดอกไม้พวง นำไปเองบ้าง ใ้ให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้ตาข่ายประดับ
เพื่อกุลสตรี เพื่อกุลธิดา เพื่อกุมารีแห่งสกุล เพื่อสะใ้แห่งสกุล เพื่อกุลทาสี
ภิกษุพวกนั้นฉันอาหารในภาชนะเดียวกันบ้าง ดื่มน้ำในขันเดียวกันบ้าง นั่งบน
อาสนะเดียวกันบ้าง นอนบนเตียงเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดเดียวกันบ้าง นอน
คลุมผ้าห่มผืนเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดและคลุมผ้าห่มร่วมกันบ้าง กับ
กุลสตรี กุลธิดา กุมารีแห่งสกุล สะใ้แห่งสกุล กุลทาสี ฉันอาหารในเวลา
วิกาลบ้าง ดื่มน้ำเมาบ้าง ทัดทรงดอกไม้ช่อของหอมและเครื่องลูบไล้บ้าง ฟ้อนรำ
บ้าง ขับร้องบ้าง ประโคมบ้าง เต้นรำบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ขับร้อง
กับหญิงฟ้อนรำบ้าง ประโคมกับหญิงฟ้อนรำบ้าง เต้นรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ...
ฟ้อนรำกับหญิงเต้นรำบ้าง ขับร้องกับหญิงเต้นรำบ้าง ประโคมกับหญิงเต้นรำบ้าง
เต้นรำกับหญิงเต้นรำบ้าง เล่นหมากรุกแฉะแปดตาบ้าง เล่นหมากรุกแฉะ
สิบตาบ้าง เล่นหมากเก็บบ้าง เล่นชิงนางบ้าง เล่นหมากไหวบ้าง เล่นโยนห่วง
บ้าง เล่นไม้หึ่งบ้าง เล่นฟาดให้เป็นรูปต่างๆ บ้าง เล่นสะกาบ้าง เล่นเป่า
ใบไม้บ้าง เล่นไถน้อยๆ บ้าง เล่นหกคะเมนบ้าง เล่นไม้กั้งหันบ้าง เล่นดวงทราย
ด้วยใบไม้บ้าง เล่นร่นน้อยๆ บ้าง เล่นธนูน้อยบ้าง เล่นเขียนทายบ้าง เล่น
ทายใจบ้าง เล่นเลียนคนพิการบ้าง หัดขี่ช้างบ้าง หัดขี่ม้าบ้าง หัดขี่รถบ้าง
หัดยิงธนูบ้าง หัดเพลงอาวุธบ้าง ริงผลัดข้างบ้าง ริงผลัดม้าบ้าง ริงผลัดรถบ้าง
ริงขับกันบ้าง ริงเปี้ยวกันบ้าง ฝิวปากบ้าง ปรบมือบ้าง ปล้ำกันบ้าง ชกมวย
กันบ้าง ปูลาดผ้าสังฆาฏิ ณ กลางสถานที่เต้นรำ แล้วพุดกับหญิงฟ้อนรำอย่างนี้ว่า
น้องหญิง เธอจงฟ้อนรำ ณ ที่นี้ ดังนี้บ้าง ใ้การค่านับบ้าง ประพุดือนาจาร
มีอย่างต่างๆ บ้าง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงประพฤตินานาจารมีอย่างต่างๆ รูปใดประพฤตินั้นพึงปรับอาบัติตามกรรม ฯ

พุทธานุญาตเครื่องโลหะเป็นต้น

[๑๕๖] สมัยต่อมา เมื่อท่านพระอุรุเวลกัสสปบวชแล้ว เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องดิน บังเกิดแก่สงฆ์เป็นอันมาก ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า เครื่องโลหะชนิดไหน พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาต ชนิดไหนไม่ทรงอนุญาต เครื่องไม้ชนิดไหน ทรงอนุญาต ชนิดไหนไม่ทรงอนุญาต เครื่องดินชนิดไหน ทรงอนุญาต ชนิดไหนไม่ทรงอนุญาต จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทางทำกรรมก็ภายในเพราะเหตุเป็นเกำมุลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่าดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา อนุญาตเครื่องโลหะทุกชนิด เว้นเครื่องประหาร อนุญาตเครื่องไม้ทุกชนิด เว้น เกำอันอนมิแควร์ บัลลังก์ บาตรไม้และเชิงไม้ อนุญาตเครื่องดินทุกชนิด เว้น เครื่องเซ็ดเท้าและกฐินที่ทำด้วยดินเผา ฯ

บุพทกวัตถุขันธกะ ที่ ๕ จบ

หัวข้อประจำขันธกะ

[๑๕๗] ๑. เรื่องขัดสีกายที่ต้นไม้ ๒. ขัดสีกายที่เสา ๓. ขัดสีกายที่ฝา ๔. อาบน้ำในที่ไมควร ๕. อาบน้ำขัดสีกายด้วยมือทำด้วยไม้ ๖. ขัดสีกายด้วยจุกหินสีดังพลอยแดง ๗. ผลัดกันถูตัว ๘. อาบน้ำถูด้วยไม้ บังเวียน ๙. ภิกษุเป็นทิด ๑๐. ภิกษุขรา ๑๑. ถูหลังด้วยฝ่ามือ ๑๒. เครื่องตุ้มหู ๑๓. สังวาล ๑๔. สร้อยคอ ๑๕. เครื่องประดับเอว ๑๖. ทรงงวลัย ๑๗. ทรงสร้อยตาบ ๑๘. ทรงเครื่องประดับข้อมือ ๑๙. ทรงแหวนประดับนิ้วมือ ๒๐. ไว้ผมยาว ๒๑. เสยผมด้วยแปรง ๒๒. เสยผมด้วยมือ ๒๓. เสยผมด้วยน้ำมันผสมขี้ผึ้ง ๒๔. เสยผมด้วยน้ำมันผสมน้ำ ๒๕. ส่องเงาหน้าในแว่น ในขันน้ำ ๒๖. แผลเป็นที่หน้า ๒๗. ผัดหน้า ๒๘. ทาหน้า ถูหน้า ผัดหน้า เจิมหน้า ย้อมตัว ย้อมหน้า ย้อมทั้งหน้าทั้งตัว ๒๙. โรคนัยน์ตา ๓๐. มหรสพ ๓๑. สวดเสียงยาว ๓๒. สวดสรภัญญะ ๓๓. ห่มผ้าขนสัตว์ มีขนข้างนอก ๓๔. มะม่วงทั้งผล ๓๕. ขึ้นมะม่วง ๓๖. มะม่วงล้วน ๓๗. เรื่องงู ๓๘. ตัดองค์กำเนิด ๓๙. บาตรไม้จันทน์ ๔๐. เรื่องบาตรต่างๆ ๔๑. บังเวียนรองบาตร ๔๒. บังเวียนทองรองบาตร หนาไป ทรงอนุญาตให้กลิ้ง ๔๓. บังเวียนรองบาตรวิจิตร ๔๔. บาตรหมิ่นอัป ๔๕. บาตรมีกลิ่นเหม็น ๔๖. วางบาตรไว้ในที่ร้อน ๔๗. บาตรกลิ้งตกแตก ๔๘. เก็บบาตรไว้ที่กระดานเลียบ ๔๙. เก็บบาตรไว้ริมกระดานเลียบนอกฝา ๕๐. หลัวร์องบาตร ๕๑. ท่อน

ผ้ารองบาตร ๕๒. แทนเก็บบาตร หม้อเก็บบาตร ๕๓. ถุงบาตรและสาย
โยกเป็นด้ายถัก ๕๔. แขนบาตรไว้ที่ไม่เดียว ๕๕. เก็บบาตรไว้บนเตียง
๕๖. เก็บบาตรไว้บนตั่ง ๕๗. วางบาตรไว้บนตัก ๕๘. เก็บบาตรไว้บนกลด
๕๙. ถือบาตรอยู่ผลึกประตูเข้าไป ๖๐. ใช้กระโหลกน้ำเต้าแทนบาตร ๖๑. ใช้
กระเบื้องหม้อแทนบาตร ๖๒. ใช้กระโหลกผีแทนบาตร ๖๓. ใช้บาตรต่าง
กระโถน ๖๔. ใช้มิดตัดจีวร ๖๕. เรื่องใช้มิดมีด้าม ๖๖. ใช้ด้ามมิดทำ
ด้วยทอง ๖๗. ใช้ขนไก่และไม้กัลดเย็บจีวร กล่องเข็ม แป้งข้าวหมาก ผุ่น
หิน ขี้ผึ้ง ผ้ามัดขี้ผึ้ง ๖๘. จีวรเสียมุม ผูกสะดึง ขึงสะดึงในที่ไมเสมอ
ขึงสะดึงที่พื้นดิน ขอบสะดึงชำระ และไม้พ้อ ทำเครื่องหมายและตีบรรทัด
๖๙. ไม้ล้างเท้าเหยียบสะดึง ๗๐. เท้าเปยกเหยียบสะดึง ๗๑. สวมรอง
เท้าเหยียบสะดึง ๗๒. ใช้นิ้วมือรับเข็ม ๗๓. ปลอกนิ้วมือ ๗๔. กล่อง
สำหรับเก็บเครื่องเย็บผ้า และสายโยก เป็นด้ายถัก ๗๕. เย็บจีวรในที่แจ้ง
โรงไม้สะดึงต่ำ ถมพื้นให้สูง ขึ้นลงลำบาก ๗๖. ผงหญ้าที่มุงตกลื่น
พระวินายกทรงอนุญาตให้หรือลงฉาบด้วยดินทั้งข้างนอกข้างใน ทำให้มีสีขาว สีดำ
สีเหลือง จำหลักเป็นพวงดอกไม้ เครือไม้ ฟันมังกร ดอกจอกห้ากลีบ ราวจีวร
สายระเดียวจีวร ๗๗. ทิ้งไม้สะดึงแล้วพลิกไป ไม้สะดึงหักเสียหาย คล้อออก
๗๘. เก็บสะดึงไว้ที่ฝากุฏิ ๗๙. ใช้บาตรบรรจุเข็ม มิด เครื่องยาเดินทาง
ถุงเก็บเครื่องยา สายโยกเป็นด้ายถัก ๘๐. ใช้ผ้ากายพันข้อมือรองเท้า ถุงเก็บ
รองเท้า สายโยกเป็นด้ายถัก ๘๑. น้ำในระหว่างทางเป็นอกัปปิยะ ผ้ากรองน้ำ
กระบอกกรองน้ำ ๘๒. ภิกษุสองรูปเดินทางไปเมืองเวสาลี ๘๓. พระมหามุนี
ทรงอนุญาตผ้ากรองน้ำมีขอบและผ้าลาดลงบนน้ำ ๘๔. ยุงรบกวน ๘๕. อาหาร
ประณีต เกิดโรครมาก หมอชิวทูลขออนุญาตสร้างที่จงกรมและเรือนไฟ ๘๖. ที่
จงกรมขรุขระ ๘๗. พื้นที่จงกรมต่ำ ทรงอนุญาตให้ก่อกรุดินที่ถม ๓ ชนิด ขึ้น
ลงลำบาก ทรงอนุญาตบันไดและราวสำหรับยึด ๘๘. ทรงอนุญาตรั้วรอบที่จง
กรม ๘๙. จงกรมในที่แจ้งผงหญ้าหล่นเกลื่อน ทรงอนุญาตให้หรือลงฉาบด้วยดิน
ทำให้มี สีขาว สีดำ สีเหลือง จำหลักเป็นพวงดอกไม้ เครือไม้ ฟันมังกร
ดอกจอกห้ากลีบ ราวจีวร สายระเดียวจีวร ๙๐. ทรงอนุญาตให้ถมเรือนไฟ
ให้สูงกันกร บันได ราวบันได บานประตู กรอบเข็ดหน้า ครกกรองเดี่ยวประตู
ห้วงข้างบน สายยู ไม้หัวลิง กลอน ลิม ช่องดาล ช่องชักเชือก เชือกชัก
ก่อฝาเรือนไฟให้ต่ำ และปล่องควัน ๙๑. เรือนไฟตั้งอยู่กลาง ทรงอนุญาตดิน
ทาหน้า รางละลายดิน ดินมีกลิ่นเหม็น ๙๒. ไฟลนกาย ทรงอนุญาตที่ขังน้ำ
ขันตักน้ำ เรือนไฟใหม่เกรียม พื้นที่เป็นตม ทรงอนุญาตให้ล้าง ทำท่อระบายน้ำ
๙๓. ตั้งรองนั่งในเรือนไฟ ๙๔. ทำซุ้ม ๙๕. ทรงอนุญาตโรยกรวดแร่ วาง

ศิลาเขียน ท่อระบายน้ำ ๕๖. เปลี่ยนภายในหัวกัน ๕๗. วางจิวไว้บนพื้นดิน
ฝนตกเปียก ๕๘. ทรงอนุญาตเครื่องกำบัง ๓ ชนิด ๕๙. บ่อน้ำ ๑๐๐. ใช้
ผ้ากายพันธและเถาวัลย์ผูกภาชนะตักน้ำ ทรงอนุญาตคันโพง ระหัดชัก ระหัดถีบ
ภาชนะตักน้ำแตก ทรงอนุญาตถังน้ำทำด้วยโลหะไม้และท่อนหนัง ๑๐๑. ทรง
อนุญาตศาลาใกล้บ่อน้ำ ๑๐๒. ทรงอนุญาตฝาปิดบ่อน้ำผงหญ้า ๑๐๓. ทรง
อนุญาตรางไม้ ๑๐๔. ทรงอนุญาตท่อระบายน้ำ และกำแพงกัน น้ำข้างสัน
ทรงอนุญาตท่อระบายน้ำ ๑๐๕. เนื้อตัวตกรหนาว ทรงอนุญาตผ้าชุบน้ำ ๑๐๖. ทรง
อนุญาตสระน้ำ น้ำในสระเก่า ทรงอนุญาตให้ทำท่อระบายน้ำ ๑๐๗. ทรง
อนุญาตเรือนไฟมีบันลุม ๑๐๘. ไม้อยู่ปราศจากผ้านิสีทนะ ๔ เดือน ๑๐๙. นอน
บนที่นอนอันเดียวรดายด้วยดอกไม้ ๑๑๐. ไม้รับประเคนดอกไม้ของหอม
๑๑๑. ไม้ต้องอธิษฐานสันถัตชนเจียมหล่อ ๑๑๒. ฉันทังหันบนเตียง ๑๑๓. ทรง
อนุญาตโตก ๑๑๔. ฉันทังหันและนอนร่วมกัน ๑๑๕. เจ้าวัฑฒะลิจฉวี
๑๑๖. โภธิราชกุมาร พระพุทธเจ้าไม่ทรงเหยียบผ้า ๑๑๗. หม้อน้ำ ปุ่มไม้
สำหรับเซ็ดเท้า และไม้กวาด ๑๑๘. ทรงอนุญาตที่เซ็ดเท้าทำด้วยหิน กรวด
กระเบื้อง หินฟองน้ำ ๑๑๙. ทรงอนุญาตพัดโบก พัดใบตาล ๑๒๐. ไม้
ปักธง แส้จามรี ๑๒๑. ทรงอนุญาตร่ม ๑๒๒. ไม้มีร่มไม้สพาย ๑๒๓. ทรง
อนุญาตร่มในวัด รวม ๓ เรื่อง ๑๒๔. วางบาตรไว้ในสาแหรก ๑๒๕. สมมติ
สาแหรก สมมติไม้เท้าและสาแหรก ๑๒๖. โรคเรอ ๑๒๗. เมล็ดข้าว
เกลือ ๑๒๘. ไม้เสียบยาว ๑๒๙. ตัดเล็บ นิ้วมือเจ็บ ตัดเล็บจนถึงเลือด
ทรงอนุญาตให้ตัดพอดีเนื้อ ๑๓๐. ขัดเล็บทั้ง ๒๐ นิ้ว ๑๓๑. ไม้ผมายาว
ทรงอนุญาตมีดโกน หินลับมีดโกน ปลายมีดโกน ผ้าพันมีดโกน เครื่องมือ
โกนผมทุกอย่าง ๑๓๒. ตัดหนวด ไว้หนวด ไว้เครา ไว้หนวดสี่เหลี่ยม
ขมวดกลุ่มขนหน้าอก ไว้กลุ่มขนท้อง ไว้หนวดเป็นเขี้ยวไว้โกนขนในที่แคบ
๑๓๓. อาพาธโกนขนในที่แคบได้ ๑๓๔. ตัดผมด้วยกรรไกร ๑๓๕. ศีรษะ
เป็นแผล ๑๓๖. ไว้ขนจมูกยาว ๑๓๗. ถอนขนจมูกด้วยก้อนกรวด ๑๓๘. เรื่อง
ถอนผมหงอก ๑๓๙. เรื่องมูลหูจุกช่องหู ๑๔๐. ใช้ไม้แคะหู ๑๔๑. เรื่อง
สั่งสมเครื่องโลหะกับไม้ปายยาตา ๑๔๒. ไม้รัดเข่า ๑๔๓. ไม้รัดเข่า ด้าย
พัน ๑๔๔. ไม้รัดประคต ๑๔๕. ภิกษุใช้รัดประคตเป็นเชือกหลายเส้น
ประคตถักเป็นศีระงูน้ำ ประคตกลมคล้ายเกลียวเชือก ประคตคล้ายสังวาล
ทรงอนุญาตรัดประคตแผ่นผ้า และรัดประคตกลม ชายผ้ารัดประคตเก่า ทรง
อนุญาตให้เย็บทบ ถักเป็นห่วง ที่สุดห่วงรัดประคตเก่า ทรงอนุญาตลูกถวิน
๑๔๖. ทรงอนุญาตลูกกลม และรังคุม ๑๔๗. ทำลูกกลมต่างๆ ๑๔๘. ตัด
แผ่นผ้ารองลูกกลม และรังคุม ๑๔๙. ไม้เท้าอย่างคฤหัสถ์ คือ ไม้เท้าชาย

เหมือนวงช้าง นุ่งปล้อยชายคล้ายหางปลา นุ่งปล้อยชายเป็นสี่แฉก นุ่งห้อยชาย
คล้ายกำนาคาล นุ่งยกกลีบตั้งร้อย ๑๕๐. หม้อฝ้าย่างฤดูหัดธ ๑๕๑. นุ่งผ้า
เหน็บชายกระเบน ๑๕๒. หาบของสองข้าง ๑๕๓. ไม้ชำระฟัน ๑๕๔. ไม้
ชำระฟันตีสามแฉก ๑๕๕. ไม้ชำระฟันติดคอ ๑๕๖. จุดไฟเผาองหย้า
๑๕๗. จุดไฟรับ ๑๕๘. ขึ้นต้นไม้ ๑๕๙. หนีช้าง ๑๖๐. ภาษาล้านสกฤต
๑๖๑. เรียนโหราศาสตร์ ๑๖๒. สอนโหราศาสตร์ ๑๖๓. เรียน
ดิรัจฉานวิชา ๑๖๔. สอนดิรัจฉานวิชา ๑๖๕. ทรงจาม ๑๖๖. เรื่องมงคล
๑๖๗. นันกระเทียม ๑๖๘. อาพาธเป็นลม นันกระเทียมได้ ๑๖๙. อาราม
สกปรกมึกลิ่นเหม็น นุ่งปล้อยสาละบาย ทรงอนุญาตเขียงรองเท้าถ่ายปล้อยสาละ
บายทั้งหลายละอาย หม้อปล้อยสาละบายไม่มีฝาปิด มึกลิ่นเหม็น ถ่ายอุจจาระลงในที่
นั้นๆ มึกลิ่นเหม็น หลุมถ่ายอุจจาระพัง ทรงอนุญาตให้ถมขอบปากให้สูง และ
ให้ก่อกรู บันได ราวสำหรับยึด นุ่งริมๆ ถ่ายอุจจาระ นุ่งถ่ายอุจจาระสาละบาย
ทรงอนุญาตเขียงรองเท้าถ่ายอุจจาระ ถ่ายปล้อยสาละบายออกไปข้างนอก ทรงอนุญาต
วางรองปล้อยสาละบาย ไม้ชำระ ตะกร้ารองรับไม้ชำระ หลุมวังจุกฎิไม้ได้ปิด ทรง
อนุญาตฝาปิด ๑๗๐. วัจจุกฎิ บานประตู กรอบเช็ดหน้า ครกรับเดือยบาน
ประตู ห่วงข้างบน สายยู ไม้หัวลิง กลอน ลืม ช่องคาน ช่องเชือกชัก
เชือกชัก ผงหย้าตกลงเกลื่อน ทรงอนุญาตให้รื้อลงฉาบด้วยดินทั้งข้างบนข้างล่าง
ทำให้มีสีขาว สีดำ สีเหลือง จำหลักเป็นพวงดอกไม้ เครือไม้ ฟันมังกร
ดอกจอกหักกลีบ ราวจีวร สายระเดียง ๑๗๑. ภิขุขราทูปพลภาพ ๑๗๒. ทรง
อนุญาตให้ล้อมเครื่องล้อม ๑๗๓. ทรงอนุญาตข่มประตู่วัจจุกฎิ ไรกรวดแร่
วางศิลาเสียบ น้ำขัง ทรงอนุญาตทอระบายน้ำ หม้อน้ำชำระ ขันตักน้ำชำระ นุ่ง
ชำระสาละบาย ละอาย ทรงอนุญาตฝาปิด ๑๗๔. พระนั้พพิคคีย์ประพุดิอนาจาร
๑๗๕. ทรงอนุญาตเครื่องโลหะ เว้นเครื่องประหาร พระมหามุนีทรงอนุญาตเครื่อง
ไม้ทั้งปวง เว้นเก้าอี้นอนมีแคร่ บัลลังก์ บาตรไม้และเขียงไม้ พระตถาคตผู้ทรง
อนุเคราะห์ ทรงอนุญาตเครื่องดินแม่ทั้งมวล เว้นเครื่องเซ็ดเท้า และฎิที่ทำได้ด้วย
ดินเผา

นิเทศแห่งวัตถุใด ถ้าเหมือนกับข้างต้น นักวินัยพึงทราบวัตถุนี้ว่า
ท่านย่อไว้ในอุทาน โดยนัย

เรื่องในขุททกวัตถุชั้นชกะ ที่แสดงมานี้มี ๑๑๐ เรื่อง ๑- พระวินัยชรัสผู้
ศึกษาดีแล้ว มีจิตเกื้อกูล มีศีลเป็นที่รักด้วยดี มีปัญญาส่องสว่างดังดวงประทีป
เป็นพหูสูต ควรบูชา จะเป็นผู้ดำรงพระสัตถธรรม และอนุเคราะห์แก่เหล่า
สพรหมจารีผู้มีศีลเป็นที่รัก ฯ

หัวข้อประจำชั้นชกะ จบ

เสนาสนะชั้นชกะ

เรื่องราชคหเศรษฐีถวายวิหาร

[๑๘๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคยังมีได้ทรงบัญญัติเสนาสนะแก่ภิกษุทั้งหลาย และภิกษุเหล่านั้นก็อยู่ในที่นั้นๆ คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำเขา ป่าช้า ป่าชฎ ที่แจ้ง ลอมฟาง ภิกษุเหล่านั้นนอกจากที่อยู่นั้นๆ คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำเขา ป่าช้า ป่าชฎ ที่แจ้ง ลอมฟาง แต่เจ้าศรัทุมิอาการเดินไปข้างหน้า ถอยกลับ แลเหลียว คู้แขน เขียดแขน หน้าเลื่อมใส มีจักขุทอดลง สมบูรณ์ด้วยอิริยาบถ ฯ

[๑๘๙] สมัยนั้น ราชคหเศรษฐีได้ไปสวนแต่เจ้าศรัทุมิได้แลเห็นภิกษุเหล่านั้นเดินออกจากที่อยู่นั้นๆ คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำเขา ป่าช้า @๑ ท่านว่ามี ๑๑๐ เรื่อง แต่นับได้ถึง ๑๗๕ เรื่อง ถ้าวรรณเข้าคงได้ตามจำนวนนั้น ป่าชฎ ที่แจ้ง ลอมฟาง แต่เจ้าศรัทุมิอาการเดินไปข้างหน้า ถอยกลับ แลเหลียว คู้แขน เขียดแขน หน้าเลื่อมใส มีจักขุทอดลง สมบูรณ์ด้วยอิริยาบถ ครั้นแล้วก็มีจิตเลื่อมใส จึงเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น เรียนถามว่า ท่านเจ้าข้า หากข้าพเจ้าสร้างวิหารถวาย พระคุณเจ้าจะอยู่ในวิหารของข้าพเจ้าหรือไม่
ภิกษุเหล่านั้นตอบว่า ดูกรคหบดี พระผู้มีพระภาคยังมีได้ทรงอนุญาตวิหาร

เศรษฐีกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า ถ้าเช่นนั้น พระคุณเจ้าจงทูลถามพระผู้มีพระภาค แล้วแจ้งแก่ข้าพเจ้า

ภิกษุเหล่านั้นรับคำของราชคหเศรษฐี แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วทูลถามว่า พระพุทธเจ้าข้า ราชคหเศรษฐีประสงค์จะสร้างวิหารถวาย ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะพึงปฏิบัติอย่างไร พระพุทธเจ้าข้า ฯ

พุทธานุญาตเสนาสนะ ๕ ชนิด

[๒๐๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเล้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตเสนาสนะ ๕ ชนิด คือ วิหาร ๑ เรือนมุงแถบเดียว ๑ เรือนชั้น ๑ เรือนโล้น ๑ ถ้ำ ๑ ฯ

[๒๐๑] ต่อมา ภิกษุเหล่านั้นเข้าไปหาท่านราชคหเศรษฐีแล้วได้กล่าวว่า คหบดี พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตวิหารแล้ว บัดนี้เป็นการสมควรที่จะสร้างได้

ราชคหเศรษฐีให้สร้างวิหาร ๖๐ หลังโดยวันเดียวเท่านั้น ครั้นให้สร้างเสร็จแล้ว จึงเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูล อาราธนาว่า พระพุทธเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคกับภิกษุสงฆ์ จงทรงรับภัตตาหาร ของข้าพระพุทธเจ้า เพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้ พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนาโดย ดุษณีภาพ ครั้นเศรษฐีทราบ ว่า ทรงรับอาราธนาแล้วจึงลุกจากอาสนะ ถวายบังคม ทำประทักษิณกลับไปแล้ว ให้ตกแต่งขาทณียโภชนียาหาร อันประณีตโดยล่วง รัตตินันต์ แล้วให้คนไปกราบทูลกตกาลแด่พระผู้มีพระภาคว่า ถึงเวลาแล้ว ภัตตาหารเสร็จแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ฯ

ถวายวิหาร

[๒๐๒] ครั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงอันตรวาสก ถือบาตรจีวร เสด็จไปยังนิเวศน์ของราชคหเศรษฐี ครั้นแล้วประทับนั่งเหนืออาสนะที่เขาปูลาด ถวาย พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ จึงราชคหเศรษฐี อังคาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็น ประมุข ด้วยขาทณียโภชนียาหารอันประณีตด้วยมือของตน จนยังพระผู้มีพระภาค ผู้เสวยแล้ว ลดพระหัตถ์จากบาตร ให้ห้ามภัตรแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าต้องการบุญ ต้องการ สวรรค์ ได้ให้สร้างวิหาร ๖๐ หลังไว้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าจะพึงปฏิบัติอย่างไร ในวิหารเหล่านั้น พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรคหบดี ถ้าเช่นนั้น เธอจงถวายวิหารเหล่านั้น แก่สงฆ์จาทูรทิศ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มีมา ราชคหเศรษฐีทูลรับพระพุทธดำรัส แล้ว ได้ถวายวิหารเหล่านั้น แก่สงฆ์ จาทูรทิศ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มีมา

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนาแก่ราชคหเศรษฐีด้วยคาถาเหล่านี้ ว่าดังนี้:-

คาถาอนุโมทนาวิหารทาน

[๒๐๓] วิหารย่อมป้องกันหนาว ร้อน และเนื้อร้าย นอกจากนั้นยัง ป้องกันงูและยุง ฝนในสิริธุดู นอกจากนั้นวิหารยังป้องกัน ลมและแดดอันกล้าที่เกิดขึ้นได้ การถวายวิหารแก่สงฆ์ เพื่อ หลีกเร้นอยู่ เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพิจารณา และเพื่อเห็น แจ่ม พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่า เป็นทานอันเลิศ เพราะ เหตุนั้นแล คนผู้ฉลาด เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ตน พึงสร้าง วิหารอันรื่นรมย์ให้ภิกษุทั้งหลายผู้พหูสูต อยู่ในวิหารนี้เถิด อนึ่ง พึงมีใจเลื่อมใสถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะ อันเหมาะสม แก่พวกเขา ในพวกเขาผู้ซื่อตรง เพราะพวกเขา ย่อม แสดงธรรมอันเป็นเครื่องบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา เขารู้ทั่วถึง

แล้ว จะเป็นผู้ไม่มีอาสวะ ปรีนิพพานในโลกนี้
ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนาท่านราชคหเศรษฐี ด้วยคาถาเหล่านี้
แล้ว ทรงลุกจากอาสนะเสด็จกลับ ฯ

พุทธานุญาตบานประตู

[๒๐๔] ชาวบ้านได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตวิหารแล้ว
จึงช่วยกันสร้างวิหารถวายโดยเคารพ วิหารเหล่านั้นยังไม่มีบานประตู งามผนัง
และตะขาบ เข้าอาศัย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัส
ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบานประตู ภิกษุทั้งหลายเจาะช่องฝา ผูกบาน
ประตูด้วยเถาวัลย์บ้าง เชือกบ้าง หนูละและปลวกกัด เชือกที่ผูกไว้ถูกกัดขาด
บานประตูล้มลงมา ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกรอบเช็ดหน้า ครกรับเต็ยประตู ห่วงข้างบน
บานประตูปิดไม่สนิท ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตช่องเชือก ชักเชือก
สำหรับชัก บานประตูปิดไม่อยู่ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตสายผู
ไม่หวัลง ลืม กลอน ฯ

พุทธานุญาตลูกดาล

[๒๐๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่สามารถปิดบานประตูได้ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตช่องลูกดาล
ลูกดาลมี ๓ ชนิด คือ ลูกดาลโลหะ ๑ ลูกดาลไม้ ๑ ลูกดาลเขา ๑ ภิกษุ
ทั้งหลายไขลูกดาลเข้าไป วิหารยังคู้ไม่ได้ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มี
พระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตลิ้มยนต์ ฯ

[๒๐๖] สมัยนั้น วิหารมุงด้วยหญ้า ถึงฤดูหนาวก็หนาว ถึงฤดูร้อนก็
ร้อน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้รื้อลงแล้วฉาบด้วยดินทั้งข้างนอกข้างใน ฯ

พุทธานุญาตบานหน้าต่าง

[๒๐๗] สมัยนั้น วิหารยังไม่มีหน้าต่าง ไม่เป็นประโยชน์แก่นัยนตา
อบกลิ่นเหม็นไว้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตหน้าต่าง ๓ ชนิด คือ หน้าต่างมีชุกชี ๑ หน้าต่างมีข้าย ๑
หน้าต่างมีซี่กรง ๑ ที่ซอกหน้าต่าง กระแตและค้ำคาวเข้าไปได้ ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตผ้า
ผืนเล็กสำหรับหน้าต่าง ที่ริมผ้าผืนเล็ก กระแตและค้ำคาวยังเข้าไปได้ ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบานหน้าต่าง มู่ลี่หน้าต่าง ฯ

พุทธานุญาตเครื่องลาด

[๒๐๘] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายนอนบนพื้นดิน เนื้อตัวและจีวรเปด

เปื้อนด้วยฝุ่น จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ลาดด้วยหญ้า หญ้าที่ลาดถูกหนุบ้าง ปลูกบ้างกัด ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตแผ่นกระดานคล้ายตั้ง เมื่อนอนบนแผ่นกระดานคล้ายตั้ง เนื้อตัวไม่สบาย ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเตียงถักหรือสาน ฯ

พุทธานุญาตเตียงและตั้งชนิดต่างๆ

[๒๐๕] สมัยนั้น เทียงมีแม่แครงสอดเข้าไปในเท้า ซึ่งทอดทิ้งอยู่ในป่าช้า บังเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเตียงมีแม่แครงสอดเข้าไปในเท้า ตั้งมีแม่แครงสอดเข้าไปในเท้า บังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตตั้งมีแม่แครงสอดเข้าไปในเท้า ฯ

[๒๐๖] สมัยนั้น เทียงมีแม่แครงติดกับเท้า ซึ่งทอดทิ้งอยู่ในป่าช้า บังเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเตียงมีแม่แครงติดกับเท้า ตั้งมีแม่แครงติดกับเท้าบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตตั้งมีแม่แครงติดกับเท้า ฯ

พุทธานุญาตเตียงชนิดต่างๆ

[๒๐๗] สมัยนั้น เทียงมีเท้าดังก้ามปู ซึ่งทอดทิ้งอยู่ในป่าช้า บังเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเตียงมีเท้าดังก้ามปู ตั้งมีเท้าดังก้ามปูบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตตั้งมีเท้าดังก้ามปู ฯ

[๒๐๘] สมัยนั้น เทียงมีเท้าจดแม่แครง ซึ่งทอดทิ้งอยู่ในป่าช้า บังเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเตียงมีเท้าจดแม่แครง ตั้งมีเท้าจดแม่แครงบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตตั้งมีเท้าจดแม่แครง ฯ

พุทธานุญาตม้าชนิดต่างๆ

[๒๐๙] สมัยนั้น ม้าสี่เหลี่ยมบังเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตม้าสี่เหลี่ยมม้าสี่เหลี่ยมชนิดสูงบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตม้าสี่เหลี่ยมชนิดสูง ม้าสี่เหลี่ยมชนิดสูงมีพนักสามด้านบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตม้าสี่เหลี่ยมมีพนักสามด้าน ม้าสี่เหลี่ยมมี

พนักสามด้านชนิดสูงบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตมาสี่เหลี่ยมมีพนักสามด้านชนิดสูง ตั้งหวายบังเกิดแล้ว ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตตั้งหวาย ตั้งหุ้มด้วยผ้าบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตตั้งหุ้มด้วยผ้า ตั้งขาทรายบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตตั้งขาทราย ตั้งก้ามมะขามป้อมบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตตั้งก้ามมะขามป้อม แผ่นกระดานบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตแผ่นกระดาน เก้าอั้งบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตเก้าอี้ ตั้งฟางบังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตตั้งฟาง ฯ

ทรงห้ามนอนบนเตียงสูง

[๒๑๔] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์นอนบนเตียงสูง ชาวบ้านที่เวฬุวิหาร เห็นแล้วเฟงโทษ ดิเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงนอนบนเตียงสูง รูปใดนอน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

พุทธานุญาตเฉียงรองเท้าเตียง

[๒๑๕] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งนอนบนเตียงต่ำ ถูกงักต ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตเฉียงรองเท้าเตียง ฯ

[๒๑๖] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้เฉียงรองเท้าเตียงสูงจะติดกับเฉียงรองเท้าเตียง ชาวบ้านที่เวฬุวิหาร เห็นแล้วเฟงโทษ ดิเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้ บริโศกคาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้เฉียงรองเท้าเตียงสูง รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตเฉียงรองเท้าเตียงสูง ๘ นิ้ว เป็นอย่างยิ่ง ฯ

พุทธานุญาตด้าย

[๒๑๗] สมัยนั้น ด้ายบังเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตด้ายไว้ถักเตียง ตัวเตียงกินด้ายมาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้เจาะตัวเตียงแล้วถักเป็นตาหมากรุก ผ้าสามัญผืนน้อยๆ บังเกิดแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น

แต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ทำเป็นผ้ารองพื้น
นุ่นบังเกิดแล้ว ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้สางออกทำเป็นหมอน
นุ่นมี ๓ ชนิด คือ นุ่นต้นไม้ ๑ นุ่นเถาวัลย์ ๑ นุ่นหญ้า ๑ ฯ

พุทธานุญาตหมอน

[๒๑๘] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้หมอนยาวกึ่งกาย ชาวบ้านเที่ยวชม
วิหารพบเห็นแล้ว เฝงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภค
กาม ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้หมอนยาวกึ่งกาย รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ เรานุญาต
ให้ทำหมอนพอดีกับศีรษะ ฯ

พุทธานุญาตฟูก ๕ ชนิด

[๒๑๙] สมัยนั้น ในเมืองราชคฤห์มีหรรสพบนยอดเขา ชาวบ้านจัด
แจงฟูกสำหรับพวกมหาอำมาตย์ คือ ฟูกขนสัตว์ ฟูกผ้า ฟูกเปลือกไม้ ฟูกหญ้า
ฟูกใบไม้ ครั้นหรรสพเลิกแล้ว เขาก็เลิกผ้าหุ้มไป ภิกษุทั้งหลายได้เห็นขนสัตว์
บ้าง ท่อนผ้าบ้าง เปลือกไม้บ้าง หญ้าบ้าง ใบไม้บ้าง เป็นอันมาก ซึ่งเขาทิ้ง
ไว้ในที่เล่นมหรสพ ครั้นแล้วได้กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตฟูก ๕ ชนิด คือ ฟูกขนสัตว์ ฟูกผ้า ฟูกเปลือก
ไม้ ฟูกหญ้า ฟูกใบไม้ ฯ

[๒๒๐] สมัยนั้น ผ้าอันเป็นบริวารของเสนาสนะ บังเกิดแก่สงฆ์
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เรานุญาตให้หุ้มฟูก ฯ

พุทธานุญาตเตียงหุ้มฟูก

[๒๒๑] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายปูฟูกเตียงลงบนตั่ง ปูฟูกตั่งลงบนเตียง
ฟูกทั้งหลายขาดทำลาย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตเตียงหุ้มฟูก ตั่งหุ้มฟูก ภิกษุทั้งหลายปูลงไปไม่ได้
ใช้ผ้ารองล่าง ฟูกย่อยลงข้างล่าง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ใช้
ผ้ารองปูแล้วหุ้มฟูก โจรลักเลิกผ้าหุ้มไป ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาต
ให้จดไว้ โจรก็ยิ่งลักไป ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ทำรอยไว้
ถึงอย่างนั้นก็ยิ่งลักไป ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้พิมพ์รอย
นิ้วมือไว้ ฯ

[๒๒๒] สมัยนั้น ที่อยู่อาศัยของพวกเดียรธีย์ทาสีขาว พื้นเขาแต่งให้
เป็นสีดำ ผาเขาทำบริกรรมให้เป็นสีเหลือง ชาวบ้านเป็นอันมากพากันไปดูที่อยู่
พวกเดียรธีย์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตสีขาว สีดำ ทำบริกรรมด้วยสีเหลือง ในวิหาร ฯ

[๒๒๓] สมัยนั้น ฝ่าหยาบ สีขาวไม่จับ ภิภุทั้งหลายกราบทูลเรื่อง
นั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ดินปนแกลบ
แล้วกวาดด้วยเกรียง สีขาวจะได้จับ สีขาวยังไม่ติด ภิภุทั้งหลายกราบทูลเรื่อง
นั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ดินละเอียด
แล้วกวาดด้วยเกรียงให้สีขาวจับ สีขาวก็ยังไม่จับ ... ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย
เราอนุญาตให้ใช้ยางไม้ แบ่งเปียก ๆ

พุทธานุญาตดินปนแกลบ

[๒๒๔] สมัยนั้น ฝ่าหยาบสีเหลืองไม่จับ ภิภุทั้งหลายกราบทูลเรื่อง
นั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ดินปนแกลบ
แล้วกวาดด้วยเกรียงให้สีเหลืองจับ สีเหลืองไม่ติด ... ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย
เราอนุญาตให้ใช้ดินปนรำ แล้วกวาดด้วยเกรียงให้สีเหลืองจับ สีเหลืองก็ยังไม่ติด
ภิภุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้ใช้แป้งเมล็ดพรรณผักกาด ขี้ผึ้งเหลว ครั้นหนาเกินไป ภิภุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย เราอนุญาตให้
เช็ดออกด้วยท่อนผ้า ๆ

[๒๒๕] สมัยนั้น พื้นดินหยาบไป สีดำไม่จับ ... ตรัสว่า ดูกรภิภุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ดินปนแกลบ แล้วกวาดด้วยเกรียง สีดำจะได้จับ สีดำ
ก็ยังไม่จับ ภิภุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิภุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ดินขุยไส้เดือน แล้วกวาดด้วยเกรียง ให้สีดำจับ สีดำ
ก็ยังไม่จับ ภิภุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิภุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ยางไม้ น้ำฝาด ๆ

พุทธานุญาตภาพดอกไม้ไม่เป็นต้น

[๒๒๖] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ให้ช่างเขียนภาพสตรีบุรุษไว้ในวิหาร
ชาวบ้านที่วชมวิหารเห็นเข้า จึงเพ่งโทษ ดิเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวก
คลุห้สธผู้บริโศภคาม ... ภิภุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ
ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย ภิภุไม่พึงให้เขียนภาพสตรีบุรุษ รูปใดให้เขียน
ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตภาพดอกไม้ ภาพเครื่องเสวย ฟันม้งกร ดอกจอก
ห้ำกลีบ ๆ

เรื่องวิหารมีพื้นที่ต่ำ

[๒๒๗] สมัยนั้น วิหารมีพื้นที่ต่ำ น้ำท่วมได้ ภิภุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถมพื้นที่
ให้สูง ดินที่ถมพัง ... ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย เราอนุญาตก่อกรู ๓ อย่าง คือ
ก่อด้วยอิฐ ศิลา ไม้ ภิภุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิภุทั้งหลาย

เราอนุญาตบันได ๓ อย่าง คือ บันไดอิฐ ศิลา ไม้ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงพลัดตก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวสำหรับยึด ฯ

เรื่องวิหารมีพื้นโล่งโลง

[๒๒๘] สมัยนั้น วิหารมีพื้นโล่งโลง ภิกษุทั้งหลายจะนอน จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต ผ้าม่าน ภิกษุทั้งหลายเลิกผ้าม่านมองดูกัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่ พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตฝากิ่งหนึ่ง คนมองดู ข้างบนจากฝากิ่งหนึ่งได้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตห้อง ๓ ชนิด คือ ห้องสี่เหลี่ยมจัตุรัส ๑ ห้องยาว ๑ ห้องคล้ายตึกโถง ๑ ฯ

เรื่องวิหารเล็ก

[๒๒๙] สมัยนั้น วิหารเล็ก ภิกษุทั้งหลายกันห้องไว้ตรงกลาง อุบัติการ ไม่มี จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา อนุญาตให้ทำห้องไว้ส่วนข้างหนึ่งในวิหารเล็ก แต่ในวิหารใหญ่ ทำไว้ตรงกลางได้ ฯ

[๒๓๐] สมัยนั้น เชิงฝาวิหารเก่า ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่ พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกรอบเชิงฝา ฝาวิหารถูกฝน สาด ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตแผงกันสาด ดินปนเถ้ากับขี้วัว ฯ

[๒๓๑] สมัยนั้น ฐตกจากหลังคามุงหญ้าถูกคอกภิกษุรูปหนึ่ง เขกถั่ว ร้องโวยวาย ภิกษุทั้งหลายรีบเข้าไปถามเธอว่า ทำไม คุณจึงได้ร้องโวยวาย เธอจึงแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายฯ กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัส ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพดาน ฯ

พุทธานุญาตไม้สำหรับแขวน

[๒๓๒] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายแขวนถุงไว้ที่เท้าเพียงข้าง ที่เท้าตั้งข้าง หนุและปลวกกัดกิน ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัส ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตไม้เดือยติดฝา ไม่นาคทนต์ ฯ

พุทธานุญาตราวไม้เก็บจีวร

[๒๓๓] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายเก็บจีวรไว้บนเตียงบ้าง บนตั้งบ้าง จีวรขาด จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวจีวร สายระเดียง ในวิหาร ฯ

[๒๓๔] สมัยนั้น วิหารยังไม่มีระเบียบ หาที่พักอาศัยมิได้ ภิกษุ ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา อนุญาตระเบียบ เเคียงลับแล หน้ามุขมีหลังคา ระเบียบโล่งโลง ภิกษุทั้งหลาย จะนอน ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกันสาดเลื่อนฝาค้ำ ฯ

พุทธาณุญาตหอฉัน

[๒๓๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายฉันอาหารในที่แจ้ง ลำบากด้วยหนาว บ้าง ร้อนบ้าง จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตหอฉัน หอฉันมีพื้นที่ต่ำ น้ำท่วมได้ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถมพื้นที่ให้สูง ดินที่ถมพัง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ก่อกรู ดินที่ถม ๓ ชนิด คือ อัฐิ ศีลา ไม้ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบันได ๓ ชนิด คือ บันไดอัฐิ ศีลา ไม้ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงปลอดภัย ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวสำหรับยึด ผงหญ้าที่มุงหอฉันตกลงเคลื่อน ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รื้อลงแล้วฉาบโบกดินทั้งข้างบนข้างล่างให้มีสีขาว สีดำ สีเหลือง มีลวดลาย ดอกไม้ เครือเถา ฟันมังกร ดอกจอกหักกลีบ ราวจิ๋ว สายระเดียง ฯ

[๒๓๖] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายปูจิ๋วลงบนพื้นดินกลางแจ้ง จิ๋วเปื้อนฝุ่น ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวจิ๋ว สายระเดียง ไม้กลางแจ้ง ... น้ำฉันถูกแดดเผา ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตโรงน้ำฉัน ปรำน้ำฉัน โรงน้ำฉันมีพื้นที่ต่ำ น้ำท่วมได้ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถมพื้นที่ให้สูง ดินที่ถมพัง ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ก่อกรู ๓ ชนิด คือ ก่อด้วยอัฐิ ก่อด้วยศิลา ก่อด้วยไม้ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงลำบาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบันได ๓ ชนิด คือ บันไดอัฐิ ศีลา ไม้ ภิกษุทั้งหลายขึ้นลงปลอดภัย ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตราวสำหรับยึด ผงหญ้าที่มุงโรงน้ำฉันตกลงเคลื่อน ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รื้อลงฉาบด้วยดินทั้งข้างบนข้างล่างให้มีสีขาว สีดำ สีเหลือง มีลายดอกไม้ เครือเถา ฟันมังกร ดอกจอกหักกลีบ ราวจิ๋ว สายระเดียง ภาพตะก้นน้ำฉันยังไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตสังข์ตักน้ำดื่ม ชันตักน้ำดื่ม ฯ

[๒๓๗] สมัยนั้น วิหารยังไม่มีเครื่องล้อม ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ล้อมด้วยเครื่องล้อม ๓ อย่าง คือ อัฐิ ศีลา ไม้ ชุ่มประตูยังไม่มี ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตชุ่มประตู ชุ่มประตูมีพื้นที่ต่ำไป น้ำท่วมได้ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถมให้สูง ชุ่มประตูไม่มีบาน ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบานประตู กรอบ เช็ดหน้า ครกกรองรับเศียรประตู ห่วงข้างบน สายยู ไม้ห้วง ลิม กลอน ช่องดาล ช่องเชือกชัก เชือกชัก ผงหญ้าที่มุงชุ่มประตูตกลงเคลื่อน ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รื้อลง ฉาบทั้งข้างบนข้างล่างให้มีสีขาว สีดำ สีเหลือง มีลายดอกไม้ เครือเถา ฟันมังกร ดอกจอกหักกลีบ ฯ

พุทธานุญาตทอระบายน้ำ

[๒๓๘] สมัยนั้น บริเวณเป็นตม ภิภุท้ทงหลายกรบทูลเรืองน้ันแต่
พระผู้มืพระภคฯ ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตให้โรยกรวดแร่ กรวด
เร้ไม่เต็ม ... ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตให้ปุศึลาเรียบ น้าข้ง ...
ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตท้อระบายน้า ๑

พุทธานุญตโรงไฟ

[๒๓๙] สมัยนั้น ภิภุท้ทงหลายก้อองไฟไว้ในท้ันน้ๆ ท้ับริเวณ
บริเวณสกปรก ภิภุท้ทงหลายกรบทูลเรืองน้ันแต่พระผู้มืพระภคฯ ตร้สว่า ดุกร
ภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตให้ท้าโรงไฟไว้ในท้ันน้ๆข้งหนึ่ง โรงไฟมีพื้นท้ิต้า
น้าท้วมได้ ... ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตให้ถมให้สูง ดินท้ันน้ๆ
ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตให้ก้อกรู ๓ ชนิด คือ อฐิ ศึลา ไม้
ภิภุท้ทงหลายข้ันลงล้าบก ... ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตบันได ๓ ชนิด
คือ บันไดอฐิ ศึลา ไม้ ภิภุท้ทงหลายข้ันลงพล้ดตก ... ตร้สว่า ดุกรภิภุ
ท้ทงหลาย เราอนุญตราวสำหรับยิด โรงไฟไม่มีบานประตู่ ... ตร้สว่า ดุกรภิภุ
ท้ทงหลาย เราอนุญตบานประตู่ กรอบเช้ดหน้า ครกรับเดือยประตู่ ห้งข้งบน
สายยู ไม้หัวลิง ลิม กลอน ช้องดาล ช้องเชือกช้ก เชือกช้ก ผงหญ้าที่มุง
โรงไฟหล่นเกลื้อน ... ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตให้ร้อลง ฉาบท้ัง
ข้งบนท้ังข้งล่างให้มืสีขาว สีดำ สีเหลือง มีลายดอกไม้ เครือเถา พันม้งกร
ดอกจอกห้กสิบ ราวจิวร สายระเดียง อารามไม่มีเครื่องล้อม แพะบ้าง ปส้ตัว
บ้าง เบียดเบียนล้ิงท้ิปลูกไว้ ภิภุท้ทงหลายกรบทูลเรืองน้ันแต่พระผู้มืพระภคฯ
ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตให้ล้อมร้ัว ๓ อย่าง คือ ร้ัวไม้ไผ่ ร้ัว
หนาม ดู ชุ้มประตู่ไม่มี แพะบ้าง ปส้ตัวบ้าง ย้งรบทวนล้ิงท้ิปลูกไว้ตามเดิม
... ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตชุ้มประตู่ เครื่องไม้คร้าว บานประตู่
เสาระเนียด กลอนเหล็ก ผงหญ้าที่มุงชุ้มหล่นเกลื้อน ... ตร้สว่า ดุกรภิภุ
ท้ทงหลาย เราอนุญตให้ร้อลงแล้วฉาบท้ังข้งบนข้งล่างให้มืสีขาว สีดำ สี-
*เหลือง มีลายดอกไม้ เครือเถา พันม้งกร ดอกจอกห้กสิบ อารามเป็นตม ...
ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตให้โรยหินแร่ หินแร่ไม่พอ ... ตร้สว่า
ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตให้ปุหินเรียบ น้าข้ง ... ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย
เรานุญตท้อระบายน้า ๑

[๒๔๐] สมัยนั้น พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคธาธา มีพระราชา-

*ประสงค้จะทรงสร้างปราสาทฉาบปูนขาวถวายเป็นสงฆ์ คร้ังน้ัน ภิภุท้ทงหลายเกิด
สนท้่ห้ว่า พระผู้มืพระภคฯ ทรงอนุญตเครื่องมุงชนิดไร้ไว้บ้างหนอ จึงกรบทูล
เรืองน้ันแต่พระผู้มืพระภคฯ ตร้สว่า ดุกรภิภุท้ทงหลาย เราอนุญตเครื่องมุง
๕ ชนิด คือ กระเบือ้ง ๑ หิน ๑ ปูนขาว ๑ หญ้า ๑ ใบไม้ ๑ ๑

ภาณวารที่ ๑ จบ

เรื่องอนาถบิณฑิกคหบดีเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าครั้งแรก

[๒๔๑] สมัยนั้น อนาถบิณฑิกคหบดี เป็นน้องเขยของราชคหเศรษฐี ครั้งนั้น อนาถบิณฑิกคหบดีไปเมืองราชคฤห์ ด้วยกรณียกิจบางอย่าง ฯ

[๒๔๒] สมัยนั้น ราชคหเศรษฐีได้มีมนต์พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็น ประมุข เพื่อฉันในวันรุ่งขึ้น จึงได้สั่งทาสและกรรมกรทั้งหลายว่า พนาย ถ้า เช่นนั้น พวกท่านจงลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ ต้มข้าว หุงข้าว ต้มแกง จงช่วยกันจัดหา อาหารที่มีรสอร่อย ฯ

[๒๔๓] ขณะนั้น อนาถบิณฑิกคหบดีได้คิดว่า เมื่อเรามาคราวก่อน ท่านคหบดีผู้นี้จัดทำธุระทุกอย่างเสร็จแล้ว สนทนาปราศรัยกับเราผู้เดียว บัดนี้เขามีท่าทีเปลี่ยนไป สั่งทาสและกรรมกรทั้งหลายว่า พนาย ถ้ากระนั้นพวกท่าน จงลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ ต้มข้าว หุงข้าว ต้มแกง จงช่วยกันจัดหาอาหารที่มีรสอร่อยๆ บางทีคหบดีผู้นี้ก็จักมีงานอวามงคล วิวาหมงคล หรือประกอบมหาภัย หรือจัก ทูลเชิญเสด็จพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคชราช พร้อมทั้งกองพลมาเลี้ยงในวัน รุ่งขึ้นกระมัง ฯ

[๒๔๔] ครั้นราชคหเศรษฐีสั่งทาสและกรรมกรแล้ว เข้าไปหาอนาถบิณฑิกคหบดี ได้นั่งสนทนากัน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง อนาถบิณฑิกคหบดีได้ถามว่า ท่านคหบดี คราวก่อนเมื่อฉันมาแล้ว ท่านได้จัดทำธุระทุกอย่างเสร็จแล้ว ก็สนทนากับฉันผู้เดียว บัดนี้ท่านนั้นมัวสละวณสั่งทาสและกรรมกรว่า ถ้ากระนั้น พวกท่านจงลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ ต้มข้าว หุงข้าว ต้มแกง จงช่วยกันจัดหาอาหารที่มีรส อร่อยๆ บางทีท่านคหบดี จักมีงานอวามงคล วิวาหมงคล หรือประกอบ มหาภัย หรือจักทูลเชิญเสด็จพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคชราช พร้อมทั้งกองพล มาเลี้ยงในวันพรุ่งนี้กระมัง ฯ

ราชคหเศรษฐีตอบว่า ท่านคหบดี ฉันจะได้มีงานอวามงคล หรือ วิวาหมงคล ก็หาไม่ แม้พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาคชราช พร้อมทั้งกองพล ฉันก็มีได้เชิญเสด็จมาเลี้ยงในวันพรุ่งนี้ ที่ถูกฉันจะประกอบมหาภัย คือ ฉันได้ มีมนต์พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เพื่อเลี้ยงในวันพรุ่งนี้

- อ. ท่านคหบดี ท่านกล่าวว่า พระพุทธเจ้า ดังนี้หรือ
- ร. ท่านคหบดี ฉันกล่าวว่า พระพุทธเจ้า ดังนี้จะ
- อ. ท่านคหบดี ท่านกล่าวว่า พระพุทธเจ้า ดังนี้หรือ
- ร. ท่านคหบดี ฉันกล่าวว่า พระพุทธเจ้า ดังนี้จะ
- อ. ท่านคหบดี ท่านกล่าวว่า พระพุทธเจ้า ดังนี้หรือ

ร. ท่านคหบดี จันกล่าวว่่า พระพุทธรเจ้า ดั่งนี้จ้ะ

อ. ท่านคหบดี แม้เสียงว่่า พุทธระ นี้ก็ยากที่จะหาได้ในโลก

ท่านคหบดี จันสามารถจะเข้าเฝ้าเยี่ยมพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมา
สัมพุทธรเจ้าพระองค์นั้น ในเวลานี้ได้ไหม

ร. ท่านคหบดี เวลานั้นยังไม่ควรที่จะเข้าเฝ้าเยี่ยมพระผู้มีพระภาคอรหันต-
*สัมมาสัมพุทธรเจ้าพระองค์นั้น พรุ้งนี้ท่านจึงจะได้เข้าเฝ้าเยี่ยมพระผู้มีพระภาค
อรหันตสัมมาสัมพุทธรเจ้าพระองค์นั้น ฯ

[๒๔๕] หลังจากนั้น อนาคตภิกคหบดีนอนนึกถึงพระพุทธรเจ้าเป็น
อารมณ์ว่่า พรุ้งนี้ เราจะได้เข้าเฝ้าเยี่ยมพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธรเจ้า
พระองค์นั้น ขว่่า เธอลุกขึ้นในกลางคืนถึงสามครั้งเข้าใจว่่า สว่างแล้ว จึงได้
เดินไปโดยทางอันจะไปประตูป่าสี่วัน พวกอมนุษย์เปิดประตูให้ ขณะเมื่อเดิน
ออกจากพระนคร แสงสว่างได้หายไป ความมืดปรากฏแทน ความกลัว ความ
หวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้าได้บังเกิดแล้ว เธอได้คิดกลับจากที่นั้นอีก ฯ

[๒๔๖] ขณะนั้น สิวักยักษไม่ปรากฏร่าง ให้ได้ยินแต่เสียงโดยคาถา
ว่าดังนี้

ข้าง ๑ แสน ม้า ๑ แสน รถม้าอัสตร ๑ แสน สาวน้อยประดับ
ต่างหูเพชร ๑ แสน ก็ยังไม่เท่า เสียวที่ ๑๖ แห่งการย่างเท้าไป
ก้าวหนึ่ง เชิญก้าวไปข้างหน้าเถิด ท่านคหบดี เชิญก้าวไปข้าง
หน้าเถิด ท่านคหบดี ท่านก้าวไปข้างหน้าดีกว่า อย่าถอยกลับเลย ฯ

[๒๔๗] ทันใดนั้น ความมืดหายไป แสงสว่างได้ปรากฏแก่อนาคต-
*ภิกคหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้า อันใดได้มี
แล้ว อันนั้นได้สงบแล้ว

แม้ครั้งที่สอง ...

แม้ครั้งที่สาม แสงสว่างหายไป ความมืดได้ปรากฏแก่อนาคตภิกค-
*คหบดี ความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้าได้บังเกิด เธอคิดจะ
กลับจากที่นั้นอีก แม้ครั้งที่สาม สิวักยักษไม่ปรากฏร่าง ให้ได้ยินแต่เสียง โดยคาถา
ว่าดังนี้:-

ข้าง ๑ แสน ม้า ๑ แสน รถม้าอัสตร ๑ แสน สาวน้อย-
*ประดับต่างหูเพชร ๑ แสน ก็ยังไม่เท่า เสียวที่ ๑๖ แห่งการ
ย่างเท้าไปก้าวหนึ่ง เชิญก้าวไปข้างหน้าเถิด ท่านคหบดี เชิญ
ก้าวไปข้างหน้าเถิด ท่านคหบดี ท่านก้าวไปข้างหน้าดีกว่าอย่า
ถอยกลับเลย

แม้ครั้งที่สาม ความมืดหายไป แสงสว่างได้ปรากฏแก่อนาคตภิกคหบดี

ความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพองสยองเกล้าอันใดได้มีแล้ว อันนั้นได้สงบแล้ว จึงอนาถบิณฑิกคหบดีเดินเข้าไปยังสี่วันแล้ว ฯ

[๒๔๘] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จลุกขึ้นจงกรมในที่แจ้ง ณ เวลาปัจจุสมัยแห่งราตรี ได้ทอดพระเนตรเห็นอนาถบิณฑิกคหบดีนั้นเดินมาแต่ไกล เทียว ครั้นแล้วเสด็จลงจากที่จงกรมประทับนั่งเหนืออาสนะที่ปูลาดไว้ ครั้นแล้วได้ตรัสกะอนาถบิณฑิกคหบดีว่า มาเถิดสูทัตตะ ทนไฉนนั้น อนาถบิณฑิกคหบดีเบิกบานใจ ดีใจว่า พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกชื่อเรา แล้วเข้าไปเฝ้าขอบเสียดรงแทบพระบาทพระผู้มีพระภาค ทูลถามว่า พระองค์ประทับสำราญ หรือ พระพุทฺธเจ้าข้า ฯ

[๒๔๙] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบโดยคาถา ว่าดังนี้:-

พราหมณ์ผู้ดับทุกข์ได้แล้ว ย่อมอยู่เป็นสุขแท้ทุกเวลา ผู้ใดไม่
คิดในกาม มีใจเย็น ไม่มีอุปธิ ตัดความเกี่ยวข้องทุกอย่างได้
แล้ว บรรเทาความกระวนกระวายในใจ ถึงความสงบแห่งจิต
เป็นผู้สงบระงับแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข ฯ

[๒๕๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสอนุพุทฺธิกาแก่นอนาถบิณฑิกคหบดี คือ บรรยายถึงทาน ศีล สวรรค์ อาทินพ ความต่ำทราม ความเศร้าหมองของกามทั้งหลาย แล้วทรงประกาศอานิสงส์ในการออกจากกาม ขณะที่พระองค์ทรงทราบว่า อนาถบิณฑิกคหบดีมีจิตควรแก่การงาน มีจิตอ่อน มีจิตปราศจากนิวรณ์ มีจิตสูง มีจิตเลื่อมใสแล้ว จึงทรงประกาศพระธรรมเทศนาที่พระพุทฺธเจ้าทั้งหลายทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระองค์เอง คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

อนาถบิณฑิกคหบดีได้ดวงตาเห็นธรรม

ดวงตาเห็นธรรม ปราศจากธุลี ปราศจากมลทินว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลมีความดับเป็นธรรมดา ได้เกิดแก่นอนาถบิณฑิกคหบดี ณ ที่นั้นนั้นแล ดูง่าที่สะอาดปราศจากมลทินควรได้รับน้ำย้อม ฉะนั้น ฯ

[๒๕๑] ครั้นอนาถบิณฑิกคหบดี ได้เห็นธรรมแล้ว ได้บรรลุธรรมแล้ว ได้รู้ธรรมแจ่มแจ้งแล้ว มีธรรมหยั่งลงแล้ว ข้ามความสงสัยได้แล้ว ปราศจากถ้อยคำแสดงความสงสัย ถึงความเป็นผู้แก่วอกฉ่ำ ไม่ต้องเชื่อผู้อื่นในคำสอนของพระศาสดา ได้ทูลคำนี้นี้แต่พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ภาษิตของพระองค์ไพเราะนัก พระพุทฺธเจ้าข้า พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอนนทปริยายอย่างนี้ เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่คว่ำเปิดของที่ปิด บอกรทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยตั้งใจว่า คนมีจักษุจักเห็นรูป ดังนี้ ข้าพระพุทธเจ้านี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค พระธรรม และพระ-

*สงฆ์ ว่าเป็นสวณะ ขอพระองค์จงทรงจำข้าพระพุทธเจ้าว่า เป็นอุบาสกผู้มอบชีวิต ถึงสวณะ จำเดิมแต่นี้เป็นต้นไป และขอพระองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ จงทรง รั้งภัตตาหาร เพื่อเจริญบุญกุศล ปิติและปราโมทย์ในวันพรุ่งนี้ของข้าพระพุทธเจ้า พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนา โดยดูษณภาพ ครั้นอนาถบิณฑิกคหบดีทราบดีว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนาแล้วจึงลุกจากที่นั่ง ถวายบังคม ทำประทักษิณ กลับไป ฯ

[๒๕๒] ราชคหเศรษฐีได้ทราบข่าวว่า อนาถบิณฑิกคหบดีนิมนต์พระ-

*สงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ จึงได้ถามอนาถบิณฑิกคหบดี ว่า ท่านคหบดี ข้าว่าท่านได้นิมนต์พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ แลท่านก็เป็นแขกแรกมา ฉันจะให้ยืมทรัพย์ที่จะจับจ่ายสิ่งของแก่ท่าน เพื่อท่านจะได้จัดทำอาหารเลี้ยงพระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

อนาถบิณฑิกคหบดีตอบว่า ไม่ต้อง ท่านคหบดี ทรัพย์สำหรับที่จะจับจ่าย สิ่งของเป็นเครื่องทำอาหารถวายพระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขนั้น ของฉัน- *มีแล้ว ฯ

[๒๕๓] ขวานิคมนเมืองราชคฤห์ได้ทราบข่าวว่า อนาถบิณฑิกคหบดี

นิมนต์พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ จึงได้ถามอนาถ- *บิณฑิกคหบดีว่า ท่านคหบดี ข้าว่าท่านได้นิมนต์พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็น ประมุขเพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ แลท่านก็เป็นแขกแรกมา ฉันจะให้ยืมทรัพย์ที่จะจับจ่าย สิ่งของแก่ท่าน เพื่อท่านจะได้จัดทำอาหารเลี้ยงพระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

อนาถบิณฑิกคหบดีตอบว่า ไม่ต้อง ท่านผู้เจริญ ทรัพย์สำหรับที่จะจับจ่าย สิ่งของเป็นเครื่องทำอาหารถวายพระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขนั้น ของฉัน- *มีแล้ว ฯ

[๒๕๔] พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามาครราชได้ทรงสดับข่าวว่า อนาถ-

*บิณฑิกคหบดี นิมนต์พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ จึงตรัสถามอนาถบิณฑิกคหบดีว่า ดูกรคหบดี ข้าว่า ท่านนิมนต์พระสงฆ์มี พระพุทธเจ้าเป็นประมุขเพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ แลท่านก็เป็นแขกเมือง ฉันจะให้ ยืมทรัพย์ที่จะจับจ่ายสิ่งของแก่ท่าน เพื่อท่านจะได้จัดทำอาหารเลี้ยงพระสงฆ์มี พระพุทธเจ้าเป็นประมุข

อนาถบิณฑิกคหบดีกราบทูลว่า ขอเดชะ เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่าง ล้นเกล้า ทรัพย์ที่จะจับจ่ายเป็นเครื่องทำอาหารถวายพระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็น- *ประมุขนั้น ของข้าพระพุทธเจ้ามีแล้ว ฯ

อนาถบิณฑิกคหบดีถวายภัตตาหาร

[๒๕๕] หลังจากนั้น อนาถบิณฑิกคหบดีสั่งให้ตกแต่งอาหารของเคี้ยว

ของฉันทันประณีตในนิเวศน์ของราชคหเศรษฐี โดยลวงราตรีนั้น แล้วให้กราบทูล
ภักตกาลแด่พระผู้มีพระภาคว่า ได้เวลาแล้ว ภักตอาหารสำเร็จแล้ว พระพุทธเจ้าข้า
ครั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอันตราวาสก ทรงถือบาตรจีวร เสด็จเข้า
นิเวศน์ของราชคหเศรษฐี ครั้นแล้วประทับนั่งเหนืออาสนะที่ปูลาดถวยพร้อมทั้ง
*ภิกษุสงฆ์ จึงอนาถบิณฑิกคหบดีอังกาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ด้วย
อาหารของเคี้ยวของฉันทันประณีตด้วยมือตนเอง จนพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จ
ลดพระหัตถ์จากบาตร ห้ามภัตรแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กราบทูล
ว่า พระพุทธเจ้าข้า ขอพระองค์พร้อมทั้งภิกษุสงฆ์จงทรงรับอาราธนาอยู่จำพรรษา
ในเมืองสาวัตถีของข้าพระพุทธเจ้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรคหบดี พระตถาคตทั้งหลาย ย่อมยินดีใน
ศุขญาคาร

อนาถบิณฑิกคหบดีทูลว่า ทราบเกล้าแล้ว พระผู้มีพระภาค ทราบเกล้าแล้ว
พระสุคต ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้อนาถบิณฑิกคหบดีเห็นแจ้ง
สมาทาน อาจหาญ ระวังด้วยธรรมมีกาลแล้วทรงลุกจากอาสนะเสด็จกลับ ฯ

อนาถบิณฑิกคหบดีสร้างพระเชตวัน

[๒๕๖] สมัยนั้น อนาถบิณฑิกคหบดีเป็นคนมีมิตรสหายมาก มีวาจา
ควรเชื่อถือ ครั้นเสร็จกิจนั้นในเมืองราชคฤห์แล้ว กลับไปสู่พระนครสาวัตถี ได้
ชักชวนชาวบ้านระหว่างทางว่า ท่านทั้งหลาย จงช่วยกันสร้างอาราม จงช่วยกัน
สร้างวิหาร เริ่มบำเพ็ญทาน เพราะเวลานี้พระพุทธเจ้าอุบัติในโลกแล้ว อนึ่ง พระ
*องค์อันข้าพเจ้าได้นิมนต์แล้ว จักเสด็จมาโดยทางนี้ ครั้งนั้น ชาวบ้านเหล่านั้น
ที่อนาถบิณฑิกคหบดีชักชวนไว้ ต่างพากันสร้างอาราม สร้างวิหาร เริ่มบำเพ็ญทาน
แล้ว ครั้นอนาถบิณฑิกคหบดีไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว เทียวตรวจดูพระนคร
สาวัตถีโดยรอบว่า พระผู้มีพระภาคควรจะประทับอยู่ที่ไหนดีหนอ ซึ่งเป็นสถานที่
ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นัก จากหมู่บ้าน มีคมนาคนมสะดวก ชาวบ้านบรรดาที่มีความ
ประสงค์ไปมาได้ง่าย กลางวันมีคนน้อย กลางคืนเงียบ มีเสียงอึกทักน้อย
ปราศจากกลิ่นไอของคน เป็นสถานควรแก่การประกอบกรรมในที่ลับของมนุษย์ชน
สมควรเป็นที่หลีกเร้น อนาถบิณฑิกคหบดีได้เห็นพระอุทยานของเจ้าเชตราชกุมาร
ซึ่งเป็นสถานไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นักจากหมู่บ้าน มีการคมนาคนมสะดวก ชาวบ้าน
บรรดาที่มีความประสงค์ไปมาได้ง่าย กลางวันมีคนน้อย กลางคืนเงียบ มีเสียง
อึกทักน้อย ปราศจากกลิ่นไอคน เป็นสถานควรแก่การประกอบกรรมในที่ลับของ
มนุษย์ชน สมควรเป็นที่หลีกเร้น ครั้นแล้ว จึงเข้าเฝ้าเชตราชกุมาร กราบทูลว่า
ขอได้ฝ่าพระบาททรงประทานพระอุทยานแก่เกล้ากระหม่อม เพื่อจัดสร้างพระ
*อาราม พระเจ้าข้า

เจ้าเซตราชกุมารรับสั่งว่า ท่านคหบดี อารามเราให้ไม่ได้ แต่ต้องซื้อด้วย
ลาดทรัพย์เป็นโกฏี

อ. อาราม พระองค์ทรงตกลงขายหรือ พระเจ้าข้า

ข. อาราม ฉันยังไม่ตกลงขาย ท่านคหบดี

เจ้าชายกับคหบดี ได้ถามมหาอำมาตย์ผู้พิพากษาความว่า เป็นอันตกลงขาย
หรือไม่ตกลงขาย มหาอำมาตย์ผู้พิพากษาตอบว่า เมื่อพระองค์ตีราคาแล้ว อาราม
เป็นอันตกลงขาย

จึงอนาถบิณฑิกคหบดี สั่งให้คนเอาเกวียนบรรทุกเงินออกมาเรียงลาด
ริมจกดกัน ณ อารามเซตวัน เงินที่ขนออกมาราวเดียว ยังไม่พอแก้อากาศหน้อย
หนึ่งใกล้ซุ้มประตู จึงอนาถบิณฑิกคหบดี สั่งคนทั้งหลายว่า พนาย พวกเธอจง
ไปขนเงินมาเรียงในโอกาสนี้ ขณะนั้น เจ้าเซตราชกุมารทรงพระรำพึงว่า ที่อันน้อย
นี้จักไม่มีเหลือ โดยที่คหบดีนี้บริจาคเงินมากเพียงนั้น จึงเจ้าเซตราชกุมารตรัสกะ
อนาถบิณฑิกคหบดีว่า พอแล้ว ท่านคหบดี ท่านอย่าได้ลาดโอกาสนี้เลย ท่าน
จงให้โอกาสนี้แก่ฉัน ที่ว่างนี้ฉันจักยกให้ ดังนั้น อนาถบิณฑิกคหบดีใคร่ครวญว่า
เจ้าเซตราชกุมารนี้ ทรงเรื่องพระนาม มีคนรู้จักมาก อันความเลื่อมใสในพระธรรม-
*วินัยนี้ ของคนที่มีคนรู้จักมากเห็นปานนี้ ยิ่งใหญ่นักแล จึงได้ลวยที่ว่างนั้นแก่
เจ้าเซตราชกุมาร เจ้าเซตราชกุมารรับสั่งให้สร้างซุ้มประตูลงในที่ว่างนั้น ส่วน
อนาถบิณฑิกคหบดีได้ให้สร้างวิหารหลายหลัง ไว้ในพระเซตวัน สร้างบริเวณ
สร้างซุ้มประตู สร้างศาลาหอฉัน สร้างโรงไฟ สร้างกบปียกฐี สร้างวังจุกฐี
สร้างที่จงกรม สร้างโรงจงกรม สร้างบ่อน้ำ สร้างศาลาบ่อน้ำ สร้างเรือนไฟ
สร้างศาลาเรือนไฟ สร้างสระโบกขรณี สร้างมณฑป ฯ

[๒๕๗] ครั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระนครราชคฤห์ ตามพระ-
*พุทธานุสสัย แล้วได้เสด็จจาริกทางพระนครเวสาลี เสด็จจาริกโดยลำดับ ถึง
พระนครเวสาลีแล้ว ทราบว่า พระองค์ประทับอยู่ที่กุฎาคารศาลาปามหาวัน เขต-
*พระนครเวสาลีนั้น ฯ

[๒๕๘] ก็สมัยนั้น ชาวบ้านตั้งใจทำการก่อสร้าง แลอุปฐากภิกษุผู้
อำนวยการก่อสร้างด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริขาร อันเป็น
ปัจจัยของภิกษุอาพาธ โดยเคารพ ฯ

เรื่องช่างขุนเข็ญใจ

[๒๕๙] ขณะนั้น ช่างขุนเข็ญใจคนหนึ่ง คิดว่าที่อันน้อยนี้จักไม่มีเหลือ
โดยที่คนเหล่านี้ตั้งใจช่วยกันทำการก่อสร้าง ไฉนเราพึงช่วยทำการก่อสร้างบ้าง
จึงช่างขุนเข็ญใจนั้น ขยำโคลนก่ออิฐตั้งฝากำแพงขึ้นเอง เขาไม่เข้าใจก่อ ฝากำแพง-
*กด ได้พังลง แม้ครั้งที่สอง ...

แม้ครั้งที่สาม ช่างขุนเชษฐใจนั้นลงมือขยำโคลน ก่ออิฐตั้งกำแพงเอง
เขาไม่เข้าใจก่อ ฝากำแพงคด ได้พังลง เขาจึงเพ่งโทษ ตีเทียน โพนทะนาว่า
พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้บอกสอนแต่เฉพาะพวกที่ถวายเป็นภิกษุ
*บาท เสนาสนะ และเสกซ์บริวารอันเป็นปัจจัยของภิกษุอาพาธ และอำนวยการ
ก่อสร้างแก่เขาเหล่านั้น ส่วนเราเป็นคนเชษฐใจ ไม่มีใครบอกสอนหรืออำนวยการ
ก่อสร้างแก่เรา ภิกษุทั้งหลายได้ยินช่างขุนเชษฐใจนั้น เพ่งโทษ ตีเทียน โพนทะนา
อยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็น
เค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูภิกษุ
ทั้งหลาย เรานุญาตให้ๆ การก่อสร้าง ดูภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ อำนวยการ
ก่อสร้าง ต้องชวนขวายเป็น ทำไฉนหนอ วิหารจึงจะสำเร็จได้เร็ว ต้องซ่อม
สิ่งที่หักพัง

ดูภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงให้ อย่างนี้ พึงขอร้องภิกษุก่อน ครั้น
แล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอรรถกถากรรมวาจา
ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาให้นวักรรม

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้วิหารของคหบดีผู้มีชื่อนี้ เป็นนวักรรมของภิกษุมิ
ชื่อนี้ นี้เป็นอรรถกถา

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์ให้วิหารของคหบดี
ผู้มีชื่อนี้ เป็นนวักรรมของภิกษุมิชื่อนี้ การให้วิหารของคหบดีผู้มีชื่อนี้
เป็นนวักรรมของภิกษุมิชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง
ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

วิหารของคหบดีผู้มีชื่อนี้ สงฆ์ให้เป็นนวักรรมของภิกษุมิชื่อนี้
แล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุอันจึงนิง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ ฯ

เรื่องความเคารพ

[๒๖๐] ครั้นพระผู้มีพระภาค ประทับอยู่ที่พระนครเวสาลี ตามพระ-
*พุทธานุสรมย์ แล้วเสด็จจาริกทางพระนครสาวัตถี สมัยนั้น ภิกษุอันเตวาสิกของ
พระฉัพพัคคีย์รีบไปข้างหน้าภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข จองวิหาร กันที่นอน
ไว้ว่า ที่นี้ของอุปัชฌาย์ของพวกเรา ที่นี้ของอาจารย์ของพวกเรา ที่นี้ของพวกเรา
ครั้งนั้น ท่านพระสารีบุตรไปล้างล้างภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข เมื่อภิกษุ
ทั้งหลายจองวิหาร แลที่นอนหมดแล้ว หาที่นอนไม่ได้ จึงนั่ง ณ โคนไม้แห่งหนึ่ง
ครั้นเวลาปัจจุสมัยแห่งราตรี พระผู้มีพระภาค เสด็จลุกขึ้น ทรงพระภาสะ แม้ท่าน
พระสารีบุตรก็กระแอมไอ

พ. ใคร ที่นั่น

ส. ข้าพระพุทธเจ้า สารีบุตร พระพุทธเจ้าข้า

พ. สารีบุตร ทำไมเธอจึงมานั่งที่โคนต้นไม้นี้เล่า

ลำดับนั้น ท่านพระสารีบุตร ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ฯ

[๒๖๑] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุ เป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า ภิกษุอันเตวาลิกของพระฉัพพัคคีย์ รีบไปก่อนภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข แล้วจงวิหาร กันที่นอนไว้ว่า ที่นี้ของอุปัชฌาย์ของพวกเรา ที่นี้ของอาจารย์ของพวกเรา ที่นี้ของพวกเรา จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉนโฆฆบุรุษ เหล่านั้น จึงได้รีบไปก่อนภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข แล้วจงวิหาร กันที่นอนไว้ว่า ที่นี้ของอุปัชฌาย์ของพวกเรา ที่นี้ของอาจารย์ของพวกเรา ที่นี้ของพวกเรา การกระทำของโฆฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถา ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมาถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุใครควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดบวชจากตระกูล กษัตริย์ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดบวชจากตระกูล พราหมณ์ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดบวชจากตระกูล คหบดี ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดจำทรงพระสูตร ไว้ได้ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดทรงพระวินัย ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดเป็นธรรมกถึก ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดได้ปฐมฌาน ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดได้ทุติยฌาน ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดได้ตติยฌาน ...

ภิกษุใดได้จัดตุณมาน ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดเป็นพระโสดาบัน
ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดเป็นพระสกทาคามี
... ภิกษุใดเป็นอนาคามี ... ภิกษุใดเป็นพระอรหันต์ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ
น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า ภิกษุใดได้วิชา ๓ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะ
อันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดได้อภิญญา ๖ ภิกษุ
นั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ ฯ

เรื่องสัตว์ ๓ สหาย

[๒๖๒] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว มีต้นไทรใหญ่ต้นหนึ่งอยู่แถบหิมพานต์ สัตว์ ๓ สหาย
คือ นกกระทา ๑ ลิง ๑ ช้าง ๑ อาศัยต้นไทรใหญ่นั้นอยู่ ทั้งสามสัตว์นั้นมิได้เคารพ
มิได้ยำเกรงกัน มีความประพฤติไม่กลมเกลียวกันอยู่ จึงสัตว์ ๓ สหายนั้นปรึกษา-
*กันว่า โอ พวกเราทำอย่างไรจึงจะรู้ได้แน่ว่าบรรดาพวกเราผู้ใดเป็นใหญ่โดยกำเนิด
พวกเราจะได้สักการะ เคารพ นับถือบูชาผู้นั้น และได้ตั้งอยู่ในโอวาทของผู้นั้น
จึงนกกระทาและลิงถามช้างว่า สหายท่านจำเรื่องเก่าแก่อะไรได้บ้าง

ช้างตอบว่า สหายทั้งหลาย เมื่อฉันยังเล็ก ฉันเดินคร่อมต้นไทรนี้ไว้
ในหว่างขาหนีบได้ ยอดไทรพอร่องท้องฉัน ฉันจำเรื่องเก่าได้ ดังนี้

นกกระทากับลิงถามลิงว่า สหาย ท่านจำเรื่องเก่าแก่อะไรได้บ้าง

ลิงตอบว่า สหายทั้งหลาย เมื่อฉันยังเล็ก ฉันนั่งบนพื้นดินเคียงกนิ-
*ยอดไทรนี้ ฉันจำเรื่องเก่าได้ ดังนี้

ลิงและช้างถามนกกระทาว่า สหาย ท่านจำเรื่องเก่าแก่อะไรได้บ้าง

นกกระทาตอบว่า สหายทั้งหลาย ในสถานที่โน้นมีต้นไทรใหญ่ ฉันกินผล
จากต้นไทรใหญ่นั้น แล้วได้ย้ายมูลไว้ ณ สถานที่นี้ ต้นไทรต้นนี้เกิดจากต้นไทรใหญ่
นั้น เพราะฉะนั้น ฉันจึงเป็นใหญ่กว่าโดยกำเนิด ลิงกับช้างได้กล่าวกับนกกระทาว่า
บรรดาพวกเรา ท่านเป็นผู้ใหญ่กว่า โดยกำเนิด พวกเราจักสักการะ เคารพ นับถือ
บูชาท่านและจะตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นกกระทาได้ให้ลิงกับช้าง สมทานศีลห้าและตนเอง
ก็ประพฤติสมทานในศีลห้า สัตว์ทั้งสามมีความเคารพยำเกรงกัน มีความประพฤติ
กลมเกลียวกันอยู่ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ได้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดูกร
ภิกษุทั้งหลายวัตรจริยานี้แล ได้ชื่อว่าดีตติยพรหมจรรย์ ฯ

[๒๖๓] คนเหล่านี้ใด ฉลาดในธรรม ประพฤติอ่อนน้อมต่อท่านผู้ใหญ่
ย่อมเป็นผู้อันมหานรณเสริญในปัจจุบันนี้ ทั้งสัมปรายภพของ-
*คนเหล่านั้นเป็นสุคติแล

ดูกรภิกษุทั้งหลาย แท้จริงสัตว์เหล่านั้นเป็นดิรัจฉาน ยังมีความเคารพ
ยำเกรงกัน มีความประพฤติกลมเกลียวกันอยู่ การที่พวกเธอเป็นบรรพชิตในธรรม
วินัยที่เรากล่าวดีแล้วอย่างนี้ มีความเคารพยำเกรงกัน มีความประพฤติกลมเกลียว
กันอยู่ นั่นจะพึงงามในธรรมวินัยนี้โดยแท้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของโหมมบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความ
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถา รับสั่งกะภิกษุ
ทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตการกราบไหว้ การลูกรับ การทำอัญชลี
กรรม การทำสามีจิกรรม อาสนะที่เลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ ตามลำดับผู้แก่
กว่า หนึ่ง ภิกษุไม่ควรเกียดกันเสนาสนะของสงฆ์ตามลำดับผู้แก่กว่า รูปใดเกียดกัน
ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

บุคคลที่ไม่ควรไหว้ ๑๐ จำพวก

[๒๖๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๑๐ จำพวกนี้ อันภิกษุไม่ควรไหว้
คืออันภิกษุผู้อุปสมบทก่อนไม่ควรไหว้ภิกษุผู้อุปสมบทภายหลัง ๑ ไม่ควรไหว้
อนุปลัมบัน ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุนานาสังวาสผู้แก่กว่า แต่ไม่ใช่ธรรมวาที ๑ ไม่ควร
ไหว้มาตุคาม ๑ ไม่ควรไหว้บัณฑิต ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุผู้อยู่ปริวาส ๑ ไม่ควรไหว้
ภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิม ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุผู้ควรมานัต ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุผู้
ประพฤตินานัต ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุผู้ควรอัปทาน ๑

บุคคล ๑๐ จำพวกนี้แล อันภิกษุไม่ควรไหว้ ฯ

บุคคลที่ควรไหว้ ๓ จำพวก

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๓ จำพวกนี้ ภิกษุควรไหว้ คือภิกษุผู้อุปสมบท
ภายหลัง ควรไหว้ภิกษุผู้อุปสมบทก่อน ๑ ควรไหว้ภิกษุนานาสังวาสผู้แก่กว่า แต่เป็น
ธรรมวาที ๑ ควรไหว้ตถาคตผู้อรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ ในโลกทั้งเทวโลก มารโลก
พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์

บุคคล ๓ จำพวกนี้แล ภิกษุควรไหว้ ฯ

เรื่องเกียดกันเสนาสนะของสงฆ์

[๒๖๕] สมัยนั้น ชาวบ้านตกแต่งมณฑป จัดแจงเครื่องลาดแล้วถางสถานที่ไว้เฉพาะสงฆ์ ภิกษุอันเตวสิกข์ของพระนัฬพัคคีย์ก็กล่าวว่า พระผู้มีพระภาคทรง
อนุญาตเสนาสนะตามลำดับผู้แก่กว่า เฉพาะของสงฆ์เท่านั้น ของเหล่านี้เขาไม่ได้ทำ
เจาะจงไว้ จึงรีบไปก่อนภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข จอมณฑป จองเครื่อง
ลาด จองสถานที่ไว้ว่า นี่สำหรับอุปัชฌาย์ของพวกเรา นี่สำหรับอาจารย์ของพวกเรา

นี้สำหรับพวกเรา ครั้นท่านพระสารีบุตรไปล่าหลัง ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็น
ประมุข เมื่อภิกษุเหล่านั้นจงมณฑป จองเครื่องลาด จองสถานที่หมดแล้ว หาที่ว่าง
ไม่ได้ จึงนั่งอยู่ ณ โคนไม้แห่งหนึ่ง ครั้นเวลาปัจจุสมัยแห่งราตรี พระผู้มีพระภาค
เสด็จลุกขึ้นทรงพระกาสะ แม้ท่านพระสารีบุตรก็กระแอมไอ

พ. ไคร ที่นั้น

ส. ข้าพระพุทธเจ้า สารีบุตร พระพุทธเจ้าข้า

พ. สารีบุตร ทำไมเธอจึงมานั่งที่โคนต้นไม้นี้เล่า

จึงท่านพระสารีบุตรได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่ผู้มีพระภาค ฯ

[๒๖๖] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุ
เป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ข้าว่า ภิกษุอันเตวาทิกของภิกษุฉัพพัคคีย์พูดว่า พระผู้มีพระภาคทรง
อนุญาตเสนาสนะตามลำดับผู้แก่กว่าเฉพาะของสงฆ์เท่านั้น ไม่ได้ทรงหมายถึงของ
ที่เขาทำเจาะจง จึงรีบไปก่อนหน้าภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข จองมณฑป
จองเครื่องลาด จองสถานที่ว่างไว้ว่า ที่นี้สำหรับอุปัชฌาย์ของพวกเรา ที่นี้ของอาจารย์
ของพวกเรา ที่นี้ของพวกเรา จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะ
ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ของที่เขาทำเจาะจง ภิกษุก็ไม่พึงยึดกันตาม
ลำดับผู้แก่กว่า รูปใดยึดกัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๒๖๗] สมัยนั้น ชาวบ้านตกแต่งที่นอนสูงที่นอนใหญ่ไว้ในโรงอาหาร
ณ ละแวกบ้าน คือ เก้าอี้นอนเตียงใหญ่ ผ้าโกเชาข้วยยาว เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะ
วิจิตรด้วยลวดลาย เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดที่มีสัณฐานเป็นช่อ
ดอกไม้ เครื่องลาดที่ยัดนุ่น เครื่องลาดพรมขนแกะวิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะและ
เสือเป็นต้น เครื่องลาดขนแกะมีขนตั้ง เครื่องลาดขนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลาด
ทองและเงินแกมไหม เครื่องลาดไหมขลิบทองและเงิน เครื่องลาดขนแกะจุนางพื่อน
๑๖ คน เครื่องลาดหลังช้าง เครื่องลาดหลังม้า เครื่องลาดในรถ เครื่องลาดที่ทำด้วย
หนังสัตว์ชื้ออหิณะอันมีขนอ่อนนุ่ม เครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด เครื่องลาด
มีเพดาน เครื่องลาดมีหมอนข้าง ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่นั่งทับ จึงกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเครื่องลาดที่เป็นคิหิวิกัฏ
เว้นเครื่องลาด ๓ ชนิด คือ เก้าอี้นอน เตียงใหญ่ เครื่องลาดที่ยัดนุ่น นอกนั้นนั่งทับได้

พุทธานุญาตให้นั่งทับเตียงตั้งเป็นคิหิวิกัฏ

แต่จะนอนทับไม่ได้ ฯ

[๒๖๘] สมัยนั้น ชาวบ้านตกแต่งเตียงข้าง ตั้งข้าง ที่ยัดนุ่นไว้ในโรงอาหาร

ณ สะเวกบ้าน ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่นั่งทับจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระ-
*ภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้นั่งทับเตียงตั้งที่เป็นคิหิกฎได้ แต่จะ
นอนทับไม่ได้ ฯ

อนาถบิณฑิกคหบดีถวายพระเชตวนาราม

[๒๖๕] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกโดยลำดับ ได้เสด็จถึงพระนคร
สาวัตถี ทราบว่า พระองค์ประทับอยู่ที่พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี
เขตพระนครสาวัตถีนั้น จึงอนาถบิณฑิกคหบดีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถวายบังคม
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ขอพระ
ผู้มีพระภาค พร้อมกับภิกษุสงฆ์จงทรงรับภัตตาหารของข้าพระพุทธเจ้าเพื่อเสวยใน-
*วันพรุ่งนี้ พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนาโดยคุณธิภาพ ครั้นอนาถบิณฑิกคหบดี
ทราบว่ พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนา แล้วลุกจากที่นั่งถวายบังคม ทำประทักษิณ
กลับไป ฯ

[๒๖๖] หลังจากนั้น อนาถบิณฑิกคหบดีสั่งให้ตกแต่งขาทนียโภชนา-
*ยาหารอันประณีต โดยล่วงราตรีนั้น แล้วสั่งให้คนไปกราบทูลภัตกาลแต่พระผู้มีพระ
ภาคว่า ถึงเวลาแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ภัตตาหารเสร็จแล้ว ครั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาค
ทรงครองอันตราวาสก ทรงถือบาตรจีวรเสด็จเข้าสู่บริเวณของอนาถบิณฑิกคหบดี
ครั้นแล้วประทับนั่งบนอาสนะที่เขาจัดไว้ถวาย พร้อมกับภิกษุสงฆ์ จึงอนาถบิณฑิก
คหบดี อังคาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขด้วยอาหารของเคี้ยวของฉันอัน-
*ประณีตด้วยมือของตน จนพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จลดพระหัตถ์จากบาตรห้ามภัตร
แล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธ
เจ้าจะปฏิบัติอย่างไรในพระเชตวันวิหาร พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คหบดี ถ้าเช่นนั้น
เธอจงถวายพระเชตวันวิหารแก่สงฆ์จตุรทิศ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มา อนาถบิณฑิก
คหบดีรับสนองพระพุทธบัญชาแล้วได้ถวายพระเชตวันวิหารแก่สงฆ์จตุรทิศ ทั้งที่มา
แล้วและยังไม่มา

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนาอนาถบิณฑิกคหบดี ด้วยคาถา
เหล่านี้ ว่าดังนี้:-

คาถาอนุโมทนาวิหารทาน

[๒๖๗] วิหารย่อมป้องกันหนาวร้อนและเนื้อร้าย นอกจากนั้นป้องกันงู

และยุง ฝนในสิริสุตต นอกจากนั้น วิหารยังป้อง-

*กัณลมและแดดอันกล้าที่เกิดขึ้นได้ การถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อ

หลีกเร้นอยู่ เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพิจารณา และเพื่อเห็นแจ้ง

พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่า เป็นทานอันเลิศ เพราะเหตุนี้แล

คนผู้ฉลาดเมื่อเล็งเห็นประโยชน์ตน พึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์

ให้ภิกษุทั้งหลายผู้พหูสูตอยู่ในวิหารเถิด อนึ่ง พึงมีน้ำใจเลื่อมใส
ถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะอันเหมาะสมแก่พวกเขา ในพวก
เธอผู้ชื้อตรง เพราะพวกเขาอ่อมแสดงธรรม อันเป็นเครื่อง
บรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา อันเขารู้ทั่วถึงแล้วจะเป็นผู้ไม่มีอาสวะ
ปรินิพพานในโลกนี้

ครั้งพระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนา อนาคตปิณฑิกคบดีด้วยพระ
กาลาเหล่านี้แล้ว เสด็จลุกจากอาสนะกลับไป ฯ

เรื่องให้ภิกษุกำลังฉันค้างอยู่ลุกขึ้น

[๒๖๒] สมัยนั้น มหาอำมาตย์ผู้หนึ่งเป็นสาวกของอาชีวกได้เลี้ยงอาหาร
พระสงฆ์ ท่านพระอุปนตศากยบุตรมาภายหลังได้ให้ภิกษุผู้หนึ่งในลำดับลุกขึ้น ทั้ง
ที่กำลังฉันอาหารค้างอยู่ โรงอาหารได้เกิดโกลาหล จึงมหาอำมาตย์ผู้นั้น พง์โทษ
ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณเชื้อสายพระศากยบุตรมาทีหลัง จึงได้ให้
ภิกษุผู้หนึ่งในลำดับลุกขึ้นทั้งที่ยังฉันอาหารค้างอยู่เล่า โรงอาหารได้เกิดโกลาหลขึ้น
ภิกษุผู้หนึ่งเฝ้าที่อื่น จะพึงได้ฉันจนอิ่มอย่างไรเล่า ภิกษุทั้งหลายได้ยินมหาอำมาตย์
ผู้นั้น พง์โทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็พง์โทษ
ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนท่านพระอุปนตศากยบุตรมาทีหลังจึงได้ให้ภิกษุผู้หนึ่ง
ในลำดับลุกขึ้น ทั้งที่ยังฉันอาหารค้างอยู่เล่า โรงอาหารได้เกิดโกลาหลขึ้น แล้ว
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ทรงสอบถามว่า ดูกรอุปนต ข้าว่า
เธอมาทีหลังได้ให้ภิกษุผู้หนึ่งในลำดับลุกขึ้นทั้งที่ยังฉันอาหารค้างอยู่ โรงอาหาร
ได้เกิดโกลาหลขึ้น จริง หรือ

ท่านพระอุปนตศากยบุตรกราบทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโฆมบุรุษ ไฉนเธอมาทีหลัง
จึงให้ภิกษุผู้หนึ่งในลำดับลุกขึ้นทั้งที่ยังฉันอาหารค้างอยู่ โรงอาหารได้เกิดโกลาหลขึ้น
การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...
ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึง
ให้ภิกษุผู้หนึ่งในลำดับลุกขึ้นทั้งที่ยังฉันอาหารค้างอยู่ รูปใดให้ลุกขึ้น ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ถ้าให้ลุกขึ้นย่อมเป็นอันห้ามภัตรด้วย พึงกล่าวที่ท่านจงไปหาน้ำมา ถ้าได้
อย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้ พึงกลืนเมล็ดข้าวให้เรียบร้อยแล้ว จึงให้อาสนะ
แก่ภิกษุผู้แก่กว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง เรากล่าวมิได้หมายความว่า ภิกษุพึง
หวงกันอาสนะ แก่ภิกษุผู้แก่กว่าโดยปริยายใดๆ รูปใดหวงกัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ไล่ภิกษุอาพาธให้ลุกขึ้น

[๒๖๓] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ไล่ภิกษุอาพาธให้ลุกขึ้น ภิกษุอาพาธ
ตอบอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกผมไม่สามารถจะลุกขึ้นได้ เพราะเป็นผู้อาพาธ

พระฉัพพัคคีย์กล่าวว่า พวกผมจะพยุงพวกท่านให้ลุกขึ้น แล้วประคองให้ลุกขึ้น
พวยืนแล้วก็ปล่อยเสีย ภิกษุอาพาธล้มสลบ ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไล่ภิกษุอาพาธให้ลุกขึ้น
รูปใดไล่ให้ลุกขึ้น ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๒๗๔] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์พูดว่า พวกผมอาพาธ ลุกไม่ขึ้น
แล้วยึดเอาที่นอนตีๆ ไว้ ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ที่นอนเหมาะสมแก่ภิกษุอาพาธ ฯ

[๒๗๕] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์อาพาธเล็กน้อย ก็หวงกันเสนาสนะไว้
... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุมีอาพาธเล็กน้อย ไม่พึงหวงกันเสนาสนะไว้ รูปใดหวงกัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องพระสัตตตรสวัคคีย์ซ่อมวิหาร

[๒๗๖] สมัยนั้น พระสัตตตรสวัคคีย์ซ่อมวิหารใหญ่หลังหนึ่งซึ่งตั้งอยู่
สุดเขต ด้วยหมายใจว่า พวกเราจักจำพรรษา ณ ที่นี้ พระฉัพพัคคีย์ได้เห็น
พระสัตตตรสวัคคีย์กำลังซ่อมวิหาร ครั้นแล้วได้กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย
พระสัตตตรสวัคคีย์เหล่านี้ กำลังซ่อมวิหาร พวกเราจงช่วยกันไล่พวกเธอไปเสียเถิด
ภิกษุบางพวกกล่าวกันอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายจงรอไว้จนกว่าจะซ่อมเสร็จ เมื่อซ่อม
เสร็จแล้ว จึงค่อยไล่ไป ครั้นซ่อมเสร็จ พระฉัพพัคคีย์ได้กล่าวกะพระสัตตตรสวัคคีย์
ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านจงออกไป วิหารถึงแก่พวกผม

ส. ท่านทั้งหลาย ควรจะบอกไว้ก่อนมิใช่หรือ พวกผมจะได้ซ่อมที่อื่น

ฉ. ท่านทั้งหลาย วิหารของสงฆ์มิใช่หรือ

ส. ขอรับ วิหารของสงฆ์

ฉ. ท่านทั้งหลาย พวกท่านจงออกไป วิหารถึงแก่พวกผม

ส. ท่านทั้งหลาย วิหารใหญ่ แม้พวกท่านก็อยู่ได้ แม้พวกผมก็อยู่ได้

ฉ. จงออกไป วิหารถึงแก่พวกผม แล้วทำเป็นโกธ ขัดเคือง จับคอ

ลากออกมา พระสัตตตรสวัคคีย์เหล่านั้น ถูกพระฉัพพัคคีย์จูดคร่าออกมา ก็ร้องให้
ภิกษุทั้งหลายถามว่า พวกท่านร้องให้ทำไม พระสัตตตรสวัคคีย์ตอบว่า ท่านทั้งหลาย
พระฉัพพัคคีย์เหล่านี้ โกธ ขัดเคือง จูดคร่าพวกผมออกจากวิหารของสงฆ์ บรรดา
ภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ใจนพระฉัพพัคคีย์
จึงโกธ ขัดเคือง จูดคร่าภิกษุทั้งหลายออกจากวิหารของสงฆ์ จึงภิกษุเหล่านั้น
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ข่าว่า ภิกษุฉัพพัคคีย์ โกธ ขัดเคือง จูดคร่าภิกษุทั้งหลายออกจาก
วิหารของสงฆ์ จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถา รับสั่ง
กะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงโกรธ ชัดเคือง จุศคร่าภิกษุ
ทั้งหลายออกจากวิหารของสงฆ์ รูปใดจุศคร่า พึงปรับตามธรรม เราอนุญาตให้
ภิกษุถือเสนาสนะ ฯ

ภิกษุผู้ควรได้รับสมมติเป็นผู้ให้ถือเสนาสนะ

[๒๗๗] ครั้นนั้น ภิกษุทั้งหลายหารือกันว่า ใครพึงให้ถือเสนาสนะ
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต
ให้สมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้ให้ถือเสนาสนะ คือ-

๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ
๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง
๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมกมาย
๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว และ
๕. รู้เสนาสนะที่ให้ถือแล้วและยังไม่ให้ถือ ฯ

วิธีสมมติ

[๒๗๘] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้องภิกษุ
ก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอุตติหุตติยกรรม
วาจา ว่าดังนี้-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้ให้ถือเสนาสนะนี้เป็นอุตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็น
ผู้ให้ถือเสนาสนะ การสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้ให้ถือเสนาสนะ ชอบแก่
ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด
ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ให้ถือเสนาสนะแล้ว ชอบแก่สงฆ์
เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

[๒๗๙] ต่อมา ภิกษุทั้งหลายผู้ให้ถือเสนาสนะหารือกันว่า เราจะพึง
ให้ถือเสนาสนะอย่างไรหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้นับภิกษุก่อน ครั้นแล้วนับที่นอน ครั้นแล้ว
จึงให้ถือตามจำนวนที่นอน เมื่อให้ถือตามจำนวนที่นอนๆ เหลือมาก ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถือตามจำนวนวิหาร เมื่อให้ถือตามจำนวนวิหารฯ
ก็ยังเหลือเป็นอันมาก ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถือตามจำนวน
บริเวณ เมื่อให้ถือตามจำนวนบริเวณฯ ก็ยังเหลืออีกมาก พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ฯ ส่วนซ้ำอีก เมื่อให้ถือส่วนซ้ำอีกแล้ว ภิกษุ

รูปอื่นมา ไม่ปราณาก้อย่าฟังให้

[๒๘๐] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายให้ภิกษุผู้อยู่นอกสีมาถือเสนาสนะ
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุไม่ฟังให้ภิกษุผู้อยู่นอกสีมาถือเสนาสนะ รูปใดให้ถือ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๒๘๑] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถือเสนาสนะแล้วหวงกันไว้ตลอดเวลา
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุถือเสนาสนะแล้ว ไม่ฟังหวงกันไว้ตลอดเวลา รูปใดหวงกันไว้ ต้อง
อาบัติทุกกฏ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้หวงกันไว้ได้ตลอดพรรษา ๓ เดือน
หวงกันไว้ตลอดฤดูกาลไม่ได้ ฯ

การให้ถือเสนาสนะ ๓ อย่าง

[๒๘๒] ต่อมา ภิกษุทั้งหลายหารือกันว่า การให้ถือเสนาสนะมีกี่อย่าง
หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การ
ให้ถือเสนาสนะมี ๓ อย่างนี้ คือ ให้ถือเมื่อวันเข้าปริมพรรษา ๑ ให้ถือเมื่อวัน
เข้าพรรษาหลัง ๑ ให้ถือในระหว่างพ้นจากนั้น ๑ การให้ถือเมื่อวันเข้าปริมพรรษา
ฟังให้ถือในวันแรม ๑ ค่ำเดือนอาสาฬหะ การให้ถือในวันเข้าพรรษาหลัง ฟังให้
ถือเมื่อเดือนอาสาฬหะล่วงแล้ว ๑ เดือน การให้ถือในระหว่างพ้นจากนั้น ฟังให้
ถือในวันต่อจากวันปวารณา คือแรม ๑ ค่ำ เพื่อยู่จำพรรษาต่อไป การให้ถือ
เสนาสนะมี ๓ อย่างนี้แล ฯ

ภณวาร ที่ ๒ จบ

เรื่องพระอุปนตน์หวงกันเสนาสนะไว้ ๒ แห่ง

[๒๘๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ท่านพระอุปนตศากยบุตร ถือเสนาสนะ
ไว้ในเขตพระนครสาวัตถิแล้ว ได้ไปสู่อาวาสใกล้ตำบลบ้านแห่งหนึ่ง และได้ถือ
เสนาสนะในอาวาสนั้นอีก จึงภิกษุเหล่านั้นปรึกษากันว่า ท่านทั้งหลาย ท่าน
พระอุปนตศากยบุตรรูปนี้ เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อการวิวาท
ก่อความอื้อฉาว ก่ออิริยในสงฆ์ ถ้าเธอจักอยู่จำพรรษาในอาวาสนี้ พวกเรา
ทุกรูปจักอยู่ไม่ผาสุก ผิดฉะนั้น เราจะถามเธอ จึงภิกษุเหล่านั้นได้ถามท่าน
พระอุปนตศากยบุตรว่า ท่านอุปนตน์ ท่านถือเสนาสนะในพระนครสาวัตถิแล้ว
มิใช่หรือ

อ. อุทละ ขอรับ

ภ. ท่านอุปนตน์ ก็ท่านรูปเดียว เหตุไรจึงหวงกันเสนาสนะไว้ถึงสอง
แห่งเล่า

อุ. ผมจะละทิ้งไปเดี๋ยวนี้ละ ขอรับ จะถือเอาที่พระนครสาวัดตินั้น
บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ ... ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนา
ว่า ใจท่านพระอุปัชฌายะรูปเดียว จึงได้หวงกันเสนาสนะไว้ถึงสองแห่ง
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรอุปัชฌายะ ข้าว่า
เธอรูปเดียวหวงกันเสนาสนะไว้ถึงสองแห่ง จริงหรือ

ท่านพระอุปัชฌายะรูปเดียวรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโฆมบุรุษ ใจเธอผู้เดียว
จึงหวงกันเสนาสนะไว้ถึงสองแห่งเล่า เธอถือในที่นั้นแล้ว ละในที่นี้ ถือใน
ที่นี้แล้ว ละในที่นั้น เมื่อเป็นเช่นนี้เธอก็เป็นคนอยู่ภายนอกทั้งสองแห่ง การ
กระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...
ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุรูปเดียว
ไม่พึงหวงกันเสนาสนะไว้สองแห่ง รูปใดหวงกัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

วินัยกถา

[๒๔๔] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสวินัยกถาแก่ภิกษุทั้งหลายโดย

อนЕКปริยาย คือทรงพรรณนาคุณของวินัย คุณของการเรียนวินัย ทรงสรรเสริญ
คุณของท่านพระอุบาลีโดยเฉพาะเจาะจง ภิกษุทั้งหลายหรือกันว่า พระผู้มีพระภาค
ตรัสวินัยกถาแก่ภิกษุทั้งหลายโดยอนЕКปริยาย คือ ทรงพรรณนาคุณของวินัย
คุณของการเรียนวินัย ทรงสรรเสริญคุณของท่านพระอุบาลีโดยเฉพาะเจาะจง อย่า
กระนั้นเลย พวกเราจงเรียนพระวินัย ในสำนักท่านพระอุบาลีกันเถิด ก็แลภิกษุ
เหล่านั้นมากมาย ทั้งเถระ ทั้งนวกะ ทั้งมัชฌิมะ ต่างพากันเรียนพระวินัยใน
สำนักท่านพระอุบาลี ท่านพระอุบาลียืนสอนด้วยความเคารพพระเถระทั้งหลาย
แม้พระเถระทั้งหลายก็ยืนเรียนด้วยความเคารพธรรม บรรดาภิกษุเหล่านั้น
พระเถระและท่านพระอุบาลี ย่อมเมื่อยล้า ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุนวกะผู้สอนนั่งบน
อาสนะเสมอกันหรือสูงกว่าได้ ด้วยความเคารพธรรม ให้ภิกษุเถระผู้เรียนนั่งบน
อาสนะเสมอกันหรือต่ำกว่าได้ ด้วยความเคารพธรรม ฯ

[๒๔๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายเป็นอันมากยืนรับการสอนในสำนักท่าน
พระอุบาลี ย่อมเมื่อยล้า จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุมีอาสนะเสมอกัน นั่งรวมกันได้ ฯ

[๒๔๖] ต่อมา ภิกษุทั้งหลายมีความสงสัยว่า ภิกษุชื่อว่ามีอาสนะ
เสมอกันด้วยคุณสมบัติเพียงเท่าไร จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัส
ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุระหว่าง ๓ พรรษา นั่งรวมกันได้ ฯ

[๒๔๗] สมัยนั้น ภิกษุหลายรูปมีอาสนะเสมอกันนั่งรวมเพียงเดียว

กัน ทำเตียงหัก นั่งร่วมเตียงเดียวกัน ทำเตียงหัก จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเตียงละ ๓ รูป ตั้งละ ๓ รูป
แม้ภิกษุ ๓ รูปนั่งลงบนเตียง ก็ทำเตียงหัก นั่งลงบนเตียง ก็ทำเตียงหัก ภิกษุเหล่านั้น
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต
เตียงละ ๒ รูป ตั้งละ ๒ รูป ฯ

[๒๔๘] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายนั่งลงบนอาสนะยาวร่วมกับภิกษุผู้มี
อาสนะไม่เสมอกัน ก็รังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้นั่งบนอาสนะยาวร่วมกับภิกษุที่มีอาสนะไม่เสมอ
กันได้ เว้นบ้นเกาะกั มาตุคาม อุภโตพยัญชนก ฯ

[๒๔๙] ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายมีความสงสัยว่า อาสนะยาวที่สุดมีกำหนด
เท่าไร ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอาสนะยาวที่สุดมีกำหนดนั่งได้ ๓ รูป ฯ

[๒๕๐] สมัยนั้น นางวิสาขา มิคกรมารดาใคร่จะให้สร้างปราสาทมีเฉลียง
ประดู่เทริดที่ตั้งอยู่บนกระพองข้างถวายเป็นพระสงฆ์ ครั้งนั้นภิกษุทั้งหลายมีความ
สงสัยว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตการใช้สอยปราสาทหรือไม่ทรงอนุญาตหนอ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต
การใช้สอยปราสาททุกอย่าง ฯ

[๒๕๑] สมัยนั้น สมเด็จพระอัยยิกาของพระเจ้าปเสนทิโกศลทิวงคต
เพราะพระนางทิวงคต เครื่องอภิปิณฑน์เป็นอันมากบังเกิดแก่สงฆ์ คือ เก้าอี้นอน
เตียงใหญ่ ผ้าโกเชาว์ขนยาว เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะ วิจิตรด้วยสวดลาย เครื่อง-
*ลาดที่ทำด้วยขนแกะสีขาวย เครื่องลาดที่มีสีฐานเป็นช่อดอกไม้ เครื่องลาดที่ยัดนุ่น
เครื่องลาดขนแกะ วิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะและเสือเป็นต้น เครื่องลาดขนแกะ
มีขนตั้ง เครื่องลาดขนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลาดทองและเงินแกมใหม่ เครื่อง-
*ลาดไหมขลิบทองและเงิน เครื่องลาดขนแกะจุนางพื่อน ๑๖ คน เครื่องลาด
หลังข้างเครื่องลาดหลังม้า เครื่องลาดในรถ เครื่องลาดที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่อชินะอันมี
ขนอ่อนนุ่ม เครื่องลาดอย่างดีที่ทำด้วยหนังชะมด เครื่องลาดมีเพดาน เครื่องลาด
มีหมอนข้าง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ตัดทำเก้าอี้นอนแล้วใช้สอยได้ เตียงใหญ่ทำลายรูปสัตว์ร้าย
เสียแล้วใช้สอยได้ พูกที่ยัดนุ่นหรือแล้วทำเป็นหมอน นอกนั้นทำเป็นเครื่องลาดพื้น ฯ

เรื่องภิกษุแจกของที่ไม่ควรแจก

[๒๕๒] สมัยนั้น ภิกษุเจ้าถิ่นในอวาสิกัลลบ้านแห่งหนึ่งไม่ห่างจาก
พระนครสาวัตถี เป็นผู้จัดเสนาสนะแก่ภิกษุอาคันตุกะและภิกษุผู้เตรียมเดินทางย่อม
ลำบาก ภิกษุเหล่านั้นจึงปรึกษากันว่าท่านทั้งหลาย บัดนี้พวกเรา จัดเสนาสนะ
แก่ภิกษุอาคันตุกะและภิกษุผู้เตรียมเดินทาง ย่อมลำบาก เราตกลงจะมอบเสนาสนะ

ของสงฆ์ทั้งหมดแก่ภิกษุรูปหนึ่ง เราจักใช้สอยเสนาสนะของเธอ ภิกษุเหล่านั้นได้
มอบหมายเสนาสนะของสงฆ์ทุกๆ อย่าง แก่ภิกษุรูปหนึ่ง ภิกษุอาคันตุกะได้กล่าว
คำนี้แก่ภิกษุเจ้าถิ่นเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลาย โปรดจัดเสนาสนะให้พวกผม ภิกษุเจ้าถิ่น
ตอบว่า เสนาสนะของสงฆ์ไม่มี ขอรับ พวกผมมอบแก่ภิกษุรูปหนึ่งหมดแล้ว

ท่านอาคันตุกะ ก็พวกท่านแจกจ่ายเสนาสนะของสงฆ์หรือ ขอรับ

เจ้าถิ่น เป็นเช่นนั้น ขอรับ

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุ
จึงได้แจกจ่ายเสนาสนะของสงฆ์เล่า จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่าพวกภิกษุแจก
จ่ายเสนาสนะของสงฆ์ จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ของที่ไม่ควรแจก ๕ หมวด

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนโมฆบุรุษ
เหล่านั้น จึงแจกจ่ายเสนาสนะของสงฆ์เล่า การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น
ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถา
รับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ของที่ไม่ควรแจกจ่าย ๕ หมวดนี้อันภิกษุ
ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้สงฆ์คณะหรือบุคคล แจกจ่ายไปแล้วก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย
รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

ของไม่ควรแจกจ่าย ๕ หมวด อะไรบ้าง คืออาราม พื้นที่อาราม นี้เป็นของ
ที่ไม่ควรแจกจ่ายหมวดที่ ๑ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้
แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

วิหาร พื้นที่วิหาร นี้เป็นของที่ไม่ควรแจกจ่ายหมวดที่ ๒ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี
บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใด
แจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

เตียง ตั่ง พูก หมอน นี้เป็นของที่ไม่ควรแจกจ่ายหมวดที่ ๓ สงฆ์ก็ดี คณะ
ก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใด
แจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

หม้อโลหะ อ่างโลหะ กระจาดโลหะ กระทะโลหะ มีด ขวาน ฝิง จอบ สว่าน
นี้เป็นของที่ไม่ควรแจกจ่าย หมวดที่ ๔ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่าย
ให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

เถาว์ลัย ไม้ไผ่ หน้ำปล้อง หน้ำมุงกระต่าย หน้ำสามัญ ดิน เครื่องไม้
เครื่องดิน นี้เป็นของที่ไม่ควรแจกจ่าย หมวดที่ ๕ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควร
แจกจ่ายให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติ

อุลลัจจัย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ของที่ไม่ควรแจกจ่ายมี ๕ หมวดนี้แล สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย ฯ

เรื่องภิกษุแบ่งของที่ไม่ควรแบ่ง

[๒๕๓] ครั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระนครสาวัตถีตามพุทธานุสสติแล้วเสด็จจาริกทางกัฏฐาภิรัชชนบท พร้อมกับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป ทั้งพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคเสด็จมาสู่กัฏฐาภิรัชชนบท พร้อมกับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ทั้งพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ท่านทั้งหลายพวกเราตกลงแบ่งเสนาสนะของสงฆ์ให้หมด เพราะพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะมีความปราถนาลามก ไปสู่อำนาจแห่งความปราถนาอันชั่วช้า พวกเราจะได้ไม่ต้องจัดหาเสนาสนะถวายท่าน ภิกษุเหล่านั้นได้แบ่งเสนาสนะของสงฆ์หมดแล้ว ครั้นพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกโดยลำดับ ได้ถึงชนบทกัฏฐาภิรัชแล้ว จึงรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงไปหาภิกษุพวกอัสสชิและพระปุนัพพสุกะแล้วบอกอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเสด็จมาพร้อมกับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ประมาณ ๕๐๐ รูป ทั้งพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ขอท่านจงช่วยจัดหาเสนาสนะถวายพระผู้มีพระภาค ภิกษุสงฆ์ และพระสารีบุตรพระโมคคัลลานะ ภิกษุเหล่านั้นรับสนองพระดำรัสแล้วเข้าไปหาภิกษุพวกพระอัสสชิ และพระปุนัพพสุกะ ครั้นแล้วได้แจ้งว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเสด็จมาพร้อมกับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ทั้งพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ ก็แล พวกท่านจงจัดหาเสนาสนะถวายพระผู้มีพระภาค ภิกษุสงฆ์ และพระสารีบุตรพระโมคคัลลานะ ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะตอบว่า ท่านทั้งหลาย เสนาสนะของสงฆ์ไม่มี พวกผมแบ่งกันหมดแล้ว พระผู้มีพระภาคเสด็จมาดีแล้ว พระองค์ทรงพระประสงค์จะประทับในวิหารใด ก็จักประทับในวิหารนั้น พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ มีความปราถนาลามก ไปสู่อำนาจของความปรารถนาอันชั่วช้า พวกผมจักไม่จัดหาเสนาสนะถวายท่าน

ภิก. ท่านทั้งหลาย พวกท่านแบ่งเสนาสนะของสงฆ์หรือ

อ. เป็นเช่นนั้น ขอรับ

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เฟงโทษ ดิเตยฺย โพนทะนาว่า โฉน ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปุนัพพสุกะจึงได้แบ่งเสนาสนะของสงฆ์แล้ว กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ...

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุพวกอัสสชิและพระปุนัพพสุกะ แบ่งเสนาสนะของสงฆ์ จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ของที่ไม่ควรแบ่ง ๕ หมวด

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉนภิกษุโหม
บรูษเหล่านั้น จึงได้แบ่งเสนาสนะของสงฆ์แล้ว การกระทำของโหมบรูษเหล่านั้นนั้น
ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถา
รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ของที่ไม่ควรแบ่งมี ๕ หมวดนี้ สงฆ์ก็ดี
คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งไปแล้วก็ไม่เป็นอันแบ่ง รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติ
อุลลัจจัย ของไม่ควรแบ่ง ๕ หมวด อะไรบ้าง คืออาราม พื้นที่อาราม นี่เป็นของไม่
ควรแบ่งหมวดที่ ๑ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่งแม้แบ่งแล้ว ก็ไม่เป็นอัน
แบ่ง รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย

วิหาร พื้นที่วิหาร นี่เป็นของไม่ควรแบ่งหมวดที่ ๒ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคล
ก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งแล้ว ก็ไม่เป็นอันแบ่ง รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย

เตียง ตั่ง ฟูก หมอน นี่เป็นของไม่ควรแบ่งหมวดที่ ๓ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี
บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งแล้ว ก็ไม่เป็นอันแบ่ง รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย

หม้อโลหะ อ่างโลหะ กระจาดโลหะ กระทะโลหะ มีด ขวาน ฝู้ง จอบ สว่าน
นี่เป็นของไม่ควรแบ่งหมวดที่ ๔ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งแล้ว
ก็ไม่เป็นอันแบ่ง รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย

เถาวัลย์ ไม้ไฟ หล้าปล้อง หล้ามุงกระต่าย หล้าสามัญญ์ ดิน เครื่องไม้
เครื่องดิน นี่เป็นของไม่ควรแบ่งหมวดที่ ๕ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่ง
แม้แบ่งแล้ว ก็ไม่เป็นอันแบ่ง รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ของที่ไม่ควรแบ่ง ๕ หมวดนี้แล สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคล
ก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งแล้ว ก็ไม่เป็นอันแบ่ง รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติอุลลัจจัย ฯ

[๒๕๔] ครั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ กิฎฐาสิริชนบทตามพุทธานุสิริมัย
แล้วเสด็จจาริกทางเมืองอาฬวี เสด็จจาริกโดยลำดับถึงเมืองอาฬวีแล้ว ทราบว่า พระ
องค์ประทับอยู่ที่อัคคาพวจเจตีย์ เขตเมืองอาฬวีนั่น ฯ

เรื่องภิกษุชาวเมืองอาฬวีให้นวักรรม

[๒๕๕] สมัยนั้น ภิกษุชาวเมืองอาฬวียอมให้นวักรรมเห็นปานนี้ คือ:-

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงวางก้อนดินบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงฉาบทาฝาบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงตั้งประตูป้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงติดสายยูป้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงกรอบเช็ดหน้าบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงทาสีขาวบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงทาสีดำบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงทาสีเหลืองบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงมุงหลังคาบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงผูกมัดหลังคาบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงปิดบังที่อาศัยแห่งนกพิราบบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงปฏิสังขรณ์สิ่งชำรุดมุฟงบ้าง

ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงขัดถูบ้าง

ให้นวักรรม ๒๐ ปีบ้าง

ให้นวักรรม ๓๐ ปีบ้าง

ให้นวักรรม ตลอดชีวิตบ้าง

ให้นวักรรมวิหารที่สร้างเสร็จแล้ว ยังอยู่ในเวลาแห่งวันก็มี บรรดาภิกษุ
ที่เป็นผู้มั่งน้อย ... ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนภิกษุชาวเมืองอาฬวี
จึงได้ให้นวักรรมเห็นปานนี้ คือ:-

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงวางก้อนดินบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงฉาบทาฝาบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงตั้งประตูบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงติดสายผูบบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงติดกรอบเช็ดหน้าบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงทาสีขาวบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงทาสีดำบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงทาสีเหลืองบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงมุงหลังคาบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงผูกมัดหลังคาบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงปิดบังที่อาศัยแห่งนกพิราบบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงปฏิสังขรณ์สิ่งชำรุดมุฟงบ้าง

ได้ให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงขัดถูบ้าง

ได้ให้นวักรรม ๒๐ ปีบ้าง

ได้ให้นวักรรม ๓๐ ปีบ้าง

ได้ให้นวักรรม ตลอดชีวิตบ้าง

ได้ให้นวักรรมวิหารที่สร้างเสร็จแล้ว ยังอยู่ในเวลาแห่งวันก็มี จึงภิกษุ
เหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่าภิกษุชาวเมือง
อาฬวี ... จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จจริง พระพุทธเจ้าข้า
พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ทรงดิเคยน ... ครั้นแล้วทรงทำกรรมิกถารับสั่ง
กะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงวางก้อนดิน

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงฉาบทาฝา

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงตั้งประตู

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงติดสายยู

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงติดกรอบเช็ดหน้า

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงทาสีขาว

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงทาสีดำ

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงทาสีเหลือง

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงมุงหลังคา

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงผูกมัดหลังคา

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงปิดบังที่อาศัยแห่งนกพิราบ

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงปลิวสังขรณ์สิ่งชำรุดผุพัง

ภิกษุไม่พึงให้นวักรรม ด้วยเหตุเพียงขัดถู

ไม่พึงให้นวักรรม ๒๐ ปี

ไม่พึงให้นวักรรม ๓๐ ปี

ไม่พึงให้นวักรรม ตลอดชีวิต

ไม่พึงให้นวักรรมวิหารที่สร้างเสร็จแล้ว ยังอยู่ในเวลาแห่งควัน รูปใดให้

นวักรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้นวักรรมวิหารที่ยังไม่ได้ทำหรือที่ทำค้างไว้

เฉพาะวิหารเล็กให้ตรวจดูงานแล้ว ให้นวักรรม ๕-๖ ปี เรือนมุงแถบเดียว ให้ตรวจ

ดูงานแล้ว ให้นวักรรม ๗-๘ ปี วิหารใหญ่หรือปราสาทให้ตรวจดูงานแล้วให้

นวักรรม ๑๐-๑๒ ปี ฯ

ให้นวักรรมวิหารทั้งหลาย

[๒๕๖] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายให้นวักรรมวิหารทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้น

แต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้นวักรรมวิหารทั้งหลาย

รูปใดให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๒๕๗] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายให้นวักรรม ๒ ครั้ง แก้ววิหาร ๑ หลัง จึง

กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้

นวักรรม ๒ ครั้ง แก้ววิหาร ๑ หลัง รูปใดให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๒๕๘] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถือเอานวักรรมแล้วให้ภิกษุรูปอื่นอยู่ จึง

กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุถือเอา
นวัตรกรรมแล้วไม่พึงให้ภิกษุรูปอื่นอยู่ รูปใดให้อยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๒๕๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถือเอานวัตรกรรมแล้ว เกียดกันเสนาสนะ
ของสงฆ์ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
ถือเอานวัตรกรรมแล้ว ไม่พึงเกียดกันเสนาสนะของสงฆ์ รูปใดเกียดกัน ต้องอาบัติ
ทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ถือที่นอนอย่างดีแห่งหนึ่ง ฯ

[๓๐๐] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายให้นวัตรกรรม แก้ววิหารที่ตั้งอยู่นอกสีมา
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึง
ให้นวัตรกรรม แก้ววิหารที่ตั้งอยู่นอกสีมา รูปใดให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๓๐๑] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถือเอานวัตรกรรมแล้ว เกียดกันตลอด
กาลทั้งปวง จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุถือเอานวัตรกรรมแล้ว ไม่พึงเกียดกันตลอดกาลทั้งปวง รูปใดเกียดกัน ต้อง
อาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้เกียดกันเฉพาะ ๓ เดือนฤดูฝน ไม่ให้
เกียดกันตลอดฤดูกาล ฯ

ภิกษุถือเอานวัตรกรรมแล้วหลีกไปเป็นต้น

[๓๐๒] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถือเอานวัตรกรรมแล้ว หลีกไปบ้าง ลีกล
เสียบ้าง ถึงมรณภาพบ้าง ปฏิญาณเป็นสามเณรบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้บวชลาสิกขา
บ้าง ปฏิญาณเป็นผู้ต้องอันติมวัตตบวชบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้วิกลจริตบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้
ผู้มีจิตฟุ้งซ่านบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนาบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้
ถูกยกวัตรฐานไม่เห็นอาบัติบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้ถูกยกวัตรฐานไม่กระทำคืนอาบัติบ้าง
ปฏิญาณเป็นผู้ถูกยกวัตรฐานไม่สละคันทิฐอันลามกบ้าง ปฏิญาณเป็นบัณฑิตบ้าง
ปฏิญาณเป็นผู้ลักเพศบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้เข้ารีตเดิรถีย์บ้าง ปฏิญาณเป็นสัตว์
ดิรัจฉานบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้ฆ่ามารดาบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้ฆ่าบิดาบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้
ฆ่าพระอรหันต์บ้าง ปฏิญาณเป็นผู้ประทุษร้ายภิกษุณีบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้ทำลาย
สงฆ์บ้าง ปฏิญาณเป็นผู้ทำโลหิตุปบาทบ้าง ปฏิญาณเป็นผู้อุกโตพยุชนกบ้าง
ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ฯ

[๓๐๓] พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุในธรรม
วินัยนี้ ถือเอานวัตรกรรมแล้ว หลีกไป สงฆ์พึงมอบให้แก่ภิกษุรูปอื่นด้วยสั่งว่า
อย่าให้ของสงฆ์เสียหาย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ถือเอานวัตรกรรมแล้วลีกล
ถึงมรณภาพ ปฏิญาณเป็นสามเณร ปฏิญาณเป็นผู้บวชลาสิกขา ปฏิญาณเป็นผู้

ต้องอันติมัตถุ ปฏิญาณเป็นผู้วิกลจริต ปฏิญาณเป็นผู้มีจิตฟุ้งซ่าน ปฏิญาณเป็นผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ปฏิญาณเป็นผู้ถูกยกวัตรฐานไม่เห็นอาบัติ ปฏิญาณเป็นผู้ถูกยกวัตรฐานไม่กระทำคืนอาบัติ ปฏิญาณเป็นผู้ถูกยกวัตรฐานไม่สละคืนทิล्लीอันลามก ปฏิญาณเป็นบัณฑิตปฏิญาณเป็นผู้ลักเพศ ปฏิญาณเป็นผู้เข้ารีตเศียรถีย์ ปฏิญาณเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ปฏิญาณเป็นผู้ฆ่ามารดา ปฏิญาณเป็นผู้ฆ่าบิดา ปฏิญาณเป็นผู้ฆ่าพระอรหันต์ ปฏิญาณเป็นผู้ประทุษร้ายภิกษุณี ปฏิญาณเป็นผู้ทำลายสงฆ์ ปฏิญาณเป็นผู้ทำโลหิตุปบาท ปฏิญาณเป็นอุกโตพญชุนก สงฆ์พึงมอบให้แก่ภิกษุรูปอื่นด้วยสังฆว่า อย่าให้ของสงฆ์เสียหาย ฯ

[๓๐๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ถือเอานวกรรมแล้วหลีกไปเป็นเมื่อยังทำไม่เสร็จ สงฆ์พึงมอบให้แก่ภิกษุรูปอื่นด้วยสังฆว่า อย่าให้ของสงฆ์เสียหาย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ถือเอานวกรรมแล้วสักในเมื่อทำยังไม่เสร็จ ... ถึงมรณภาพ ปฏิญาณเป็นอุกโตพญชุนก สงฆ์พึงมอบให้แก่ภิกษุรูปอื่นด้วยสังฆว่า อย่าให้ของสงฆ์เสียหาย ฯ

[๓๐๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ถือเอานวกรรมแล้ว หลีกไปในเมื่อทำเสร็จแล้ว นวกรรมนั้นตกเป็นของภิกษุนั้นเอง ฯ

[๓๐๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ถือเอานวกรรมแล้ว พอทำเสร็จแล้ว ก็สัก ถึงมรณภาพ ปฏิญาณเป็นสามเณร ปฏิญาณเป็นผู้บอกลาสิกขา ปฏิญาณเป็นผู้ต้องอันติมัตถุ สงฆ์เป็นเจ้าของ ฯ

[๓๐๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ถือเอานวกรรมแล้ว พอทำเสร็จ ก็ปฏิญาณเป็นผู้วิกลจริต ปฏิญาณเป็นผู้มีจิตฟุ้งซ่าน ปฏิญาณเป็นผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ปฏิญาณเป็นผู้ถูกยกวัตรฐานไม่เห็นอาบัติ ปฏิญาณเป็นผู้ถูกยกวัตรฐานไม่กระทำคืนอาบัติ ปฏิญาณเป็นผู้ถูกยกวัตรฐานไม่สละคืนทิล्लीอันลามก นวกรรมนั้นตกเป็นของภิกษุนั้นเอง ฯ

[๓๐๘] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ถือเอานวกรรมแล้ว พอทำเสร็จ ก็ปฏิญาณเป็นบัณฑิตปฏิญาณเป็นผู้ลักเพศ ปฏิญาณเป็นผู้เข้ารีตเศียรถีย์ ปฏิญาณเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ปฏิญาณเป็นผู้ฆ่ามารดา ปฏิญาณเป็นผู้ฆ่าบิดา ปฏิญาณเป็นผู้ฆ่าพระอรหันต์ ปฏิญาณเป็นผู้ประทุษร้ายภิกษุณี ปฏิญาณเป็นผู้ทำลายสงฆ์ ปฏิญาณเป็นผู้ทำโลหิตุปบาท ปฏิญาณเป็นอุกโตพญชุนก สงฆ์เป็นเจ้าของแล ฯ

ใช้เสนาสนะผิดสถานที่

[๓๐๙] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายใช้สอยเสนาสนะอันเป็นเครื่องใช้สำหรับวิหารของอุบาสกคนหนึ่ง ในวิหารหลังอื่น ครั้งนั้น อุบาสกนั้นจึงเพ่งโทษ

ดิเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าทั้งหลาย จึงได้เอาเครื่องใช้ในวิหารแห่งหนึ่ง ไปใช้ในวิหารอีกแห่งหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เครื่องใช้ในวิหารแห่งหนึ่ง ภิกษุไม่พึงเอาไปใช้ในวิหารอีกแห่งหนึ่ง รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

พุทธานุญาตให้ขอยืมเสนาสนะ

[๓๑๐] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายรังเกียจที่จะรักษาโรงอุโบสถบ้าง ที่นั่งประชุมบ้าง จึงนั่งบนพื้นดิน ทั้งร่างกาย ทั้งจีวร ย่อมเปราะเปื้อนด้วยฝุ่น ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้นำไปใช้ฐานเป็นของขอยืม ฯ

พุทธานุญาตให้เก็บเสนาสนะไปรักษา

[๓๑๑] สมัยนั้น มหาวิหารของสงฆ์ชำรุด ภิกษุทั้งหลายรังเกียจ ไม่นำเสนาสนะออกไป จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้นำไปเพื่อเก็บรักษาไว้ได้ ฯ

พุทธานุญาตให้แลกเปลี่ยน

[๓๑๒] สมัยนั้น ผ้ากัมพลมีราคามาก เป็นบริวารสำหรับเสนาสนะเกิดขึ้นแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์แก่ผาติกรรมได้ ฯ

[๓๑๓] สมัยนั้น ผ้ามีราคามาก เป็นบริวารสำหรับเสนาสนะเกิดขึ้นแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์แก่ผาติกรรมได้ ฯ

พุทธานุญาตผ้าเช็ดเท้า

[๓๑๔] สมัยนั้น หนึ่งหมีบ้งเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำเป็นผ้าเช็ดเท้า ฯ

[๓๑๕] สมัยต่อมา เครื่องเช็ดเท้ารูปวงล้อบ้งเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำเป็นผ้าเช็ดเท้า ฯ

[๓๑๖] สมัยต่อมา ผ้าท่อน้อยบ้งเกิดแก่สงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำเป็นผ้าเช็ดเท้า ฯ

มีเท้าเปื้อนห้ามเหยียบเสนาสนะ

[๓๑๗] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายเหยียบเสนาสนะด้วยเท้าที่ยังมิได้ล้าง เสนาสนะเปราะเปื้อน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่ง

ว่า ดุกริกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเหยียบเสนาสนะด้วยเท้าที่ยังมิได้ล้าง รูปใด
เหยียบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

มีเท้าเปื่อยห้ามเหยียบเสนาสนะ

[๓๑๘] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายเหยียบเสนาสนะด้วยเท้าที่ยังเปื่อย
เสนาสนะเปราะเป็อน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่ง
ว่า ดุกริกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเหยียบเสนาสนะด้วยเท้าที่ยังเปื่อย รูปใด
เหยียบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

สวมรองเท้าห้ามเหยียบเสนาสนะ

[๓๑๙] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายสวมรองเท้าเหยียบเสนาสนะ
เสนาสนะเปราะเป็อน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่ง
ว่า ดุกริกษุทั้งหลาย ภิกษุสวมรองเท้าไม่พึงเหยียบเสนาสนะ รูปใดเหยียบ
ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ทรงห้ามถ่มขะพะบนพื้นที่ขัดถู

[๓๒๐] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถ่มขะพะบนพื้นที่ขัดถูแล้ว ความงาม
ย่อมเสียไป ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดุกร
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงถ่มขะพะบนพื้นที่ขัดถูแล้ว รูปใดถ่ม ต้องอาบัติทุกกฏ
ดุกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกระโถน ฯ

พุทธานุญาตผ้าพันเท้าเตี้ยตั้ง

[๓๒๑] สมัยนั้น ทั้งเท้าเตี้ย ทั้งเท้าตั้ง ย่อมครูดพื้นที่ขัดถูแล้ว ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้ใช้ผ้าพัน ฯ

[๓๒๒] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายพึงฝ่าที่ขัดถูแล้ว ความงามย่อมเสีย
ไป ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุไม่พึงพึงฝ่าที่ขัดถูแล้ว รูปใดพึง ต้องอาบัติทุกกฏ ดุกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตพนักอิง พนักอิงส่วนล่างครูดพื้น และส่วนบนครูดฝ่า ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้
ใช้ผ้าพันทั้งข้างล่างและข้างบน ฯ

พุทธานุญาตให้ปูลาดนอน

[๓๒๓] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายล้างเท้าแล้วย่อมรังเกียจที่จะนอน จึง
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้
ปูลาดก่อนแล้วนอน ฯ

พุทธานุญาตภัตร

[๓๒๔] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เมืองอาฬวีตามพระพุทธา-

*ภิรมย์ แล้วเสด็จจาริกทางกรุงราชคฤห์ เสด็จจาริกโดยลำดับ ถึงกรุงราชคฤห์
ทราบข่าว พระองค์ประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหารอันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อ
แก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์นั้น ฯ

[๓๒๕] สมัยต่อมา กรุงราชคฤห์มีข้าวแพง ประชาชนไม่สามารถจะ
ทำสังฆภัต แต่ปราถนาจะทำอุทเทศภัต นิมนตภัต สลากภัต ปักจิกภัต
อุโปสถิกภัต ปาฏิปติกภัต ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ
รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตสังฆภัต อุทเทศภัต นิมนตภัต
สลากภัต ปักจิกภัต อุโปสถิกภัต ปาฏิปติกภัต ฯ

พุทธานุญาตให้สมมติภัตทุเทศก์

[๓๒๖] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์รับภัตตอาหารดีๆ ไว้สำหรับพวกตน ให้
ภัตตอาหารเลวๆ แก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มี-
*พระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้สมมติภิกษุที่ประกอบด้วย
องค์ ๕ เป็นภัตตทุเทศก์ คือ:-

๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ
๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง
๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมมงาย
๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว และ
๕. รู้จักภัตที่แจกแล้วและยังมีได้แจก ฯ

วิธีสมมติ

[๓๒๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้อง
ภิกษุก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอุตติ
ทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นภัตตทุเทศก์ นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็น
ภัตตทุเทศก์ การสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นภัตตทุเทศก์ ชอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติเป็นภัตตทุเทศก์แล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุ
นั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

วิธีแจกภัต

[๓๒๘] ครั้นนั้น พระภัตตทุเทศก์มีความสงสัยว่า จะพึงแจกภัตอย่างไร
หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา

อนุญาตให้เขียนชื่อลงในสลากหรือแผ่นผ้ารวมเข้าไว้ แล้วจึงแจกภัต ๗

สมมติภิกษุเป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะเป็นต้น

[๓๒๕] สมัยนั้น สงฆ์ไม่มีภิกษุผู้แต่งตั้งเสนาสนะ ...

ไม่มีภิกษุผู้รักษาเรือนค้ำ ...

ไม่มีภิกษุผู้รับจีวร ...

ไม่มีภิกษุผู้แจกจีวร ...

ไม่มีภิกษุผู้แจกข้าวยาจ ...

ไม่มีภิกษุผู้แจกผลไม้ ...

ไม่มีภิกษุผู้แจกของเคี้ยว ของเคี้ยวที่ยังมิได้แจกยอมเสีย ภิกษุทั้งหลาย

กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้
สมมติภิกษุที่ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้แจกของเคี้ยว คือ:-

๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ
๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง
๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมมงาย
๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว และ
๕. รู้จักของเคี้ยวที่แจกแล้วและยังมิได้แจก ๗

วิธีสมมติ

[๓๓๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้องภิกษุ
ก่อน ครั้นแล้ว ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ
ทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้แจกของเคี้ยว นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้
แจกของเคี้ยว การสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้แจกของของเคี้ยวชอบแก่
ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด
ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติเป็นผู้แจกของเคี้ยวแล้ว ชอบแก่สงฆ์
เหตุนี้จึงหนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ๗

สมมติภิกษุเป็นผู้แจกของเล็กน้อย

[๓๓๑] สมัยนั้น บริหารเล็กน้อยเกิดขึ้นในเรือนค้ำของสงฆ์ ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้สมมติภิกษุที่ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้แจกของเล็กน้อย คือ:-

๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ

๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง
๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมกมาย
๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว และ
๕. รู้จักของที่แจกแล้วและมีได้แจก ฯ

วิธีสมมติ

[๓๓๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้องภิกษุ ก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ ทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้แจกของเล็กน้อยนี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้แจกของเล็กน้อย การสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้แจกของเล็กน้อย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น พึงพูด

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติเป็นผู้แจกของเล็กน้อยแล้ว ชอบแก่ สงฆ์ เหตุนี้จึงนี้ ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

ของเล็กน้อยที่ควรแจก

[๓๓๓] อันภิกษุผู้แจกของเล็กน้อยนั้น เข้มเล่มหนึ่งก็ควรให้ มีดก็ควร ให้ รองเท้าก็ควรให้ ประคดเอวก็ควรให้ สายโยกบาตรก็ควรให้ ผ้ากรองน้ำ ก็ควรให้ ฆมกรกก็ควรให้ ผ้ากุสก็ควรให้ ผ้าอัทธกุสก็ควรให้ ผ้ามณฑลก็ ควรให้ ผ้าอัทธมณฑลก็ควรให้ ผ้าอนุวาทก็ควรให้ ผ้าด้านสะกัตก็ควรให้ ถ้า เหนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อยของสงฆ์มีอยู่ ควรให้ลิ้มได้คราวเดียว ถ้า ต้องการอีก ก็ควรให้อีก ถ้าต้องการแม้อีก ก็ควรให้อีก ฯ

พุทธานุญาตให้สมมติภิกษุเป็นผู้แจกผ้าเป็นต้น

[๓๓๔] สมัยนั้น สงฆ์ไม่มีภิกษุผู้แจกผ้า ...

ไม่มีภิกษุผู้แจกบาตร ...

ไม่มีภิกษุผู้ใช้คนวัด ...

ไม่มีภิกษุใช้สามเณร ... สามเณรทั้งหลายอันภิกษุไม่ใช้ ย่อมไม่ทำ

การงาน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุ ทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติภิกษุที่ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นผู้ใช้สามเณร คือ:-

๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ
๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง

๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมมงาย
๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว และ
๕. รู้จักการงานที่ใช้แล้วและยังมีได้ใช้ ฯ

วิธีสมมติ

[๓๓๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้องภิกษุ
ก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ
ทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้ใช้สามเณร นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็น
ผู้ใช้สามเณร การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ เป็นผู้ใช้สามเณร ชอบแก่ท่าน
ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติเป็นผู้ใช้สามเณรแล้ว ชอบแก่สงฆ์
เหตุนี้จึงมี ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

ภาณวาร ที่ ๓ จบ

เสนาสนะชั้นธกะ ที่ ๖ จบ

หัวข้อประจำชั้นธกะ

[๓๓๖] ๑. เรื่องพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐยังมีได้ทรงบัญญัติวิหารในครั้ง
นั้น สาวกของพระชินเจ้าเหล่านั้นอยู่ในที่นั้นๆ ย่อมออกมาจากที่อยู่ ๒. เรื่อง
เศรษฐีคบดีเห็นภิกษุเหล่านั้นแล้วได้กล่าวแก่ภิกษุทั้งหลาย ดังนี้ว่า ข้าพเจ้าจะ
ให้สร้างวิหาร ท่านทั้งหลายพึงอยู่ ภิกษุทูลถามพระโลกนายก ๓. เรื่องพระผู้
มีพระภาคทรงอนุญาตที่เร้น ๕ อย่าง คือ ก. วิหาร ข. เรือนมุงแถบเดียว
ค. เรือนชั้น ง. เรือนโล้น จ. ถ้า ๔. เรื่องเศรษฐีสร้างวิหาร ๖๐ หลัง
๕. เรื่องมหาชนสร้างวิหารไม่มีบานประตู ๖. ภิกษุไม่ระวัง ๗. เรื่องทรง
อนุญาตบานประตู ๘. เรื่องทรงอนุญาตกรอบเช็ดหน้า ครกกรองรับเดียวประตู
ห้วงข้างบน ๙. เรื่องทรงอนุญาตช่องเชือกชัก และเชือกสำหรับชัก ๑๐. เรื่อง
ทรงอนุญาตสายยูไม้หัวลิง ลืม กลอน ๑๑. เรื่องทรงอนุญาตช่องลูกดาล
ทำด้วยโลหะ ไม้ และเขา ๑๒. เรื่องทรงอนุญาตลิ้มยนต์ ๑๓. เรื่องหลังคา
ฉาบด้วยดิน ทั้งข้างนอกข้างใน ๑๔. เรื่องหน้าต่างมีชุกชี หน้าต่างมีตาข่าย

หน้าต่างมีซักรง ๑๕. เรื่องผ้าผืนเล็กสำหรับหน้าต่าง ๑๖. เรื่องมูลี่หน้าต่าง
๑๗. เรื่องทรงอนุญาตเครื่องปูลาด ๑๘. เรื่องทรงอนุญาตแผ่นกระดานคล้ายตั้ง
๑๙. เรื่องทรงอนุญาตเตียงถักหรือสาน ๒๐. เรื่องทรงอนุญาตเตียงมีแม่แคร่
สอดเข้าในเท้า ๒๑. เรื่องทรงอนุญาตตั้งมีแม่แคร่สอดเข้าในเท้า ๒๒. เรื่อง
ทรงอนุญาตเตียงมีแม่แคร่ติดกับเท้า ๒๓. เรื่องทรงอนุญาตตั้งมีแม่แคร่ติดกับเท้า
๒๔. เรื่องทรงอนุญาตเตียงมีเท้าตั้งก้ามปู ๒๕. เรื่องทรงอนุญาตตั้งมีเท้าตั้งก้ามปู
๒๖. เรื่องทรงอนุญาตเตียงมีเท้าจดแม่แคร่ ๒๗. เรื่องทรงอนุญาตตั้งมีเท้าจด
แม่แคร่ ๒๘. เรื่องทรงอนุญาตม้าสี่เหลี่ยม ๒๙. เรื่องทรงอนุญาตม้าสี่เหลี่ยม
ชนิดสูง ๓๐. เรื่องทรงอนุญาตม้าสี่เหลี่ยมชนิดสูงมีพนักสามด้าน ๓๑. เรื่อง
ทรงอนุญาตม้าสี่เหลี่ยมมีพนักสามด้านชนิดสูง ๓๒. เรื่องทรงอนุญาตตั้งหวาย
๓๓. เรื่องทรงอนุญาตตั้งหุ้มด้วยผ้า ๓๔. เรื่องทรงอนุญาตตั้งขาทราย ๓๕.
เรื่องทรงอนุญาตตั้งก้านมะขามป้อม ๓๖. เรื่องทรงอนุญาตแผ่นกระดาน ๓๗.
เรื่องทรงอนุญาตเก้าอี้ ๓๘. เรื่องทรงอนุญาตตั้งฟาง ๓๙. เรื่องทรงห้ามนอน
บนเตียงสูง ๔๐. เรื่องภิกษุนอนเตียงต่ำถูกงูกัด จึงทรงอนุญาตเขียงรองเท้า
เตียง ๔๑. เรื่องทรงอนุญาตเขียงรองเท้าเตียงสูง ๘ นิ้วเป็นอย่างยิ่ง ๔๒. เรื่อง
ทรงอนุญาตด้ายสำหรับถักเตียง ๔๓. เรื่องทรงอนุญาตให้เจาะตัวเตียงแล้วถัก
เป็นตาหมากรุก ๔๔. เรื่องทรงอนุญาตให้ทำเป็นฝักรองพื้น ๔๕. เรื่องทรง
อนุญาตให้หรือออกทำเป็นหมอน ๔๖. เรื่องทรงห้ามใช้หมอนกึ่งกาย ๔๗. เรื่อง
มีมหรสพบนยอดเขา ทรงอนุญาตฟูก ๕ ชนิด ๔๘. เรื่องทรงอนุญาตผ้าสำหรับ
เสนาสนะ ๔๙. เรื่องทรงอนุญาตเตียงและตั้งบุ ๕๐. เรื่องฟูกย่อยลงข้างล่าง
๕๑. เรื่องโจรสลักเล็กผ้าหุ้มนำไป ทรงอนุญาตให้ทำรอยไว้ ๕๒. เรื่องทรง
อนุญาตให้พิมพ์รอยนิ้วมือ ๕๓. เรื่องที่อยู่อาศัยของพวกเดียรฉัตร ทรงอนุญาต
สี่ขา สี่ค้ำ ทำบริการด้วยสี่เหลี่ยม ในวิหาร ๕๔. เรื่องทรงอนุญาตดิน
ปนแกลบ ๕๕. เรื่องทรงอนุญาตดินละเอียด ๕๖. เรื่องทรงอนุญาตยางไม้
๕๗. เรื่องทรงอนุญาตดินปนรำ ๕๘. เรื่องทรงอนุญาตแป้งเมล็ดพรรณผักกาด
๕๙. เรื่องทรงอนุญาตขี้ผึ้งเหลว ๖๐. เรื่องขี้ผึ้งเหลวหนา ทรงอนุญาตใช้ผ้าเช็ด
๖๑. เรื่องพื้นหยาบสี่ค้ำไม่จับ ทรงอนุญาตดินขุยไผ่ ๖๒. เรื่องทรงอนุญาต
ยางไม้ ๖๓. เรื่องรูปภาพ ๖๔. เรื่องวิหารมีพื้นที่ต่ำ ๖๕. เรื่องก่อ ๖๖. เรื่อง
ภิกษุขึ้นลงพลัดตก ๖๗. เรื่องวิหารมีพื้นโล่งโถง ทรงอนุญาตปากกึ่งหนึ่ง
๖๘. เรื่องทรงอนุญาตห้องอีก ๓ ห้อง ๖๙. เรื่องวิหารเล็ก ๗๐. เรื่องเชิงฝา
๗๑. เรื่องฝนสาด ๗๒. เรื่องภิกษุร้องไวยวาย ๗๓. เรื่องไม้เดี่ยวติดฝา
๗๔. เรื่องราวจิวร ๗๕. เรื่องระเบียงกับฝาค้ำ ๗๖. เรื่องทรงอนุญาตราวสำหรับ
ยึด ๗๗. เรื่องผงหม่ามีนยดังก้าวแล้ว ในหนหลัง ๗๘. เรื่องที่กลางแจ้ง

น้ำจั้นถูกแดดเผา ทรงอนุญาตโรงน้ำจั้น ๗๕. เรื่องภาชนะน้ำจั้น ๗๐. เรื่อง
วิหาร ๗๑. เรื่องซุ้ม ๗๒. เรื่องบริเวณ เรื่องโรงไฟ ๗๓. เรื่องอาราม
๗๔. เรื่องซุ้มประตูมีนัยดังกล่าวแล้วในหนหลัง ๗๕. เรื่องอนาถบิณฑิกคหบดี
มีศรัทธาฟ่องใส ได้ไปสู่วิปัสสิวัน ได้เห็นธรรมแล้วทูลอาราธนาสมเด็จพระนายก
พร้อมกับภิกษุสงฆ์ในระหว่างหนทางได้ชักชวนประชาชนให้สร้างอาราม ๗๖. เรื่อง
พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในเมืองเวสาลี เรื่องนวกกรรม เรื่องพระศิษย์ของพระ
ฉัพพัคคีย์รับไปจงเสนาสนะ ๗๗. เรื่องโคจรควรได้ภัตตรอันเลิศ ๗๘. เรื่อง
ติดตริพรหมจรรย์ ๗๙. เรื่องบุคคลไม่ควรไหว้ ๘๐. เรื่องพระศิษย์ของพระ-
*ฉัพพัคคีย์เกี่ยวกับเสนาสนะ ๘๑. เรื่องประชาชนตกแต่งปูที่นั้งที่นอนสูงใหญ่ใน
ละแวกบ้าน ๘๒. เรื่องเตียงตั้งหุ้มมุ่น ๘๓. เรื่องพระผู้มีพระภาคเสด็จเมือง
สาวัตถี อนาถบิณฑิกคหบดีสร้างอารามถวาย ๘๔. เรื่องเกิดโกลาหลในโรงภัตตร
๘๕. เรื่องพระอาพาธ ๘๖. เรื่องที่นอนดี ๘๗. เรื่องอังกุเลศ ๘๘. เรื่องพระ-
*สัตตสวัคคีย์ซ่อมวิหารอยู่จำพรรษาในที่นั้น ๘๙. เรื่องภิกษุมีความสงสัยว่า ใคร
หนอควรให้ถือเสนาสนะ ๑๐๐. เรื่องเสนาสนคหาปภิกษุมีความสงสัยว่า ควรให้
ถือเสนาสนะอย่างไรหนอ ๑๐๑. เรื่องให้แจกตามจำนวนวิหาร ๑๐๒. เรื่อง
ให้แจกตามจำนวนบริเวณ ๑๐๓. เรื่องทรงอนุญาตให้แจกส่วนเพิ่ม แต่ไม่
ปราณาก้อย่าให้ ๑๐๔. เรื่องให้ภิกษุอยู่นอกสีมา ๑๐๕. เรื่องทรงห้ามเกี่ยวกับ
เสนาสนะตลอดกาลเป็นนิตย์ ๑๐๖. เรื่องการให้ถือเสนาสนะ ๓ ประการ ๑๐๗. เรื่อง
พระอุปนันทศากยบุตร ๑๐๘. เรื่องพระผู้มีพระภาคทรงสรรเสริญพระวินัย
๑๐๙. เรื่องภิกษุยื่นเรียนพระวินัย ๑๑๐. เรื่องทรงอนุญาตให้นั่งอาสนะเสมอกัน
๑๑๑. เรื่องภิกษุมีอาสนะเสมอกันทำเตียงตั้งหัก ๑๑๒. ทรงอนุญาตให้นั่งได้ ๓ รูป
และ ๒ รูป ๑๑๓. เรื่องทรงอนุญาตให้นั่งบนอาสนะยาวร่วมกับผู้มีอาสนะไม่เสมอ
กันได้ ๑๑๔. เรื่องทรงอนุญาตให้ใช้สอยปราสาทมีเฉลียงรอบ ๑๑๕. เรื่อง
สมเด็จพระอัยยิกา ๑๑๖. เรื่องภิกษุเจ้าถิ่นไม่ห่างเมืองสาวัตถีแบ่งเสนาสนะของ
สงฆ์ ๑๑๗. เรื่องภิกษุชรา ๑๑๘. เรื่องภิกษุชาวเมืองอาพาหิให้นวกกรรมด้วย
เหตุเพียงวางก้อนดินฉาบทาฝา ตั้งประตู ติดสายยู ติดกรอบเช็ดหน้า ทำให้มีสีขา
สีดำ สีเหลือง มุงหลังคา ผูกมัดหลังคา ปิดบังที่อาศัยแห่งนภพราบ ปฏิสังขรณ์
ถึงชำรุดผุพัง ซัดถู ให้นวกกรรมตั้ง ๒๐ ปี ๓๐ ปี ตลอดชีวิต ช่วงเวลาวันขึ้น
ในเมื่อวิหารสำเร็จแล้ว เรื่องพระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้นวกกรรมแก่วิหารที่ยังไม่
ได้ทำ ที่ทำยังไม่เสร็จให้ตรวจการงานในวิหารเล็กแล้วให้นวกกรรม ๕-๖ ปี ให้
ตรวจการงานในวิหารมุงแถบเดียว แล้วให้นวกกรรม ๗-๘ ปี ให้ตรวจการงานใน
วิหารหรือปราสาทใหญ่ แล้วให้นวกกรรม ๑๐ ปี ๑๒ ปี ๑๑๙. เรื่องภิกษุให้
นวกกรรมวิหารทั้งหลาย ๑๒๐. เรื่องภิกษุให้นวกกรรม ๒ ครั้ง แก่วิหารหนึ่งหลัง

๑๒๑. เรื่องภิกษุถืออนุกรรมแล้วให้ภิกษุอื่นอยู่ ๑๒๒. เรื่องภิกษุถืออนุกรรมแล้ว
เกิดกันเสนาสนะของสงฆ์ ๑๒๓. เรื่องภิกษุให้อนุกรรมแก่วิหารที่ตั้งอยู่นอกสิมา
๑๒๔. เรื่องภิกษุถืออนุกรรมแล้วเกิดกันตลอดฤดูกาล ๑๒๕. เรื่องภิกษุถือ
อนุกรรมแล้วหลีกไปเสียบ้าง สึกเสียบ้าง มรณภาพบ้าง ปฏิญาณเป็นสามเณร
บ้าง บอกลาสิกขาบ้าง ต้องอันติมัตถุบ้าง วิกลจริตบ้าง มีจิตฟุ้งซ่านบ้าง กระสับ
กระส่ายเพราะเวทนาบ้าง ถูกยกวัตรฐานไม่เห็นอาบัติบ้าง ฐานไม่ทำคืนอาบัติบ้าง
ฐานไม่สละคืนทิวอันลามกบ้าง ปฏิญาณเป็นบัณฑิตบ้าง เป็นเถยยสังวาสบ้าง
เข้ารีตเดียรฉัตรบ้าง เป็นสัตว์ดิรัจฉานบ้าง เป็นผู้ฆ่ามารดาบ้าง เป็นผู้ฆ่าบิดาบ้าง
ผู้ฆ่าพระอรหันต์บ้าง ผู้ประทุษร้ายภิกษุณีบ้าง ผู้ทำลายสงฆ์บ้าง ผู้ทำโลหิตุปบาทบ้าง
เป็นอุกโตพญชนทกบ้าง ฟังมอบแก่ภิกษุอื่นด้วยสิ่งว่า อย่าให้ของสงฆ์เสียหาย
เมื่อทำยังไม่เสร็จ ควรมอบให้แก่ภิกษุอื่น เมื่อทำเสร็จแล้ว หลีกไป อนุกรรม
เป็นของภิกษุนั้นนั่นเอง สึก ถึงมรณภาพ ปฏิญาณเป็นสามเณร บอกลาสิกขา
ต้องอันติมัตถุ สงฆ์เป็นเจ้าของ วิกลจริต มีจิตฟุ้งซ่าน กระสับกระส่ายเพราะ
เวทนา ถูกยกวัตร ฐานไม่เห็นอาบัติ ฐานไม่ทำคืนอาบัติ ฐานไม่สละคืนทิว
อันลามก อนุกรรมนั้นตกเป็นของภิกษุนั้นนั่นเอง เป็นบัณฑิต เป็นเถยย-
*สังวาส เข้ารีตเดียรฉัตร เป็นสัตว์ดิรัจฉาน ฆ่ามารดา ฆ่าบิดา ฆ่าพระอรหันต์
ประทุษร้ายภิกษุณี ทำลายสงฆ์ ทำโลหิตุปบาท ปฏิญาณเป็นอุกโตพญชนทก
สงฆ์เป็นเจ้าของ ๑๒๖. เรื่องภิกษุนำเสนาสนะไปใช้ในที่อื่น ๑๒๗. เรื่องภิกษุ
รังเกียจ ๑๒๘. เรื่องวิหารใหญ่ชำรุด ๑๒๙. เรื่องผ้ากัมพล ๑๓๐. เรื่องผ้า
มีราคามาก ๑๓๑. เรื่องหนังหมี ๑๓๒. เรื่องผ้าเช็ดเท้ารูปวงล้อ ๑๓๓. เรื่อง
ผ้าผืนเล็ก ๑๓๔. เรื่องภิกษุเหยียบเสนาสนะ ๑๓๕. เรื่องเท้าเปื่อย ๑๓๖. เรื่อง
สวมรองเท้า ๑๓๗. เรื่องถ่มเขฬะ ๑๓๘. เรื่องเท้าเตี้ยตั้งครูดพื้น ๑๓๙. เรื่อง
ภิกษุพึงผ้า ทรงอนุญาตพนักอิง พนักอิงครูดผ้าอีก ๑๔๐. เรื่องล้างเท้า ทรงอนุญาต
ให้ปูเครื่องลาดนอน ๑๔๑. เรื่องประทับในกรุงราชคฤห์ ประชาชนไม่อาจถวาย
สังฆภัต ๑๔๒. เรื่องแจกภัตเร็ว สมมติพระภัตตฤทสะก์ เรื่องแจกภัตอย่างไร
๑๔๓. เรื่องสมมติภิกษุเป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะ สมมติภิกษุเป็นผู้รักษาเรือนคัลลัง ...
เป็นผู้รับจีวร ... เป็นผู้แจกจีวร ... เป็นผู้แจกข้าวยาสูบ ... เป็นผู้แจกผลไม้
เป็นผู้แจกของเคี้ยว ... เป็นผู้แจกของเล็กน้อย ... เป็นผู้แจกผ้า ... เป็นผู้แจก
บาตร ... เป็นผู้ใช้คนวัด ... เป็นผู้ใช้สามเณร พระผู้มีพระภาค ผู้ทรงครอบงำ
ซึ่งสรรพธรรมทรงรู้จักโลก มีพระหทัยเกื้อกูล เป็นผู้นำขึ้นเยี่ยม ทรงบัญญัติแล้ว
เพื่อหลีกเร้น เพื่อความสุข เพื่อฟังเสียง และเพื่อเห็นแจ้งดังนี้แล ฯ

หัวข้อประจำชั้นชกะ จบ

สังฆเภทขันธกะ

เรื่องมหานามศากยะและอนรุทธศากยะ

[๓๓๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ที่อนุปิยนิกมของพวกเจ้ามัลละ ครั้นนั้น พวกศากยกุมารที่มีชื่อเสียงออกผนวชตามพระผู้มีพระภาค ผู้ทรงผนวชแล้ว ฯ

[๓๓๘] สมัยนั้น มหานามศากยะ และอนรุทธศากยะทั้ง ๒ เป็นพี่น้องกัน อนรุทธศากยะ เป็นสุขุมาลชาติ เขามีประสาท ๓ หลัง คือ สำหรับอยู่ในฤดูหนาวหลัง ๑ สำหรับอยู่ในฤดูร้อนหลัง ๑ สำหรับอยู่ในฤดูฝนหลัง ๑ เขออันเหล่าสตรีไม่มีบุรุษเจือปนบำเรออยู่ด้วยคนตรีตลอด ๔ เดือน ในปราสาทสำหรับฤดูฝน ไม่ลงมาภายใต้ปราสาทเลย ครั้นนั้น มหานามศากยะคิดว่า บัดนี้พวกศากยกุมารที่มีชื่อเสียงต่างออกผนวชตามพระผู้มีพระภาคผู้ทรงผนวชแล้ว แต่สกุลของเราไม่มีใครออกบวชเลย ถ้ากระไร เราหรืออนรุทธะพึงบวช จึงเข้าไปหาอนรุทธศากยะกล่าวว่า พ่ออนรุทธะ บัดนี้ พวกศากยกุมารที่มีชื่อเสียงต่างออกผนวชตามพระผู้มีพระภาคผู้ทรงผนวชแล้ว แต่สกุลของเราไม่มีใครออกบวชเลย ถ้าเช่นนั้น น้องจงบวช หรือพี่จักบวช

อ. ฉันเป็นสุขุมาลชาติ ไม่สามารถจะออกบวชได้ พี่จงบวชเถิด

ม. พ่ออนรุทธะ น้องจงมา พี่จะพำนักสอนเรื่องการครองเรือนแก่น้อง ผู้อยู่ครองเรือน ชันต้นต้องให้ไถนา ครั้นแล้วให้หว่าน ให้ไถน้ำเข้า ครั้นไถน้ำเข้ามาเกินไถไป ต้องให้ระบายน้ำออก ครั้นให้ระบายน้ำออกแล้ว ต้องให้ถอนหญ้า ครั้นแล้วต้องให้เกี่ยว ให้ขน ให้ตั้งลอม ให้หว่าน ให้ส่งฟางออก ให้ฝัดข้าวลีบออก ให้ไปรยละออง ให้ขนขึ้นฉาง ครั้นถึงฤดูฝนต้องทำอย่างนี้ๆ แผละต่อไปอีก

อ. การงานไม่หมดสิ้น ที่สุดของการงานไม่ปรากฏ เมื่อไรการงานจักหมดสิ้น เมื่อไรที่สุดของการงานจักปรากฏ เมื่อไรเราจักขวนขวายน้อย เพียง*พร้อมบำเรอด้วยเบญจกามคุณ

ม. พ่ออนรุทธะ การงานไม่หมดสิ้นแน่ ที่สุดของการงาน ก็ไม่ปรากฏ เมื่อการงานยังไม่สิ้น มารดา บิดา ปู่ ย่า ตา ยาย ก็ได้ตายไปแล้ว

อ. ถ้าเช่นนั้น พี่จงเข้าใจเรื่องการอยู่ครองเรือนเองเถิด ฉันจักออกบวชละ ฯ

[๓๓๙] ครั้นนั้น อนรุทธศากยะเข้าไปหา มารดา แล้วกล่าวว่า ท่านแม่ หม่อมฉันปรารถนาจะออกบวช ขอท่านแม่จงอนุญาติให้หม่อมฉันออกบวชเถิด เมื่ออนรุทธศากยะกล่าวอย่างนี้แล้ว มารดาได้กล่าวว่า พ่ออนรุทธะ เจ้าทั้งสองเป็นลูกที่รักที่พึงใจ ไม่เป็นที่เกลียดชังของแม่ แม้ด้วยการตายของเจ้าทั้งหลาย

แม่ก็ไม่ปราธนาจะจากใจแม่จะยอมอนุญาตให้เจ้าทั้งสองผู้ยังมีชีวิตออก
บวชเล่า

แม่ครั้งที่สอง ...

แม่ครั้งที่สาม อนุรุทธศากยะได้กล่าวกะมารดาว่า ท่านแม่ หม่อมฉัน
ปราธนาจะออกบวช ขอท่านแม่จงอนุญาตให้หม่อมฉันออกบวชเถิด ฯ

เรื่องพระเจ้าภัททิยศากยะ

[๓๔๐] สมัยนั้น พระเจ้าภัททิยศากยะได้ครองสมบัติเป็นราชาของพวก
ศากยะ และพระองค์เป็นพระสหายของอนุรุทธศากยะ ครั้งนั้น มารดาของอนุรุทธ
ศากยะคิดว่า พระเจ้าภัททิยศากยะนี้ครองสมบัติเป็นราชาของพวกศากยะ เป็น
พระสหายของอนุรุทธศากยะ พระองค์จักไม่อาจทรงผนวช จึงได้กล่าวกะอนุรุทธ
ศากยะว่า พ่ออนุรุทธะ ถ้าพระเจ้าภัททิยศากยะทรงผนวช เมื่อเป็นเช่นนี้ เจ้า
ก็ออกบวชเถิด ลำดับนั้น อนุรุทธศากยะเข้าไปเฝ้าพระเจ้าภัททิยศากยะ แล้วได้
ทูลว่า สหาย บรรพชาของเรานี้เนื่องด้วยท่าน

ภ. สหาย ถ้าเช่นนั้น บรรพชาของท่านจะเนื่องด้วยเราหรือไม่เนื่องก็
ตาม นั้นช่างเถอะ ท่านจงบวชตามสบายของท่านเถิด

อ. มาเถิด สหาย เราทั้งสองจักออกบวชด้วยกัน

ภ. สหาย เราไม่สามารถจักออกบวช สิ่งอื่นใดที่เราสามารถจะทำให้
ท่านได้ เราจักทำสิ่งนั้นให้แก่ท่าน ท่านจงบวชเองเถิด

อ. สหาย มารดาได้พูดกะเราอย่างนี้ว่า พ่ออนุรุทธ ถ้าพระเจ้าภัททิย
ศากยะทรงผนวช เมื่อเป็นเช่นนี้ เจ้าก็ออกบวชเถิดสหาย ก็ท่านได้พูดไว้อย่างนี้
ว่า สหาย ถ้าบรรพชาของท่านจะเนื่องด้วยเราหรือไม่เนื่องก็ตาม นั้นช่างเถอะ
ท่านจงบวชตามความสบายของท่าน มาเถิด สหาย เราทั้งสองจะออกบวชด้วยกัน

ก็สมัยนั้น คนทั้งหลายเป็นผู้พูดจริง ปฏิญาณจริง จึงพระเจ้าภัททิย
ศากยะได้ตรัสกะอนุรุทธะว่า จงรออยู่สัก ๗ ปีเถิด สหายต่อล่วง ๗ ปีแล้ว
เราทั้งสองจึงจักออกบวชด้วยกัน

อ. ๗ ปีนานนัก สหาย เราไม่สามารถจะรอได้ถึง ๗ ปี

ภ. จงรออยู่สัก ๖ ปีเถิดสหาย ... จงรออยู่สัก ๕ ปี ๔ ปี ๓ ปี ๒ ปี
๑ ปี ต่อล่วง ๑ ปีแล้ว เราทั้งสองจึงจักออกบวชด้วยกัน

อ. ๑ ปีก็ยาวนานนัก สหาย เราไม่สามารถจะรอได้ถึง ๑ ปี

ภ. จงรออยู่สัก ๗ เดือนเถิด สหาย ต่อล่วง ๗ เดือนแล้ว เราทั้งสอง
จักออกบวชด้วยกัน

อ. ๗ เดือนก็ยาวนานนัก สหาย เราไม่สามารถจะรอได้ถึง ๗ เดือน

ภ. จงรออยู่สัก ๖ เดือนเถิด สหาย ... จงรออยู่สัก ๕ เดือน ๔ เดือน

๓ เดือน ๒ เดือน ๑ เดือน กิ่งเดือน ต่อล่วงกิ่งเดือนแล้ว เราทั้งสองจักออก
บวชด้วยกัน

อ. กิ่งเดือนก็ยังมีนัก สหาย เราไม่สามารถจะรอได้ถึงกิ่งเดือน

ภ. จงรอก่อนสัก ๗ วันเถิด สหาย พอเราได้มอบหมายราชสมบัติแก่
พวกลูกๆ และพี่น้อง

อ. ๗ วันไม่นานนักดอก สหาย เราจักรอ ฯ

เรื่องคน ๗ คน

[๓๔๑] ครั้งนั้น พระเจ้าภักทิสากยะ อนุรุธะ อานนท์ ภักคุ กิมพิละ
และเทวทัต เป็น ๗ ทั้งอุบาสีซึ่งเป็นภุชามาลา เสด็จออกโดยเสนา ๔ เหล่า
เหมือนเสด็จประพาสราชอุทยาน โดยเสนา ๔ เหล่า ในกาลก่อน ฉะนั้น
กษัตริย์ทั้ง ๖ องค์เสด็จไปไกลแล้วสั่งเสนาให้กลับ แล้วย่างเข้าพรมแดน ทรง
เปลื้องเครื่องประดับ เอาภูษาห่อแล้ว ได้กล่าวกะอุบาสีผู้เป็นภุชามาลาว่า เชิญ
พนาย อุบาสี กลับเถิด ทรัพย์เท่านี้พอเลี้ยงชีพท่านได้ละ ฯ

[๓๔๒] ครั้งนั้น อุบาสีผู้เป็นภุชามาลาเมื่อจะกลับ คิดว่าเจ้าศากยะ
ทั้งหลายเห็นโหดนัก จะพึงให้ฆ่าเราเสียด้วยเข้าพระทัยว่า อุบาสีนี้ให้พระกุมาร
ทั้งหลายออกบวช ก็ศากยกุมารเหล่านี้ยังทรงผนวชได้ โฉนเราจักบวชไม่ได้เล่า
เขาแก้ห่อเครื่องประดับเอาเครื่องประดับนั้นแขวนไว้บนต้นไม้ แล้วพูดว่า ของนี้
เราให้แล้วแล ผู้ใดเห็น ผู้นั้นจงนำไปเถิด แล้วเข้าไปเฝ้าศากยกุมารเหล่านั้น
ศากยกุมารเหล่านั้น ทอดพระเนตรเห็นอุบาสีผู้เป็นภุชามาลา กำลังเดินมาแต่ไกล
ครั้นแล้วจึงรับสั่งถามว่า พนาย อุบาสีกลับมาทำไม

อ. พระพุทธเจ้าข้า เมื่อข้าพระพุทธเจ้าจะกลับมา ณ ที่นี้ คิดว่าเจ้า-
*ศากยะทั้งหลายเห็นโหดนัก จะพึงให้ฆ่าเราเสียด้วยเข้าพระทัยว่า อุบาสีนี้ให้
พระกุมารทั้งหลายออกบวช ก็ศากยกุมารเหล่านี้ยังทรงผนวชได้ โฉน เราจักบวช
ไม่ได้เล่า ข้าพระพุทธเจ้านั้นแก้ห่อเครื่องประดับแล้ว เอาเครื่องประดับนั้นแขวน
ไว้บนต้นไม้ แล้วพูดว่า ของนี้เราให้แล้วแล ผู้ใดเห็น ผู้นั้นจงนำไปเถิด แล้ว
จึงกลับมาจากที่นั้น พระพุทธเจ้าข้า

ศ. พนาย อุบาสี ท่านได้ทำถูกต้องแล้ว เพราะท่านกลับไป เจ้าศากยะ
ทั้งหลายเห็นโหดนัก จะพึงให้ฆ่าท่านเสียด้วยเข้าพระทัยว่า อุบาสีนี้ให้พระกุมาร
ทั้งหลายออกบวช ฯ

[๓๔๓] ลำดับนั้น ศากยกุมารเหล่านั้น พาอุบาสีผู้เป็นภุชามาลาเข้าไป
เฝ้าพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้วถวายบังคมประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้ว
กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พวกหม่อมฉันเป็นเจ้าศากยะยังมีมานะ อุบาสีผู้เป็น
ภุชามาลานี้เป็นผู้รับใช้ของหม่อมฉันมานาน ขอพระผู้มีพระภาคจงให้อุบาสีผู้เป็น

ภูษามาลานี้บวชก่อนเกิด พวกหม่อมฉันจักทำการอภิวัต การลูกรับ อัญชลีกรรม
สามิจกรรม แก่อุบาลีผู้เป็นภูษามาลานี้ เมื่อเป็นอย่างนี้ ความถือตัวว่าเป็นศากยะ
ของพวกหม่อมฉันผู้เป็นศากยะจักเสื่อมคลายลง

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคโปรดให้อุบาลีผู้เป็นภูษามาลาบวชก่อน ให้
ศากยกุมารเหล่านั้นผนวชต่อภายหลัง ฯ

[๓๔๔] ครั้นต่อมา ในระหว่างพรรษานั้นเอง ท่านพระภัททิยะได้ทำให้
แจ้งซึ่งวิชา ๓ ท่านพระอนุรุทธะได้ยังทิพยจักขุให้เกิด ท่านพระอานนท์ได้ทำให้
แจ้งซึ่งโสตตติผล พระเทวทัตได้สำเร็จฤทธิ์ชั้นปูลูชน ฯ

เรื่องพระภัททิยะ

[๓๔๕] ครั้นนั้น ท่านพระภัททิยะ ไปสู่ป่ากัถิ ไปสู่โคนไม้กัถิ ไปสู่
เรือนว่างกัถิ ย่อมเปล่งอุทานเนื่องๆ ว่า สุขหนอ สุขหนอ ครั้นนั้น ภิกษุมาก
รูปเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูล
ว่า พระพุทธเจ้าข้า ท่านพระภัททิยะไปสู่ป่ากัถิ ไปสู่โคนไม้กัถิ ไปสู่เรือนว่าง
กัถิ ได้เปล่งอุทานเนื่องๆ ว่า สุขหนอ สุขหนอ พระพุทธเจ้าข้า ท่านพระ
ภัททิยะ ฝืนใจประพฤติพรหมจรรย์โดยไม่ต้องสงสัย หรือมิฉะนั้นก็ระลึกถึงสุข
ในราชสมบัติครั้งก่อนนั้นเอง ไปสู่ป่ากัถิ ไปสู่โคนไม้กัถิ ไปสู่เรือนว่างกัถิ จึง
เปล่งอุทานเนื่องๆ ว่า สุขหนอ สุขหนอ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุรูปหนึ่งว่า ดูกรภิกษุ เธอจงมา
จงเรียกภัททิยะภิกษุมาตามคำของเราว่า ท่านภัททิยะ พระศาสดารับสั่งหาท่าน
ภิกษุนั้นรับสนองพระพุทธพจน์แล้ว เข้าไปหาท่านพระภัททิยะ ครั้นแล้วได้กล่าว
ว่า ท่านภัททิยะ พระศาสดารับสั่งหาท่าน ฯ

[๓๔๖] ท่านพระภัททิยะรับคำของภิกษุนั้น แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระ-
*ภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อท่านพระภัททิยะนั่งเรียบร้อยแล้ว
แล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูกรภัททิยะ ขาวว่า เธอไปสู่ป่ากัถิ ไปสู่โคน
ไม้กัถิ ไปสู่เรือนว่างกัถิ ได้เปล่งอุทานเนื่องๆ ว่า สุขหนอ สุขหนอ จริงหรือ

ภ. จริงอย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูกรภัททิยะ ก็เธอพิจารณาเห็นอำนาจประโยชน์อะไร ไปสู่ป่ากัถิ
ไปสู่โคนไม้กัถิ ไปสู่เรือนว่างกัถิ จึงได้เปล่งอุทานเนื่องๆ ว่า สุขหนอ
สุขหนอ ดังนี้

ภ. พระพุทธเจ้าข้า เมื่อก่อนข้าพระพุทธเจ้าเป็นพระเจ้าแผ่นดิน แม้
ภายในพระราชวังก็ได้จัดการรักษาไว้อย่างเรียบร้อย แม้ภายนอกพระราชวังก็ได้จัด
การรักษาไว้อย่างเข้มแข็ง แม้ภายในพระนครก็ได้จัดการรักษาไว้เรียบร้อย แม้
ภายนอกพระนครก็ได้จัดการรักษาไว้อย่างแข็งแรง แม้ภายในชนบทก็ได้จัดการ

รักษาไว้เรียบร้อย แม้ภายนอกชนบทก็ได้จัดการรักษาไว้อย่างมั่นคง พระพุทธ-
เจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้านั้น แม้เป็นผู้อันเขาทั้งหลายรักษาคุ้มครองแล้ว อย่างนี้ก็
ยังกลัว ยังหวั่น ยังหวาด ยังสะดุ้งอยู่ แต่บัดนี้ ข้าพระพุทธเจ้าไปสู่อำนาจดี ไป
สู่อิทธิคุณดี ไปสู่อำนาจดี ลำพังผู้เดียวก็ไม่กลัว ไม่หวั่น ไม่หวาด ไม่
สะดุ้ง ขวนขวายน้อย มีชนอันราบเรียบ เป็นอยู่ด้วยปัจจัย ๔ ที่ผู้อื่นให้ มีใจดวง
มฤคอยู่ ข้าพระพุทธเจ้าพิจารณาเห็นอำนาจประโยชน์นี้แล ไปสู่อำนาจดี ไปสู่อิทธิ
คุณดี ไปสู่อำนาจดี ... จึงเปล่งอุทานเนื่องๆ ว่า สุขหนอ สุขหนอ
ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบเรื่องนั้นแล้ว ทรงเปล่งอุทานใน
เวลานั้น ว่าดังนี้:-

อุทานคาถา

[๓๔๗] บุคคลใดไม่มีความโกรธภายในจิต และก้าวล่วงภพน้อยภพ
ใหญ่มีประการเป็นอันมากเสียได้ เทวดาทั้งหลายไม่อาจเล็งเห็น
วาระจิตของบุคคลนั้น ผู้ปลอดภัย มีสุข ไม่มีโศก ฯ

[๓๔๘] ครั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในอนุปิยนนิคม ตามพุทธาภิรมย์
แล้วเสด็จจาริกทางเมืองโกสัมพี เสด็จจาริกโดยลำดับถึงเมืองโกสัมพีแล้ว ทราบ
ว่า พระองค์ประทับอยู่ที่โฆสิตาราม เขตเมืองโกสัมพีนั้น ฯ

เรื่องพระเทวทัต

[๓๔๙] ครั้นนั้น พระเทวทัตหลีกเร้นอยู่ในที่สงัด เกิดความปริวิตก
แห่งจิตอย่างนี้ว่า เราจะพึงยังใครหนอให้เสื่อมใส เมื่อผู้ใดเสื่อมใสต่อเราแล้ว
ลาภสักการะเป็นอันมากจะพึงเกิดขึ้น ลำดับนั้น พระเทวทัตได้คิดต่อไปว่า
อชาตศัตรูกุมารนี้แล ยังหนุ่ม ยังเจริญต่อไป โฉนเราพึงยังอชาตศัตรูกุมารให้
เสื่อมใส เมื่ออชาตศัตรูกุมารนั้นเสื่อมใสต่อเราแล้ว ลาภสักการะเป็นอันมากจัก
เกิดขึ้น ลำดับนั้น พระเทวทัตเก็บเสนาสนะแล้ว ถือบาตร จีวร เดินทางไปยัง
กรุงราชคฤห์ ถึงกรุงราชคฤห์โดยลำดับ แล้วแปลงเพศของตนนirimิตเพศเป็น
กุมารน้อยเองอุปพันสะเວ ได้ปรากฏบนพระเพลาของอชาตศัตรูกุมาร
ที่นั่น อชาตศัตรูกุมารกลัว หวั่นหวาด สะดุ้ง ตกพระทัย
พระเทวทัตจึงได้กล่าวกะอชาตศัตรูกุมารว่า พระกุมาร ท่านกลัวฉัน หรือ
อ. จ๊ะ ฉันกลัว ท่านเป็นใคร
ท. ฉัน คือ พระเทวทัต
อ. ท่านเจ้าข้า ถ้าท่านเป็นพระผู้เป็นเจ้าเทวทัต ของจงปรากฏด้วยเพศ
ของคนที่เดียวเถิด

ทันใดนั้น พระเทวทัตกลับเพศกุมารน้อยแล้ว ทรงสังฆาฏิ บาตร และ
จีวร ได้ยืนอยู่ข้างหน้าอชาตศัตรูกุมาร

ครั้งนั้น อชาตศัตรูกุมารเลื่อมใสนิ่งนัก ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์นี้ของพระ-
*เทวทัต ได้ไปสู่ที่ป่าสูงทั้งเวลาเย็นทั้งเวลาเช้า ด้วยรถ ๕๐๐ คัน และนำ
ภัตตาหาร ๕๐๐ สำรับไปด้วย

ครั้งนั้น พระเทวทัต อันลภสักการะและความสรรเสริญครอบงำ รังรัด
จิต และเกิดความปราถนาเห็นปานนี้ว่า เราจักปกครองภิกษุสงฆ์ พระเทวทัต
ได้เสื่อมจากฤทธิ์นั้น พร้อมกับจิตตูปบาททีเดียว ฯ

เรื่องกั๊กฐะโกปิยบุตร

[๓๕๐] สมัยนั้น โกปิยบุตรชื่อกั๊กฐะ เป็นอุปัฏฐากของท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ ผู้ตายไม่นาน ได้เข้าถึงมโนมัยกายอย่างหนึ่ง อรรถาพเห็นปานดังนี้
ที่เขาได้มีขนาดเท่ากับคามเขตของชาวมคธ ๒ หรือ ๓ แห่ง เขาย่อมไม่ยั้งตนและ
คนอื่นให้ลำบาก เพราะอรรถาพที่เขาได้นั้น ครั้งนั้น กั๊กฐะเทพบุตร เข้าไปหา
ท่านพระมหาโมคคัลลานะ อภิวัตแล้วยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้
กล่าวกะท่านพระมหาโมคคัลลานะว่า ท่านเจ้าข้า พระเทวทัตอันลภสักการะและ
ความสรรเสริญ ครอบงำ รังรัดจิต แล้วได้เกิดความปราถนาเห็นปานนี้ว่า เรา
จักปกครองภิกษุสงฆ์ ท่านเจ้าข้า พระเทวทัตได้เสื่อมจากฤทธิ์นั้นแล้ว พร้อมกับ
จิตตูปบาททีเดียว กั๊กฐะเทพบุตรได้กล่าวอย่างนี้แล้ว จึงอภิวัตท่านพระมหา
โมคคัลลานะ กระทำประทักษิณแล้วหายไป ณ ที่นั่นเอง ฯ

[๓๕๑] ครั้งนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า โกปิยบุตร
ชื่อกั๊กฐะ เป็นอุปัฏฐากของข้าพระพุทธเจ้า ผู้ตายไม่นาน ได้เข้าถึงมโนมัยกาย
อย่างหนึ่ง อรรถาพเห็นปานดังนี้ ที่เขาได้มีขนาดเท่ากับคามเขตของชาวมคธ ๒
หรือ ๓ แห่ง เขาย่อมไม่ยั้งตนและคนอื่นให้ลำบาก เพราะอรรถาพที่เขาได้นั้น
พระพุทธเจ้าข้า ครั้งนั้น กั๊กฐะเทพบุตรเข้าไปหาข้าพระพุทธเจ้า อภิวัตแล้ว
ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กล่าวกะข้าพระพุทธเจ้าว่า ท่านเจ้าข้า
พระเทวทัตอันลภสักการะครอบงำ รังรัดจิตแล้ว ได้เกิดความปราถนาเห็นปานนี้
ว่า เราจักปกครองภิกษุสงฆ์ ท่านเจ้าข้า พระเทวทัตได้เสื่อมจากฤทธิ์นั้นแล้วพร้อม
กับจิตตูปบาททีเดียว พระพุทธเจ้าข้า กั๊กฐะเทพบุตรได้กล่าวอย่างนี้แล้ว อภิวัต
ข้าพระพุทธเจ้า กระทำประทักษิณแล้วหายไป ณ ที่นั่นเอง

พ. ดุรโมคคัลลานะ ก็กั๊กฐะเทพบุตรอันเธอกำหนดรู้ซึ่งจิตด้วยจิต
แล้วหรือว่า กั๊กฐะเทพบุตรกล่าวคำอย่างหนึ่งอย่างใด คำนั้นทั้งหมดย่อมเป็น
อย่างนั้นทีเดียว ไม่เป็นอย่างอื่น

ม. พระพุทธเจ้าข้า กั๊กฐะเทพบุตรอันข้าพระพุทธเจ้ากำหนดรู้จิตด้วย
จิตแล้วว่า กั๊กฐะเทพบุตรกล่าวคำอย่างหนึ่งอย่างใด คำนั้นทั้งหมดย่อมเป็นอย่าง

นั่นทีเดียว ไม่เป็นอย่างอื่น

พ. ดุรโมคคัลลานะ เองจรรักษาว่าจันั้น ดุรโมคคัลลานะ เองจรรักษาว่าจันั้น บัดนี้ โหมฆบุรุษนั้นจักกระทำตนให้ปรากฏด้วยตนเอง ฯ
เรื่องศาสนา ๕ จำพวก

[๓๕๒] ดุรโมคคัลลานะ ศาสนา ๕ จำพวกเหล่านี้มีปรากฏอยู่ในโลก ๕ จำพวกเป็นไฉน ดุรโมคคัลลานะ ศาสนาบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มึสติลไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มึสติลบริสุทธิ์ และว่า สติลของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง สวาททั้งหลายย่อมรู้ซึ่งศาสนานั้นนั้นอย่างนี้ว่า ศาสนาผู้เจริญนี้แล เป็นผู้มึสติลไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มึสติลบริสุทธิ์ และว่า สติลของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง ก็พวกเรานี้แหละพึงบอกแก่พวกคฤหัสถ์ ศาสนานั้นไม่พึงมีความพอใจ ก็ความไม่พอใจใดและพึงมี พวกเราจะพึงกล่าวกะศาสนานั้นด้วยความไม่พอใจนั้นอย่างไร ก็ศาสนานั้นย่อมนับถือบูชาเราด้วยจิรวร บิณฑบาต เสนาสนะ และ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ท่านจักกระทำกรรมใดไว้ ท่านก็จักปรากฏด้วยกรรมนั้นเอง ดุรโมคคัลลานะ สวาททั้งหลายย่อมรักษาศาสนาเห็นปานนั้นโดยสติล ก็แล ศาสนาเห็นปานนั้น ย่อมหวังการรักษาโดยสติลจากสวาททั้งหลาย ฯ

[๓๕๓] ดุรโมคคัลลานะ อนึ่ง ศาสนาบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มึอาชีวะไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มึอาชีวะบริสุทธิ์ และว่า อาชีวะของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง สวาททั้งหลายย่อมรู้ซึ่งศาสนานั้นนั้นอย่างนี้ว่า ศาสนาผู้เจริญนี้แล เป็นผู้มึอาชีวะไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มึอาชีวะบริสุทธิ์ และว่า อาชีวะของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง ก็พวกเรานี้แหละพึงบอกแก่พวกคฤหัสถ์ ศาสนานั้นไม่พึงมีความพอใจ ก็ความไม่พอใจใดและพึงมี พวกเราจะพึงกล่าวกะศาสนานั้นด้วยความไม่พอใจนั้นอย่างไร ก็ศาสนานั้นย่อมนับถือบูชาเราด้วยจิรวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ท่านจักกระทำกรรมใดไว้ ท่านก็จักปรากฏด้วยกรรมนั้นเอง ดุรโมคคัลลานะ สวาททั้งหลายย่อมรักษาศาสนาเห็นปานนั้นโดยอาชีวะ ก็แล ศาสนาเห็นปานนั้น ย่อมหวังเฉพาะซึ่งการรักษาโดยอาชีวะจากสวาททั้งหลาย ฯ

[๓๕๔] ดุรโมคคัลลานะ อนึ่ง ศาสนาบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มึธรรมเทศนาไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มึธรรมเทศนาบริสุทธิ์ และว่า ธรรมเทศนาของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง สวาททั้งหลายย่อมรู้ซึ่งศาสนานั้นนั้นอย่างนี้ว่า ศาสนาผู้เจริญนี้แล เป็นผู้มึธรรมเทศนาไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มึธรรมเทศนาบริสุทธิ์ และว่า ธรรมเทศนาของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง ก็พวกเรานี้แหละพึงบอกแก่พวกคฤหัสถ์ ศาสนานั้นไม่พึงมีความ

พอใจ ก็ความไม่พอใจใดแลพึงมี พวกเราจะพึงกล่าวกะศาสนานั้นด้วยความไม่พอใจนั้นอย่างไร ก็ศาสนานั้นย่อมนับถือบูชาเราด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร ท่านจักกระทำกรรมใดไว้ ท่านก็จักปรากฏด้วยกรรมนั้นเอง ดูกรโมคคัลลานะ สาวกทั้งหลายย่อมรักษาศาสนาเห็นปานนั้นโดยธรรม-
*เทศนา ก็แล ศาสดาเห็นปานนั้น ย่อมหวังเฉพาะซึ่งการรักษา โดยธรรมเทศนา จากสาวกทั้งหลาย ฯ

[๓๕๕] ดูกรโมคคัลลานะ อนึ่ง ศาสดาบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มิ-
*ไวยากรณ์ไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มิไวยากรณ์บริสุทธิ์ และว่า ไวยากรณ์ของเรบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง สาวกทั้งหลายย่อมรู้ซึ่งศาสนานั้นนั้นอย่างนี้ว่า ศาสดาผู้เจริญนี้แล เป็นผู้มิไวยากรณ์ไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มิ-
*ไวยากรณ์บริสุทธิ์ และว่า ไวยากรณ์ของเรบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง ก็พวกเรานี้แหละพึงบอกแก่พวกคฤหัสถ์ ศาสดานั้นไม่พึงมีความพอใจ ก็ความไม่พอใจใดแลพึงมี พวกเราพึงกล่าวกะศาสนานั้นด้วยความไม่พอใจนั้นอย่างไร ก็ศาสนานั้นย่อมนับถือบูชาเราด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร ท่านจักกระทำกรรมใดไว้ ท่านก็จักปรากฏด้วยกรรมนั้นเอง ดูกรโมคคัลลานะ สาวกทั้งหลายย่อมรักษาศาสนาเห็นปานนั้นโดยไวยากรณ์ ก็แล ศาสดาเห็นปานนั้น ย่อมหวังเฉพาะซึ่งการรักษาโดยไวยากรณ์จากสาวกทั้งหลาย ฯ

[๓๕๖] ดูกรโมคคัลลานะ อนึ่ง ศาสดาบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มิญาณทัตตสนะไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มิญาณทัตตสนะบริสุทธิ์ และว่า ญาณทัตตสนะของเรบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง สาวกทั้งหลายย่อมรู้ซึ่งศาสนานั้นนั้นอย่างนี้ว่า ศาสดาผู้เจริญนี้แล เป็นผู้มิญาณทัตตสนะไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มิญาณทัตตสนะบริสุทธิ์ และว่า ญาณทัตตสนะของเรบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง ก็พวกเรานี้แหละพึงบอกแก่พวกคฤหัสถ์ ศาสดานั้นไม่พึงมีความพอใจ ก็ความไม่พอใจใดแลพึงมี พวกเราจะพึงกล่าวกะศาสนานั้นด้วยความไม่พอใจนั้นอย่างไร ก็ศาสนานั้นย่อมนับถือบูชาเราด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร ท่านจักกระทำกรรมใดไว้ ท่านก็จักปรากฏด้วยกรรมนั้นเอง ดูกรโมคคัลลานะ สาวกทั้งหลายย่อมรักษาศาสนาเห็นปานนั้นโดยญาณทัตตสนะ ก็แล ศาสดาเห็นปานนั้น ย่อมหวังเฉพาะซึ่งการรักษาโดยญาณทัตตสนะจากสาวกทั้งหลาย

ดูกรโมคคัลลานะ ศาสดา ๕ จำพวก เหล่านี้แล มีปรากฏอยู่ในโลก ฯ

[๓๕๗] ดูกรโมคคัลลานะ ก็เราแลเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ และว่า ศีลของเรบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง แลสาวกทั้งหลายย่อมไม่รักษาเราโดยศีลและเราก็ไม่หวังเฉพาะ ซึ่งการรักษาโดยศีล จาก

สาวกทั้งหลาย

อนึ่ง เราเป็นผู้มีอาชีพะบริสุทธิตี ...

อนึ่ง เราเป็นผู้มีธรรมเทศนาบริสุทธิตี ...

อนึ่ง เราเป็นผู้มีไวยากรณ์บริสุทธิตี ...

อนึ่ง เราเป็นผู้มีญาณทัสสนะบริสุทธิตี ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มีญาณ

ทัสสนะบริสุทธิตี และว่า ญาณทัสสนะของเราบริสุทธิตี ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง

แลสาวกทั้งหลายย่อมไม่รักษาเราโดยญาณทัสสนะ และเราก็ไม่หวังเฉพาะ ซึ่งการ

รักษาโดยญาณทัสสนะ จากสาวกทั้งหลาย ฯ

เรื่องพระเทวทัต

[๓๕๘] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เมืองโกสัมพี ตามพุทธาภิรมย์ แล้วเสด็จจาริกไปทางกรุงราชคฤห์ เสด็จจาริกไปโดยลำดับถึงกรุงราชคฤห์แล้ว ทราบว่า พระองค์ประทับอยู่ที่เวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตกรุงราชคฤห์นั้น ฯ

[๓๕๙] ครั้งนั้น ภิกษุเป็นอันมากเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า อชาตสัตตกุมารได้ไปสู่วังของพระเทวทัต ทั้งเวลาเย็นทั้งเวลาเช้า ด้วยรถ ๕๐๐ คัน แลนำภัตตาหาร ๕๐๐ สำรับไปด้วย พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธออย่าพอใจลาภสักการะ และความสรรเสริญของเทวทัตเลย อชาตสัตตกุมารจักไปสู่วังของเทวทัต ทั้งเวลาเย็น ทั้งเวลาเช้า ด้วยรถ ๕๐๐ คัน แลจักนำภัตตาหาร ๕๐๐ สำรับไปด้วย สักกัวัน ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวทัตพึงหวังความเสื่อมในกุศลธรรมทั้งหลายถ่ายเดียว หวังความเจริญไม่ได้ เปรียบเหมือนคนทั้งหลายพึงทาน้ำดีหมักที่จุมูกดูสุนัขที่ดุร้าย ลูกสุนัขนั้นจะเป็นสัตว์ดุร้ายขึ้นยิ่งกว่าประมาธ ด้วยอาการอย่างนี้แล แม้นินใด ดูกรภิกษุทั้งหลาย อชาตสัตตกุมารจักไปสู่วังของเทวทัต ทั้งเวลาเย็นทั้งเวลาเช้า ด้วยรถ ๕๐๐ คัน แลจักนำภัตตาหาร ๕๐๐ สำรับไปด้วย สักกัวัน ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวทัตพึงหวังความเสื่อมในกุศลธรรมทั้งหลาย ถ่ายเดียว หวังความเจริญไม่ได้ ฉะนั้นเหมือนกัน ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลาภสักการะและความสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อมาตน ลาภสักการะและความสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อความรอดวาย ดูกรภิกษุทั้งหลาย ต้นกล้วยย่อมผลัดผลเพื่อมาตน ย่อมผลัดผลเพื่อความรอดวาย ฉะนั้นใด ลาภสักการะและความสรรเสริญก็เกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อมาตน ลาภสักการะและความสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อความรอดวาย ฉะนั้นเหมือนกันแล ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไม้ไผ่ย่อมตกขุยเพื่อมาตน ย่อมตกขุยเพื่อความรอดวาย แม้นินใด ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลาภสักการะและความสรรเสริญก็เกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อมาตน

ลากสักการะและความสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อความรอดวาย ฉะนั้นเหมือน
กันแล ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไม้ไผ่ย่อมตกขุยเพื่อฆ่าตน ย่อมตกขุยเพื่อความรอดวาย
แม่ฉันทใด ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลากสักการะและความสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัต
เพื่อฆ่าตน ลากสักการะและความสรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อความรอดวาย
ฉะนั้นเหมือนกันแล ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม่ไม้ไผ่ย่อมตั้งครรภ์เพื่อฆ่าตน ย่อม
ตั้งครรภ์เพื่อความรอดวาย แม่ฉันทใด ดูกรภิกษุทั้งหลาย ลากสักการะและความ
สรรเสริญเกิดขึ้นแก่เทวทัตเพื่อฆ่าตน ลากสักการะและความสรรเสริญเกิดขึ้น
แก่เทวทัตเพื่อความรอดวาย ฉะนั้นเหมือนกันแล ฯ

[๓๖๐] พระผู้มีพระภาคตรัสไวยากรณ์บาลีนี้แล้ว จึงตรัสคาถาประพันธ์
ดังต่อไปนี้:-

ผลกล้วยย่อมฆ่าต้นกล้วย ขุยไผ่ย่อมฆ่าต้นไผ่
ขุยไผ่ย่อมฆ่าต้นไผ่ สักการะย่อมฆ่าคนชั่ว
เหมือนไม้ไผ่ซึ่งเกิดในครรภ์ ย่อมฆ่าแม่ไม้
อัสตรจะนั้น ฯ

ปฐมภาณวาร จบ

พระเทวทัตทูลขอปกครองสงฆ์

[๓๖๑] ก็โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคอันบริษัทหมู่ใหญ่ แวดล้อม
แล้ว ประทับนั่งแสดงธรรมแก่บริษัทพร้อมทั้งพระราชารั้งนั้น พระเทวทัตลุกจาก
อาสนะ ห่มผ้าเฉวียงบ่า นั่งกระหย่งประคองอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค แล้ว
กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า บัดนี้ พระผู้มีพระภาคทรงพระชราแล้ว เป็นผู้เฒ่า
แก่หง่อมแล้ว ล่วงกาลผ่านวัยไปแล้ว บัดนี้ ขอพระองค์จงทรงชวนชวายน้อย
ประกอบทิวฐธรรมสุขวิหารอยู่เถิด ของจอมอบภิกษุสงฆ์แก่ข้าพระพุทธเจ้า ข้า-
*พระพุทธเจ้าจักปกครองภิกษุสงฆ์

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย เทวทัต เธออย่าพอใจที่จะปกครอง
ภิกษุสงฆ์เลย

แม้ครั้งที่สอง ...

แม้ครั้งที่สาม พระเทวทัตก็ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า
บัดนี้ พระผู้มีพระภาคทรงพระชราแล้ว เป็นผู้เฒ่า แก่หง่อมแล้ว ล่วงกาลผ่าน
วัยไปแล้ว บัดนี้ ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงชวนชวายน้อย ประกอบทิวฐธรรม
สุขวิหารอยู่เถิด ของจอมอบภิกษุสงฆ์แก่ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าจักปกครอง
ภิกษุสงฆ์

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรเทวทัต แม้แต่สารีบุตรและโมคคัลลานะ

เรายังไม่มอบภิกษุสงฆ์ให้ ไฉนจะฟังมอบให้เธอผู้ เช่นทรากศพ ผู้บริโภคนัจฉัย
เช่นก้อนเขฬะเล่า

ที่นั่น พระเทวทัตคิดว่า พระผู้มีพระภาคทรงรุกรานเรากลางบริษัทพร้อม
ด้วยพระราชา ด้วยวาทะว่าบริโภคนัจฉัยดุจก้อนเขฬะ ทรงยกย่องแต่พระสารีบุตร
และพระโมคคัลลานะ ดังนี้ จึงโกรธ น้อยใจ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำ
ประทักษิณแล้วกลับไป

นี่แหละ พระเทวทัตได้ผูกอาฆาตในพระผู้มีพระภาค เป็นครั้งแรก ฯ

ปกาสณียกรรม

[๓๖๒] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูภิกษุ
ทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล สงฆ์จงลงปกาสณียกรรมในกรุงราชคฤห์แก่พระเทวทัตว่า
ปกติของพระเทวทัตก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำ
อย่างใด ด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่าพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็น
อย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัตเอง

ดูภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงทำอย่างนี้

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยสัตตัตถุติกรรม
วาทะว่าดังนี้:-

กรรมวาทะทำปกาสณียกรรม

ท่านเจ้าข้า ขอพระสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำปกาสณียกรรมในกรุงราชคฤห์แก่พระเทวทัต
ว่า ปกติของพระเทวทัตก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง
พระเทวทัตทำอย่างใดด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่าพระพุทฺธ พระ-
*ธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวเทวทัตเอง นี้
เป็นสัตตัตถุติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์ทำปกาสณียกรรมใน
กรุงราชคฤห์แก่พระเทวทัตว่า ปกติของพระเทวทัตก่อนเป็นอย่างหนึ่ง
เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างใดด้วยกาย วาจา ไม่
พึงเห็นว่าพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นอย่างนั้น พึงเห็น
เฉพาะตัวพระเทวทัตเอง การทำปกาสณียกรรมในกรุงราชคฤห์แก่พระ
เทวทัตว่า ปกติของพระเทวทัตก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่าง
หนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างใดด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่าพระพุทฺธ
พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัต
เอง ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงพูด

ปกาสณียกรรมในกรุงราชคฤห์ อันสงฆ์กระทำแล้ว แก่พระ
เทวทัตว่า ปกติของพระเทวทัตก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีก
อย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างใดด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่า พระ-
*พุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระ
เทวทัตเอง ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้
ด้วยอย่างนี้ ฯ

[๓๖๓] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะท่านพระสารีบุตรว่า ดูกร
สารีบุตร ถ้ากระนั้น เชอจงประกาศเทวทัตในกรุงราชคฤห์

ท่านพระสารีบุตรทูลถามว่า เมื่อก่อนข้าพระพุทธเจ้ากล่าวชมพระเทวทัต
ในกรุงราชคฤห์ว่า โคธิบุตรมีฤทธิ์มาก โคธิบุตรมีอนุภาพมาก ข้าพระพุทธเจ้า
จะประกาศพระเทวทัตในกรุงราชคฤห์อย่างไร พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูกรสารีบุตร เชอกล่าวชมเทวทัตในกรุงราชคฤห์แล้ว เท่าที่เป็น
จริงว่า โคธิบุตรมีฤทธิ์มาก โคธิบุตรมีอนุภาพมาก

ส. อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า

พ. ดูกรสารีบุตร เชอจงประกาศเทวทัตในกรุงราชคฤห์เท่าที่เป็นจริง
เหมือนอย่างนั้นแล

ท่านพระสารีบุตร ทูลรับสนองพระพุทธพจน์แล้ว ฯ

[๓๖๔] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล สงฆ์จงสมมติสารีบุตรเพื่อประกาศเทวทัตในกรุงราช-
*คฤห์ว่า ปกติของพระเทวทัตก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระ
เทวทัตทำอย่างใดด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นพระพุทธ พระธรรม หรือพระสงฆ์
เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวเทวทัตเอง ฯ

วิธีสมมติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงสมมติอย่างนี้

พึงขอร้องสารีบุตรก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศ
ให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติท่านพระสารีบุตรเพื่อประกาศพระเทวทัตใน
กรุงราชคฤห์ว่า ปกติของพระเทวทัต ก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็น
อีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างใดด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่า
พระพุทธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัว
พระเทวทัตเอง นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติท่านพระ
สารีบุตรเพื่อประกาศพระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ว่า ปกติของพระเทวทัต
ก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างไร
ด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่าพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์
เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัตเอง การสมมติท่านพระ
สารีบุตรเพื่อประกาศพระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ว่า ปกติของพระเทวทัต
ก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างไร
ด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็น
อย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัตเอง ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่าน
ผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ท่านพระสารีบุตรอันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อประกาศพระเทวทัต
ในกรุงราชคฤห์ว่า ปกติของพระเทวทัต ก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้
เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างไรด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็น
ว่าพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะ
ตัวพระเทวทัตเอง ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้
ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

[๗๖๕] ก็ท่านพระสารีบุตรได้รับสมมติแล้ว จึงเข้าไปสู่กรุงราชคฤห์
พร้อมกับภิกษุมารูป แล้วได้ประกาศพระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ว่า ปกติของ
พระเทวทัต ก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างไร
ด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่าพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นอย่างนั้น
พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัตเอง

ประชาชนในกรุงราชคฤห์นั้นพวกที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใสไร้ปัญญา
ต่างกล่าวอย่างนี้ว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นคนริษยา ย่อม
เกลียดกันลาลกสักการะของพระเทวทัต

ส่วนประชาชนพวกที่มีศรัทธา เลื่อมใส เป็นบัณฑิต มีปัญญาดี กล่าว
อย่างนี้ว่า เรื่องนี้คงจักไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย เพราะพระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประกาศ
พระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ ฯ

เรื่องอชาตศัตรูกุมาร

[๗๖๖] ครั้งนั้น พระเทวทัตเข้าไปหาอชาตศัตรูกุมาร แล้วได้กล่าวว่า
ดูกรกุมาร เมื่อก่อนคนทั้งหลายมีอายุยืน เดียวนี้มีอายุสั้น ก็การที่ท่านจะพึงตาย
เสียเมื่อยังเป็นเด็ก นั้นเป็นฐานะจะมีได้ ดูกรกุมาร ถ้ากระนั้น ท่านจงปลง
พระชนม์พระชนกเสียแล้วเป็นพระเจ้าแผ่นดิน อาตมาจักปลงพระชนม์พระผู้มี
พระภาคแล้วเป็นพระพุทธเจ้า ครั้งนั้น อชาตศัตรูกุมารคิดว่า พระผู้เป็นเจ้า เทวทัต

มีฤทธิ์มาก มีอนุภาพมาก พระผู้เป็นเจ้าเทวทัตพึงทราบแน่ แล้วเหินบกฤษณะบน
พระเพลา ทรงกลัว หวั่นหวาด สะดุ้งพระทัยรีบเสด็จเข้าไปภายในพระราชวังแต่
เวลากลางวัน พวกมหาอำมาตย์ผู้รักษาภายในพระราชวัง ได้แลเห็นอชาตศัตรู
กุมารทรงกลัว หวั่นหวาด สะดุ้งพระทัยรีบเสด็จเข้ามาภายในพระราชวัง แต่เวลา
กลางวัน จึงรีบจับไว้ มหาอำมาตย์เหล่านั้นตรวจค้นพบกฤษณะหนีบอยู่ที่พระเพลา
แล้วได้ทูลถามอชาตศัตรูกุมารว่า พระองค์ประสงค์จะทำการอันใด พระเจ้าข้า

อ. เราประสงค์จะปลงพระชนม์พระชนก

ม. ใครใช้พระองค์

อ. พระผู้เป็นเจ้าเทวทัต

มหาอำมาตย์บางพวกได้ลงมตอย่างนี้ว่า ควรปลงพระชนม์พระกุมาร ควร
ฆ่าพระเทวทัต และภิกษุทั้งหมด

มหาอำมาตย์บางพวกได้ลงมตอย่างนี้ว่า ไม่ควรฆ่าพวกภิกษุ เพราะพวก
ภิกษุไม่ผิดอะไร ควรปลงพระชนม์พระกุมาร และฆ่าพระเทวทัต

มหาอำมาตย์บางพวกได้ลงมตอย่างนี้ว่า ไม่ควรปลงพระชนม์พระกุมาร
ไม่ควรฆ่าพระเทวทัต ไม่ควรฆ่าพวกภิกษุ ควรกราบทูลพระราชา พระราชารับสั่ง
อย่างไร พวกเราจักทำอย่างนั้น ๆ

[๓๖๗] ครั้งนั้น มหาอำมาตย์เหล่านั้นค่อมอชาตศัตรูกุมารเข้าไปเฝ้า
พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนาภาคชราช กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระเจ้าพิมพิสารจอม
เสนาภาคชราช

พ. ดูกุรพนาย มหาอำมาตย์ทั้งหลายลงมตอย่างไร

ม. ขอเดชะ มหาอำมาตย์บางพวกได้ลงมตอย่างนี้ว่า ควรปลงพระชนม์
พระกุมาร ควรฆ่าพระเทวทัต และภิกษุทั้งหมด มหาอำมาตย์บางพวกได้ลงมต
อย่างนี้ว่า ไม่ควรฆ่าพวกภิกษุ เพราะพวกภิกษุไม่ผิดอะไร ควรปลงพระชนม์
พระกุมารและฆ่าพระเทวทัต มหาอำมาตย์บางพวกได้ลงมตอย่างนี้ว่า ไม่ควรปลง
พระชนม์พระกุมาร ไม่ควรฆ่าพระเทวทัต ไม่ควรฆ่าพวกภิกษุ ควรกราบทูล
พระราชา พระราชารับสั่งอย่างไร พวกเราจักทำอย่างนั้น

พ. ดูกุรพนาย พระพุทธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ จักทำอะไรได้

ชั้นแรกทีเดียว พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประกาศพระเทวทัต ในกรุงราชคฤห์มิใช่
หรือว่า ปกติของพระเทวทัต ก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระ
เทวทัตทำอะไรได้ด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่าพระพุทธ พระธรรม หรือพระสงฆ์
เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัตเอง

บรรดามหาอำมาตย์ เหล่านั้น พวกที่ลงมตอย่างนี้ว่า ควรปลงพระชนม์
พระกุมาร ควรฆ่าพระเทวทัต และภิกษุทั้งหมด พระราชาได้ทรงถอดยศ

พวกเธอเสีย

พวกที่ล้มมิตอย่างนี้ว่า ไม่ควรฆ่าพวกภิกษุ เพราะพวกภิกษุไม่ผิดอะไร
ควรปลงพระชนม์พระกุมาร และฆ่าพระเทวทัต พระราชาได้ทรงลดตำแหน่ง
พวกเธอ

พวกที่ล้มมิตอย่างนี้ว่า ไม่ควรปลงพระชนม์พระกุมาร ไม่ควรฆ่า
พระเทวทัต ไม่ควรฆ่าพวกภิกษุ ควรกราบทูลพระราชา พระราชารับสั่งอย่างใด
พวกเราจักทำอย่างนั้น พระราชาได้ทรงเลื่อนตำแหน่งพวกเธอ

ลำดับนั้น พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนาภาคธราช ได้รับสั่งถาม อชาตศัตรูกุมาร
ว่า ลูก เจ้าต้องการฆ่าพ่อเพื่ออะไร

อชาตศัตรูกุมารกราบทูลว่า หม่อมฉันต้องการราชสมบัติพระพุทธเจ้าข้า
พระราชาตรัสว่า ลูก ถ้าเจ้าต้องการราชสมบัติ ราชสมบัตินั้นเป็นของเจ้า
แล้วทรงมอบราชสมบัติแก่อชาตศัตรูกุมาร ฯ

พระเทวทัตส่งคนไปปลงพระชนม์พระศาสดา

[๓๖๘] ครั้งนั้น พระเทวทัตเข้าไปหาอชาตศัตรูกุมาร แล้วถวายพระพร
ว่า ขอถวายพระพร ขอมหาบพิตรจงรับสั่งใช้ ราชบุรุษผู้จักปลงพระชนม์
พระสมณโคดม ลำดับนั้น อชาตศัตรูกุมาร รับสั่งใช้คนทั้งหลายว่า พนาย พระ-
*ผู้เป็นเจ้าเทวทัตสั่งอย่างใด ท่านทั้งหลายจงทำอย่างนั้น ลำดับนั้น พระเทวทัตจึง
สั่งราชบุรุษคนหนึ่งว่า เจ้าจงไป พระสมณโคดมประทับอยู่ในโอกาสโน้น จง
ปลงพระชนม์พระองค์แล้วจงมาทางนี้ ดังนี้ ชุมนุมราชบุรุษไว้ ๒ คนริมทางนั้นด้วย
สั่งว่า ราชบุรุษใดมาทางนี้ล้าพังผู้เดียว เจ้าทั้งสองจงฆ่าราชบุรุษนั้นแล้วมาทางนี้
ได้ชุมนุมบุรุษไว้ ๔ คนริมทางนั้นด้วยสั่งว่า ราชบุรุษเหล่าใดมาทางนี้ ๒ คน เจ้า
ทั้ง ๔ คน จงฆ่าราชบุรุษ ๒ คนนั้น แล้วมาทางนี้ ได้ชุมนุมบุรุษไว้ ๘ คนริมทาง
นั้นด้วยสั่งว่า ราชบุรุษเหล่าใดมาทางนี้ ๔ คน เจ้าทั้ง ๘ คน จงฆ่าราชบุรุษ ๔ คน
นั้นแล้วมาทางนี้ ได้ชุมนุมราชบุรุษไว้ ๑๖ คนริมทางนั้น ด้วยสั่งว่า ราชบุรุษเหล่าใด
มาทางนี้ ๘ คน เจ้าทั้ง ๑๖ คน จงฆ่าราชบุรุษ ๘ คนนั้นแล้วมา ฯ

ทรงแสดงอนุปุพพิกขา

[๓๖๙] ครั้งนั้น บุรุษคนเดียววันนั้นถือดาบและโล่หุ้มสอดแล่งธนู แล้ว
เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค กลัว ห้วนหวาด สะทกสะท้าน มีกายแข็ง ได้ยืน
อยู่ที่ไม่ไกลพระผู้มีพระภาคฯ ได้ทอดพระเนตรเห็นบุรุษนั้น ผู้กลัว ห้วนหวาด
สะทกสะท้าน มีกายแข็ง ยืนอยู่ ครั้นแล้วได้ตรัสกะบุรุษนั้นว่า มาเถิด เจ้า
อย่ากลัวเลย จึงบุรุษนั้นวางดาบและโล่หุ้มปลดแล่งธนูวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ชบศรีษะลงแทบพระบาทของพระผู้มีพระภาค
แล้วได้กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า โทษมาถึงซึ่งข้าพระพุทธเจ้าตามความโง่

ตามความหลง ตามอกุศล เพราะข้าพระพุทธเจ้ามีจิตคิดประทุษร้าย มีจิตคิดจะฆ่า
เข้ามาถึงที่นี่ ขอพระผู้มีพระภาคโปรดรับโทษของข้าพระพุทธเจ้านั้น โดยความ
เป็นโทษ เพื่อความสำรวมต่อไป พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เอาละเจ้า โทษมาถึงเจ้าตามความโง่ ตาม
ความหลง ตามอกุศล เพราะเจ้ามีจิตคิดประทุษร้าย มีจิตคิดจะฆ่า เข้ามาถึงที่นี่
เมื่อใดเจ้าเห็นโทษ โดยความเป็นโทษ แล้วทำคืนตามธรรม เมื่อนั้น เรารับโทษ
นั้นของเจ้า เพราะผู้ใดเห็นโทษโดยความเป็นโทษ แล้วทำคืนตามธรรม ถึงความ
สำรวมต่อไป ข้อนั้น เป็นความเจริญในอริยวินัย

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงอนุพุทฺธิกาแก่บุรุษนั้น คือทรง
แสดงทาน ศีล สวรรค์ และอาทิณพ ความต่ำทราม ความเศร้าหมองของกาม
ทั้งหลาย แล้วจึงทรงประกาศอานิสงส์ในการออกจากกาม เมื่อพระผู้มีพระภาค
ทรงทราบว่า บุรุษนั้นมีจิตคล่อง มีจิตอ่อน มีจิตปลอดจากนิวรณ์ มีจิตสูงขึ้น
มีจิตผ่องใส จึงทรงแสดงพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงยกขึ้นแสดง
ด้วยพระองค์เอง คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ดวงตาเห็นธรรมปราศจากฐลี
ปราศจากมลทินว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลมีความ
ดับเป็นธรรมดา ได้เกิดแก่บุรุษนั้น ณ ที่นั้นนั้นแล ดูผ้าที่สะอาดปราศจากมลทิน
ควรได้รับน้ำย้อมเป็นอย่างดี ฉะนั้น ครั้งนั้น บุรุษนั้นมีธรรมอันเห็นแล้ว ได้
บรรลुธรรมแล้ว ได้รู้ธรรมแจ่มแจ้งแล้ว มีธรรมอันหยั่งลงแล้ว ข้ามความสงสัย
ได้แล้ว ปราศจากถ้อยคำแสดงความสงสัย ถึงความเป็นผู้แก้แล้วถ้าไม่ต้องเชื่อ
ผู้อื่นในคำสอนของพระศาสดา ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ภษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ภษิตของพระองค์ไพเราะนัก พระพุทธเจ้าข้า
พระองค์ทรงประกาศธรรมโดยอนกปริยายอย่างนี้ เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่
คว่ำเปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทางหรือส่องประทีปในที่มืดด้วยตั้งใจว่าคนมี
จักหูจักเห็นรูป ดังนี้ ข้าพระพุทธเจ้านี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค พระธรรม และภิกษุ
สงฆ์ว่าเป็นสรณะ จำเดิมแต่นี้เป็นต้นไป

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งกะบุรุษนั้นว่า เจ้าอย่าไปทางนี้ จงไป
ทางนี้ แล้วทรงส่งไปทางอื่น ๆ

[๓๗๐] ครั้งนั้น บุรุษสองคนนั้นคิดว่า ทำไมหนอ บุรุษคนเดียววนั้น
จึงมาช้านัก แล้วเดินสวนทางไป ได้พบพระผู้มีพระภาคประทับนั่ง ณ โคนไม้
แห่งหนึ่ง แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
พระผู้มีพระภาคทรงแสดงอนุพุทฺธิกาแก่บุรุษ ๒ คนนั้น ... พวกเขา ... ไม่ต้อง
เชื่อผู้อื่นในคำสอนของพระศาสดา ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ภษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ภษิตของพระองค์ไพเราะนัก พระพุทธ-

*เจ้าข้า ... ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงจำข้าพระพุทธเจ้าทั้งสองว่า เป็นอุบาสกผู้มอบชีวิตถึงสรณะ จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งกะบุรุษทั้งสองนั้นว่า เจ้าทั้งสองอย่าไปทางนี้ จงไปทางนี้ แล้วทรงส่งไปทางอื่น ๆ

[๓๗๑] ครั้งนั้น บุรุษ ๔ คนนั้น ...

ครั้งนั้น บุรุษ ๘ คนนั้น ...

ครั้งนั้น บุรุษ ๑๖ คนนั้น คิดว่าทำไมหนอ บุรุษ ๘ คนนั้นจึงมาช้านัก

แล้วเดินสวนทางไป ได้ไปพบพระผู้มีพระภาคประทับนั่ง ณ ที่โคนไม้แห่งหนึ่ง จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระ-

*ภาคทรงแสดงอนุพุทธานุสสติแก่บุรุษ ๑๖ คนนั้น คือ ทรงแสดงทาน ศีล ... พวกเขา

... ไม่ต้องเชื่อผู้อื่นในคำสอนของพระศาสดา ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้า-

*แต่พระองค์ผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ภาษิตของพระองค์ไพเราะนัก

พระพุทธเจ้าข้า ... ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงจำข้าพระพุทธเจ้าทั้ง ๑๖ คนว่า เป็น

อุบาสกผู้มอบชีวิตถึงสรณะ จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป

ครั้งนั้น บุรุษคนเดียววันนั้นได้เข้าไปหาพระเทวทัต แล้วได้กล่าวว่า ท่าน

เจ้าข้า กระผมไม่สามารถจะปลงพระชนม์พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นได้ เพราะ

พระองค์มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก พระเทวทัตจึงกล่าวว่า อย่าเลยเจ้า อย่าปลง

พระชนม์พระสมณโคดมเลย เรายี่แหละจักปลงพระชนม์พระสมณโคดม ๆ

พระเทวทัตทำโลหิตูปบาท

[๓๗๒] สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จจงกรมอยู่ ณ เขาคิชฌกูฏบรรพต

ครั้งนั้น พระเทวทัตขึ้นสู่คิชฌกูฏบรรพต แล้วลี้ลิตลาค้อนใหญ่ด้วยหมายใจว่า

จักปลงพระชนม์พระสมณโคดมด้วยคิลานี้ ยอดบรรพตทั้งสองน้อมมารับคิลานั้น

ไว้ สะเก็ดกระเด็นจากคิลานนั้นต้องพระบาทของพระผู้มีพระภาค ทำพระโลหิตให้

ห้อขึ้นแล้ว ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแหงนขึ้นไปได้ตรัสกะพระเทวทัตว่า ดูกร

โมฆบุรุษ เธอสังสมบาปมิใช่บุญญไ้ว้มากนัก เพราะมีจิตคิดประทุษร้าย มีจิตคิดฆ่า

ยังโลหิตของตถาคตให้ห้อขึ้น ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้จัดเป็นอนันตริยกรรมข้อที่ ๑ ที่เทวทัตสังสมแล้ว เพราะเธอ

มีจิตคิดประทุษร้าย มีจิตคิดฆ่า ทำโลหิตของตถาคตให้ห้อขึ้น ภิกษุทั้งหลายได้

สดับข่าวว่า พระเทวทัตได้ประกอบการปลงพระชนม์พระผู้มีพระภาค ก็ภิกษุ

เหล่านั้นจงกรมอยู่รอบๆ วิหารของพระผู้มีพระภาค ทำการสาธยายมีเสียงสูง

เสียงดัง เพื่อรักษาคุ้มครองป้องกันพระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงสดับเสียง

สาธยาย มีเสียงแซ่แซ่ แล้วรับสั่งกะท่านพระอานนท์ว่า ดูกรอานนท์ นั้นเสียง

สาธยาย มีเสียงแซ่แซ่ อะไรกัน

ท่านอานนท์ทูลตอบว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุทั้งหลายได้สดับข่าวว่า พระ
เทวทัตได้ประกอบการปลงพระชนม์พระผู้มีพระภาค ก็ภิกษุเหล่านั้นจงกรมอยู่รอบ
รอบวิหารของพระผู้มีพระภาคทำการสาธยายมีเสียงเซงแซ่ เพื่อรักษาคุ้มครอง
ป้องกันพระผู้มีพระภาค เสียงนั้นนั้น เป็นเสียงสาธยาย มีเสียงเซงแซ่พระพุทธ
เจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์ ถ้ากระนั้น เธอจงเรียกภิกษุทั้งหลาย
เหล่านั้นมาตามคำของเราว่า พระศาสดารับสั่งหาท่านทั้งหลาย

ท่านพระอานนท์ทูลรับสนองพระพุทธพจน์ แล้วเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น
แจ้งให้ทราบทั่วว่า พระศาสดารับสั่งหาท่านทั้งหลาย

ภิกษุเหล่านั้นรับคำของท่านพระอานนท์แล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถวายบังคมหนึ่ง ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อภิกษุเหล่านั้นนั่งเรียบร้อยแล้ว พระ
ผู้มีพระภาครับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อที่บุคคลจะปลงชีวิตตกตาดด้วยความ
พยายามของผู้อื่นนั้น มิใช่ฐานะ มิใช่โอกาส เพราะพระตถาคตทั้งหลายย่อมไม่
ปรินิพพานด้วยความพยายามของผู้อื่น

ตรัสเรื่องศาสดา ๕ จำพวก

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ศาสดา ๕ จำพวกนี้มีปรากฏอยู่ในโลก ๕ จำพวกเป็น
โชน คือ ศาสดาบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มึสติไม่บริสุทธึ ปฏิญาณว่าเราเป็นผู้มี
สติบริสุทธึ และว่า สติของเราบริสุทธึ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง สวาททั้งหลาย
ย่อมรู้ซึ่งศาสดานั้นนออย่างนี้ว่า ศาสดาผู้เจริญนี้แล เป็นผู้มึสติไม่บริสุทธึยอม
ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มึสติบริสุทธึ และว่า สติของเราบริสุทธึ ผุดผ่อง ไม่
เศร้าหมอง ก็พวกเรานี้แหละพึงบอกแก่พวกคฤหัสถ์ ศาสดานั้นไม่เพียงมีความพอใจ
ก็ความไม่พอใจใดและพึงมี พวกเราจะพึงกล่าวกะศาสดานั้นด้วยความไม่พอ
ใจนั้นอย่างไร ก็ศาสดานั้นย่อมนับถือบูชาเราด้วยจิรวร บิณฑบาต เสนาสนะ
และคิลานปัจจัยเภตัชบริวาร ท่านจักทำกรรมใดไว้ ท่านก็จักปรากฏด้วยกรรม
นั้นเอง ดูกรภิกษุทั้งหลาย สวาททั้งหลาย ย่อมรักษาศาสดาเห็นปานนี้โดยสติ
ก็แลศาสดาเห็นปานนั้น ย่อมหวังการรักษาโดยสติจากสวาททั้งหลาย ฯ

[๓๗๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ศาสดาบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีอาชีวะ
ไม่บริสุทธึ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มีอาชีวะบริสุทธึ ... ดูกรภิกษุทั้งหลาย สวาท
ทั้งหลายย่อมรักษาศาสดาเห็นปานนั้นโดยอาชีวะ ก็แลศาสดาเห็นปานนั้น ย่อม
หวังการรักษาโดยอาชีวะจากสวาททั้งหลาย ฯ

[๓๗๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ศาสดาบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีธรรม
เทศนาไม่บริสุทธึ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มีธรรมเทศนาบริสุทธึ ... ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย สวาททั้งหลายย่อมรักษาศาสดาเห็นปานนั้น โดยธรรมเทศนา ก็แล

ศาสดาเห็นปานนั้น ย่อมหวังการรักษา โดยธรรมชาติ จากสาวกทั้งหลาย ฯ

[๑๗๕] ดูกฤกษุทั้งหลาย อนึ่ง ศาสดาบางคนในโลกนี้เป็นผู้มี
ไวยากรณ์ไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มีไวยากรณ์บริสุทธิ์ ... ดูกฤกษุ
ทั้งหลาย สาวกทั้งหลายย่อมรักษาศาสดาเห็นปานนั้นโดยไวยากรณ์ ก็แล ศาสดา
เห็นปานนั้น ย่อมหวังการรักษา โดยไวยากรณ์ จากสาวกทั้งหลาย ฯ

[๑๗๖] ดูกฤกษุทั้งหลาย อนึ่ง ศาสดาบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีญาณ
ทัสสนะไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มีญาณทัสสนะบริสุทธิ์ และว่า ญาณ
ทัสสนะของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง สาวกทั้งหลายย่อมรู้ซึ่งศาสนานั้น
นั้นอย่างนี้ว่า ศาสดาผู้เจริญนี้แล เป็นผู้มีญาณทัสสนะไม่บริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า
เราเป็นผู้มีญาณทัสสนะบริสุทธิ์ และว่า ญาณทัสสนะของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง
ไม่เศร้าหมอง ก็พวกเรานี้แหละพึงบอกแก่พวกคฤหัสถ์ ศาสดานั้นไม่เพียงมีความ
พอใจ ก็ความไม่พอใจใดและสิ่งมี พวกเราจะพึงกล่าวกะศาสนานั้นด้วยความ
ไม่พอใจนั้นอย่างไร ก็ศาสนานั้นย่อมนับถือบูชาเรา ด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ
และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร ท่านจักทำกรรมใดไว้ ท่านก็จักปรากฏด้วยกรรม
นั้นเอง ดูกฤกษุทั้งหลาย สาวกทั้งหลายย่อมรักษาศาสดาเห็นปานนั้นโดยญาณ
ทัสสนะ ก็แล ศาสดาเห็นปานนั้น ย่อมหวังการรักษา โดยญาณทัสสนะ จาก
สาวกทั้งหลาย

ดูกฤกษุทั้งหลาย ศาสดา ๕ จำพวกนี้แลมีปรากฏอยู่ในโลก

ดูกฤกษุทั้งหลาย ก็เราเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มีศีล
บริสุทธิ์ และว่า ศีลของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง และสาวกทั้งหลาย
ย่อมไม่รักษาเราโดยศีล และเราก็ย่อมไม่หวังการรักษาโดยศีล จากสาวกทั้งหลาย

ดูกฤกษุทั้งหลาย อนึ่ง เราเป็นผู้มีอาชีวะบริสุทธิ์ ...

... เป็นผู้มีธรรมชาติบริสุทธิ์ ...

... เป็นผู้มีไวยากรณ์บริสุทธิ์ ...

... เป็นผู้มีญาณทัสสนะบริสุทธิ์ ปฏิญาณว่า เราเป็นผู้มีญาณทัสสนะ
บริสุทธิ์ และว่า ญาณทัสสนะของเราบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่เศร้าหมอง และ
สาวกทั้งหลายย่อมไม่รักษาเราโดยญาณทัสสนะ และเราก็ย่อมไม่หวังการรักษาโดย
ญาณทัสสนะ จากสาวกทั้งหลาย

ดูกฤกษุทั้งหลาย ข้อที่บุคคลจะปลงชีวิตตถาคต ด้วยความพยายามของ
ผู้อื่นนั้นมิใช่ฐานะ มิใช่โอกาส เพราะพระตถาคตทั้งหลาย ย่อมไม่ปรินิพพาน
ด้วยความพยายามของผู้อื่น

ดูกฤกษุทั้งหลาย พวกเธอจงไปที่อยู่ตามเดิม พระตถาคตทั้งหลายอัน
พวกเธอไม่ต้องรักษา ฯ

ปล่อยช่างนาพาคิริ

[๓๗๗] สมัยนั้น ในกรุงราชคฤห์ มีช่างชื่อนาพาคิริ เป็นสัตว์ดุร้าย
หม่ามมนุษย์ ครั้งนั้น พระเทวทัตเข้าไปสู่กรุงราชคฤห์แล้วไปยังโรงช่างได้กล่าวกะ
พวกความช่างว่า พนาย เราเป็นพระราชญาติ สามารถจะแต่งตั้งผู้ที่อยู่ในตำแหน่ง
ต่ำไว้ในตำแหน่งสูงได้ สามารถจะเพิ่มได้ทั้งเบี้ยเลี้ยงและเงินเดือน พนาย ถ้า
กระนั้นเวลาใดพระสมณโคดมทรงพระดำเนนมาตลอกนี้ เวลานั้น พวกท่านจง
ปล่อยช่างนาพาคิริเข้าไปยังตลอกนี้ ความช่างเหล่านั้นรับคำพระเทวทัตแล้ว ครั้น
เวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอันตราวาสกแล้วทรงถือบาตร จีวร เสด็จเข้า
ไปยังกรุงราชคฤห์พร้อมกับภิกษุมารูป ทรงพระดำเนนถึงตลอกนั้น ความช่าง
เหล่านั้นได้แลเห็นพระผู้มีพระภาคทรงพระดำเนนถึงตลอกนั้น จึงปล่อยช่างนาพา-
*คิริให้ไปยังตลอกนั้น ช่างนาพาคิริได้แลเห็นพระผู้มีพระภาค ทรงพระดำเนนมา
แต่ไกลเทียว แล้วได้ขู้วง หูชั้น หางชี้ วิ่งรีไปทางพระผู้มีพระภาค ภิกษุ
เหล่านั้นได้แลเห็นช่างนาพาคิริวิ่งมาแต่ไกลเทียว แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค
ว่า พระพุทธเจ้าข้า ช่างนาพาคิรินี้ดุร้าย หยาบช้า หม่ามมนุษย์ เดินเข้ามายังตลอก
นี้แล้ว ขอพระผู้มีพระภาคจงเสด็จกลับเถิด ขอพระสุคตจงเสด็จกลับเถิด พระพุทธ
เจ้าข้า

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า มาเถิด ภิกษุทั้งหลาย เธออย่ากลัวเลย ข้อที่
บุคคลจะปลงชีวิตตลาคด้วยความพยายามของผู้อื่นนั้นไม่ใช่ฐานะ ไม่ใช่โอกาส
เพราะพระตลาคทั้งหลายย่อมไม่ปรินิพพานด้วยความพยายามของผู้อื่น
แม้ครั้งที่สอง ภิกษุเหล่านั้น ...

แม้ครั้งที่สาม ภิกษุเหล่านั้นได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า
ช่างนาพาคิรินี้ ดุร้าย หยาบช้า หม่ามมนุษย์ เดินเข้ามายังตลอกนี้แล้ว ขอพระผู้มี-
*พระภาคจงเสด็จกลับเถิด ขอพระสุคตจงเสด็จกลับเถิด พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า มาเถิดภิกษุทั้งหลาย อย่ากลัวเลย ข้อที่บุคคล
จะปลงชีวิตตลาคด้วยความพยายามของผู้อื่น นั้นไม่ใช่ฐานะ ไม่ใช่โอกาส
เพราะพระตลาคทั้งหลายย่อมไม่ปรินิพพานด้วยความพยายามของผู้อื่น ฯ

[๓๗๘] คราวนั้น คนทั้งหลาย หนีขึ้นไปอยู่บนปราสาทบ้าง บนเรือน
โถ้นบ้าง บนหลังคาบ้าง บรรดาคนเหล่านั้น พวกที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส
ไร้ปัญญา กล่าวอย่างนี้ว่า ชาวเราผู้เจริญ พระมหาสมณโคดม พระรूपงาม จัก
ถูกช่างเบียดเบียน

ส่วนพวกที่มีศรัทธา เลื่อมใส ฉลาด มีปัญญา กล่าวอย่างนี้ว่า ชาวเรา
ผู้เจริญ ไม่นานเท่าไรนัก พระพุทธนาคจักทรงทำสงครามกับช่าง
ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแผ่เมตตาจิตไปสู่ช่างนาพาคิริ

ลำดับนั้น ช้างนาพาคิริได้สัมผัสพระเมตตาจิตของพระผู้มีพระภาคแล้ว
ลดวงลงแล้วเข้าไปทางพระผู้มีพระภาค แล้วได้ยืนอยู่ตรงพระพักตร์พระผู้มี-
*พระภาค

ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคทรงยกพระหัตถ์ขวาอุบกระพองช้างนาพาคิริ
พลางตรัสกะช้างนาพาคิริ ด้วยพระคาถา ว่าดังนี้:-

[๑๗๕] ดูรกฤษณะ เจ้าอย่าเข้าไปหาพระพุทธานาค เพราะการเข้าไปหา
พระพุทธานาคด้วยวชกะจิตเป็นเหตุแห่งทุกข์ ผู้มาหาพระพุทธานาค
จากชาตินี้ไปสู่ชาติหน้าไม่มีสุดติเลย เจ้าอย่าเมา และอย่า
ประมาท เพราะคนเหล่านั้น เป็นผู้ประมาทแล้ว จะไปสู่สุดติ
ไม่ได้ เจ้านั้นแหละ จักทำโดยประการที่จักไปสู่สุดติได้ ฯ

[๑๗๖] ลำดับนั้น ช้างนาพาคิริเองวงอุบระของฐลีพระบาทของพระผู้มี-
*พระภาคแล้วพ่นลงบนกระหม่อม ย่อตัวลอยออกไปชั่วระยะที่แลเห็นพระผู้มี-
*พระภาค ไปสู่วังแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ของตน

ก็แล ช้างนาพาคิริเป็นสัตว์อันพระพุทธานาคทรงทราบแล้วด้วยประการ
นั้น ฯ

[๑๗๗] สมัยนั้น คนทั้งหลายขับร้องคาถานี้ ว่าดังนี้:-

คนพวกหนึ่งย่อมฝึกช้างและม้า ด้วยใช้ท่อนไม้บ้าง ใช้ขอบ้าง
ใช้แสบ้าง สมเด็จพระพุทธเจ้าผู้แสวงพระคุณใหญ่ทรงทราบ
ช้างโดยมิต้องใช้ท่อนไม้ มิต้องใช้ศัสตรา

คนทั้งหลายต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า พระเทวทัตนี้เป็นคน
มีบาป ไม่มีบุญ เพราะพยายามปลงพระชนม์พระสมณโคดม ผู้มีฤทธิ์มากอย่างนี้
มีอำนาจมากอย่างนี้ ลากสักการะของพระเทวทัตเสื่อม ส่วนลากสักการะของ
พระผู้มีพระภาคเจริญยิ่งขึ้น ฯ

[๑๗๘] สมัยต่อมา พระเทวทัตเสื่อมลากสักการะแล้ว พร้อมทั้งบริษัท
ได้เที่ยวขอในสกุลทั้งหลายมาฉัน ประชาชนทั้งหลายต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงเที่ยวขอในสกุลทั้งหลาย
มาฉันเล่า ของที่ปรุงเสร็จแล้วใครจะไม่พอใจ ของที่ดีใครจะไม่พอใจ
ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินพวกนั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ พวกที่
เป็นผู้มีกนน้อย ... ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระเทวทัตพร้อม
กับบริษัท จึงเที่ยวขอในสกุลทั้งหลายมาฉันเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มี-
*พระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสถามว่า ดูกรเทวทัต ข่าว่า เธอพร้อมกับบริษัท
เที่ยวขอในสกุลทั้งหลายมาฉัน จริงหรือ

พระเทวทัตทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงดิเคียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถารับสั่งกะ
ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติโทษนะสำหรับ
๓ คนในสกุลแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๓ ประการ คือ เพื่อข่ม
บุคคลผู้เก๋อยาก ๑ เพื่ออยู่ผาสุกของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่ออนุเคราะห์สกุลด้วย
หวังว่า ภิกษุทั้งหลายที่มีความปรารถนาลมกอย่าอาศัยฝักฝ้ายทำลายสงฆ์ ๑ ในการ
ฉันเป็นหมู่ พึงปรับอาบัติตามธรรม ฯ

เรื่องวัตร ๕ ประการ

[๓๘๓] ครั้งนั้น พระเทวทัตเข้าไปหาพระโกกาลิกะ พระกตโมรคติส-

*สกะ พระขันธเทวีบุตร พระสมุททัตตะ แล้วได้กล่าวว่า มาเถิดท่านทั้งหลาย
พวกเราจักทำสังฆเภท จักรเภท แก่พระสมณโคดม เมื่อพระเทวทัตกล่าวอย่างนี้
แล้ว

พระโกกาลิกะได้กล่าวว่า พระสมณโคดมมีฤทธิ์มาก มีอนุภาพมาก
พวกเราจักทำสังฆเภท จักรเภท แก่พระสมณโคดมอย่างไรได้

พระเทวทัตกล่าวว่า มาเถิดท่านทั้งหลาย พวกเราจักเข้าไปเฝ้าพระสมณ-
*โคดม แล้วทูลขอวัตร ๕ ประการว่า พระผู้มีพระภาคตรัสคุณแห่งความเป็นผู้
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่
สั่งสม การปรารถนาคือเพียร โดยอเนกปริยาย พระพุทธเจ้าข้า วัตร ๕ ประการนี้
ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มักน้อย ความเป็นผู้สันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจัด
อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สั่งสม การปรารถนาคือเพียร โดยอเนกปริยาย
ข้าพระพุทธเจ้า ขอประทานพระวโรกาส ภิกษุทั้งหลายพึงถือการอยู่ป่าเป็นวัตรตลอด
ชีวิต รูปใดอาศัยบ้านอยู่ รูปนั้นพึงต้องโทษ ภิกษุทั้งหลายพึงถือเทีรวินิบาต
เป็นวัตรตลอดชีวิต รูปใดยินดีกินนิมนต์ รูปนั้นพึงต้องโทษ ภิกษุทั้งหลายพึงถือ
ผ้าบังสุกุลเป็นวัตรตลอดชีวิต รูปใดยินดีคบหบดีจิ๋ว รูปนั้นพึงต้องโทษ ภิกษุ
ทั้งหลายพึงถืออยู่โคนไม้เป็นวัตรตลอดชีวิต รูปใดเข้าอาศัยที่มุงที่บัง รูปนั้นพึงต้อง-
*โทษ ภิกษุทั้งหลายไม่พึงฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต รูปใดฉันปลาและเนื้อ รูปนั้น
พึงต้องโทษ พระสมณโคดมจักไม่ทรงอนุญาตวัตร ๕ ประการนี้ แต่พวกเรานั้น
จักให้ประชาชนเชื่อถือวัตร ๕ ประการนี้

พระโกกาลิกะกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย พวกเราสามารถเพื่อทำสังฆเภท
จักรเภท แก่พระสมณโคดมด้วยวัตร ๕ ประการนี้แน่ เพราะมนุษย์ทั้งหลายเลื่อมใส
ในความปฏิบัติเศร้าหมอง ฯ

ทูลขอวัตร ๕ ประการ

[๓๘๔] ครั้งนั้น พระเทวทัตพร้อมกับบริษัทเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

ถวายบังคมแล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อนั่งเรียบร้อยแล้วได้กราบทูล
พระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคตรัสคุณแห่งความเป็นผู้มีก้น้อย
ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจืด อากาที่นำเลื่อมใส ความไม่สังสม
การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย พระพุทธเจ้าข้า วัตถุประสงค์ ๕ ประการนี้
ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีก้น้อย ความเป็นผู้สันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจืด
อากาที่นำเลื่อมใส ความไม่สังสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย
ข้าพระพุทธเจ้า ขอประทานพระวโรกาส ภิกษุทั้งหลายพึงถือการอยู่ป่าเป็นวัตร
ตลอดชีวิต รูปใดอาศัยบ้านอยู่ รูปนั้นพึงต้องโทษ ภิกษุทั้งหลายพึงถือเที่ยว
บิณฑบาตเป็นวัตรตลอดชีวิต รูปใดยินดีกิจนิมนต์ รูปนั้นพึงต้องโทษ ภิกษุ
ทั้งหลายพึงถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตรตลอดชีวิต รูปใดยินดีคหบดีจีวร รูปนั้นพึงต้องโทษ
ภิกษุทั้งหลายพึงถือการอยู่โคนไม้เป็นวัตรตลอดชีวิต รูปใดเข้าอาศัยที่มุงที่บัง รูป
นั้นพึงต้องโทษ ภิกษุทั้งหลายไม่พึงฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต รูปใดฉันปลาและ
เนื้อ รูปนั้นพึงต้องโทษ

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ออย่าเลย เทวทัต ภิกษุใดปรารภนา ภิกษุนั้น
จงถือการอยู่ป่าเป็นวัตร รูปใดปรารภนา จงอยู่ในบ้าน รูปใดปรารภนา จงถือ
เที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร รูปใดปรารภนา จงยินดีกิจนิมนต์ รูปใดปรารภนา จง
ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร รูปใดปรารภนา จงยินดีคหบดีจีวร เราอนุญาตโคนไม้เป็น
เสนาสนะ ๘ เดือน เราอนุญาตปลาและเนื้อที่บริสุทธ์โดยส่วนสาม คือ ไม่ได้เห็น
ไม่ได้ยิน ไม่รังเกียจ

ครั้งนั้น พระเทวทัตคิดว่า พระผู้มีพระภาคไม่ทรงอนุญาต วัตถุประสงค์ ๕ ประการ
นี้ จึงรำเรงดีใจพร้อมกับบริษัทลูกจากอาสนะ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำ
ประทักษิณ แล้วกลับไป ฯ

โฆณาวัตถุ ๕ ประการ

[๓๘๕] ต่อมา พระเทวทัตพร้อมกับบริษัทเข้าไปสู่กรุงราชคฤห์แล้ว
ประกาศให้ประชาชนเข้าใจวัตถุประสงค์ ๕ ประการว่า ท่านทั้งหลาย พวกอาตมาเข้าไปเฝ้า
พระสมณโคดมทูลขอวัตถุประสงค์ ๕ ประการว่า พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคตรัสคุณ
แห่งความเป็นผู้มีก้น้อย ... การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย พระพุทธเจ้าข้า
วัตถุประสงค์ ๕ ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีก้น้อย ... การปรารภความเพียร
โดยอเนกปริยาย ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ภิกษุทั้งหลายพึงถืออยู่
ป่าเป็นวัตรตลอดชีวิต รูปใดอาศัยบ้านอยู่ รูปนั้นพึงต้องโทษ ... ภิกษุทั้งหลาย
ไม่พึงฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต รูปใดฉันปลาและเนื้อ รูปนั้นพึงต้องโทษ วัตถุประสงค์
๕ ประการนี้ พระสมณโคดมไม่ทรงอนุญาต แต่พวกอาตมาสมาทานประพฤติตาม
วัตถุประสงค์ ๕ ประการนี้ ฯ

[๓๘๖] บรรดาประชาชนเหล่านั้น พวกที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส ไร้ปัญญา กล่าวอย่างนี้ว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นผู้กำจัด มีความประพฤติขัดเถลา ส่วนพระสมณโคดมประพฤติดีมาก ย่อมคิดเพื่อความมักมาก ส่วนพวกที่มีศรัทธา เลื่อมใส เป็นผู้ฉลาด มีปัญญา ย่อมฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระเทวทัตจึงได้พยายามเพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายจักรแล่ ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกนั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระเทวทัตจึงได้พยายามเพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายจักร แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรเทวทัต ข้าว่า เธอพยายาม เพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายจักร จริงหรือ

พระเทวทัตทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อย่าเลย เทวทัต เธออย่าขบใจการทำลายสงฆ์ เพราะการทำลายสงฆ์มีโทษหนักนัก ผู้ใดทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันย่อมประสพ*โทษตั้งกัป ย่อมไหม้ในนรกตลอดกัป ส่วนผู้ใดสมานสงฆ์ผู้แตกกันแล้วให้พร้อมเพรียงกัน ย่อมประสพบุญอันประเสริฐ ย่อมบรรเทิงในสวรรค์ตลอดกัป อย่าเลย เทวทัต เธออย่าขบใจการทำลายสงฆ์เลย เพราะการทำลายสงฆ์มีโทษหนักนัก ฯ

[๓๘๗] ครั้งนั้นเป็นเวลาเช้า ท่านพระอานนท์มุ่งอันตราวาสก ถือบาตร จีวร เข้าไปบิณฑบาตยังกรุงราชคฤห์ พระเทวทัตได้พบท่านพระอานนท์กำลังเที่ยว*บิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ จึงเข้าไปหาท่านพระอานนท์ แล้วได้กล่าวว่า ท่านอานนท์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ผมจักทำอุโบสถ จักทำสังฆกรรม แยกจากพระผู้มีพระภาค แยกจากภิกษุสงฆ์ ครั้นท่านพระอานนท์เที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์แล้ว เวลาปัจฉิมภัต กลับจากบิณฑบาตเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคม นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อนั่งเรียบร้อยแล้วจึงกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า เมื่อเช้านี้ ข้าพระพุทธเจ้ามุ่งอันตราวาสก ถือบาตร และจีวร เข้าไปบิณฑบาตยังกรุงราชคฤห์ พระเทวทัตพบข้าพระพุทธเจ้ากำลังเที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ แล้วเข้ามาหาข้าพระพุทธเจ้า ครั้นแล้วกล่าวว่า ท่านอานนท์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ผมจักทำอุโบสถ จักทำสังฆกรรม แยกจากพระผู้มีพระภาค แยกจากภิกษุสงฆ์ วันนี้ พระเทวทัตจักทำลายสงฆ์ พระพุทธเจ้าข้า

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบเรื่องนั้นแล้ว ทรงเปล่งอุทานในเวลา นั้น ว่าดังนี้:-

[๓๘๘] ความดี คนดีทำง่าย ความดี คนชั่วทำยาก ความชั่ว คนชั่วทำง่าย แต่อารยชน ทำความชั่วได้ยาก ฯ

ทศกัณฐกาวาร จบ

พระเทวทัตหาพรรคพวก

[๓๘๕] ครั้งนั้น ถึงวันอุโบสถ พระเทวทัตถูกจากอาสนะ ประกาศให้
ภิกษุทั้งหลายจับสลากว่า ท่านทั้งหลาย พวกเราเข้าไปเฝ้าพระสมณโคดมแล้วทูล
ขอวัตถุ ๕ ประการว่า พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคตรัสคุณแห่งความเป็นผู้
มักน้อย ... การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย วัตถุ ๕ ประการนี้ ย่อมเป็น
ไปเพื่อความเป็นผู้มักน้อย ... การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าพระพุทธเจ้า
ขอประทานพระวโรกาส ภิกษุทั้งหลายพึงถืออยู่ป่าเป็นวัตรตลอดชีวิต รูปใด
อาศัยบ้านอยู่ รูปนั้นพึงต้องโทษ ... ภิกษุทั้งหลายไม่พึงฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต
รูปใดพึงฉันปลาและเนื้อ รูปนั้นพึงต้องโทษ วัตถุ ๕ ประการนี้ พระสมณโคดม
ไม่ทรงอนุญาต แต่พวกเรานั้นยอมสมათาน ประพฤติตามวัตถุ ๕ ประการนี้ วัตถุ
๕ ประการนี้ ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นจงจับสลาก ฯ

[๓๘๖] สมัยนั้น พระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี ประมาณ ๕๐๐ รูป เป็น
พระบวชใหม่ และรู้พระธรรมวินัยน้อย พวกเขोजจับสลากด้วยเข้าใจว่า นี้ธรรม
นี้วินัย นี้สัตตูกาสน์ ลำดับนั้น พระเทวทัตทำลายสงฆ์แล้ว พาภิกษุประมาณ
*๕๐๐ รูป หลีกไปทางคยาตีสะประเทศ ฯ

[๓๘๗] ครั้งนั้น พระสารีบุตรพระโมคคัลลานะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถวายบังคมหนึ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อท่านพระสารีบุตรนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้
กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระเทวทัตทำลายสงฆ์แล้ว พาภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป
หลีกไปทางคยาตีสะประเทศ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรสารีบุตร โมคคัลลานะ พวกเขोजักมีความ
การุญในภิกษุใหม่เหล่านั้นมิใช่หรือ พวกเขोजงรีบไป ภิกษุเหล่านั้นกำลังจะถึง
ความย่อยยับ

พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะทูลรับสนองพระพุทธพจน์แล้ว ถูกจาก
อาสนะถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณแล้วเดินทางไปคยาตีสะประเทศ ฯ

เรื่องภิกษุรูปหนึ่ง

[๓๘๘] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งยื่นร้องไห้ยอมไม่ไกลพระผู้มีพระภาค จึง
พระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุนั้นว่า ดูกรภิกษุ เธอร้องไห้ทำไม

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ
เป็นอัครสาวกของพระผู้มีพระภาค ไปในสำนักพระเทวทัต คงจะชอบใจธรรมของ
พระเทวทัต

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ ข้อที่สารีบุตรโมคคัลลานะ จะพึงชอบ

ใจธรรมของเทวทัต นั้นมีพื้นฐานะ มีโชโอกาส แต่เธอทั้งสองไปเพื่อซ่อมความ
เข้าใจกะภิกษุ ๆ

พระอัครสาวกพากิษุ ๕๐๐ กลับ

[๓๕๓] สมัยนั้น พระเทวทัตอันบริษัทหมู่ใหญ่แวดล้อม แล้วนั่งแสดง
ธรรมอยู่ เธอได้เห็นพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ มาแต่ไกล จึงเตือนภิกษุ
ทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เห็นไหม ธรรมเรากล่าวดีแล้ว พระสารีบุตร
โมคคัลลานะอัครสาวกของพระสมณโคดม พากันมาสู่สำนักเรา ต้องขอบใจธรรม
ของเรา เมื่อพระเทวทัตกล่าวอย่างนี้แล้ว พระโกกาลิกะ ได้กล่าวกะพระเทวทัต
ว่า ท่านเทวทัต ท่านอย่าไว้วางใจพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ เพราะเธอ
ทั้งสองมีความปรารถนาลามก ลุอำนาจแก่ความปรารถนาลามก พระเทวทัตกล่าวว่า
อย่าเลย คุณ ท่านทั้งสองมาดี เพราะขอบใจธรรมของเรา

ลำดับนั้น ท่านพระเทวทัตนิมนต์ท่านพระสารีบุตรด้วยอาสนะกึ่งหนึ่งว่า
มาเถิด ท่านสารีบุตร นิมนต์นั่งบนอาสนะนี้ ท่านพระสารีบุตรห้ามว่า อย่าเลยท่าน
แล้วถืออาสนะแห่งหนึ่งนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แม้ท่านพระมหาโมคคัลลานะ
ก็ถืออาสนะแห่งหนึ่งนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ลำดับนั้น พระเทวทัตแสดงธรรม-
*กถาให้ภิกษุทั้งหลายเห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่าเริง หลายราตรี แล้วเชื้อเชิญ
ท่านพระสารีบุตรว่า ท่านสารีบุตร ภิกษุสงฆ์ปราศจากถิ่นมิทชะแล้ว ธรรมีกถา
ของภิกษุทั้งหลายจงแจ่มแจ้งกะท่าน เราเมื่อหลังจักเอน ท่านพระสารีบุตรรับคำ
พระเทวทัตแล้ว ลำดับนั้น พระเทวทัตปูผ้าสังฆาฏิ ๔ ชั้น แล้วจำวัตรโดยข้างเบื้องขวา
เธอเห็นดเหน้อยหมดสติสัมปชัญญะ ครอบเดียวเท่านั้น ก็หลับไป ๆ

[๓๕๔] ครั้งนั้น ท่านพระสารีบุตรกล่าวสอน พร้าสอนภิกษุทั้งหลาย
ด้วยธรรมีกถาอันเป็นอนุศาสนีเจ็ดด้วยอาเทศนาปาฏิหาริย์ท่านพระมหาโมคคัลลานะ
กล่าวสอน พร้าสอน ภิกษุทั้งหลายด้วยธรรมีกถาอันเป็นอนุศาสนีเจ็ดด้วยอิทธิ
ปาฏิหาริย์ ขณะเมื่อภิกษุเหล่านั้นอันท่านพระสารีบุตรกล่าวสอนอยู่ พร้าสอนอยู่
ด้วยอนุศาสนีเจ็ดด้วยอาเทศนาปาฏิหาริย์ และอันท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าว
สอนอยู่ พร้าสอนอยู่ ด้วยอนุศาสนีเจ็ดด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ ดวงตาเห็นธรรมที่
ปราศจากธุลี ปราศจากมลทินได้เกิดขึ้นว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา
สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับเป็นธรรมดา ที่นั่น ท่านพระสารีบุตรเรียกภิกษุทั้งหลาย
มาว่า ท่านทั้งหลาย เราจักไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ผู้ใดขอบใจธรรมของพระผู้มี
พระภาคนั้น ผู้นั้นจงมา

ครั้งนั้น พระสารีบุตร และพระโมคคัลลานะ พากิษุ ๕๐๐ รูปนั้นเข้า

ไปทางพระเวฬุวัน

ครั้งนั้น พระโกกาลิกะปลุกพระเทวทัตให้ลุกขึ้นด้วยคำว่าท่านเทวทัต ลูก

ขึ้นเถิด พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะพาภิกษุเหล่านั้นไปแล้ว เราบอกท่านแล้ว
มิใช่หรือว่า อย่าไว้วางใจพระสารีบุตรพระโมคคัลลานะ เพราะเธอทั้งสองมีความ
ปรารถนาลามก ถึงอำนาจความปรารถนาลามก

ครั้งนั้น โลหิตร่อนได้พุ่งออกจากปากพระเทวทัต ในที่นั่นเอง ฯ

[๑๕๕] ครั้งนั้น พระสารีบุตรพระโมคคัลลานะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถวายบังคมหนึ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อท่านพระสารีบุตรนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ขอประทานพระวโรกาส ภิกษุทั้งหลาย
ผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลาย ฟังอุปสมบทใหม่

พ. อย่าเลย สารีบุตร เธออย่าพอใจการอุปสมบทใหม่ของพวกภิกษุผู้
ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายเลย ดูกรสารีบุตร ถ้าเช่นนั้น เธอจงให้พวกภิกษุผู้
ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายแสดงอาบัติอุลลัจจัย ก็เทวทัตปฏิบัติแก่เธออย่างไร

ส. พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมีกถาให้ภิกษุทั้งหลาย
เห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ตลอดราตรีเป็นอันมาก แล้วได้รับสังกะ-

*ข้าพระพุทธเจ้าว่า ดูกรสารีบุตร ภิกษุสงฆ์ปราศจากถิ่นมัทธนะแล้ว ธรรมีกถาของภิกษุ
ทั้งหลายจงแจ่มแจ้งแก่เธอ เราเมื่อหลัง ดังนี้ ฉันทิเด เทวทัต ก็ได้ปฏิบัติ
ฉันทิเดเหมือนกัน พระพุทธเจ้าข้า ฯ

[๑๕๖] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสังกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว มีสระใหญ่อยู่ในราวป่า ข้างทั้งหลายอาศัยสระนั้นอยู่
และพวกมันพากันลงสระนั้น เองวงถอนเง่าและรากบัวล้างให้สะอาดจนไม่มีตม
แล้วก็ยวกลืนกินเง่าและรากบัวนั้น เง่าและรากบัวนั้น ย่อมบำรุงวรรณะและ
กำลังของข้างเหล่านั้น และข้างเหล่านั้นก็ไม่เข้าถึงความตาย หรือความทุกข์ปางตาย
มีข้อนั้นเป็นเหตุ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ส่วนลูกข้างตัวเล็กๆ เอาอย่างข้างใหญ่เหล่านั้น
และพากันลงสระนั้น เองวงถอนเง่าและรากบัวแล้วไม่ล้างให้สะอาดก็ยวกลืน
กินทั้งที่มีตม เง่าและรากบัวนั้น ย่อมไม่บำรุงวรรณะและกำลังของลูกข้างเหล่านั้น
และพวกมันย่อมเข้าถึงความตาย หรือความทุกข์ปางตาย มีข้อนั้นเป็นเหตุ
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวทัตเลียนแบบเราจักตายอย่างคนกำพรว้า อย่างนั้น
เหมือนกัน ฯ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสประพันธ์คาถา ว่าดังนี้:-

[๑๕๗] เมื่อข้างใหญ่ค่อมฝูง ชูดิน กินเง่าบัวอยู่ในสระใหญ่ ลูกข้าง
กินเง่าบัวทั้งที่มีตมแล้วตาย ฉันทิเด เทวทัตเลียนแบบเราแล้ว
จักตายอย่างคนกำพรว้า ฉันทิเด ฯ

องค์แห่งทูต

[๑๕๘] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ ควรทำหน้าที่ทูต

องค์ ๘ เป็นไฉน คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. รับฟัง
๒. ให้ผู้อื่นฟัง
๓. กำหนด
๔. ทรงจำ
๕. เข้าใจความ
๖. ให้ผู้อื่นเข้าใจความ
๗. ฉลาดต่อประโยชน์และมีใช้ประโยชน์
๘. ไม่ก่อความทะเลาะ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ นี้แล ควรทำหน้าที่ทูต ฯ
[๓๕๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สารีบุตรผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ ควรทำหน้าที่

ทูต องค์ ๘ เป็นไฉน คือ:-

๑. สารีบุตรเป็นผู้รับฟัง
๒. ให้ผู้อื่นฟัง
๓. กำหนด
๔. ทรงจำ
๕. เข้าใจความ
๖. ให้ผู้อื่นเข้าใจความ
๗. ฉลาดต่อประโยชน์และมีใช้ประโยชน์
๘. ไม่ก่อความทะเลาะ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สารีบุตรผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ นี้แล ควรทำ
หน้าที่ทูต

พระผู้มีพระภาคตรัสประพันธ์คาถา ว่าดังนี้:-

[๔๐๐] ภิกษุใด เข้าไปสู่บริษัทที่พูดคำหยาบก็ไม่สะทกสะท้าน
ไม่ยั้งคำพูดให้เสีย ไม่ปกปิดข่าวสาส์นพูดจนหมดความสงสัย
และถูกถามก็ไม่โกรธ ภิกษุผู้เช่นนั้นแล ย่อมควรทำหน้าที่ทูต ฯ

พระเทวทัตจักเกิดในอบาย

[๔๐๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวทัตมีจิตอันอสังฆกรรม ๘ ประการ
ครอบงำ ย่ำยีแล้ว จักเกิดในอบาย ตกนรกชั่วมักช่วยเหลือไม่ได้ อสังฆกรรม
๘ ประการ เป็นไฉน คือ

๑. เทวทัตมีจิตอันลามกครอบงำ ย่ำยีแล้ว จักเกิดในอบายตกนรก ตั้ง
อยู่ตลอดกับ ช่วยเหลือไม่ได้
๒. เทวทัตมีจิตอันความเสื่อมลามกครอบงำ ย่ำยีแล้ว ...

๓. เทวทัตมีจิตอันยศครอบงำ ย่ำยีแล้ว ...

๔. เทวทัตมีจิตอันความเสื่อมยศครอบงำ ย่ำยีแล้ว ...

๕. เทวทัตมีจิตอันสักการะครอบงำ ย่ำยีแล้ว ...

๖. เทวทัตมีจิตอันความเสื่อมสักการะครอบงำ ย่ำยีแล้ว ...

๗. เทวทัตมีจิตอันความปรารถนาลามกครอบงำ ย่ำยีแล้ว ...

๘. เทวทัตมีจิตอันความเป็นมิตรชั่วครอบงำ ย่ำยีแล้วจักเกิดในอบาย

ตกนรก ตั้งอยู่ตลอดกัป ช่วยเหลือไม่ได้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวทัตมีจิตอันอสังกรรม ๘ ประการนี้แล ครอบงำ

ย่ำยีแล้ว จักเกิดในอบาย ตกนรก ตั้งอยู่ตลอดกัป ช่วยเหลือไม่ได้

ดีละ ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพึงครอบงำ ย่ำยี ลากที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความเสื่อมลากที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความเสื่อมยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... สักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความเสื่อมสักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความปรารถนาลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

ภิกษุพึงครอบงำ ย่ำยี ความเป็นมิตรลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ดูกรภิกษุ

ทั้งหลาย ก็ภิกษุอาศัยอำนาจประโยชน์อะไร จึงครอบงำ ย่ำยี ลากที่เกิดขึ้น

แล้วอยู่

... ความเสื่อมลากที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความเสื่อมยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... สักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความเสื่อมสักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความปรารถนาลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

ภิกษุครอบงำ ย่ำยี ความเป็นมิตรลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อภิกษุนั้นไม่ครอบงำลากที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ อาสวะ

ทั้งหลาย ที่ทำความคับแค้นและรุ่มร้อนพึงเกิดขึ้น เมื่อครอบงำ ย่ำยี ลากที่เกิดขึ้น

แล้วอยู่ อาสวะเหล่านั้น ที่ทำความคับแค้นและรุ่มร้อน ย่อมไม่มีแก่เธอ ด้วย

อาการอย่างนี้

ก็เมื่อเธอไม่ครอบงำความเสื่อมลากที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... ยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... ความเสื่อมยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... สักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... ความเสื่อมสักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... ความปรารถนาลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

เมื่อเธอไม่ครอบงำความมีมิตรชั่วที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ อาสวะทั้งหลาย ที่ทำ
ความคับแค้นและรุ่มร้อน พึงเกิดขึ้น

... ครอบงำ ย่ำยี ความเสื่อมลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... ครอบงำ ย่ำยี ความมีมิตรลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ อาสวะเหล่านั้น
ที่ทำความคับแค้นและรุ่มร้อน ย่อมไม่มีแก่เธอ ด้วยอาการอย่างนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอาศัยอำนาจประโยชน์นี้แล พึงครอบงำ ย่ำยี
ลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความเสื่อมลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... ยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... ความเสื่อมยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... สักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... ความเสื่อมสักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

... ความปรารถนาลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ...

พึงครอบงำ ย่ำยี ความมีมิตรชั่วที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

เพราะเหตุนี้แล ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอพึงศึกษาว่า พวกเราจักครอบงำ
ย่ำยีลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความเสื่อมลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความเสื่อมยศที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... สักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความเสื่อมสักการะที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

... ความปรารถนาลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่

พวกเราจักครอบงำ ย่ำยี ความมีมิตรลามกที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย พวกเธอพึงศึกษาอย่างนี้แล ฯ

[๔๐๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวทัตมีจิตอันอสังขาร ๓ ประการ
ครอบงำ ย่ำยี จักเกิดในอบาย ตกนรก ตั้งอยู่ตลอดกัป ช่วยเหลือไม่ได้
อสังขาร ๓ ประการ เป็นไฉน คือ:-

๑. ความปรารถนาลามก

๒. ความมีมิตรชั่ว

๓. พอบรรลุคุณวิเศษเพียงคันท้า ก็เลิกละทิ้ง ในระหว่าง

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวทัตผู้มีจิตอันอสังขาร ๓ ประการนี้แล ครอบงำ
ย่ำยี จักเกิดในอบาย ตกนรก ตั้งอยู่ตลอดกัป ช่วยเหลือไม่ได้

นิคมคณา

[๔๐๓] ใครๆ จงอย่าเกิดเป็นคนปรารถนาลามก ในโลก ท่านทั้งหลายจง
รู้จักเทวทัตนั้นตามเหตุแม้เห็นว่า มีคติเหมือนคติของคนปรารถนา
ลามก เทวทัตปรากฏว่า เป็นบัณฑิต รู้กันว่าเป็นผู้อบรมตนแล้ว
เราก็คงทราบวาทะที่ตั่งอยู่ดูผู้รู้งเรื่องด้วยยศ เธอสั่งสมความ
ประมาทเบียดเบียนตลาคตนั่น จึงตกนรกอเวจี มีประตุถึง ๔ ประตุ
อันน่ากลัว ก็ผู้ใดประทุษร้ายต่อผู้ไม่ประทุษร้าย ผู้ไม่ทำบาป
กรรม บาปย่อมถูกต้องเฉพาะผู้นั้น ผู้มีจิตประทุษร้าย ไม่เอื้อเพื่อ
ผู้ใดตั้งใจประทุษร้ายมหาสมุทร ด้วยยาพิษเป็นหม้อๆ ผู้นั้นไม่
ควรประทุษร้ายด้วยยาพิษนั้น เพราะมหาสมุทรเป็นสิ่งที่น่ากลัว
ฉันทิด ผู้ใดเบียดเบียนตลาคตผู้เสด็จไปดีแล้ว มีพระทัยสงบ
ด้วยกล่าวดีเตือน การกล่าวดีเตือนในตลาคตนั่นฟังไม่ขึ้น ฉันทัน
เหมือนกัน ภิกษุผู้ดำเนินตามมรรคาของพระพุทธเจ้า หรือสาวก
ของพระพุทธเจ้าพระองค์ใด ฟังถึงความสิ้นทุกข์ บัณฑิตพึง
กระทำพระพุทธเจ้า หรือสาวกของพระพุทธเจ้า ผู้เช่นนั้นให้
เป็นมิตร และพึงคบหาท่าน ฯ

สังฆราชา

[๔๐๔] ครั้งนั้น ท่านพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถวายบังคม
แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อท่านพระอุบาลีนั่งเรียบร้อยแล้วได้กราบทูลว่า
พระพุทธเจ้าข้า พระองค์ตรัสว่า สังฆราชา สังฆราชา ดังนี้ ด้วยเหตุเพียงเท่าไรเป็น
สังฆราชา แต่ไม่เป็นสังฆเภท ด้วยเหตุเพียงเท่าไร เป็นทั้งสังฆราชา และสังฆเภท

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ฝ่ายหนึ่งมีภิกษุหนึ่งรูป ฝ่ายหนึ่งมี
๒ รูป รูปที่ ๔ ประกาศให้จับสลากว่า นีธรรม นีวินัย นีสัตถุศาสน์ ท่าน
ทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้ ดูกรอุบาลี แม้ด้วยเหตุอย่างนี้ เป็น
สังฆราชา แต่ไม่เป็นสังฆเภท

ดูกรอุบาลี ฝ่ายหนึ่งมีภิกษุ ๒ รูป ฝ่ายหนึ่งก็มี ๒ รูป รูปที่ ๕ ประกาศ
ให้จับสลากว่า นีธรรม นีวินัย นีสัตถุศาสน์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจ
สลากนี้ ดูกรอุบาลี แม้ด้วยเหตุอย่างนี้ก็ทั้งเป็นสังฆราชา แต่ไม่เป็นสังฆเภท

ดูกรอุบาลี ฝ่ายหนึ่งมีภิกษุ ๒ รูป ฝ่ายหนึ่งมี ๓ รูป รูปที่ ๖ ประกาศ
ให้จับสลากว่า นีธรรม นีวินัย นีสัตถุศาสน์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จง
ชอบใจสลากนี้ ดูกรอุบาลี แม้ด้วยเหตุอย่างนี้ก็ทั้งเป็นสังฆราชา แต่ไม่เป็นสังฆเภท

ดูกรอุบาลี ฝ่ายหนึ่งมีภิกษุ ๓ รูป ฝ่ายหนึ่งก็มี ๓ รูป รูปที่ ๗
ประกาศให้จับสลากว่า นี้ธรรม นี้วินัย นี้สัตตอุคสาสน์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้
จงขอบใจสลากนี้ ดูกรอุบาลี แม้ด้วยเหตุอย่างนี้ ก็เป็นสังฆราชา แต่ไม่เป็นสังฆเภท

ดูกรอุบาลี ฝ่ายหนึ่งมีภิกษุ ๓ รูป ฝ่ายหนึ่งมี ๔ รูป รูปที่ ๘ ประกาศ
ให้จับสลากว่า นี้ธรรม นี้วินัย นี้สัตตอุคสาสน์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงขอบใจ
สลากนี้ ดูกรอุบาลี แม้ด้วยเหตุอย่างนี้ ก็เป็นสังฆราชา แต่ไม่เป็นสังฆเภท

ดูกรอุบาลี ฝ่ายหนึ่งมีภิกษุ ๔ รูป ฝ่ายหนึ่งมี ๔ รูป รูปที่ ๙ ประกาศ
ให้จับสลากว่า นี้ธรรม นี้วินัย นี้สัตตอุคสาสน์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้
จงขอบใจสลากนี้ ดูกรอุบาลี แม้ด้วยเหตุอย่างนี้แล เป็นทั้งสังฆราชา และสังฆเภท

ดูกรอุบาลี ภิกษุ ๕ รูป หรือเกินกว่า ๕ รูป เป็นทั้งสังฆราชา และ
สังฆเภท

ดูกรอุบาลี ภิกษุณีทำลายสงฆ์ย่อมไม่ได้ แต่พยายามเพื่อจะทำลายได้
ลิกขมานา ก็ทำลายสงฆ์ไม่ได้
สามเณรก็ทำลายสงฆ์ไม่ได้
สามเณรีก็ทำลายสงฆ์ไม่ได้
อุบาสกก็ทำลายสงฆ์ไม่ได้
อุบาสิกาทำลายสงฆ์ไม่ได้ แต่พยายามเพื่อจะทำลายได้
ดูกรอุบาลี ภิกษุปกตัตตะ มีสังฆวาสนเหมือนกัน อยู่ในสีมาเดียวกัน ย่อม
ทำลายสงฆ์ได้ ฯ

สังฆเภท

[๔๐๕] ท่านพระอุบาลีทูลถามว่า พระพุทธเจ้าข้า พระองค์ตรัสว่า
สังฆเภท สังฆเภท ดังนี้ ด้วยเหตุเพียงเท่าไร สงฆ์จึงแตก

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้

๑. ย่อมแสดงอธรรมว่า เป็นธรรม

๒. ย่อมแสดงธรรมว่า เป็นอธรรม

๓. ย่อมแสดงสิ่งไม่เป็นวินัยว่า เป็นวินัย

๔. ย่อมแสดงวินัยว่า ไม่เป็นวินัย

๕. ย่อมแสดงคำอันตถาคตมิได้ตรัสภายิตไว้ว่า เป็นคำอันตถาคตตรัส
ภายิตไว้

๖. ย่อมแสดงคำอันตถาคตตรัสภายิตไว้ว่า เป็นคำอันตถาคตมิได้ตรัส
ภายิตไว้

๗. ย่อมแสดงกรรมอันตถาคตมิได้ประพฤติมาว่า เป็นกรรมอันตถาคต
ประพฤติมา

๘. ย่อมแสดงกรรมอันตลาคตประพฤติมาว่า เป็นกรรมอันตลาคตมิได้
ประพฤติมา

๕. ย่อมแสดงสิ่งที่ตลาคตมิได้บัญญัติไว้ว่า เป็นสิ่งที่ตลาคตบัญญัติไว้
๑๐. ย่อมแสดงสิ่งที่ตลาคตบัญญัติไว้ว่า เป็นสิ่งที่ตลาคตมิได้บัญญัติไว้
๑๑. ย่อมแสดงอนาปัตติว่า เป็นอนาปัตติ
๑๒. ย่อมแสดงอนาปัตติว่า เป็นอนาปัตติ
๑๓. ย่อมแสดงอนาปัตติเบาว่า เป็นอนาปัตติหนัก
๑๔. ย่อมแสดงอนาปัตติหนักว่า เป็นอนาปัตติเบา
๑๕. ย่อมแสดงอนาปัตติที่มีส่วนเหลือว่า เป็นอนาปัตติหาส่วนเหลือมิได้
๑๖. ย่อมแสดงอนาปัตติหาส่วนเหลือมิได้ว่า เป็นอนาปัตติที่มีส่วนเหลือ
๑๗. ย่อมแสดงอนาปัตติชั่วหยาบว่า เป็นอนาปัตติไม่ชั่วหยาบ
๑๘. ย่อมแสดงอนาปัตติไม่ชั่วหยาบว่า เป็นอนาปัตติชั่วหยาบ

พวกเธอย่อมประกาศให้แตกแยกกัน ด้วยวัตถุ ๑๘ ประการนี้ ย่อมแยก
ทำอุโบสถ แยกทำปวารณา แยกทำสังฆกรรม

ดูกรอุบาลี ด้วยเหตุเพียงเท่านี้แล สงฆ์เป็นอันแตกกันแล้ว

สังฆสามัคคี

[๔๐๖] ท่านพระอุบาลีทูลถามว่า พระพุทธเจ้าข้า พระองค์ตรัสว่า

สังฆสามัคคี สังฆสามัคคี ดังนี้ ด้วยเหตุเพียงเท่าไรสงฆ์จึงพร้อมเพรียงกัน

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้

๑. ย่อมแสดงสิ่งที่ไม่เป็นธรรมว่า ไม่เป็นธรรม
๒. ย่อมแสดงสิ่งที่เป็นธรรมว่า เป็นธรรม
๓. ย่อมแสดงสิ่งที่มีไฉวันัยว่า มีไฉวันัย
๔. ย่อมแสดงสิ่งที่เป็นวินัยว่า เป็นวินัย
๕. ย่อมแสดงคำอันตลาคตมิได้ตรัสภษิตไว้ว่า เป็นคำอันตลาคตมิได้
ตรัสภษิตไว้

๖. ย่อมแสดงคำอันตลาคต ตรัสภษิตไว้ว่า เป็นคำอันตลาคตตรัส
ภษิตไว้

๗. ย่อมแสดงกรรมอันตลาคตมิได้ประพฤติมาว่า เป็นกรรมอันตลาคต
มิได้ประพฤติมา

๘. ย่อมแสดงกรรมอันตลาคตประพฤติมาแล้วว่า เป็นกรรมอันตลาคต
ประพฤติมาแล้ว

๕. ย่อมแสดงสิ่งที่ตลาคต มิได้บัญญัติไว้ว่า เป็นสิ่งที่ตลาคตมิได้
บัญญัติไว้

๑๐. ย่อมแสดงสิ่งที่ตถาคตบัญญัติไว้ว่า เป็นสิ่งที่ตถาคตบัญญัติไว้

๑๑. ย่อมแสดงอนาปัตติว่า เป็นอนาปัตติ

๑๒. ย่อมแสดงอาบัติว่า เป็นอาบัติ

๑๓. ย่อมแสดงอาบัติเบาว่า เป็นอาบัติเบา

๑๔. ย่อมแสดงอาบัติหนักว่า เป็นอาบัติหนัก

๑๕. ย่อมแสดงอาบัติมีส่วนเหลือว่า เป็นอาบัติมีส่วนเหลือ

๑๖. ย่อมแสดงอาบัติหาส่วนเหลือมิได้ว่า เป็นอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

๑๗. ย่อมแสดงอาบัติชั่วหยาบว่า เป็นอาบัติชั่วหยาบ

๑๘. ย่อมแสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่า เป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ

พวกเธอย่อมไม่ประกาศให้แตกแยกกันด้วยวัตถุ ๑๘ ประการนี้ ย่อมไม่
แยกทำอุโบสถ ย่อมไม่แยกทำปวารณา ย่อมไม่แยกทำสังฆกรรม

ดูกรอุบาลี ด้วยเหตุเพียงเท่านั้นแล สงฆ์เป็นอันพร้อมเพรียงกัน ฯ

[๔๐๗] ท่านพระอุบาลีทูลถามว่า พระพุทธเจ้าข้า ก็ภิกษุเหล่านั้นทำลายสงฆ์
ผู้พร้อมเพรียงกันแล้ว จะได้รับผลอย่างไร

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน
แล้ว ย่อมได้รับผลชั่วร้าย ตั้งอยู่ชั่วกัป ย่อมไหม้ในนรกตลอดกัป ฯ

นิกมคถา

[๔๐๘] ภิกษุทำลายสงฆ์ ต้องเกิดในอบาย ตกนรก อยู่ชั่วกัป

ภิกษุผู้ยินดีในการแตกพวก ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ย่อมเสื่อมจาก

ธรรมอันเกษมจากโยคะ ภิกษุทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันแล้ว

ย่อมไหม้ในนรกตลอดกัป ฯ

[๔๐๙] ท่านพระอุบาลีทูลถามว่า พระพุทธเจ้าข้า ก็ภิกษุสมานสงฆ์ที่
แตกกันแล้วให้พร้อมเพรียงกัน จะได้รับผลอย่างไร

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุสมานสงฆ์ที่แตกกันแล้วให้
พร้อมเพรียงกัน ย่อมได้บุญอันประเสริฐ ย่อมบรรเทงในสรวงสวรรค์ตลอดกัป ฯ

นิกมคถา

[๔๑๐] ความพร้อมเพรียงของหมู่ เป็นเหตุแห่งสุข และการ

สนับสนุนผู้พร้อมเพรียงกัน ก็เป็นเหตุแห่งสุข ภิกษุผู้ยินดีใน

ความพร้อมเพรียงตั้งอยู่ในธรรม ย่อมไม่เสื่อมจากธรรมอัน

เกษมจากโยคะ ภิกษุสมานสงฆ์ให้พร้อมเพรียงกันแล้ว

ย่อมบรรเทงในสรวงสวรรค์ตลอดกัป ฯ

ผู้ทำลายสงฆ์ต้องเกิดในอบาย

[๔๑๑] ท่านพระอุบาลีทูลถามว่า มีหรือ พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุผู้ทำ

ลายสงฆ์ต้องเกิดในอบาย ตกนรก อยู่ชั้วกับ ช่วยเหลือไม่ได้

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มิ อุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ต้องเกิดในอบาย ตกนรก อยู่ชั้วกับ ช่วยเหลือไม่ได้

อุ. และมีหรือ พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่ต้องเกิดในอบาย ไม่ตกนรก อยู่ชั้วกับ พอช่วยเหลือได้

พ. มิ อุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ไม่ต้องเกิดในอบาย ไม่ตกนรก อยู่ชั้วกับ พอช่วยเหลือได้

อุ. พระพุทธเจ้าข้า ก็ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์ ต้องเกิดในอบาย ตกนรก อยู่ชั้วกับ ช่วยเหลือไม่ได้ เป็นไฉน

พ. ดูกรอุบาสิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมแสดงธรรมว่า เป็นธรรม มีความเห็นในธรรมนั้นว่าเป็นธรรม มีความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็นธรรม อำพรางความเห็น อำพรางความถูกต้อง อำพรางความชอบใจ อำพรางความจริง ย่อมประกาศให้จับสลากว่า นี้ธรรม นี้วินัย นี้สัตตฤศาสน์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้

ดูกรอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์แม้นี้แล ต้องเกิดในอบาย ตกนรก อยู่ชั้วกับ ช่วยเหลือไม่ได้

อนึ่ง อุบาสิ ภิกษุยอมแสดงธรรมว่าเป็นธรรม มีความเห็นในธรรม นั้นว่าเป็นธรรม มีความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็นธรรม อำพรางความเห็น อำพรางความถูกต้อง อำพรางความชอบใจ อำพรางความจริง ย่อมประกาศให้ จับสลากว่า นี้ธรรม นี้วินัย นี้สัตตฤศาสน์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้

ดูกรอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์แม้นี้แล ต้องเกิดในอบาย ตกนรก อยู่ชั้วกับ ช่วยเหลือไม่ได้

อนึ่ง อุบาสิ ภิกษุยอมแสดงธรรมว่าเป็นธรรม มีความเห็นในธรรม นั้นว่าเป็นธรรม มีความสงสัยในความแตกต่างกัน อำพรางความเห็น อำพรางความถูกต้อง อำพรางความชอบใจ อำพรางความจริง ย่อมประกาศให้จับสลากว่า นี้ธรรม นี้วินัย นี้สัตตฤศาสน์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้

ดูกรอุบาสิ ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์แม้นี้แล ต้องเกิดในอบาย ตกนรก อยู่ชั้วกับ ช่วยเหลือไม่ได้

อนึ่ง อุบาสิ ภิกษุยอมแสดงธรรมว่าเป็นธรรม มีความเห็นในธรรม นั้นว่าเป็นธรรม มีความเห็นในการแตกต่างกันว่าเป็นธรรม ...

... มีความเห็นในธรรมนั้นว่าเป็นธรรมมีความสงสัยในความแตกต่างกัน ...

... มีความสงสัยในธรรมนั้น มีความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็น

อธรรม ...

... มีความสงสัยในอธรรมนั้นมีความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็นธรรม ...

... มีความสงสัยในอธรรมนั้น มีความสงสัยในความแตกต่างกัน อำพราง
ความเห็น อำพรางความถูกต้อง อำพรางความชอบใจ อำพรางความจริง ย่อม
ประกาศให้จับสลากว่า นี้ธรรม นี้วินัย นี้สัตตสุตตาสัน ทานทั้งหลายจงจับ
สลากนี้ จงชอบใจสลากนี้

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์แม้นี้แล ต้องเกิดในอบาย ตกนรก อยู่
ชั่วกัป ช่วยเหลือไม่ได้

อนึ่ง อุบาลี ภิกษุยอมแสดงธรรมว่าเป็นอธรรม ... ย่อมแสดงสิ่งมิใช่
วินัยว่าเป็นวินัย ย่อมแสดงวินัยว่ามีวินัย ย่อมแสดงคำอันตถาคตมิได้ตรัส
ภษิตไว้ ว่าเป็นคำอันตถาคตตรัสภษิตไว้ ย่อมแสดงคำอันตถาคตตรัสภษิตไว้
ว่าเป็นคำอันตถาคตมิได้ตรัสภษิตไว้ ย่อมแสดงกรรมอันตถาคตมิได้ประพฤติมาว่า
เป็นกรรมอันตถาคตประพฤติมาแล้ว ย่อมแสดงกรรมอันตถาคตประพฤติมาแล้ว
ว่าเป็นกรรมอันตถาคตมิได้ประพฤติมาแล้ว ย่อมแสดงสิ่งที่ตถาคตมิได้บัญญัติไว้
ว่าเป็นสิ่งที่ตถาคตบัญญัติไว้ ย่อมแสดงสิ่งที่ตถาคตบัญญัติไว้ว่าเป็นสิ่งที่ตถาคต
มิได้บัญญัติไว้ ย่อมแสดงอนาบัติว่าเป็นอาบัติ ย่อมแสดงอาบัติว่าเป็นอนาบัติ ย่อม
แสดงอาบัติเบาว่าเป็นอาบัติหนัก ย่อมแสดงอาบัติหนักว่าเป็นอาบัติเบา ย่อมแสดง
อาบัติมีส่วนเหลือว่าเป็นอาบัติหาส่วนเหลือมิได้ ย่อมแสดงอาบัติหาส่วนเหลือมิได้
ว่าเป็นอาบัติมีส่วนเหลือ ย่อมแสดงอาบัติชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ ย่อม
แสดงอาบัติไม่ชั่วหยาบว่าเป็นอาบัติชั่วหยาบ มีความเห็นในธรรมนั้นว่าเป็นอธรรม
มีความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็นอธรรม มีความเห็นในธรรมนั้นว่าเป็นอธรรม มี
ความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็นธรรม มีความเห็นในธรรมนั้นว่าเป็นอธรรม มี
ความสงสัยในความแตกต่างกัน มีความเห็นในธรรมนั้นว่าเป็นธรรม มีความเห็นใน
ความแตกต่างกันว่าเป็นอธรรม มีความเห็นในธรรมนั้นว่าเป็นธรรม มีความสงสัยใน
ความแตกต่างกัน มีความสงสัยในธรรมนั้น มีความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็นอธรรม
มีความสงสัยในธรรมนั้น มีความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็นธรรม มีความสงสัย
ในธรรมนั้น มีความสงสัยในความแตกต่างกัน อำพรางความเห็น อำพรางความถูก
ใจ อำพรางความชอบใจ อำพรางความจริง ย่อมประกาศให้จับสลากว่า นี้ธรรม
นี้วินัย นี้สัตตสุตตาสัน ทานทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์แม้นี้แล ต้องเกิดในอบาย ตกนรก อยู่
ชั่วกัป ช่วยเหลือไม่ได้

ผู้ทำลายสงฆ์ไม่ต้องเกิดในอบาย

[๔๑๒] ท่านพระอุบาลีทูลถามว่า พระพุทธเจ้าข้า ก็ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์

ไม่ต้องเกิดในอบาย ไม่ตกนรก อยู่ชั่วนิรันดร์ พอช่วยเหลือได้ เป็นไหน

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุในธรรมวินัยนี้ย่อมแสดงธรรมว่าเป็นธรรม มีความเห็นในธรรมนั้นว่าเป็นธรรม มีความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็นธรรม ไม่อำพรางความเห็น ไม่อำพรางความถูกต้อง ไม่อำพรางความชอบใจ ไม่อำพรางความจริง ย่อมประกาศให้จับสลากว่า นี้ธรรม นี้วินัย นี้สัตตสุตตสันต์ ท่านทั้งหลายจงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์แม้นี้แล ไม่ต้องเกิดในอบาย ไม่ตกนรก อยู่ชั่วนิรันดร์ พอช่วยเหลือได้

อนึ่ง อุบาลี ภิกษุยอมแสดงธรรมว่าเป็นธรรม ... ย่อมแสดงอาบัติชั่วหยามว่าเป็นอาบัติไม่ชั่วหยาม มีความเห็นในธรรมนั้นว่าเป็นธรรม มีความเห็นในความแตกต่างกันว่าเป็นธรรม ไม่อำพรางความเห็น ไม่อำพรางความถูกต้อง ไม่อำพรางความชอบใจ ไม่อำพรางความจริง ย่อมประกาศให้จับสลากว่า นี้ธรรม นี้วินัย นี้สัตตสุตตสันต์ ท่านทั้งหลาย จงจับสลากนี้ จงชอบใจสลากนี้

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์แม้นี้แล ไม่ต้องเกิดในอบาย ไม่ตกนรก อยู่ชั่วนิรันดร์ พอช่วยเหลือได้ ฯ

ตติยภาณวาร จบ

สงฆ์เภทชันชกะ ที่ ๗ จบ

หัวข้อประจำชันชกะ

[๔๑๓] เรื่องพระพุทธเจ้าประทับที่อนุปิยนนิคม เรื่องศากยกุมารผู้มีชื่อเสียง เรื่องพระอนุรุทธะสุขุมาลชาติไม่ปรารถนาจะทรงผนวช เรื่องโต หว่าน ไข่น้ำ ถอน- *หญ้า เกี่ยวข้าว ขนข้าวตั้งลอม นวดข้าว สงฟาง โปรงข้าวลิบ ขนจั้นฉางเรื่องการทำงาน ไม่สิ้นสุด มารดา บิดา ปู่ย่า ตายาย ตายไปหมด เรื่องพระภัททิยะ พระอนุรุทธะ พระอานนท์ พระภักคฺฐ พระกิมพิละ สำคัญพระองค์ว่าเป็นศากยะ เรื่องพระพุทธเจ้าประทับที่เมืองโกสัมพี เรื่องพระเทวทัตเสื่อมจากฤทธิ์ เรื่องกัถุระโกพิยบุตรตาย เรื่องประกาศพระเทวทัต เรื่องปลงพระชนม์พระชนก เรื่องส่งบุรุษ เรื่องกลิ้งศิลา เรื่องปล่อยช้างนาพาณิรี เรื่องอำนาจประโยชน์ ๓ ประการ เรื่องวัตถุ ๕ ประการ เรื่องทำลายสงฆ์มีโทษหนัก เรื่องพระเทวทัตทำลายสงฆ์ เรื่องให้ภิกษุผู้ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์แสดงอาบัติอุลลัจจัย เรื่ององค์ ๘ สามเรื่อง เรื่องอสังกรรม ๓ ประการ เรื่องสังฆราช เรื่องสังฆเภท ฯ

หัวข้อประจำชันชกะ จบ

วัตตชันชกะ

เรื่องพระอัครนาค

[๔๑๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้นพระอัครนาค สวม รองเท้าเข้าไปสู่อารามก็มี กัณฑ์เข้าไปสู่อารามก็มี คลุมศีรษะเข้าไปสู่อารามก็มี พาด จีวรบนศีรษะเข้าไปสู่อารามก็มี ล้างเท้าด้วยน้ำจันทน์ก็มี ไม่ไหว้ภิกษุเจ้าถิ่นผู้แก่พรรษา กว่าก็มี ไม่ถามเสนาสนะก็มี มีพระอัครนาครูปหนึ่ง ถอดลิ้มแล้วผลัดบานประตู เข้าไปสู่วิหารที่ไม่มีใครอยู่โดยพลัน ฐตจากเบื้องบนลงมาที่คอของเธอ เธอกลั้ว ร้องขึ้นสุดเสียง ภิกษุทั้งหลายรีบเข้าไปถามว่า ท่านร้องสุดเสียงทำไม เธอจึงบอก เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มีก้น้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระอัครนาคจึงสวมรองเท้าเข้าไปสู่อารามก็มี กัณฑ์เข้าไปสู่อารามก็มี *อารามก็มี คลุมศีรษะเข้าไปสู่อารามก็มี พาดจีวรบนศีรษะเข้าไปสู่อารามก็มี ล้างเท้าด้วย น้ำจันทน์ก็มี ไม่ไหว้ภิกษุเจ้าถิ่นผู้แก่พรรษากว่าก็มี ไม่ถามเสนาสนะก็มี แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่าภิกษุอัครนาค สวมรองเท้าเข้าไปสู่อารามก็มี กัณฑ์เข้าไปสู่อารามก็มี คลุมศีรษะเข้าไปสู่อารามก็มี พาดจีวรบนศีรษะเข้าไปสู่อารามก็มี ล้างเท้าด้วยน้ำจันทน์ก็มี ไม่ไหว้ภิกษุเจ้าถิ่นผู้แก่ พรรษากว่าก็มี ไม่ถามเสนาสนะก็มี จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โฉนภิกษุอัครนาค จึงได้สวมรองเท้าเข้าไปสู่อารามก็มี กัณฑ์เข้าไปสู่อารามก็มี คลุมศีรษะเข้าไป สู่อารามก็มี พาดจีวรบนศีรษะเข้าไปสู่อารามก็มี ล้างเท้าด้วยน้ำจันทน์ก็มี ไม่ไหว้ภิกษุ เจ้าถิ่นผู้แก่พรรษากว่าก็มี ไม่ถามเสนาสนะก็มี ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของ ภิกษุเหล่านั้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้น แล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติวัตรแก่ภิกษุอัครนาคทั้งหลาย โดยประการที่ภิกษุอัครนาคทั้งหลาย จะพึงประพฤติเรียบร้อย ฯ

อัครนาควัตร

[๔๑๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอัครนาคจะคิดว่า จักเข้าไปสู่อารามเดี๋ยวนี้ พึงถอดรองเท้าแล้วถือไปต่างๆ ลดร่ม เปิดศีรษะ ลดจีวรบนศีรษะลงไว้ที่บาไม่ ต้องรีบร้อน พึงเข้าไปสู่อารามตามปกติ เมื่อเข้าไปสู่อารามพึงสังเกตว่า ภิกษุเจ้าถิ่น ประชุมกันที่ไหน ภิกษุเจ้าถิ่นประชุมกันที่ใด คือ ที่โรงฉัน มณฑป หรือโคนไม้ พึง ไปที่นั่น วางบาตรไว้ที่แห่งหนึ่ง วางจีวรไว้ที่แห่งหนึ่ง พึงถืออาสนะที่สมควรนั่ง พึง ถอดน้ำจันทน์ พึงถามถึงน้ำจันทน์ ไหนน้ำจันทน์ ไหนน้ำจันทน์ ถ้าต้องการน้ำจันทน์ พึงตักน้ำ

ฉันหาคัดม ถ้าต้องการน้ำใช้ ฟิงคักน้ำใช้มาล้างเท้า เมื่อล้างเท้า ฟิงรดน้ำด้วยมือข้าง
หนึ่ง ฟิงล้างเท้าด้วยมือข้างหนึ่ง รดน้ำด้วยมือใดไม่ฟิงล้างเท้าด้วยมืออื่น ฟิงถาม
ถึงผ้าเช็ดรองเท้าแล้วจึงเช็ดรองเท้า เมื่อจะเช็ดรองเท้า ฟิงใช้ผ้าแห้งเช็ดก่อน ใช้
ผ้าเปียกเช็ดทีหลัง ฟิงซักผ้าเช็ดรองเท้าบิดแล้วผึ่งไว้ที่ควรแห้งหนึ่ง ถ้าภิกษุเจ้าถิ่น
แก่พรรษากว่า ฟิงอภิวาท ถ้าอ่อนพรรษากว่า ฟิงให้เธออภิวาท ฟิงถามถึงเสนาสนะ
ว่า เสนาสนะไหนถึงแก่ผม ฟิงถามถึงเสนาสนะที่มีภิกษุอยู่ หรือที่ไม่มีภิกษุอยู่ ฟิง
ถามถึงโศจรคาม ฟิงถามถึงอโศจรคาม ฟิงถามถึงสกุลทั้งหลายที่ได้รับสมมติว่าเป็น
เสกขะ ฟิงถามถึงที่ถ่ายอุจจาระ ฟิงถามถึงที่ถ่ายปัสสาวะ ฟิงถามถึงน้ำฉัน ฟิงถามถึง
น้ำใช้ ฟิงถามถึงไม้เท้า ฟิงถามถึงกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่า ควรเข้าเวลาเท่าไร ควรออก
เวลาเท่าไร ถ้าวิหารไม่มีภิกษุอยู่ ฟิงเคาะประตูรออยู่สักครู่หนึ่งแล้วถอดลิ้ม
ผลักบานประตู ยืนอยู่ข้างนอกแลดูให้ทั่ว ถ้าวิหารรก หรือเตียงซ้อนอยู่บนเตียง
หรือตั้งซ้อนอยู่บนตั่ง เสนาสนะมีละอองจับอยู่เบื้องบน ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟิงชำระเสีย
เมื่อจะชำระวิหาร ฟิงขนเครื่องลาดพื้นออกไปวางไว้ที่ควรแห้งหนึ่งก่อน ฟิงขนเตียง
รองเท้าเตียงออกไปวางไว้ที่ควรแห้งหนึ่ง ฟิงขนพูกและหมอนออกไปวางไว้ที่ควร
แห้งหนึ่ง ฟิงขนผ้าสีทนะและผ้าปูนอนออกไปวางไว้ที่ควรแห้งหนึ่ง เตียง ตั่ง อัน
ภิกษุฟิงยกต่างๆ ทำให้เรียบร้อย อย่าให้ครูดสี กระทบบานและกรอบประตู ขนไป
วางไว้ที่ควรแห้งหนึ่ง กระโถนฟิงขนออกไปวางไว้ที่ควรแห้งหนึ่ง พนักอิงฟิงขนออก
ไปวางไว้ที่ควรแห้งหนึ่ง ถ้าในวิหารมีหยากเยื่อ ฟิงกวาดแต่เพดานลงมาก่อน ฟิงเช็ด
กรอบหน้าต่าง ประตูและมุมห้อง ถ้าฝาทาน้ำมันขึ้นรา ฟิงเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ด
ถ้าพื้นทาสีดำขึ้นรา ฟิงเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ด ถ้าพื้นไม้ได้ทา ฟิงเอาน้ำพรมแล้ว
กวาด ด้วยคิดว่าอย่าให้ฝุ่นกลบวิหาร ฟิงเก็บกวาดหยากเยื่อไปทิ้งเสีย ณ ที่ควร
แห้งหนึ่ง เครื่องลาดพื้น ฟิงผึ่งแดดชำระเคาะปัด แล้วขนกลับไปปูไว้ตามเดิม เขียง
รองเท้าเตียง ฟิงผึ่งแดด ชัด เช็ดแล้วขนกลับตั้งไว้ตามเดิม เตียง ตั่ง ฟิงผึ่งแดด ชัดสี
เคาะ ยกต่างๆ ทำให้ดี อย่าให้ครูดสี กระทบบานและกรอบประตู ขนกลับตั้งไว้
ตามเดิม พูกและหมอนตากแห้งแล้ว เคาะปัดให้สะอาด ขนกลับวางไว้ตามเดิม ผ้า
ปูนั่งและผ้าปูนอนตากแห้งแล้ว สลัดให้สะอาด ขนกลับปูไว้ตามเดิม กระโถน
พนักอิง ตากแล้ว ฟิงเช็ด ขนกลับไปตั้งไว้ตามเดิม ฟิงเก็บบาตร จีวร เมื่อเก็บบาตร
ฟิงเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำใต้เตียงหรือใต้ตั่ง แล้วเก็บบาตร
แต่อย่าเก็บบาตรบนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง เมื่อเก็บจีวร ฟิงเอามือข้างหนึ่งถือจีวร
เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวรหรือสายระเดียง ฟิงทำชายไว้ข้างนอก ขนดไว้ข้างใน เก็บ
จีวร ถ้ามีลมเจือด้วยฝนพัดมาทางทิศตะวันออก ฟิงปิดหน้าต่างด้านตะวันออก
ถ้ามีลมเจือด้วยฝนพัดมาทางทิศตะวันตก ฟิงปิดหน้าต่างด้านตะวันตก ถ้ามีลมเจือ
ด้วยฝนพัดมาทางทิศเหนือ ฟิงปิดหน้าต่างด้านเหนือ ถ้ามีลมเจือด้วยฝนพัดมา

ทางทิศใต้ ฟิงปิดหน้าต่างด้านใต้ ถ้าฤดูหนาว กลางวันฟิงเปิดหน้าต่าง กลางคืนฟิงปิด ถ้าฤดูร้อน กลางวันฟิงปิดหน้าต่าง กลางคืนฟิงเปิด ถ้าบริเวณ ชุ่มน้ำ โรงฉัน โรงไฟ วัจจกฏีรก ฟิงปิดกวาดเสีย ถ้าน้ำฉัน น้ำใช้ไม่มี ฟิงจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี ฟิงตักน้ำมาไว้ในหม้อชำระ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นวัตรของภิกษุอาคันตุกะทั้งหลายซึ่งภิกษุอาคันตุกะทั้งหลายฟิงประพฤติเรียบร้อย ฯ

อวาสกวัตร

[๔๑๖] สมัยนั้น ภิกษุเจ้าถิ่นเห็นพระอาคันตุกะแล้ว ไม่ปูอาสนะ ไม่ตั้งน้ำล้างเท้า ไม่ตั้งตั้งรองเท้า ไม่ตั้งกระเบื้องเช็ดเท้าไว้ ไม่ลูกรับบาตร จีวร ไม่ถามด้วยน้ำฉัน ไม่ถามด้วยน้ำใช้ ไม่ไหว้พระอาคันตุกะแม้ผู้แก่กว่า ไม่จัดเสนาสนะให้บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มกน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ภิกษุเจ้าถิ่นเห็นพระอาคันตุกะแล้ว จึงไม่ปูอาสนะ ไม่ตั้งน้ำล้างเท้า ไม่ตั้งตั้งรองเท้า ไม่ตั้งกระเบื้องเช็ดเท้า ไม่ลูกรับบาตร จีวร ไม่ถามด้วยน้ำฉัน ไม่ถามด้วยน้ำใช้ ไม่ไหว้พระอาคันตุกะผู้แก่กว่า ไม่จัดเสนาสนะให้ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลายข้าว่า ... จริงหรือ ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคทรงตีเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจัก บัญญัติวัตรแก่ภิกษุเจ้าถิ่นทั้งหลาย โดยประการที่ภิกษุเจ้าถิ่นทั้งหลายจะฟิงประพฤติเรียบร้อย ฯ

[๔๑๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเจ้าถิ่นเห็นภิกษุอาคันตุกะผู้แก่กว่าแล้ว ฟิงปูอาสนะ ฟิงตั้งน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ฟิงลูกรับบาตร จีวร ฟิงถามด้วยน้ำฉัน ฟิงถามด้วยน้ำใช้ ถ้าอุตสาหะ ฟิงเช็ดรองเท้า เมื่อจะเช็ดรองเท้า ฟิงใช้ผ้าแห้งเช็ดก่อนใช้ผ้าเปียกเช็ดทีหลัง ฟิงซักผ้าเช็ดรองเท้าบิดแล้วผึ่งไว้ ณ ที่ควรแห่งหนึ่ง ฟิงอภิวาท ภิกษุอาคันตุกะผู้แก่กว่า ฟิงจัดเสนาสนะถวายเป็นเสนาสนะนั้นถึงแก่ท่าน ฟิงบอกเสนาสนะที่มีภิกษุอยู่ หรือไม่มีภิกษุอยู่ ฟิงบอกโคจรคาม ฟิงบอกอโคจรคาม ฟิงบอกสกุลที่เป็นเสกขะสมมติ ฟิงบอกที่ถ่ายอุจจาระ ฟิงบอกที่ถ่ายปัสสาวะ ฟิงบอกน้ำฉัน ฟิงบอกน้ำใช้ ฟิงบอกไม้เท้า ฟิงบอกกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่าเวลานี้ควรเข้า เวลานี้ควรออก ถ้าภิกษุอาคันตุกะอ่อนพรรษามากกว่า ฟิงนั่งบอกว่าท่านจงวางบาตรที่นั่น จงวางจีวรที่นั่น จงนั่งอาสนะนี้ ฟิงบอกน้ำฉัน ฟิงบอกน้ำใช้ ฟิงบอกผ้าเช็ดรองเท้า ฟิงแนะนำภิกษุอาคันตุกะให้อภิวาท ฟิงบอกเสนาสนะว่าเสนาสนะนั้นถึงแก่ท่าน ฟิงบอกเสนาสนะที่มีภิกษุอยู่ หรือไม่มีภิกษุอยู่ ฟิงบอกโคจรคาม ฟิงบอกอโคจรคาม ฟิงบอกสกุลที่เป็นเสกขะสมมติ ฟิงบอกที่ถ่ายอุจจาระ ฟิงบอกที่ถ่ายปัสสาวะ ฟิงบอกน้ำฉัน ฟิงบอกน้ำใช้ ฟิงบอกไม้เท้า ฟิงบอกกติกาสงฆ์

สงฆ์ที่ตั้งไว้ว่า เวลานี้ควรเข้า เวลานี้ควรออก

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นวัตรของภิกษุเจ้าถิ่นทั้งหลายซึ่งภิกษุเจ้าถิ่น
ทั้งหลายพึงประพฤติเรียบร้อย ฯ

คมิกวัตร

[๔๑๘] สมัยนั้น ภิกษุผู้เตรียมจะไปไม่เก็บเครื่องมือ เครื่องดิน ปิดประตู
หน้าต่างทิ้งไว้ ไม่มอบหมายเสนาสนะ แล้วหลีกไป เครื่องไม้ เครื่องดิน เสียหาย
เสนาสนะไม่มีใครรักษา บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน
โพนทะนาว่าใครนภิกษุผู้เตรียมจะไป จึงไม่เก็บเครื่องมือ เครื่องดิน ปิดประตูหน้าต่าง
ทิ้งไว้ ไม่มอบหมายเสนาสนะ แล้วหลีกไป เครื่องไม้ เครื่องดินเสียหาย เสนาสนะ
ไม่มีใครรักษา จึงกราบทูลเรื่องนั้น แต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า ... จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติวัตรแก่ภิกษุผู้เตรียมจะไป โดยประการ
ที่ภิกษุผู้เตรียมจะไปพึงประพฤติเรียบร้อย ฯ

[๔๑๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เตรียมจะไปพึงเก็บเครื่องมือ เครื่องดิน ปิด
ประตูหน้าต่าง มอบหมายเสนาสนะ ถ้าภิกษุไม่มี พึงมอบหมายสามเณร ถ้าสามเณร
ไม่มี พึงมอบหมายคนวัด ถ้าคนวัดไม่มี พึงมอบหมายอุบาสก ถ้าไม่มีภิกษุ
สามเณร คนวัดหรืออุบาสก พึงยกเตียงขึ้น วางไว้บนศิลา ๔ แผ่น แล้วพึงยกเตียง
ซ้อนเตียง ยกตั้งซ้อนตั้ง แล้วกองเครื่องเสนาสนะไว้ข้างบน เก็บเครื่องมือ
เครื่องดิน ปิดประตูหน้าต่าง แล้วจึงหลีกไป ถ้าวิหารฝนรั่ว ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงมุง หรือพึงทำ
ความชวนชวนว่า จะมุงวิหารได้อย่างไร ถ้าได้ตามความชวนชวนอย่างนี้ นั่นเป็น
ความดี ถ้าไม่ได้ ที่ใดฝนไม่รั่ว พึงยกเตียงขึ้นวางบนศิลา ๔ แผ่น ในที่นั้น แล้วพึง
ยกเตียงซ้อนเตียง ยกตั้งซ้อนตั้ง แล้วกองเครื่องเสนาสนะไว้ข้างบน เก็บเครื่องมือ
เครื่องดิน ปิดประตูหน้าต่างแล้วจึงหลีกไป ถ้าวิหารฝนรั่วทุกแห่ง ถ้าอุตสาหะอยู่
พึงขนเครื่องเสนาสนะเข้าบ้าน หรือพึงทำความชวนชวนว่า จะขนเครื่องเสนาสนะ
เข้าบ้าน อย่างไร ถ้าได้ตามความชวนชวนอย่างนี้ นั่นเป็นความดี ถ้าไม่ได้ พึงยก
เตียงขึ้นวางบนก้อนศิลา ๔ แผ่นในที่แจ้ง แล้วพึงยกเตียงซ้อนเตียง ยกตั้งซ้อนตั้ง
กองเครื่องเสนาสนะไว้ข้างบนเก็บเครื่องมือ เครื่องดิน แล้วคลุมด้วยหญ้าหรือใบไม้
แล้วจึงหลีกไปด้วยคิดว่า อย่างไรเสีย ส่วนของเตียงตั้งคงเหลืออยู่บ้าง

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นวัตรของภิกษุผู้เตรียมจะไป ซึ่งภิกษุผู้เตรียม
จะไปพึงประพฤติเรียบร้อย ฯ

ภัตตานุโมทนา

[๔๒๐] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่อนุโมทนาในโรงฉัน คนทั้งหลาย จึงฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ ไม่อนุโมทนาในโรงฉัน ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา อนุญาตให้อนุโมทนาในโรงฉัน ฯ

[๔๒๑] ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า ใครหนอพึงอนุโมทนาในโรงฉัน แล้วจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้เถระอนุโมทนาในโรงฉัน ฯ

[๔๒๒] สมัยนั้น ประชาชนหมู่หนึ่งถวายภัตรแก่พระสงฆ์ ท่านพระสารีบุตรเป็นสังฆเถระ ภิกษุทั้งหลายคิดว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้เถระอนุโมทนาในโรงฉัน จึงเหลือท่านพระสารีบุตรไว้รูปเดียว แล้วพากัน กลับไป

ลำดับนั้น ท่านพระสารีบุตรแสดงความยินดีแก่คนเหล่านั้น แล้วได้ไป ที่หลังรูปเดียว

พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นท่านพระสารีบุตรเดินมาแต่ไกลรูปเดียว จึงรับสั่งถามว่า ดูกรสารีบุตร ภัตรมีมากมายกระมัง

ท่านพระสารีบุตรทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ภัตรมีมากมาย แต่ภิกษุทั้งหลาย ละข้าพระพุทธเจ้าไว้ผู้เดียว แล้วพากันกลับไป

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา อนุญาตให้ภิกษุเถรานุเถระ ๔-๕ รูปรออยู่ในโรงฉัน ฯ

[๔๒๓] สมัยต่อมา พระเถระรูปหนึ่งปวดอุจจาระรออยู่ในโรงฉัน เธอกลับอุจจาระอยู่จนสลบล้มลง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ รับสั่งว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อมีกรณีกิจ เราอนุญาตให้บอกลาภิกษุผู้นั่งอยู่ในลำดับ แล้วไปได้ ฯ

ภัตต์คควัตร

[๔๒๔] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์นั่งห่มไม่เรียบร้อย ไม่มีมรรยาทไปสู่วังโรงฉัน เดินแซงไปข้างหน้าพระเถระทั้งหลายบ้าง นั่งเบียดเสียดพระเถระบ้าง เกียดกันพวกภิกษุใหม่ด้วยอาสนะบ้าง นั่งทับสังฆาฏีในละแวกบ้านบ้าง บรรดา

ภิกษุผู้ที่เป็นผู้มีกน็อย ... ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทนาว่า "โธน พระฉัพพัคคีย์
จึงได้มุ่งห่มไม่เรียบร้อย ไม่มีมรรยาทไปสูั้โรงฉัน เดินแขงไปข้างหน้าพระเถระ
ทั้งหลายบ้าง นั้เบียดเสียดพระเถระบ้าง เกียดกันพวกภิกษุใหม่ด้วยอาสนะบ้าง
นั้ทับสังฆาฎิในละแวกบ้านบ้าง จึงกราบทูลเรื่งนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า ภิกษุ
ฉัพพัคคีย์มุ่งห่มไม่เรียบร้อย ไม่มีมรรยาทไปสูั้โรงฉัน เดินแขงไปข้างหน้า
พระเถระทั้งหลายบ้าง นั้เบียดเสียดพระเถระบ้าง เกียดกันพวกภิกษุใหม่ด้วย
อาสนะบ้าง นั้ทับสังฆาฎิในละแวกบ้านบ้าง จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถารับสังกะภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุฉนั้นแล เราจักบัญญัติวัตรในโรงฉันแก่ภิกษุทั้งหลาย
โดยประการที่ภิกษุทั้งหลาย ฟังประพลติเรียบร้อยในโรงฉัน ฯ

[๔๒๕] ถ้าภักตทุเทศกับอกภักตกาลในอาราม ภิกษุเมื่อปกปิดมณฑล ๓
ฟังมุ่งให้เป็นปริมณฑล คาคประคคเอว ห่มผ้าซ้อน ๒ ชั้นกลัดลูกคุดม ล้าบাত্র
แล้วถือเข้าบ้านโดยเรียบร้อย ไม่ต้องรีบร้อน ไม่ฟังเดินแขงไปข้างหน้าพระเถระ
ทั้งหลาย ฟังปกปิดกายด้วยดีไปในละแวกบ้าน ฟังสำรวมด้วยดีไปในละแวกบ้าน
ฟังมีตาทอดลงไปในละแวกบ้าน อย่าเวึกผ้าไปในละแวกบ้าน อย่าหัวเราะฉันไป
ในละแวกบ้าน ฟังมีเสียงนั้ไปไปในละแวกบ้าน อย่าโยกกายไปในละแวกบ้าน
อย่าไกวแขนไปในละแวกบ้าน อย่าโคลงศิระะไปในละแวกบ้าน อย่าค้ำกาย
ไปในละแวกบ้าน อย่าคุดมศิระะไปในละแวกบ้าน อย่าเดินกระโหยง
ไปในละแวกบ้าน ฟังปกปิดกายด้วยดีนั้ในละแวกบ้าน ฟังสำรวมด้วยดีนั้ใน
ละแวกบ้าน ฟังมีตาทอดลงนั้ในละแวกบ้าน อย่าเวึกผ้านั้ในละแวกบ้าน อย่า
หัวเราะฉันนั้ในละแวกบ้าน ฟังมีเสียงนั้ในละแวกบ้าน อย่าโยกกายนั้ใน
ละแวกบ้าน อย่าไกวแขนนั้ในละแวกบ้าน อย่าโคลงศิระะนั้ในละแวกบ้าน
อย่าค้ำกายนั้ในละแวกบ้าน อย่าคุดมศิระะนั้ในละแวกบ้าน อย่างนั้รัดเข้าใน
ละแวกบ้าน อย่างนั้เบียดเสียดพระเถระ อย่าเกียดกันภิกษุใหม่ด้วยอาสนะ อย่า
นั้ทับสังฆาฎิในละแวกบ้าน เมื่อเขาถวายน้ำ ฟังใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับน้ำ
ฟังล้าบাত্রถือค้ำๆ ให้ดี อย่าให้ครูดสี ถ้ากระโถนมี ฟังค้อยๆ เทน้ำลงใน
กระโถน ด้วยคิดว้า กระโถนอย่าเลอะเทอะด้วยน้ำ ภิกษุใกล้เคียงอย่าถุกน้ำ
กระเช็น ผ้าสังฆาฎิอย่าถุกน้ำกระเช็น ถ้ากระโถนไม่มี ฟังค้อยๆ เทน้ำลงใน
พื้นดิน ด้วยคิดว้า ภิกษุใกล้เคียงอย่าถุกน้ำกระเช็น ผ้าสังฆาฎิอย่าถุกน้ำกระเช็น
เมื่อเขาถวายข้าวสุก ฟังใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับข้าวสุก ฟังเว็นเนื้อที่ไว้
สำหรับแกง ถ้ามีเนยใส น้ำมัน หรือแกงอ้อม พระเถระควรบอกว้า จงจัด

ถวายภิกษุทั้งหลายเท่าๆ กันทุกรูป ฟังรับบิณฑบาตโดยเคารพ ฟังมีความสำคัญ
ในบาตรรับบิณฑบาต ฟังรับบิณฑบาตพอสมควรกับแกลง ฟังรับบิณฑบาตพอ
เสมอขอบปากบาตร พระเถระไม่ฟังฉันก่อนจนกว่าข้าวสุกจะทั่วถึงภิกษุทุกรูป ฟัง
ฉันบิณฑบาตโดยเคารพ ฟังมีความสำคัญในบาตรฉันบิณฑบาต ฟังฉันบิณฑบาต
ตามลำดับ ฟังฉันบิณฑบาตพอสมควรกับแกลง ไม่ฟังฉันบิณฑบาตขยุ้มแต่ย่อกลงไป
ไม่ฟังกลบแกลง หรือกับข้าวด้วยข้าวสุก เพราะอยากได้มาก ไม่อาพาธ ไม่ฟัง
ขอแกลง หรือข้าวสุกเพื่อประโยชน์แก่ตนมาฉัน ไม่ฟังแลดูบาตรของภิกษุเหล่านี้
ด้วยหมายจะยกโทษ ไม่ฟังทำคำข้าวให้ใหญ่ัก ฟังทำคำข้าวให้กลมกล่อม เมื่อ
คำข้าวยังไม่ถึงปาก ไม่ฟังอ้าปาก กำลังฉันไม่ฟังสอดมือทั้งหมดเข้าไปในปาก ปาก
ยังมีคำข้าวไม่ฟังพูด ไม่ฟังฉันตะคอกข้าว ไม่ฟังฉันกัดคำข้าว ไม่ฟังฉันทำ
กะพุ่มแก้มให้ตู่ย ไม่ฟังฉันสัดมือ ไม่ฟังฉันทำเมล็ดข้าวตก ไม่ฟังฉันแลบลิ้น
ไม่ฟังฉันทำเสียงดังจ๊ับๆ ไม่ฟังฉันทำเสียงซู้ดๆ ไม่ฟังฉันเสียมือ ไม่ฟังฉัน
ขอดบาตร ไม่ฟังฉันเสียมือฝีปาก ไม่ฟังรับโอนน้ำด้วยมือเป็นอนามิส พระเถระ
ไม่ฟังรับน้ำก่อนจนกว่าภิกษุทั้งหมดฉันเสร็จ เมื่อเขาถวายน้ำ ฟังใช้มือทั้งสอง
ประคองบาตรรับน้ำ ฟังค่อยๆ ล้างบาตรถือต่ำๆ ให้ดี อย่าให้ครูดสี ถ้ากระโถนมี
ฟังค่อยๆ เทน้ำลงในกระโถน ด้วยคิดว่า กระโถนอย่าและเทอะด้วยน้ำ ภิกษุ
ใกล้เคียงอย่าถูกน้ำกระเซ็น ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกน้ำกระเซ็น ถ้ากระโถนไม่มี ฟัง
ค่อยๆ เทน้ำลงบนพื้นดิน ด้วยคิดว่า ภิกษุใกล้เคียงอย่าถูกน้ำกระเซ็น ผ้าสังฆาฏิ
อย่าถูกน้ำกระเซ็น ไม่ฟังเทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน เมื่อกลับ ภิกษุ
ใหม่ฟังกลับก่อน พระเถระฟังกลับทีหลัง ฟังปกปิดกายด้วยดีไปในละแวกบ้าน
ฟังสำรวจด้วยดีไปในละแวกบ้าน ฟังมีตาทอดลงไปในละแวกบ้าน ไม่ฟังเวกผ้า
ไปในละแวกบ้าน ไม่ฟังหัวเราะสั้นไปในละแวกบ้าน ฟังมีเสียงน้อยไปใน
ละแวกบ้าน ไม่ฟังโยกกายไปในละแวกบ้าน ไม่ฟังไกวแขนไปในละแวกบ้าน
ไม่ฟังโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน ไม่ฟังค้ำกายไปในละแวกบ้าน ไม่ฟัง
คลุ่มศีรษะไปในละแวกบ้าน ไม่ฟังเดินกระโหยงไปในละแวกบ้าน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล วัตรในโรงฉันของภิกษุทั้งหลาย ซึ่งภิกษุทั้งหลาย

ฟังประพฤติเรียบร้อยในโรงฉัน ฯ

ปฐมภาณวาร จบ

ปิณฑจาริกวัตร

[๔๒๖] สมัยนั้น ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรนุ่งห่มไม่เรียบร้อย ไม่มี
มรรยาทเที่ยวบิณฑบาต ไม่กำหนดเข้าไปสู่นิเวศน์บ้าง ไม่กำหนดออกไปบ้าง
รีบร้อนเข้าไปบ้าง รีบร้อนออกไปบ้าง ยืนไกลเกินไปบ้าง ยืนใกล้เกินไปบ้าง

ยืนนานเกินไปบ้าง กลับเร็วเกินไปบ้าง ภิกษุผู้เกี่ยวพันมาเป็นวัตรรูปหนึ่ง ไม่กำหนดเข้าไปสู่निเวศน์ เธอเข้าใจว่าประตูเข้าไปสู่ห้องน้อยแห่งหนึ่งใน ห้องน้อยนั้นมีหญิงเปลือยกายนอนหงายอยู่ เธอได้เห็นหญิงนั้นแล้ว รู้ว่าไม่ใช่ ประตูนี้เป็นห้องน้อย จึงออกจากห้องน้อยนั้นไป สามิของหญิงนั้นได้เห็น หญิงนั้นเปลือยกายนอนหงายก็สำคัญว่า ภิกษุนี้ประทุษร้ายภรรยาของเรา จึงจับ ภิกษุนี้ในทันที ในทันใด หญิงนั้นตื่นขึ้น เพราะเสียงนั้นจึงถามสามิว่า นาย ท่านจับภิกษุนี้ทำไม เขาตอบว่า เพราะภิกษุนี้ประทุษร้ายเธอ นางตอบว่า นาย ภิกษุนี้ไม่ได้ประทุษร้ายฉันเลย ท่านไม่ได้ทำอะไร แล้วให้ปล่อยภิกษุนี้ ภิกษุ นั้นไปอารามบอกเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มีกนน้อย ... ต่างก็ เฝงโทษ ตีเตียน โทษะหนาวว่า ไฉน ภิกษุผู้เกี่ยวพันมาเป็นวัตรจึงมุ่งห่ม ไม่เรียบร้อย ไม่มีมรรยาทเกี่ยวพันมาเป็นวัตร ไม่กำหนดเข้าไปสู่นิเวศน์บ้าง ไม่ กำหนดออกไปบ้าง รีบร้อนเข้าไปบ้าง รีบร้อนออกไปบ้าง ยืนไกลเกินไปบ้าง ยืนใกล้เกินไปบ้าง ยืนนานเกินไปบ้าง กลับเร็วเกินไปบ้าง จึงกราบทูลเรื่องนั้น แต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า ...

จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติวัตรแก่ภิกษุผู้เกี่ยวพันมาเป็นวัตร โดยประการที่ภิกษุผู้เกี่ยวพันมาเป็นวัตร พึงประพฤติเรียบร้อย ๆ

[๔๒๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เกี่ยวพันมาเป็นวัตร คิดว่า จักเข้า บ้านในบัดนี้ เมื่อปกปิดมณฑลสาม พึงนุ่งให้เป็นปริมณฑล กาดประคดเอว ห่มผ้าซ้อน ๒ ชั้น กัดลูกดุม ล้างบาตรแล้ว ถี้อเข้าบ้านโดยเรียบร้อยไม่ต้อง รีบร้อน พึงปกปิดกายด้วยดีไปในละแวกบ้าน พึงสำรวจด้วยดีไปในละแวกบ้าน พึงมีตาทอดลงไปบนละแวกบ้าน อย่าเว็กผ้าไปในละแวกบ้าน อย่าหัวเราะลั่นไป ในละแวกบ้าน พึงมีเสียงน้อยไปในละแวกบ้าน อย่าโยกกายไปในละแวกบ้าน อย่าไกวแขนไปในละแวกบ้าน อย่าโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน อย่าค้ำกายไป ในละแวกบ้าน อย่าคลุ่มศีรษะไปในละแวกบ้าน อย่าเดินกระหย่งไปในละแวก- *บ้าน เมื่อเข้านิเวศน์พึงกำหนดว่า จักเข้าทางนี้ จักออกทางนี้ อย่ารีบร้อนเข้าไป อย่ารีบร้อนออกเร็วนัก อย่ายืนไกลนัก อย่ายืนใกล้นัก อย่ายืนนานนัก อย่ากลับ เร็วนัก พึงยืนกำหนดว่า เขาประสงค์จะถวายภิกษา หรือไม่ประสงค์จะถวาย ถ้าเขาพักการทำงาน ลูกจากที่นั่งจับทัพพี หรือจับภาชนะ หรือตั้งไว้ พึงยืนด้วยคิดว่า เขาประสงค์จะถวาย เมื่อเขาถวายภิกษา พึงแหวกผ้าซ้อนด้วยมือซ้าย พึงน้อม

บาตรเข้าไปด้วยมือขวา แล้วพึงใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับภิกษา และไม่พึง
มองดูหน้าผู้ถวายภิกษา พึงกำหนดว่าเขาประสงค์จะถวายแคงหรือไม่ประสงค์จะ
ถวาย ถ้าเขาจับทัพพี จับภาชนะ หรือตั้งไว้ พึงยืนอยู่ด้วยคิดว่า เขาประสงค์
จะถวาย เมื่อเขาถวายภิกษาแล้ว พึงคลุมบาตรด้วยผ้าซ้อน แล้วกลับโดยรีบร้อย
ไม่ต้องรีบร้อน พึงปกปิดกายด้วยดี ไปในละแวกบ้าน พึงสำรวจด้วยดีไปใน
ละแวกบ้าน พึงมีตาทอดลงไปในละแวกบ้าน ไม่พึงวิกผ้าไปในละแวกบ้าน
ไม่พึงหัวเราะลั่นไปในละแวกบ้าน พึงมีเสียงน้อยไปในละแวกบ้าน ไม่พึงโยกกาย
ไปในละแวกบ้าน ไม่พึงไกวแขนไปในละแวกบ้าน ไม่พึงโคลงศีรษะไปใน
ละแวกบ้าน ไม่พึงกำกายไปในละแวกบ้าน ไม่พึงคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน
ไม่พึงเดินกระหย่งไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดกลับวิณฑาตจากบ้านก่อน ภิกษุนั้น
พึงปูลาสนะไว้ พึงจัดตั้งน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า พึงล้างภาชนะ
รองของฉันตั้งไว้ พึงตั้งน้ำฉัน น้ำใช้ไว้ ภิกษุใดกลับวิณฑาตจากบ้านที่หลัง
ถ้าอาหารที่ฉันแล้วยังเหลืออยู่ ถ้าจำนงก็พึงฉัน ถ้าไม่จำนงก็พึงเททิ้ง ในที่ปราศจาก
ของเขียวสด หรือพึงเทลงในน้ำที่ไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุนั้นพึงรื้อขนอาสนะ เก็บน้ำ
ล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า พึงล้างภาชนะรองของฉัน เก็บไว้ พึงเก็บ
น้ำฉัน น้ำใช้ พึงกวาดโรงฉัน ภิกษุใดเห็นหม้อน้ำฉัน หม้อน้ำใช้ หรือหม้อน้ำ
ชำระล้างเปล่า ภิกษุนั้นพึงจัดหาไปตั้งไว้ ถ้าเป็นการสุดวิสัย พึงกวักมือเรียก
เพื่อนมา ให้ช่วยกันจัดตั้งไว้ แต่ไม่พึงเปล่งวาจาเพราะข้อนั้นเป็นเหตุ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แลเป็นวัตรของภิกษุผู้เที่ยววิณฑาตเป็นวัตร ซึ่ง
ภิกษุผู้เที่ยววิณฑาตเป็นวัตร พึงประพฤติเรียบร้อย ฯ

อารัญญกวัตร

[๔๒๘] สมัยนั้น ภิกษุมารูปด้วยกันอยู่ในป่า พวกเขาไม่ตั้งน้ำฉัน
ไม่ตั้งน้ำใช้ไว้ ไม่ติดไฟไว้ ไม่เตรียมไม้สีไฟไว้ ไม่รู้ทางนักษัตร ไม่รู้ทิศทาง
พวกโจรพากันไปที่นั่น ได้ถามภิกษุเหล่านั้นว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย มีน้ำดื่ม
หรือไม่

- ก. ไม่มี ท่านทั้งหลาย
- จ. มีน้ำใช้หรือไม่
- ก. ไม่มี ท่านทั้งหลาย
- จ. มีไฟหรือไม่
- ก. ไม่มี ท่านทั้งหลาย
- จ. มีไม้สีไฟหรือไม่
- ก. ไม่มี ท่านทั้งหลาย
- จ. วันนี้ประกอบด้วยฤกษ์อะไร

ภ. พวกเราไม่รู้เลย ท่านทั้งหลาย

จ. นีทิตอะไร

ภ. พวกเราไม่รู้เลย ท่านทั้งหลาย

ลำดับนั้น โจรเหล่านั้นคิดกันว่า พวกนี้น้ำดื่มก็ไม่มี น้ำใช้ก็ไม่มี ไฟก็

ไม่มี ไม่มีไฟก็ไม่มี ทางนักษัตรก็ไม่รู้ ทิศาภาคก็ไม่รู้ พวกนี้เป็นโจร พวกนี้

ไม่ใช่ภิกษุ จึงทุบตีแล้วหลีกไป จึงภิกษุเหล่านั้น แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุทั้งหลาย จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น

ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วตรัสกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะ

เหตุนี้แล เราจักบัญญัติวัตรแก่พวกภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร โดยประการที่ภิกษุผู้อยู่

ป่าเป็นวัตร พึงประพฤติเรียบร้อย ฯ

[๔๒๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร พึงลุกขึ้นแต่เช้าตรู่

พึงสวมอุบาตร คล้องบา ปาดจีวรบนไหล่ สวมรองเท้า เก็บเครื่องไม้ เครื่องดิน

ปิดประตูหน้าต่าง แล้วออกจากเสนาสนะ กำหนดรู้ว่าจักเข้าบ้านเดี๋ยวนี้ พึงถอด

รองเท้า เคาะต่างๆ แล้วใส่ถุง คล้องบา เมื่อปกปิดมณฑลสาม พึงนุ่งให้เป็น

ปริมณฑล คาดประคดเอว ห่มผ้าซ้อน ๒ ชั้น กัดลูกตุ้ม ล้างบาตรแล้วถือเข้า

บ้านโดยเรียบร้อย ไม่ต้องรีบร้อน พึงปกปิดกายด้วยดีไปในละแวกบ้าน พึงสำรวจ

ด้วยดีไปในละแวกบ้าน ... อย่าเดินกระหย่งไปในละแวกบ้าน เมื่อเข้าสู่บริเวณพึง

กำหนดว่า จักเข้าทางนี้ จักออกทางนี้ อย่ารีบร้อนเข้าไป อย่ารีบร้อนออกมา

อย่ายืนใกล้หลัก อย่ายืนใกล้รั้ว อย่ายืนนานนัก อย่ากลับเร็วนัก ยืนอยู่พึงกำหนด

ว่า เขาประสงค์จะถวายภิกษา หรือไม่ประสงค์จะถวาย ถ้าเขาพักการงาน ลูกจาก

ที่นั่ง จับทัพพี จับภาชนะ หรือตั้งไว้ พึงยืนอยู่ด้วยคิดว่า เขาประสงค์จะถวาย

เมื่อเขาถวายภิกษา พึงแหวกผ้าซ้อนด้วยมือซ้าย พึงน้อมบาตรเข้าไปด้วยมือขวา

พึงใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับภิกษา และไม่พึงมองดูหน้าผู้ถวายภิกษา พึงกำหนด

ว่า เขาประสงค์จะถวายแคง หรือไม่ประสงค์จะถวาย ถ้าเขาจับทัพพี จับภาชนะ

หรือตั้งไว้ พึงยืนอยู่ด้วยคิดว่าเขาประสงค์จะถวาย เมื่อเขาถวายภิกษาแล้ว พึง

คลุมบาตรด้วยผ้าซ้อนแล้วกลับโดยเรียบร้อย ไม่ต้องรีบร้อน พึงปกปิดกายด้วยดี

ไปในละแวกบ้าน ... ไม่พึงเดินกระหย่งไปในละแวกบ้าน ออกจากบ้านแล้ว เข้า

อุบาตร คล้องบา พับจีวร วางบนศิระะ สวมรองเท้าเดินไป ดูกรภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร พึงตั้งน้ำนั้น พึงตั้งน้ำใช้ พึงติดไฟไว้ พึงเตรียมไม้สไฟไว้

พึงเตรียมไม้เท้าไว้ พึงเรียนทางนักษัตรทั้งสิ้น หรือบางส่วนไว้ พึงเป็นผู้ฉลาดในทิศ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นวัตรของภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ซึ่งภิกษุผู้อยู่ป่า

เป็นวัตร พึงประพฤติเรียบร้อย ฯ

เสนาสนวัตร

[๔๓๐] สมัยนั้น ภิกษุมารูปด้วยกันทำจิวรกรรมในที่แจ้งพระฉัพพัคคีย์
เคาะเสนาสนะบนที่สูงเหนือลม ภิกษุทั้งหลายถูกฐลึกลับ บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มัก-
*น้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนภิกษุฉัพพัคคีย์จึงได้เคาะเสนาสนะ
ที่สูงเหนือลม ภิกษุทั้งหลายถูกฐลึกลับ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า ภิกษุ-
*ฉัพพัคคีย์เคาะเสนาสนะบนที่สูงเหนือลม ภิกษุทั้งหลายถูกฐลึกลับ จริง หรือ
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า
พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติเสนาสนวัตรแก่ภิกษุทั้งหลาย
โดยประการที่ภิกษุทั้งหลาย พึงประพฤติเรียบร้อยในเสนาสนะ ฯ

[๔๓๑] ภิกษุอยู่ในวิหารใด ถ้าวิหารนั้นรก ถ้าวุตสาหะอยู่ พึงชำระ
เมื่อจะชำระวิหาร พึงขนบาตร จีวร ออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่งก่อน พึงขนผ้า
ปูนั่ง ผ้าปูนอน ออกวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง พึงขนพูก หมอน ออกไปวางไว้ที่
ควรแห่งหนึ่ง เตียงพึงยกต่ำๆ ขนออกไปให้ดี อย่าให้ครูดสี กระทบกระแทก
บานและกรอบประตู แล้วตั้งไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง ตั้งพึงยกต่ำๆ ขนออกไปให้ดี
อย่าให้ครูดสีกระทบกระแทกบานและกรอบประตู แล้วตั้งไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง เขียง
รองเท้าเตียง พึงขนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง กระโถนพึงขนออกไปวางไว้ที่
ควรแห่งหนึ่ง พนักอิงพึงขนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง เครื่องลาดพื้นพึงกำหนด
ที่ปูไว้เดิม แล้วขนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง ถ้าวินิหารมีหยากไย่ พึงกวาด
แต่เปดานลงมาก่อน พึงเช็ดกรอบหน้าต่าง ประตูและมุมห้อง ถ้าฝาทาน้ำมันขึ้นรา
พึงเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ด ถ้าพื้นทาสีดำขึ้นรา พึงเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ด ถ้าพื้น
ไม้ได้ทำ พึงเอาน้ำพรมแล้วกวาดด้วยคิดว่า อย่าให้ฝุ่นกลบวิหาร พึงกวาดหยาก-
*เยื่อไปทิ้งเสีย ณ ที่ควรแห่งหนึ่ง ไม่พึงเคาะเสนาสนะในที่ใกล้ภิกษุ ไม่พึงเคาะ
เสนาสนะในที่ใกล้วิหาร ไม่พึงเคาะเสนาสนะในที่ใกล้น้ำจัน ไม่พึงเคาะเสนาสนะ
ในที่ใกล้น้ำใช้ ไม่พึงเคาะเสนาสนะบนที่สูงเหนือลม พึงเคาะเสนาสนะในที่ใต้
ลม เครื่องลาดพื้นพึงผึ่งแดดในที่ควรแห่งหนึ่ง ชำระ เคาะ ปิด แล้วขนกลับไป
ปูไว้ตามเดิม เขียงรองเท้า เตียง พึงผึ่งแดดไว้ในที่ควรแห่งหนึ่ง เช็ดแล้วขนกลับตั้ง
ไว้ตามเดิม เตียง ตั้ง พึงผึ่งแดดไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง ชัดสี เคาะ ยกต่ำๆ ทำให้ดี
อย่าให้ครูดสี กระทบบานและกรอบประตู ขนกลับตั้งไว้ตามเดิม พูกและหมอน
พึงตากไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง เคาะ ปิดให้สะอาดแล้วขนกลับตั้งไว้ตามเดิม ผ้าปูนั่ง
และผ้าปูนอน พึงตากไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง สลัดให้สะอาดแล้วขนไปปูไว้ตามเดิม
กระโถน พนักอิง พึงตากไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง เช็ดแล้วขนไปตั้งไว้ตามเดิม พึง

เก็บบาตร จีวร เมื่อเก็บบาตร ฟังเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำ
ใต้เตียงหรือใต้เตียงแล้วเก็บบาตร แต่อย่าเก็บบาตรบนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง เมื่อ
จะเก็บจีวร ฟังเอามือข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวร หรือสายระเดียง
ฟังทำชายไว้ข้างนอก ขนดไว้ข้างใน เก็บจีวร ถ้ามีลมเจือด้วยผงคลีพัดมาทางทิศ
ตะวันออก ฟังปิดหน้าต่างด้านตะวันออก ถ้ามีลมเจือด้วยผงคลีพัดมาทางทิศ
ตะวันตก ฟังปิดหน้าต่างด้านตะวันตก ถ้ามีลมเจือด้วยผงคลีพัดมาทางทิศเหนือ
ฟังปิดหน้าต่างด้านเหนือ ถ้ามีลมเจือด้วยผงคลีพัดมาทางทิศใต้ ฟังปิดหน้าต่าง
ด้านใต้ ถ้าฤดูหนาว กลางวันฟังเปิดหน้าต่าง กลางคืนฟังปิด ถ้าฤดูร้อน กลางวัน
ฟังปิดหน้าต่าง กลางคืนฟังเปิด ถ้าบริเวณ ชุ่มน้ำ โรงฉัน โรงไฟ วัจจุกฎีก
ฟังปิดกวาดเสีย ถ้าน้ำฉัน น้ำใช้ไม่มี ฟังจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี ฟัง
ตักน้ำมาไว้ในหม้อชำระ ถ้าอยู่ในวิหารหลังเดียวกับภิกษุผู้แก่กว่า ยังไม่อาบุงฉา
ภิกษุผู้แก่กว่า ไม่ฟังให้อุเทศ ไม่ฟังให้ปรุอุฉา ไม่ฟังทำการสาธยาย ไม่ฟัง
แสดงธรรม ไม่ฟังตามประทีป ไม่ฟังดับประทีป ไม่ฟังเปิดหน้าต่าง ไม่ฟังปิด
หน้าต่าง ถ้าเดินจงกรมในที่จงกรมเดียวกับภิกษุผู้แก่กว่า ฟังเดินคล้อยตามภิกษุ
ผู้แก่กว่า และไม่ฟังกระทบกระทั่งภิกษุผู้แก่กว่า ด้วยชายผ้าสังฆาฏี

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นเสนาสนวัตรของภิกษุทั้งหลาย ซึ่งภิกษุ
ทั้งหลายพึงประพฤติเรียบร้อยในเสนาสนะ ฯ

ขันตามวัตร

[๔๓๒] สมัยนั้น พระฉัพพัคคีย์ถูกพระเถระทั้งหลายในเรือนไฟห้ามอยู่
อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ใส่ฟืนมาก ติดไฟ ปิดประตูแล้วนั่งที่ประตู ส่วนพระ-
*เถระทั้งหลายถูกความร้อนแผดเผา ออกประตูไม่ได้ สลบล้มลง บรรดาภิกษุที่เป็น
ผู้มักน้อย ... ต่างก็ฟังโทษ ดิเตยยน โพนทนาว่า โฉนพระฉัพพัคคีย์อันพระเถระ
ทั้งหลายในเรือนไฟห้ามอยู่ จึงอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ใส่ฟืนมาก ติดไฟปิดประตู
แล้วนั่งที่ประตู ส่วนพระเถระทั้งหลายถูกความร้อนแผดเผา ออกประตูไม่ได้
สลบล้มลง จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า ภิกษุ
ฉัพพัคคีย์อันพระเถระทั้งหลายในเรือนไฟห้ามอยู่ อาศัยความไม่เอื้อเพื่อ ใส่ฟืนมาก
ติดไฟ ปิดประตู แล้วนั่งที่ประตู ภิกษุทั้งหลายถูกความร้อนแผดเผา ออกประตู
ไม่ได้ สลบล้มลง จริง หรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมมีกถารับสังกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอันพระเถระในเรือนไฟห้ามอยู่ ไม่พึงอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ

ใส่พินมาก คิดไฟ รูปใดติดไฟต้องอาบัติทุกกฏ

อนึ่ง ภิกษุไม่พึงปิดประตู แล้วนั่งขวางประตู รูปใดนั่ง ต้องอาบัติทุกกฏ
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติวัตรในเรือนไฟแก่ภิกษุ
ทั้งหลาย โดยประการที่ภิกษุทั้งหลาย พึงประพฤติเรียบร้อยในเรือนไฟ ฯ

[๔๓๓] ภิกษุใดไปสู่เรือนไฟก่อน ถ้ามีเถ้ามาก พึงเทเถ้าทิ้งเสีย ถ้า
เรือนไฟรก พึงกวาดเสีย ถ้าขานภายนอกรก พึงกวาดเสีย ถ้าบริเวณ ชุ่มประตู
ศาลาเรือนไฟรก พึงกวาดเสีย พึงบดจุนไว้ พึงแช่ดินเหนียว พึงตักน้ำไว้ในราง
น้ำ เมื่อจะเข้าไปสู่เรือนไฟ พึงเอาดินเหนียวทาหน้า ปิดทั้งข้างหน้าข้างหลัง แล้ว
จึงเข้าไปสู่เรือนไฟ ไม่พึงนั่งเบียดเสียดพระเถระ ไม่พึงเกียดกันอาสนะภิกษุใหม่
ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงทำบริกรรมแก่พระเถระในเรือนไฟ เมื่อออกจากเรือนไฟ พึง
ถือตั้งสำหรับเรือนไฟแล้วปิดทั้งข้างหน้าข้างหลัง ออกจากเรือนไฟ ถ้าอุตสาหะอยู่
พึงทำบริกรรมแก่พระเถระแม่น้ำ ไม่พึงอาบน้ำข้างหน้าพระเถระ แม้น้ำนั้นก็
ไม่พึงอาบ อาบแล้วเมื่อจะขึ้น พึงให้ทางแก่พระเถระผู้จะลง ภิกษุใดออกจาก
เรือนไฟภายหลัง ถ้าเรือนไฟประอะเปื้อน พึงล้างให้สะอาด พึงล้างรางแช่ดิน
เก็บตั้งสำหรับเรือนไฟ ดับไฟ ปิดประตู แล้วจึงหลีกไป

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นวัตรในเรือนไฟของภิกษุทั้งหลาย ซึ่งภิกษุ
ทั้งหลายพึงประพฤติเรียบร้อยในเรือนไฟ ฯ

มูลเหตุวัจจกุฎีวัตร

[๔๓๔] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเป็นชาติพราหมณ์ ถ่ายอุจจาระแล้วไม่
ปรารถนาจะชำระด้วยรังเกียจว่า ใครจักจับต้องของเลว มีกลิ่นเหม็นนี้ได้ ใน
วัจจมรรคของเธอ มีหมุ่นอนมั่วสุมอยู่ ต่อมาเธอได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุทั้งหลายถามว่า ก็ท่านถ่ายอุจจาระแล้ว ไม่ชำระ หรือ ขอรับ

ภิกษุนั้นตอบว่า อย่างนั้น ขอรับ

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เฟงโทษ ดิเตียน โพนทะนาว่า โฉน
ภิกษุถ่ายอุจจาระแล้ว จึงไม่ชำระ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุ ข่าว่า เธอถ่ายอุจจาระ
แล้วไม่ชำระ จริงหรือ

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุถ่ายอุจจาระแล้ว เมื่อน้ำมีอยู่ จะไม่ชำระไม่ได้ รูปใดไม่ชำระ
ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๔๓๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลาย ถ่ายอุจจาระในวัจจกุฎีตามลำดับผู้แก่
กว่า นวกะภิกษุทั้งหลายมาถึงก่อน ปวดอุจจาระก็ต้องรอ พวกเขากลับอุจจาระจน

สลบล้มลง ภิภษุท้หฬยกรบทุลเรื่งน้ันแต่พระผู้มืพระภค

พระผู้มืพระภค ... ทรงสอบถมว่ ทุกรภิภษุท้หฬย ช่วว่ ภิภษุ
ท้หฬยถ่ยอุจจระในวัจจกุฎี ... ตมล่ดับผู้แก้ว่ นวกะภิภษุท้หฬยมถึงก่อน
ปวตุจจระก็ต้องรอ พวกเชอถ้ันอุจจระจนสลบล้มลง จริงหรือ

ภิภษุท้หฬยกรบทุลว่ จริง พระพุทฐเจ้าช่

พระผู้มืพระภค ... รับตั้งกะภิภษุท้หฬยว่ ทุกรภิภษุท้หฬย ภิภษุไม่
พืงถ่ยอุจจระในวัจจกุฎี ตมล่ดับผู้แก้ว่ รูปใตุถ่ยต้องอบตีทุกกฏ ทุกร
ภิภษุท้หฬย เราอนุญตใถ่ถ่ยอุจจระตมล่ดับของผู้มถึง ๑

[๔๓๖] สมัยน้ัน พระฉ้พคคิย้เข้าวัจจกุฎีเร็วเกินไปบั้ง เวิกฝ่เข้าไปบั้ง
ถอนหยใจใหญ่พลางถ่ยอุจจระบั้ง เค็ยว้ไม้ช่ระพ้นพลางถ่ยอุจจระบั้ง ถ่ย-
*อุจจระนอกรางอุจจระบั้ง ถ่ยป้สวระนอกรางป้สวระบั้ง บ้วนเขพะลงในราง
ป้สวระบั้ง ช่ระด้วยไม้หยบบั้ง ท้งไม้ช่ระลงในช่อถ่ยอุจจระบั้ง ออกม
เร็วเกินไปบั้ง เวิกฝ่ออกมาบั้ง ช่ระมีเสียงด้งจะปุจะปุบั้ง เหลือน้้าไว้ใน
กระบอกช่ระบั้ง บรรตคคิย้ที่เป็นผู้ม้กน้อย ... ต่ก้เพงโทย ติเตยน โปนทนะน่ว
ไจนพระฉ้พคคิย้จ้ิงได้เข้าวัจจกุฎีเร็วเกินไป เวิกฝ่เข้าไปบั้ง ถอนหยใจใหญ่พลาง
ถ่ยอุจจระบั้ง เค็ยว้ไม้ช่ระพ้นพลางถ่ยอุจจระบั้ง ถ่ยอุจจระนอกรางอุจจระ
บั้ง ถ่ยป้สวระนอกรางป้สวระบั้ง บ้วนเขพะลงในรางป้สวระบั้ง ช่ระด้วย
ไม้หยบบั้ง ท้งไม้ช่ระลงในช่อถ่ยอุจจระบั้ง ออกมเร็วเกินไปบั้ง เวิกฝ่
ออกมาบั้ง ช่ระมีเสียงด้งจะปุจะปุบั้ง เหลือน้้าไว้ในกระบอกช่ระบั้ง แล้ว
กรบทุลเรื่งน้ันแต่พระผู้มืพระภค

พระผู้มืพระภค ... ทรงสอบถมว่ ทุกรภิภษุท้หฬย ช่วว่ ... จริงหรือ
ภิภษุท้หฬยกรบทุลว่ จริง พระพุทฐเจ้าช่

พระผู้มืพระภค ... คร้ันแล้วทรงทำธรมกถารับตั้งกะภิภษุท้หฬยว่ ทุกร
ภิภษุท้หฬย เพระเหตุน้ันแล เราก้กบ้ญญติวัจจกุฎีวัตรแก้ภิภษุท้หฬย โดย
ประการที่ภิภษุท้หฬยพืงประพตุติเรียบร้อยในวัจจกุฎี ๑

วัจจกุฎีวัตร

[๔๓๗] ภิภษุใตุไปวัจจกุฎี ภิภษุน้ันย้ันอยู่ช่่งนอก พืงกระแอมจ้ัน
แม้ภิภษุผู้น่่งอยู่ช่่งในก็พืงกระแอมรับ พืงพาดจิวรว้บนรวจิวร หรือบนสย
ระเตยง แล้วเข้าวัจจกุฎี ทำใถ่เรียบร้อย ไม่ต้องริบร้อน ไม่พืงเข้าไปเร็วนัก
ไม่พืงเวิกฝ่เข้าไป ย้ันบนเขยงถ่ยอุจจระ แล้วจ้ิงค่อยเวิกฝ่ ไม่พืงถอนหยใจ
ใหญ่พลางถ่ยอุจจระ ไม่พืงเค็ยว้ไม้ช่ระพ้นพลางถ่ยอุจจระ ไม่พืงถ่ยอุจจระ
นอกรางอุจจระ ไม่พืงถ่ยป้สวระนอกรางป้สวระ ไม่พืงบ้วนเขพะลงในราง
ป้สวระ ไม่พืงช่ระด้วยไม้หยบ ไม่พืงท้งไม้ช่ระลงในช่อถ่ยอุจจระ ย้ัน

บนเตียงถ่ายแล้วเพิ่งปิดผ้า ไม่เพิ่งออกมาเร็วนัก ไม่เพิ่งเวกผ้าออกมา ยืนบนเตียง
ชำระแล้วเพิ่งเวกผ้า ไม่เพิ่งชำระให้มือเสียดังจะปุจะปุ ไม่เพิ่งเหลือน้ำไว้ในกระบอก
ชำระ ยืนบนเตียงชำระแล้วเพิ่งปิดผ้า ถ้าวัจจกฏีอันภิกษุถ่ายไว้เลอะเทอะ ต้อง
ล้างเสีย ถ้าตะกร้าใส่ไม้ชำระเต็ม พึ่งเทไม้ชำระ ถ้าวัจจกฏีรัก พึ่งกวาดวัจจกฏี
ถ้าชานภายนอก บริเวณ ชุ่มประตูดุร พึ่งกวาดเสีย ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี
พึ่งตักน้ำมาไว้ในหม้อชำระ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นวัจจกฏีวัตรของภิกษุทั้งหลาย ซึ่งภิกษุ
ทั้งหลาย พึ่งประพฤติเรียบร้อยในวัจจกฏี ฯ

มูลเหตุอุปัชฌายวัตร

[๔๗๘] สมัยนั้น สัทธวิฬาริกทั้งหลายไม่ประพฤติชอบในพระอุปัชฌายะ
บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา ไฉน สัทธ-
*วิฬาริกทั้งหลายจึงไม่ประพฤติชอบในพระอุปัชฌายะ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า สัทธวิฬาริก
ทั้งหลาย ไม่ประพฤติชอบในพระอุปัชฌายะ จริงหรือ

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน สัทธ-
*วิฬาริกทั้งหลายจึงได้ไม่ประพฤติชอบในพระอุปัชฌายะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย การ
กระทำของพวกเขานั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...
ครั้งแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุ
นั้นแล เราจักบัญญัติอุปัชฌายวัตรแก่สัทธวิฬาริกทั้งหลาย โดยประการที่สัทธ-
*วิฬาริกทั้งหลาย พึ่งประพฤติเรียบร้อยในอุปัชฌายะ ฯ

อุปัชฌายวัตร

[๔๗๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัทธวิฬาริกพึงประพฤติชอบในอุปัชฌายะ
วิธีประพฤติชอบในอุปัชฌายะนั้น ดังต่อไปนี้

สัทธวิฬาริกพึงลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ ถอดรองเท้า ห่มผ้าเฉวียงบ่า แล้วถวาย
ไม้ชำระพื้น ถวายน้ำล้างหน้า ปูอาสนะไว้ ถ้ายาคูมี พึ่งล้างภาชนะ แล้วน้อม
ยาคุเข้าไป เมื่ออุปัชฌายะดื่มยาคุแล้ว พึ่งถวายน้ำ รับภาชนะมา ถือต่ำๆ ล้าง
ให้เรียบร้อย อย่าให้กระทบ แล้วเก็บไว้ เมื่ออุปัชฌายะลุกแล้ว พึ่งเก็บอาสนะ
ถ้าที่นั้นรก พึ่งกวาดที่นั้นเสีย

ถ้าอุปัชฌายะประสงค์จะเข้าบ้าน พึ่งถวายผ้าห่ม พึ่งรับผ้าห่มผัดมา พึ่ง
ถวายประคดเอว พึ่งซ้อนผ้าห่มสองชั้นถวาย พึ่งล้างบาตรแล้ว ถวายพร้อมทั้งน้ำ
ถ้าอุปัชฌายะปรารธนาให้เป็นปัจฉาสมณะ พึ่งปกปิดกายให้มีมณฑลสาม ห่มให้

เป็นปริณิถนา คาคประคเเว ซ้อนผ้าห่มสองชั้นห่มคลุมกัณฑ์ลูกคุม ล้างบาตร แล้วถือไป เป็นปัจฉิมขณะของอุปัชฌายะ ไม่พึงเดินให้ห่างนัก ให้ชิดนัก พึงรับวัตถุที่เนื่องในบาตร เมื่ออุปัชฌายะกำลังพูด ไม่พึงพูดสอดขึ้นในระหว่างๆ เมื่ออุปัชฌายะกล่าวถ้อยคำใกล้ต่ออาบัติ พึงห้ามเสีย เมื่อกลับ พึงกลับมาก่อน แล้วปูอาสนะไว้ พึงวางน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าไว้ใกล้ๆ พึงรับบาตร จีวร พึงถวายผ้าห่มผัด พึงรับผ้าห่มมา ถ้าจีวรชุ่มเหงื่อ พึงผึ่งแดดสักครู่หนึ่ง แต่อย่าผึ่งทิ้งไว้ที่แดด พึงพับจีวร เมื่อจะพับจีวร พึงพับจีวรให้เหลื่อมมุมกัน ๔ นิ้ว ด้วยตั้งใจมิให้มีรอยพับตรงกลาง พึงสอดประคเเวไว้ในขณะจีวร

ถ้าบิณฑบาตมี และอุปัชฌายะประสงค์จะฉัน พึงถวายน้ำ แล้วน้อม

บิณฑบาตเข้าไป พึงถามอุปัชฌายะถึงน้ำฉัน เมื่ออุปัชฌายะฉันแล้ว พึงถวายน้ำรับบาตรมา ถือต๋าๆ ล้างให้เรียบร้อยอย่าให้กระทบ ล้างเช็ดให้หมดน้ำแล้วพึงผึ่งไว้ที่แดดสักครู่หนึ่ง แต่อย่าผึ่งทิ้งไว้ที่แดด พึงเก็บบาตร จีวร เมื่อเก็บบาตร พึงเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำได้เตียงหรือใต้ตั้ง แล้วเก็บบาตร แต่อย่าเก็บบาตรไว้บนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง เมื่อเก็บจีวร พึงเอามือข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวร หรือสายระเดียง แล้วทำชายจีวรไว้ข้างนอก ขณะไว้ข้างใน แล้วเก็บจีวร เมื่ออุปัชฌายะลุกขึ้นแล้ว พึงเก็บอาสนะ เก็บน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ถ้าที่นั้นรก พึงกวาดที่นั้นเสีย

ถ้าอุปัชฌายะใครจะสงรงน้ำ พึงจัดน้ำสงรงถวาย ถ้าต้องการน้ำเย็น พึงจัดน้ำเย็นถวาย ถ้าต้องการน้ำร้อน พึงจัดน้ำร้อนถวาย ถ้าอุปัชฌายะใครจะเข้าเรือนไฟ พึงบดจุน แห่ดิน ถือตั้งสำหรับเรือนไฟแล้วเดินตามหลังอุปัชฌายะไป ถวายตั้งสำหรับเรือนไฟ แล้วรับจีวรมาวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พึงถวายจุน ถวายดิน ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงเข้าเรือนไฟ เมื่อเข้าเรือนไฟ พึงเอาดินทาหน้า ปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลัง แล้วเข้าเรือนไฟ อย่างนึ่งเบียดภิกษุผู้เถระ อย่าเกียดกัน อาสนะภิกษุใหม่ พึงทำบริกรรมแก่อุปัชฌายะในเรือนไฟ เมื่อออกจากเรือนไฟ พึงถือตั้งสำหรับเรือนไฟ แล้วปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลังออกจากเรือนไฟ พึงทำบริกรรมอุปัชฌายะแม้น้ำ อาบเสร็จแล้ว พึงขึ้นมาก่อน ทำตัวของตนให้แห้ง น้ำ หุงผ้าแล้วพึงเช็ดน้ำจากตัวของอุปัชฌายะ พึงถวายผ้าห่ม ผ้าสังฆาฏิ ถือตั้งสำหรับเรือนไฟมาก่อน แล้วปูอาสนะไว้ พึงวางน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าไว้ใกล้ๆ พึงถามอุปัชฌายะด้วยน้ำดื่ม

ถ้าประสงค์จะเรียนบาลี พึงขอให้อุปัชฌายะแสดงบาลีขึ้น ถ้าประสงค์จะสอบถามอรรถกถา พึงสอบถาม อุปัชฌายะอยู่ในวิหารแห่งใด ถ้าวิหารแห่งนั้นรก ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงปิดกวาดเสีย เมื่อปิดกวาดวิหาร พึงขนบาตร จีวร ออกก่อนแล้ววางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พึงขนผ้าปูนั่ง และผ้าปูนอน พูก

หมอน ออกวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เตียงตั้ง สัททวิหริกพึงยกต่ำๆ ทำให้
ดี อย่าให้ครูดลี กระทบกระแทกบานและกรอบประตู ตั้งไว้ ณ ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่ง เขียงรองเท้าเตียง กระโถน พนักอิง พิงขนออกไปตั้งไว้ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง เครื่องปูพื้นพึงสังเกตุที่ปูไว้เดิม แล้วขนออกไปวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่ง ถ้าในวิหารมีหยากเยื่อ พิงกวาดแต่เพดานลงมาก่อน กรอบหน้าต่างและ
มุมห้องพึงเช็ดเสีย ถ้าฝาเขาทำบริกรรมด้วยน้ำมัน หรือพื้นเขาทาสีดำขื่นรา พิง
เอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ดเสีย ถ้าพื้นเขามีได้ทำ พิงเอาน้ำประพรมแล้วเช็ดเสียด้วย
คิดว่า อย่าให้ฝุ่นกลบวิหารดังนี้ พิงกวาดหยากเยื่อทิ้งเสีย ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
เครื่องปูพื้นพึงผึ่งแดด ชำระ เคาะ ปัด แล้วขนกลับไปไว้ดังเดิม เขียงรองเท้า
เตียงพิงผึ่งแดด ปัด เช็ด แล้วขนกลับไปไว้ที่เดิม เตียงตั้งพิงผึ่งแดดขัดสี
เคาะยกต่ำๆ ทำให้ดี อย่าให้ครูดลี กระทบกระแทกบานและกรอบประตู ขน
กลับตั้งไว้ตามเดิม พุก หมอน ผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน กระโถน พนักอิง พิงผึ่ง
แดด ชำระล้าง เคาะ ปัดเสีย แล้วขนกลับตั้งไว้ตามเดิม พิงเก็บบาตร จีวร เมื่อ
เก็บบาตร พิงเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำใต้เตียง หรือใต้ตั้ง
แล้วเก็บบาตร แต่อย่าเก็บบาตรบนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง เมื่อเก็บจีวรพิงเอา
มือข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวร หรือสายระเคียง แล้วทำชายไว้
ข้างนอก ขนดไว้ข้างใน เก็บจีวร ถ้ามจเจือด้วยผงคลีพัฒมาแต่ทิศตะวันออก
พิงปิดหน้าต่างด้านตะวันออก ถ้ามจเจือผงคลีพัฒมาแต่ทิศตะวันตก พิงปิดหน้าต่าง
ด้านตะวันตก ถ้ามจเจือผงคลีพัฒมาแต่ทิศเหนือ พิงปิดหน้าต่างด้านเหนือ ถ้ามจ
เจือผงคลีพัฒมาแต่ทิศใต้ พิงปิดหน้าต่างด้านใต้ ถ้าฤดูหนาว พิงเปิดหน้าต่าง
กลางวัน กลางคืนพิงปิดเสีย ถ้าฤดูร้อน กลางวันพิงปิด กลางคืนพิงเปิด ถ้า
บริเวณ ชุ่มน้ำ โรงฉัน โรงไฟ วัจจกุฎีรอก พิงปิดกวาดเสีย ถ้าน้ำฉัน น้ำใช้
ไม่มี พิงจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี พิงตักมาไว้ในหม้อชำระ

ถ้าความกระสันบังเกิดขึ้นแก่อุปัชฌายะ สัททวิหริกพึงช่วยระงับ หรือ
พิงวานภิกษุอื่นให้ช่วยระงับ หรือพิงแสดงธรรมกถาแก่อุปัชฌายะนั้น ถ้าความ
รำคาญบังเกิดแก่อุปัชฌายะ สัททวิหริกพึงช่วยบรรเทา หรือพิงวานภิกษุอื่นให้
ช่วยบรรเทา หรือพิงแสดงธรรมกถาแก่อุปัชฌายะ ถ้าทฐิบังเกิดแก่อุปัชฌายะ
สัททวิหริกพึงให้สละเสีย หรือพิงวานภิกษุอื่นให้ช่วย หรือพิงแสดงธรรมกถาแก่
อุปัชฌายะนั้น

ถ้าอุปัชฌายะต้องอาบัติหนัก ควรแก่ปริวาส สัททวิหริก พิงทำความ
ขวนขวายว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พิงให้ปริวาสแก่อุปัชฌายะ ถ้าอุปัชฌายะ
ผู้ควรแก่การชักเข้าหาอาบัติเดิม สัททวิหริกพิงทำความขวนขวายว่า ด้วยอุบาย
อย่างไรหนอ สงฆ์พิงชักอุปัชฌายะเข้าหาอาบัติเดิม ถ้าอุปัชฌายะผู้ควรแก่มานัด

สัตถิวิหริกพึงทำความชวนขวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้มานัดแก่
อุปัชฌายะ ถ้าอุปัชฌายะควรอัปทาน สัตถิวิหริกพึงทำความชวนขวายเป็น ด้วย
อุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงอัปทานอุปัชฌายะ ถ้าสงฆ์ใคร่กระทำการแก่อุปัชฌายะ
คือตักขณียกรรม นิสกกรรม ปัพพาทนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรืออุกเขปนีย-
*กรรม สัตถิวิหริกพึงทำความชวนขวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์ไม่พึงทำ
กรรมแก่อุปัชฌายะ หรือสงฆ์พึงน้อมไปเพื่อกรรมเบา หรืออุปัชฌายะนั้นถูกสงฆ์
ลงตักขณียกรรม นิสกกรรม ปัพพาทนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรืออุกเขปนีย-
*กรรมแล้ว สัตถิวิหริก พึงทำความชวนขวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ
อุปัชฌายะพึงประพฤดิชอบ หายเยอหึง ประพฤติแก้ตัวได้ สงฆ์พึงระงับกรรม
นั้นเสีย

ถ้าจิวรของอุปัชฌายะจะต้องซัก สัตถิวิหริกพึงซัก หรือพึงทำความชวน
ขวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงซักจิวรของอุปัชฌายะ ถ้าจิวรของ
อุปัชฌายะจะต้องทำ สัตถิวิหริกพึงทำ หรือพึงทำความชวนขวายเป็น ด้วยอุบาย
อย่างไรหนอ ใครๆ พึงทำจิวรของอุปัชฌายะ ถ้าน้ำย้อมของอุปัชฌายะจะต้องต้ม
สัตถิวิหริกพึงต้มเอง หรือพึงทำความชวนขวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ
พึงต้มน้ำย้อมของอุปัชฌายะ ถ้าจิวรของอุปัชฌายะจะต้องย้อม สัตถิวิหริกพึง
ย้อม หรือพึงทำความชวนขวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงย้อมจิวรของ
อุปัชฌายะ เมื่อย้อมจิวร พึงย้อมพลิกกลับไปกลับมาให้ดี เมื่อหยาดน้ำย้อมยัง
หยดไม่ขาดสาย อย่าหลีกไปเสีย

สัตถิวิหริกไม่บอกอุปัชฌายะก่อน อย่าให้บาตรแก่ภิกษุบางรูป อย่ารับ
บาตร อย่าให้จิวร อย่ารับจิวร อย่าให้บริจาร อย่ารับบริจารของภิกษุบางรูป อย่า
ปลงผมให้แก่ภิกษุบางรูป อย่าให้ภิกษุบางรูปปลงผมให้ อย่าทำบริกรรมแก่ภิกษุ
บางรูป อย่าให้ภิกษุบางรูปทำบริกรรมให้ อย่าทำความชวนขวแก่ภิกษุบางรูป
อย่าสั่งให้ภิกษุบางรูปทำความชวนขวเป็นปัจฉาสมณะของภิกษุบางรูป อย่าให้
ภิกษุบางรูปไปเป็นปัจฉาสมณะ อย่านำนิมิตบาทไปให้แก่ภิกษุบางรูป อย่าให้
ภิกษุบางรูปนำนิมิตบาทมาให้

ไม่บอกลาอุปัชฌายะก่อน อย่าเข้าบ้าน อย่าไปป่าช้า อย่าหลีกไปสู่ทิศ

ถ้าอุปัชฌายะอาพาธ พึงพยาบาลจนตลอดชีวิต หรือจนกว่าจะหาย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นอุปัชฌายะวัตรของสัตถิวิหริกทั้งหลาย ซึ่ง
สัตถิวิหริกพึงประพฤดิชอบในพระอุปัชฌายะ ฯ

มูลเหตุสัตถิวิหริกวัตร

[๔๔๐] สมัยนั้น พระอุปัชฌายะทั้งหลายไม่ประพฤดิชอบในสัตถิวิหริก
บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนว่า ไฉน พระ-

*อุปัชฌายะทั้งหลาย จึงไม่ประพฤติชอบในสังฆวิहारิก แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า อุปัชฌายะ
ทั้งหลายไม่ประพฤติชอบในสังฆวิहारิก จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสังฆวิहारิกวัตรแก่อุปัชฌายะ
ทั้งหลาย โดยประการที่อุปัชฌายะทั้งหลายพึงประพฤติชอบในสังฆวิहारิก ฯ

สังฆวิहारิกวัตร

[๔๔๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุปัชฌายะพึงประพฤติชอบในสังฆวิहारิก
วิธีประพฤติชอบในสังฆวิहारิกนั้น ดังต่อไปนี้:-

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุปัชฌายะพึงสงเคราะห์ อนุเคราะห์สังฆวิहारิกด้วย
อุเทศ ปริပ္พจนา โวาท อนุศาสนี ถ้าอุปัชฌายะมีบาตร สังฆวิहारิกไม่มี
อุปัชฌายะพึงให้แก่สังฆวิहारิก หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไร
หนอ บาตรพึงบังเกิดแก่สังฆวิहारิก ถ้าอุปัชฌายะมีจีวร สังฆวิहारิกไม่มี
อุปัชฌายะพึงให้แก่สังฆวิहारิก หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไร
หนอ จีวรพึงบังเกิดแก่สังฆวิहारิก ถ้าอุปัชฌายะมีบริวาร สังฆวิहारิกไม่มี
อุปัชฌายะพึงให้แก่สังฆวิहारิก หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไร
หนอ บริวารพึงบังเกิดแก่สังฆวิहारิก ถ้าสังฆวิहारิกอาพาธ อุปัชฌายะพึงลุก
แต่เข้าตูลูก แล้วให้ไม้ชำระฟัน ให้น้ำล้างหน้า ปูอาสนะ ถ้ายาคูมี พึงล้างภาชนะ
เสียก่อน แล้วนำยาคูเข้าไปให้ เมื่อสังฆวิहारิกดื่มยาแล้ว พึงให้น้ำ รับประทาน
ภาชนะมา ถ้อยคำๆ ล้างให้เรียบร้อย อย่าให้กระทบแล้วเก็บไว้ เมื่อสังฆวิहारิก
ลุกแล้ว พึงเก็บอาสนะ ถ้าที่นั้นรก พึงกวาดที่นั้นเสีย ถ้าสังฆวิहारิกประสงค์
จะเข้าบ้าน พึงให้ผ้าปูง พึงรับผ้าปูงผลัดมา พึงให้ประคดเอว พึงซ้อนผ้าห่ม ๒
ชั้นให้ พึงล้างบาตรให้พร้อมทั้งน้ำ พึงปูอาสนะไว้ด้วยคิดว่า เพียงเวลาเท่านั้น
สังฆวิहारิกจักกลับมา พึงวางน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าไว้ใกล้ๆ
พึงลุกรับบาตรจีวร พึงให้ผ้าปูงผลัด พึงรับผ้าปูงมา ถ้าจีวรชุ่มเหงื่อ พึงผึ่งที่แดด
สักครู่หนึ่ง แต่อย่าผึ่งทิ้งไว้ที่แดด พึงพับจีวร เมื่อพับจีวร พึงพับให้หลวมมุ่ม
กัน ๔ นิ้ว ด้วยตั้งใจให้มีรอยพับตรงกลาง พึงสอดประคดเอวไว้ในขนดจีวร
ถ้าบิณฑบาตมี และสังฆวิहारิกก็ประสงค์จะฉัน พึงให้น้ำแล้วนำ
บิณฑบาตเข้าไป พึงถามสังฆวิहारิกถึงน้ำฉัน เมื่อสังฆวิहारิกฉันแล้ว พึงให้น้ำ
รับบาตรมา ถ้อยคำๆ ล้างให้ดี อย่าให้ครูดสี เช็ดให้หมดน้ำ ผึ่งไว้ที่แดดสักครู่
หนึ่ง แต่อย่าผึ่งทิ้งไว้ที่แดด พึงเก็บบาตร จีวร เมื่อเก็บบาตร พึงเอามือข้าง

หนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบค้ำใต้เตียง หรือใต้ตั่งแล้วเก็บบาตร แต่อย่า
เก็บบาตรไว้บนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง เมื่อเก็บจีวร ฟิงเอามือข้างหนึ่งถือจีวร
เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวร หรือสายระเดียง แล้วทำชายไว้ข้างนอก ขนดไว้ข้าง
ใน แล้วเก็บ เมื่อสัทธิวิหาริกลูกแล้ว ฟิงเก็บอาสนะ น้ำล้างเท้า ตั่งรองเท้า
กระเบื้องเซ็ดเท้า ถ้าที่นั้นรก ฟิงกวาดที่นั้นเสีย

ถ้าสัทธิวิหาริกใครจะสร่งน้ำ ฟิงจัดน้ำสร่งให้ ถ้าต้องการน้ำเย็น ฟิงจัด
น้ำเย็นให้ ถ้าต้องการน้ำร้อน ฟิงจัดน้ำร้อนให้ ถ้าสัทธิวิหาริกจะใคร่เข้าเรือนไฟ
ฟิงบดจุก แะดิน ถือตั้งสำหรับเรือนไฟไปให้ แล้วรับจีวรมาวางไว้ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ฟิงให้จุก ใ้หิน ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟิงเข้าเรือนไฟ เมื่อเข้าเรือนไฟ
ฟิงเอาดินทาหน้า ปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลัง แล้วเข้าเรือนไฟ อย่างนั่งเบียดภิกษุผู้เถระ
อย่าเกียดกัน อาสนะภิกษุใหม่ ฟิงทำบริกรรม แก่สัทธิวิหาริกในเรือนไฟ เมื่อเข้า
เรือนไฟ เมื่อออกจากเรือนไฟ ฟิงถือตั้งสำหรับเรือนไฟ แล้วปิดทั้งข้างหน้าและ
ข้างหลังออกจากเรือนไฟ ฟิงทำบริกรรมแก่สัทธิวิหาริกแม้ในน้ำ อาบเสร็จแล้ว ฟิง
ขึ้นมาก่อนทำตัวของตน ให้แห้งน้ำ นุ่งผ้า แล้วฟิงเซ็ดน้ำจากตัวสัทธิวิหาริกฟิงให้
ผ้านุ่ง ผ้าสังฆาฏิ ถือ ตั้งสำหรับเรือนไฟมาก่อน แล้วปูอาสนะไว้ จัดตั้งน้ำ
ล้างเท้า ตั่งรองเท้า กระเบื้องเซ็ดเท้าไว้ใกล้ๆ ฟิงถามสัทธิวิหาริกด้วยน้ำฉัน

สัทธิวิหาริกอยู่ในวิหารแห่งใด ถ้าวิหารแห่งนั้นรก ถ้าอุปัชฌายะอุตสาหะ
อยู่ ฟิงปิดกวาดให้สะอาด เมื่อปิดกวาดวิหาร ฟิงขนบาตร จีวรออกก่อน แล้ว
วางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ... ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี ฟิงตักมาไว้ในหม้อชำระ

ถ้าความกระสันบังเกิดแก่สัทธิวิหาริก อุปัชฌายะฟิงระงับ หรือฟิงวาน
ภิกษุอื่นให้ช่วยระงับ หรือฟิงแสดงธรรมกถาแก่สัทธิวิหาริกนั้น ถ้าความรำคาญ
บังเกิดแก่สัทธิวิหาริก อุปัชฌายะฟิงบรรเทา หรือฟิงวานภิกษุอื่นให้ช่วยบรรเทา
หรือฟิงแสดงธรรมกถาแก่สัทธิวิหาริกนั้น ถ้าทิวฐิบังเกิดแก่สัทธิวิหาริก อุปัชฌายะฟิง
ให้สละเสียด หรือฟิงวานภิกษุอื่นให้ช่วย หรือฟิงแสดงธรรมกถาแก่สัทธิวิหาริกนั้น

ถ้าสัทธิวิหาริกต้องอาบัติหนัก ควรแก่ปริวาส อุปัชฌายะฟิงทำความชวน
ขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์ฟิงให้ปริวาสแก่สัทธิวิหาริก ถ้าสัทธิวิหาริก
ควรแก่การชักเข้าหาอาบัติเดิม อุปัชฌายะฟิงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบาย
อย่างไรหนอ สงฆ์ฟิงชักสัทธิวิหาริกเข้าหาอาบัติเดิม ถ้าสัทธิวิหาริกควรแก่มานัต
อุปัชฌายะฟิงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์ฟิงให้มานัตแก่
สัทธิวิหาริก ถ้าสัทธิวิหาริกควรอัปทาน อุปัชฌายะฟิงทำความชวนขวยว่า ด้วย
อุบายอย่างไรหนอ สงฆ์ฟิงอัปทานสัทธิวิหาริก ถ้าสงฆ์ใคร่จะทำกรรมแก่สัทธิ
วิหาริก คือ ดัชชณียกรรม นียสกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฎิสารณียกรรม หรือ
อุกเขปนียกรรม อุปัชฌายะฟิงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์

ไม่พึงทำกรรมแก่สัตถวิหริก หรือสงฆ์พึงน้อมไปเพื่อกรรมเบา หรือสัตถวิหริก นั้นถูกสงฆ์ลงดัชนีกรรม นิสกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรือ อุเบกขนิยกรรมแล้ว อุปัชฌายะ พึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สัตถวิหริกพึงประพฤดิชอบ หายเยื่อหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ สงฆ์พึงระงับกรรม นั้นเสีย

ถ้าจิวรของสัตถวิหริกจะต้องซัก อุปัชฌายะพึงสั่งว่า ท่านพึงซักอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงซักจิวรของสัตถวิหริก ถ้าจิวรของสัตถวิหริกจะต้องทำ อุปัชฌายะพึงสั่งว่า ท่านพึงทำอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงทำจิวรของสัตถวิหริก ถ้าน้ำย้อมของสัตถวิหริกจะต้องต้ม อุปัชฌายะพึงสั่งว่า ท่านพึงต้มอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงต้มน้ำย้อมของสัตถวิหริก ถ้าจิวรของสัตถวิหริกจะต้องย้อม อุปัชฌายะพึงสั่งว่า ท่านพึงย้อมอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงย้อมจิวรของสัตถวิหริก เมื่อย้อมจิวร พึงย้อมพลิกกลับไปกลับมาให้ดี เมื่อยหาดน้ำย้อมยังหยดไม่ขาดสาย ไม่พึงหลีกไปเสีย

ถ้าสัตถวิหริกอพาธ พึงพยาบาลจนตลอดชีวิต หรือจนกว่าจะหาย
ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นสัตถวิหริกวัตรของอุปัชฌายะทั้งหลาย
ซึ่งอุปัชฌายะทั้งหลายพึงประพฤดิชอบในสัตถวิหริก ฯ

ทุติยภาณวาร จบ

มูลเหตุอาจริยวัตร

[๔๔๒] สมัยนั้น อันตเวตลิกทั้งหลายไม่ประพฤดิชอบในพระอาจารย์
บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เฟงโทษ ตีเตียนโนนทะนาวา ไฉน
อันตเวตลิกทั้งหลาย จึงไม่ประพฤดิชอบในพระอาจารย์ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า อันตเวตลิก
ทั้งหลายไม่ประพฤดิชอบในอาจารย์ จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุที่นั่นแล เราจักบัญญัติอาจริยวัตรแก่ภิกษุอันตเวตลิก
ทั้งหลาย โดยประการที่ภิกษุอันตเวตลิกทั้งหลายพึงประพฤดิชอบในอาจารย์ ฯ

อาจริยวัตร

[๔๔๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันตเวตลิกพึงประพฤดิชอบในอาจารย์ วิธี

ประพุดิชอบในอาจารย์นั้น ดังต่อไปนี้:-

อันเตวาลิกพึงลุกแต่เช้าตรู่ ถอดรองเท้า ห่มผ้าเจียงบ่าแล้ว ถวายไม้
ชำระฟัน ถวายน้ำล้างหน้า ปูอาสนะไว้ ถ้ายาคูมิ พึงล้างภาชนะเสียก่อน แล้ว
น้อมมาคุกเข้าไป เมื่ออาจารย์ดื่มน้ำแล้ว พึงถวายน้ำ รับภาชนะมา ถือต่ำๆ
ล้างให้เรียบร้อย อย่าให้กระทบแล้วเก็บไว้ เมื่ออาจารย์ลุกแล้ว พึงเก็บอาสนะ
ถ้าที่นั้นรก พึงกวาดที่นั้นเสีย

ถ้าอาจารย์ประสงค์จะเข้าบ้าน พึงถวายผ่านุง พึงรับผ่านุงผลัดมา พึงถวาย
ประคดเอว พึงซ้อนผ้าห่มสองชั้นถวาย พึงล้างบาตรแล้วถวายพร้อมทั้งน้ำ ถ้า
อาจารย์ปรารถนาจะให้เป็นปัจฉาสมณะ พึงปกปิดกายให้มีมณฑลสาม นุ่งให้เป็น
ปริมณฑลคาดประคดเอว ซ้อนผ้าห่มสองชั้น ห่มคลุม กัดลูกศร ล้างบาตร
แล้วถือไป เป็นปัจฉาสมณะของอาจารย์ ไม่พึงเดินให้ห่างนัก ให้ชิดนั้ก พึงรับ
วัตถุที่เนื่องในบาตร เมื่ออาจารย์กำลังพูด ไม่พึงพูดสอดขึ้นในระหว่างๆ อาจารย์
กล่าวถ้อยคำใกล้ต่ออาบัติ พึงห้ามเสีย เมื่อกลับ พึงกลับมาก่อน แล้วปูอาสนะ
ไว้ พึงวางน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเซ็ดเท้าไว้ใกล้ๆ พึงลูกรับบาตร จีวร
พึงถวายผ่านุงผลัด พึงรับผ่านุงมา ถ้าจีวรชุ่มเหงื่อ พึงผึ่งแดดสักครู่หนึ่ง แต่อย่า
ผึ่งทิ้งไว้ที่แดด พึงพับจีวร เมื่อจะพับจีวร พึงพับให้หล่อมมูกกันสี่นิ้ว ด้วยตั้งใจ
มิให้มีรอยพับตรงกลาง พึงสอดประคดเอวไว้ในขนาดจีวร

ถ้าบิณฑบาตมี และอาจารย์ประสงค์จะฉัน พึงถวายน้ำ แล้วน้อม
บิณฑบาตเข้าไป พึงถามอาจารย์ถึงน้ำฉัน เมื่ออาจารย์ฉันแล้ว พึงถวายน้ำ
รับบาตรมา ถือต่ำๆ ล้างให้เรียบร้อย อย่าให้กระทบ ล้างเซ็ดให้หมดน้ำ แล้ว
พึงผึ่งไว้ที่แดดสักครู่หนึ่ง แต่อย่าผึ่งทิ้งไว้ที่แดด พึงเก็บบาตร จีวร เมื่อเก็บบาตร
พึงเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำได้เตียง หรือได้ตั้งแล้วเก็บบาตร
แต่อย่าเก็บบาตรไว้บนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง เมื่อเก็บจีวร พึงเอามือข้างหนึ่ง
ถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวรหรือสายระเดียง แล้วทำชายไว้ข้างนอก ขนด
ไว้ข้างใน แล้วเก็บเถิด เมื่ออาจารย์ลุกแล้ว พึงเก็บอาสนะ เก็บน้ำล้างเท้า ตั้ง
รองเท้า กระเบื้องเซ็ดเท้า ถ้าที่นั้นรก พึงกวาดที่นั้นเสีย

ถ้าอาจารย์ใครจะสงรงน้ำ พึงจัดน้ำสงรงถวาย ถ้าต้องการน้ำเย็น พึงจัด
น้ำเย็นถวาย ถ้าต้องการน้ำร้อน พึงจัดน้ำร้อนถวาย ถ้าอาจารย์ใครจะเข้าเรือนไฟ
พึงบดจูน แชะดิน ถือตั้งสำหรับเรือนไฟแล้วเดินตามหลังอาจารย์ไป ถวายตั้ง
สำหรับเรือนไฟแล้วรับจีวรมาวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พึงถวายจูน ถวายดิน
ถ้าอุตุสาหะอยู่ พึงเข้าเรือนไฟ เมื่อเข้าเรือนไฟ พึงเอาดินทาหน้า ปกปิดทั้ง
ข้างหน้าทั้งข้างหลัง แล้วเข้าเรือนไฟ อย่างนึ่งเบียดภิกษุผู้เถระ อย่าเกียดกัน
อาสนะภิกษุใหม่ พึงทำบริกรรมแก่อาจารย์ในเรือนไฟ เมื่อออกจากเรือนไฟ พึง

ถือตั้งสำหรับเรือนไฟ แล้วปกปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลัง ออกจากเรือนไฟ พึ่งทำ
บริกรรมแก่อาจารย์แม้น้ำ อาบเสร็จแล้วพึ่งขึ้นมาก่อน ทำตัวของตนให้แห้งน้ำ
นุ่งผ้าแล้วพึ่งเช็ดน้ำจากตัวของอาจารย์ พึ่งถวายนุ่ง ผ้าสังฆาฏิ ถือตั้งสำหรับ
เรือนไฟมาก่อนแล้วปูอาสนะไว้ พึ่งวางน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า
ไว้ใกล้ๆ พึ่งถามอาจารย์ด้วยน้ำดื่ม

ถ้าประสงค์จะเรียนบาลี พึ่งขอให้อาจารย์แสดงบาลีขึ้น ถ้าประสงค์จะ
สอบถามอรรถกถา พึ่งสอบถาม อาจารย์อยู่ในวิหารแห่งใด ถ้าวินัยแห่งนั้นรก
ถ้าอุทสาหะอยู่ พึ่งปิดกวาดเสีย เมื่อปิดกวาดวิหาร พึ่งขนบาตร จีวร ออกก่อน
แล้ววางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พึ่งขนผ้าปูนั่งและผ้าปูนอน ขนฟูก หมอน
ออกวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เติง ตั้ง อันตวาสกพิงยกต่ำๆ ทำให้เรียบ
ร้อย อย่าให้ครูดสีกระทบกระแทกบานและกรอบประตู่ ตั้งไว้ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง เชียงรองเท้าเตียง กระโถน พนักอิง พึ่งขนออกไปวางไว้ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง เครื่องปูพื้น พึ่งสังเกตที่ปูไว้เดิม แล้วขนออกวางไว้ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ถ้าในวิหารมีหยากเยื่อ พึ่งกวาดแต่เพดานลงมาก่อน กรอบหน้าต่างและ
มุมห้อง พึ่งเช็ดเสีย ถ้าฝาเขาทำบริกรรมด้วยน้ำมัน หรือพื้นทาสีดำขึ้นรา พึ่ง
เอาผ้าชุบน้ำบิดเช็ดเสีย ถ้าพื้นเขามิได้ทำ พึ่งเอาน้ำประพรมแล้ว เช็ดเสีย ระวัง
อย่าให้ฝุ่นฟุ้ง พึ่งกวาดหยากเยื่อทิ้งเสีย ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เครื่องปูพื้น พึ่ง
ผึ่งแดดชำระเคาะปัด แล้วขนกลับปูไว้ตามเดิม เชียงรองเท้าเตียง พึ่งผึ่งแดดขัด
เช็ด แล้วขนกลับไปตั้งไว้ ณ ที่เดิม เติง ตั้ง พึ่งผึ่งแดด ขัดสี เคาะ ยกต่ำๆ
ทำให้ดี อย่าให้ครูดสีกระทบกระแทกบานและกรอบประตู่ ขนกลับจัดตั้งไว้ตาม
เดิม ฟูก หมอน ผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน กระโถน พนักอิง พึ่งผึ่งแดด ชำระ
ล้าง ตบ ปัดเสีย แล้วขนกลับตั้งไว้ตามเดิม พึ่งเก็บบาตร จีวร เมื่อจะเก็บ
บาตร พึ่งเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำใต้เตียง หรือใต้ตั้งแล้ว
เก็บบาตร แต่อย่าเก็บบาตรบนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง เมื่อเก็บจีวร พึ่งเอามือ
ข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวร หรือสายระเดียง แล้วทำชายไว้ข้างนอก
ขนควไว้ข้างใน เก็บจีวรเถิด ถ้าลมเจือด้วยผงคลิพัดมาแต่ทิศตะวันออก พึ่งปิด
หน้าต่างด้านตะวันออก ถ้าพัดมาแต่ทิศตะวันตก พึ่งปิดหน้าต่างด้านตะวันตก ถ้า
พัดมาแต่ทิศเหนือ พึ่งปิดหน้าต่างด้านเหนือ ถ้าพัดมาแต่ทิศใต้ พึ่งปิดหน้าต่าง
ด้านใต้ ถ้าฤดูหนาว พึ่งเปิดหน้าต่างกลางวัน กลางคืนพึ่งปิดเสีย ถ้าฤดูร้อน
กลางวันพึ่งปิด กลางคืนพึ่งเปิด ถ้าบริเวณ ชุมน้ำ โรงฉัน โรงไฟ วัจจกฐีรก
พึ่งปิดกวาดเสีย ถ้าน้ำฉัน น้ำใช้ไม่มี พึ่งจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี
พึ่งตักมาไว้ในหม้อชำระ

ถ้าความกระสันบังเกิดแก่อาจารย์ อันตวาสกพิงช่วยระยับ หรือพืงวาน

ภิกษุอื่นให้ช่วยระงับ หรือพึงทำกรรมกถาแก่อาจารย์นั้น ถ้าความรำคาญบังเกิดแก่
อาจารย์ อันเตวสิกพึงช่วยบรรเทา หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยบรรเทา หรือพึง
ทำกรรมกถาแก่อาจารย์นั้น ถ้าทีฐบังเกิดแก่อาจารย์ อันเตวสิกพึงให้สละเสียด
หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วย หรือพึงทำกรรมกถาแก่อาจารย์นั้น

ถ้าอาจารย์ต้องอาบัติหนัก ควรแก่ปริวาส อันเตวสิก พึงทำความ
ชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้ปริวาสแก่อาจารย์ ถ้าอาจารย์ควร
แก่การชักเข้าหาอาบัติเดิม อันเตวสิกพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไร
หนอ สงฆ์พึงชักอาจารย์เข้าในอาบัติเดิม ถ้าอาจารย์ควรแก่ฆาต อันเตวสิก
พึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้ฆาตแก่อาจารย์ ถ้า
อาจารย์ควรอัปทาน อันเตวสิกพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ
สงฆ์พึงอัปทานอาจารย์ ถ้าสงฆ์ใคร่จะทำกรรมแก่อาจารย์ คือ ตัชช नियกรรม
นियสกรรม ปัพพช नियกรรม ปฏิสารณियกรรม หรืออุกเขปนियกรรม อันเตวสิก
พึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์ไม่พึงทำกรรมแก่อาจารย์
หรือสงฆ์พึงน้อมไป เพื่อกรรมเบา หรืออาจารย์นั้นถูกสงฆ์ลง ตัชช नियกรรม นิส-
*กรรม ปัพพช नियกรรม ปฏิสารณियกรรม หรืออุกเขปนियกรรมแล้ว อันเตวสิก
พึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ อาจารย์พึงประพฤติชอบ หาย
เยอหึง ประพฤติแก้ตัวได้ สงฆ์พึงระงับกรรมนั้นเสีย

ถ้าจิ๋วของอาจารย์จะต้องชัก อันเตวสิกพึงชัก หรือพึงทำความชวน
ชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงชักจิ๋วของอาจารย์ ถ้าจิ๋วของอาจารย์
จะต้องทำ อันเตวสิกพึงทำ หรือพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ
ใครๆ พึงทำจิ๋วของอาจารย์ ถ้าน้ำย้อมของอาจารย์จะต้องดื่ม อันเตวสิก พึงดื่ม
เอง หรือพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงดื่มน้ำย้อม
ของอาจารย์ ถ้าจิ๋วของอาจารย์จะต้องย้อม อันเตวสิกพึงย้อม หรือพึงทำความ
ชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงย้อมจิ๋วของอาจารย์ เมื่อย้อมจิ๋ว
พึงย้อมพลิกกลับไปกลับมาให้ดี เมื่อหยาดน้ำย้อมยังหยดไม่ขาดสายอย่าพึงหลีก
ไปเสีย

อันเตวสิกไม่บอกอาจารย์ก่อน อย่าให้บาตรแก่ภิกษุบางรูป อย่ารับบาตร
อย่าให้จิ๋ว อย่ารับจิ๋ว อย่าให้บริวาร อย่ารับบริวารของภิกษุบางรูป อย่าปลงผม
ให้แก่ภิกษุบางรูป อย่าให้ภิกษุบางรูปปลงผมให้ อย่าทำบริกรรมแก่ภิกษุบางรูป
อย่าให้ภิกษุบางรูปทำบริกรรมให้ อย่าทำความชวนชวายเป็นแก่ภิกษุบางรูป อย่าให้
ภิกษุบางรูปทำความชวนชวายเป็น อย่าเป็นปัจฉาสมณะของภิกษุบางรูป อย่าพาภิกษุ
บางรูปไปเป็นปัจฉาสมณะ อย่านำวิณฑบาตไปให้แก่ภิกษุบางรูป อย่าให้ภิกษุ
บางรูปนำวิณฑบาตมาให้

อันเตวาลิกไม่บอกลาอาจารย์ก่อน อย่าเข้าบ้าน อย่าไปป่าช้า อย่าหลีกเลี่ยง
ไปสู่ทิศ ถ้าอาจารย์อาพาธ พึงพยาบาลจนตลอดชีวิตหรือจนกว่าจะหาย
ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นอาจารย์วัตรของอันเตวาลิกทั้งหลาย ซึ่ง
อันเตวาลิกทั้งหลายพึงประพฤติชอบในอาจารย์ ฯ

มูลเหตุอันเตวาลิกวัตร

[๔๔๔] ก็สมัยนั้น อาจารย์ทั้งหลายไม่ประพฤติชอบในอันเตวาลิก
บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เฟงโทษ ดิเตียน โพนทะนาวา ไฉน อาจารย์
ทั้งหลายจึงได้ไม่ประพฤติชอบในอันเตวาลิก แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค รับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุ
เป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า อาจารย์ทั้งหลายไม่ประพฤติชอบในอันเตวาลิก
จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติอันเตวาลิกวัตรแก่อาจารย์
ทั้งหลาย โดยประการที่อาจารย์ทั้งหลายพึงประพฤติชอบในอันเตวาลิก ฯ

อันเตวาลิกวัตร

[๔๔๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อาจารย์พึงประพฤติชอบในอันเตวาลิก วิธี
ประพฤติชอบในอันเตวาลิกนั้น ดังต่อไปนี้:-

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อาจารย์พึงสงเคราะห์ อนุเคราะห์ อันเตวาลิกด้วย
อุเทศ ปริပ္พจนา โอวาท อนุศาสนี ถ้าอาจารย์มีบาตร อันเตวาลิกไม่มี อาจารย์
พึงให้แก่อันเตวาลิก หรือพึงทำความขวนขวายว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ บาตร
พึงบังเกิดแก่อันเตวาลิก ถ้าอาจารย์มีจีวร อันเตวาลิกไม่มี อาจารย์พึงให้แก่
อันเตวาลิก หรือพึงทำความขวนขวายว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ จีวรพึงบังเกิด
แก่อันเตวาลิก ถ้าอาจารย์มีบริวาร อันเตวาลิกไม่มี อาจารย์พึงให้แก่อันเตวาลิก
หรือพึงทำความขวนขวายว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ บริวารพึงบังเกิดแก่อันเตวาลิก
ถ้าอันเตวาลิกอาพาธ อาจารย์พึงลุกแต่เข้านั่งแล้วให้ไม่ชำระฟัน ให้น้ำล้างหน้า
ปูอาสนะ ถ้ายาคุมี พึงล้างภาชนะเสียก่อนแล้วนำยาคุเข้าไปให้ เมื่ออันเตวาลิกดื่ม
ยาคุแล้ว พึงให้น้ำ รับภาชนะมา ถูต่าๆ ล้างให้เรียบร้อย อย่าให้กระทบ
แล้วเก็บไว้ เมื่ออันเตวาลิกลุกแล้ว พึงเก็บอาสนะ ถ้าที่นั้นรก พึงกวาดที่นั้น
เสีย ถ้าอันเตวาลิกประสงค์จะเข้าบ้าน พึงให้ผ่านุง พึงรับผ่านุงผลัดมา พึงให้
ประคดเอว พึงซ้อนผ้าห่มสองชั้นให้ พึงล้างบาตรให้พร้อมทั้งน้ำ พึงปูอาสนะไว้

ด้วยเข้าใจว่า เพียงเวลาเท่านั้นอันเตวสิกจักกลับมา ฟังวางน้ำล้างเท้า ตั่งรองเท้า
กระเบื้องเซ็ดเท้าไว้ใกล้ๆ ฟังถูรับบาตร จีวร ฟังให้ผ้าถูผลัด ฟังรับผ้าถูมา
ถ้าจีวรชุ่มเหงื่อ ฟังผึ่งที่แดดสักครู่หนึ่ง แต่อย่าผึ่งทิ้งไว้ที่แดด ฟังพับจีวร เมื่อ
พับจีวร ฟังพับให้เหลื่อมมุมกัน ๔ นิ้ว ด้วยตั้งใจมิให้มีรอยพับตรงกลาง ฟังสอด
ประคดเอาไว้ในขนดจีวร

ถ้าบิณฑบาตมี และอันเตวสิกก็ประสงค์จะฉัน ฟังให้น้ำ แล้วนำ
บิณฑบาตเข้าไป ฟังถามอันเตวสิกถึงน้ำฉัน เมื่ออันเตวสิกฉันแล้ว ฟังให้น้ำ
รับบาตรมา ถือต่างๆ ล้างให้ดี อย่าให้ครูดสีเซ็ดให้หมดน้ำ ผึ่งไว้ที่แดดสักครู่
หนึ่ง แต่อย่าผึ่งทิ้งไว้ที่แดด ฟังเก็บบาตร จีวร เมื่อเก็บบาตร ... เมื่อเก็บจีวร
... ทำขายจีวรไว้ข้างนอก ขนดไว้ข้างใน แล้วเก็บ เมื่ออันเตวสิกลุกแล้ว ฟัง
เก็บอาสนะ น้ำล้างเท้า ตั่งรองเท้า กระเบื้องเซ็ดเท้า ถ้าที่นั้นรก ฟังกวาด
ที่นั้นเสีย

ถ้าอันเตวสิกใครจะสร่งน้ำ ฟังจัดน้ำสร่งให้ ถ้าต้องการน้ำเย็น ฟังจัด
น้ำเย็นให้ ถ้าต้องการน้ำร้อน ฟังจัดน้ำร้อนให้ ถ้าอันเตวสิกใครจะเข้าเรือนไฟ
ฟังบดจุก แฉดิน ถือตั้งสำหรับเรือนไฟไปให้ แล้วรับจีวรไปวางไว้ ณ ที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง ฟังให้จุก ให้ดิน ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟังเข้าไปสู่เรือนไฟ เมื่อเข้า
ไปสู่เรือนไฟ ฟังเอาดินทาหน้า ปกปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลัง แล้วเข้าไปสู่เรือน
ไฟ อย่างนั่งเบียดภิกษุผู้เถระ อย่าเกียดกันอาสนะภิกษุใหม่ ฟังทำบริกรรมแก่
อันเตวสิกในเรือนไฟ เมื่อออกจากเรือนไฟ ฟังถือนั่งสำหรับเรือนไฟ แล้ว
ปกปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลัง ออกจากเรือนไฟ ฟังทำบริกรรมแก่อันเตวสิกแม่
ในน้ำ อาบเสร็จแล้วฟังขึ้นมาก่อนทำตัวของตนให้หมดน้ำ ぬ่งผ้าแล้วฟังเซ็ดน้ำ
จากตัวของอันเตวสิก ฟังให้ผ้าถู ผ้าสังฆาฏิ ถือนั่งสำหรับเรือนไฟมาก่อน
แล้วปูอาสนะไว้ จัดตั้งน้ำล้างเท้า ตั่งรองเท้า กระเบื้องเซ็ดเท้าไว้ใกล้ๆ ฟัง
ถามอันเตวสิกด้วยน้ำฉัน อันเตวสิกอยู่ในวิหารแห่งใด ถ้าวิหารแห่งนั้นรก
ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟังปิดกวาดให้สะอาด เมื่อปิดกวาดวิหาร ฟังขนบาตร จีวร
ออกก่อนแล้ววางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ... ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี ฟังตักมา
ไว้ในหม้อชำระ

ถ้าความกระสันบังเกิดขึ้นแก่อันเตวสิก อาจารย์ฟังช่วยระงับ หรือฟัง
วานภิกษุอื่นให้ช่วยระงับ หรือฟังแสดงธรรมกถาแก่อันเตวสิกนั้น ถ้าความ
รำคาญบังเกิดแก่อันเตวสิก อาจารย์ฟังบรรเทา หรือฟังวานภิกษุอื่นให้ช่วยบรรเทา
หรือฟังแสดงธรรมกถาแก่อันเตวสิกนั้น ถ้าทิวฐิบังเกิดแก่อันเตวสิก อาจารย์ฟัง
ให้สละเสีย หรือฟังวานภิกษุอื่นให้ช่วย หรือฟังแสดงธรรมกถาแก่อันเตวสิกนั้น
ถ้าอันเตวสิกต้องอาบัติหนัก ควรแก่ปริวาส อาจารย์ฟังทำความ

ชวนขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้ปริวาสแก่อันเตวสิก ถ้า
อันเตวสิกควรแก่การชักเข้าหาอบัติเดิม อาจารย์พึงทำความชวนขวยว่า ด้วย
อุบายอะไรหนอ สงฆ์พึงชักอันเตวสิกเข้าหาอบัติเดิม ถ้าอันเตวสิกควรมานัด
อาจารย์พึงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้มนต์แก่
อันเตวสิก ถ้าอันเตวสิกควรอัphan อาจารย์พึงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบาย
อย่างไรหนอ สงฆ์พึงอัphanอันเตวสิก ถ้าสงฆ์ใคร่จะทำกรรมแก่อันเตวสิก
คือ ตัชฌนียกรรม นิสกรรม ปัพพาทนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรือ
อุกเขปนียกรรม อาจารย์พึงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์ไม่
พึงทำกรรมแก่อันเตวสิก หรือสงฆ์พึงน้อมไปเพื่อกรรมเบา หรือว่าอันเตวสิก
นั้นถูกสงฆ์ลงตัชฌนียกรรม นิสกรรม ปัพพาทนียกรรม ปฏิสารณียกรรม
หรืออุกเขปนียกรรมแล้ว อาจารย์พึงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ
อันเตวสิกพึงประพฤติชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ สงฆ์พึงระงับกรรม
นั้นเสีย

ถ้าจิ๋วของอันเตวสิกจะต้องชัก อาจารย์พึงสั่งว่า ท่านพึงชักอย่างนี้
หรือพึงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงชักจิ๋วของ
อันเตวสิก ถ้านี้ข้อมของอันเตวสิกจะต้องตัม อาจารย์พึงสั่งว่า ท่านพึงตัม
อย่างนี้ หรือพึงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงตัมนี้ข้อม
ของอันเตวสิก ถ้าจิ๋วของอันเตวสิกจะต้องข้อม อาจารย์พึงสั่งว่า ท่านพึงข้อม
อย่างนี้ หรือพึงทำความชวนขวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงข้อมจิ๋ว
ของอันเตวสิก เมื่อข้อมจิ๋ว พึงข้อมพลิกกลับไปกลับมาให้ดี และเมื่อหยาดน้ำ
ข้อมยังหยดไม่ขาดสาย ไม่พึงหลีกไปเสีย

ถ้าอันเตวสิกอาพาธ พึงพยาบาลจนตลอดชีวิต หรือจนกว่าจะหาย
ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นอันเตวสิกวัตรของอาจารย์ทั้งหลาย ซึ่ง
อาจารย์ทั้งหลายพึงประพฤติชอบในอันเตวสิก ฯ

วัตตขันธกะ ที่ ๘ จบ

ในขันธกะนี้มี ๑๕ เรื่อง ๑๔ วัตร ฯ

หัวข้อประจำขันธกะ

[๔๔๖] เรื่องพระอาคันตุกะ สวมรองเท้า กั้นร่ม คลุมศีรษะ พาดจีวร
บนศีรษะ เข้าไปสู่อาราม ล้างเท้าด้วยน้ำฉัน ไม่ให้ภิกษุเจ้าถิ่นผู้แก่กว่า ไม่ถาม
ถึงเสนาสนะ รุกดลงมา ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักพากันโพนทนา พระผู้มีพระภาค
ทรงบัญญัติว่า ภิกษุอาคันตุกะจะเข้าอาราม พึงถอดรองเท้า ลดร่ม ห่มสาดไหล่
เข้าอารามไม่ต้องรีบร้อน พึงสังเกตว่า เจ้าถิ่นประชุมกันที่ไหน พึงวางบาตรจีวร

ไว้ที่แห่งหนึ่ง ถืออาสนะที่สมควร ถามถึงน้ำฉันน้ำใช้ ฟังล้างเท้า ฟังเช็ดรอง-
*เท้า ด้วยผ้าแห้งก่อน ด้วยผ้าเปียกทีหลัง ฟังให้วิภิกษุเจ้าถิ่นผู้แก่กว่า ฟังให้
วิภิกษุเจ้าถิ่นผู้อ่อนกว่าให้ ฟังถามเสนาสนะ ทั้งที่มีภิกษุอยู่ หรือไม่มีภิกษุอยู่
ฟังถามถึงโจรกรรม และอโจรกรรม สกฺขที่ได้รับสมมติว่าเป็นเสกขะ ที่ถ่าย
อุจจาระ ที่ถ่ายปัสสาวะ น้ำฉัน น้ำใช้ ไม่ทำ กติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่าควรใช้เวลา
เท่าไร ฟังรอสักครู่หนึ่ง วิหารมีหยากเยื่อต้องชำระ ก่อนชำระ ต้องขนเครื่อง
ลาดพื้น เขียงรองเท้าเตียง ฟูก หมอน เตียง ตั้ง กระจอน พนักอิง ฟังกวาด
หยากเยื่อแต่เพดานลงมา ก่อน ฟังเช็ดกรอบหน้าต่าง ประตู และมุมห้อง ผา
ทาน้ำมันจันทรา พื้นทาสีดำ ฟังเอาผ้าชุบน้ำเช็ด พื้นไม้ได้ทำ ฟังเอาน้ำพรมแล้ว
กวาดเสีย ฟังกวาดหยากเยื่อทั้ง เครื่องลาดพื้น เขียงรองเท้าเตียง เตียง ตั้ง
ฟูก หมอน ผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน กระจอน พนักอิง ผึ่งแดดแล้วเก็บไว้ที่เดิม
ฟังเก็บบาตร จีวร อย่างวางบนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง ฟังเก็บจีวรให้ชายอยู่ด้าน
นอก ขนดอยู่ด้านใน มีลมพัดมาทางทิศตะวันออก ตะวันตก ทิศเหนือ หรือ
ทิศใต้ ฟังปิดหน้าต่างทางทิศนั้นๆ ถูคูหนาว กลางวันฟังเปิดหน้าต่าง กลางคืน
ฟังปิด ถูคูร้อน กลางวันฟังปิดหน้าต่าง กลางคืนฟังเปิด ฟังกวาดบริเวณ ชุ่มน้ำ
โรงฉัน โรงไฟ และวัจจกุฎี ฟังตักน้ำฉัน น้ำใช้ และน้ำในหม้อชำระ
อาคันตุกั้วตรดังกล่าวมานี้ อันพระผู้มีพระภาคผู้ทรงพระคุณหาที่เปรียบมิได้ ทรง
บัญญัติแล้ว

เรื่องวิภิกษุเจ้าถิ่น ไม่ปูอาสนะ ไม่ตั้งน้ำล้างเท้า ไม่ลูกรับ ไม่ถามด้วย
น้ำฉัน น้ำใช้ ไม่ให้ ไม่จัดเสนาสนะให้ บรรดาวิภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักพากัน
โพนทนา วิภิกษุเจ้าถิ่นเห็นพระอาคันตุกะผู้แก่กว่า ฟังปูอาสนะ ตั้งน้ำ ลูกรับ ถาม
ด้วยน้ำฉัน น้ำใช้ เช็ดรองเท้าให้ ชักผ้าเช็ดรองเท้าผึ่งไว้ ณ ที่ควรแห่งหนึ่ง
ฟังให้พระอาคันตุกะผู้แก่กว่า ฟังจัดเสนาสนะถวาย ฟังบอกเสนาสนะที่มีภิกษุ
อยู่ หรือไม่มีภิกษุอยู่ ฟังบอกโจรกรรม และอโจรกรรม สกฺขที่เป็นเสกขสมมติ
ฐาน น้ำฉัน น้ำใช้ ไม่ทำ และฟังบอกกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่า เวลานี้ควรเข้า
ควรออก พระอาคันตุกะอ่อนพรรษากว่าฟังนั่งบอก ฟังแนะนำพระอาคันตุกะผู้
อ่อนพรรษาให้อภิวัต ฟังบอกเสนาสนะ นอกนั้นเหมือนนัยหนหลัง อาวาสก-
*วัตรดังกล่าวมานี้ อันพระผู้มีพระภาคผู้ทรงนำหมู่ ทรงแสดงแล้ว

เรื่องวิภิกษุผู้เตรียมจะไป ไม่เก็บเครื่องมือ เครื่องดิน ปิดประตู หน้า-
*ต่างทิ้งไว้ ไม่มอบหมายเสนาสนะ เครื่องไม้ เครื่องดินเสียหาย เสนาสนะไม่มี
ใครรักษา บรรดาวิภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักพากันโพนทนา

วิภิกษุผู้เตรียมจะไป ฟังเก็บเครื่องมือ เครื่องดิน ปิดประตู หน้าต่าง
มอบหมายเสนาสนะแล้วจึงหลีกไป ฟังมอบหมาย วิภิกษุสามเณร คนวัด หรือ

หรืออุบาทว์ก็ได้ ฟังยกเตียงขึ้นวางไว้บนศิลาทองเครื่องเสนาสนะไว้ข้างบน เก็บ
เครื่องไม้ เครื่องดิน ปิดประตู หน้าต่าง ถ้าวินหารฝนรั่ว ภิกษุผู้เตรียมจะไป
อุตสาหะอยู่ ฟังมุงหรือฟังทำความชวนชวาย ในวิหารที่ฝนไม่รั่วก็เหมือนกัน
ถ้าวินหารฝนรั่วทุกแห่ง ฟังชนเครื่องเสนาสนะเข้าบ้าน ในที่แจ้งก็เหมือนกัน ด้วย
คิดว่าอย่างไรเสีย ส่วนของเตียง ตั้งก็คงเหลืออยู่บ้าง นี่เป็นวัตรอันภิกษุผู้เตรียม
จะไปฟังประพฤติ

เรื่องภิกษุทั้งหลายไม่อนุโมทนา พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้พระเถระ
อนุโมทนา ภิกษุทั้งหลายเหลือพระเถระไว้รูปเดียว พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาต
ให้พระเถระานุเถระร่อยอยู่ ๔-๕ รูป พระเถระรูปหนึ่งปวดอุจจาระ กลั้นจนสลบ
ลง นี่เป็นวัตรในการอนุโมทนา

เรื่องพระฉัพพัคคีย์หนุ่มไม่เรียบร้อย ไม่มีมรรยาท เดินแซง นั่งเบียด
เสียดพระเถระ เกียดกันอาสนะภิกษุใหม่ นั่งทับสังฆาฏิ ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักพา
กันโพนทะนา ภิกษุฟังหนุ่มปกปิดมณฑลสาม คาดประคดเอว ห่มผ้า ๒ ชั้น
กัณฑ์ดูกลม ไม่เดินแซง ฟังปกปิดกายด้วยดี ส้ารวมด้วยดี มีตาทอดลง ไม่
เวิกผ้า ไม่หัวเราะลั่น ฟังมีเสียงน้อย ไม่โยกกาย ไม่ไกวแขน ไม่โคลงศีรษะ
ไม่ค้ำกลาย ไม่คลุมศีรษะ ไม่เดินกระหย่ง ปกปิดกายด้วยดี ส้ารวมด้วยดี มี
ตาทอดลง ไม่เวิกผ้า ไม่หัวเราะลั่น มีเสียงน้อย ไม่โยกกาย ไม่ไกวแขน ไม่
โคลงศีรษะ ไม่ค้ำกาย ไม่คลุมศีรษะ ไม่นั่งรัดเขา ไม่นั่งเบียดเสียดพระเถระ
ไม่เกียดกันอาสนะภิกษุใหม่ ไม่นั่งทับสังฆาฏิ เมื่อเขาถวายน้ำ ฟังรับไปล้าง
บาตรถือต่ำๆ ฟังก้อยๆ เทน้ำลงในกระโถน ด้วยคิดว่ากระโถนอย่าละอะเทอะ
ภิกษุใกล้เตียงอย่าถูกร้านกระเช็น ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกร้านกระเช็น เมื่อเขาถวาย
ข้าวสุก ฟังประคองบาตรรับ ฟังไว้โอกาสสำหรับแกง ถ้ามีเนยใส น้ำมัน หรือ
แกงอ่อม พระเถระฟังบอกว่า จงถวายภิกษุทุกรูปเท่าๆ กัน ฟังรับบิณฑบาต
โดยเคารพ ฟังมีความสำคัญในบาตร ฟังรับบิณฑบาตพอสมควรกับแกง พอเสมอ
ขอบปากบาตร พระเถระไม่ฟังฉันทก่อนในเมื่อข้าวสุกยังไม่ทั่วถึงภิกษุทุกรูป ฟัง
ฉันทบิณฑบาตโดยเคารพ ฟังมีความสำคัญในบาตรฉันท ฟังฉันทบิณฑบาตตาม
ลำดับ ฟังฉันทพอสมควรกับแกง ไม่ฟังฉันทขยุ้มแต่ยอดลงไป ไม่ฟังฉันทกลบแกงหรือ
กับข้าว ไม่ฟังขอแกง หรือกับข้าวมาฉันท ไม่ฟังแลดูบาตรของภิกษุอื่นด้วยมุ้งจะ
ยกโทษ ไม่ฟังทำคำข้าวให้ใหญ่ ฟังทำคำข้าวให้กลมกล่อม ไม่ฟังอ้าปากไว้ค้อย
ท่า ไม่ฟังสอดมือทั้งหมดเข้าปาก ไม่ฟังพูดทั้งคำข้าวยังอยู่ในปาก ไม่ฟังฉันทโยน
คำข้าว ไม่ฟังฉันทกัดคำข้าว ไม่ฟังฉันททำแกมให้ดูย ไม่ฟังฉันทสัดมือ ไม่ฟังฉันท
ทำเมล็ดข้าวตก ไม่ฟังฉันทแลบลิ้น ไม่ฟังฉันททำเสียงดังจ๊ับๆ ไม่ฟังฉันททำเสียง
ซู้ดๆ ไม่ฟังฉันทเลียมือ ไม่ฟังฉันทขอบบาตร ไม่ฟังฉันทเลียริมฝีปาก ไม่ฟังรับ

ขันน้ำด้วยมือเปื้อนอาภิส พระเธระไม่พึงรับน้ำก่อนที่ภิกษุทั้งหมดยังฉันไม่เสร็จ
พึงค่อยๆ ล้างบาตร พึงค่อยๆ เทน้ำลงในกระโถนอย่าให้กระโถนเลอะเทอะ
อย่าให้กระเช้นถูกภิกษุใกล้เคียง อย่าให้กระเช้นถูกสังฆาฏิ พึงค่อยๆ เทน้ำลง
บนพื้นดิน ไม่พึงเทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าว เมื่อกลับ ภิกษุใหม่พึงกลับก่อน
พระเธระพึงกลับทีหลัง พึงปกปิดกายด้วยดี ไม่พึงเดินกระหย่ง ภัตต์คควัตร
ดังกล่าวมานี้ อันพระผู้มีพระภาคผู้เป็นธรรมราชาทรงบัญญัติไว้แล้ว

เรื่องภิกษุถือเที่ยววิณฑบาตหนุ่มไม่เรียบร้อย ไม่มีมรรยาทเข้าบ้าน ออก
จากบ้านไม่กำหนด เข้าออกกรึบร้อนเกินไป ยืนไกลเกินไป ใกล้เกินไป นานเกินไป
ไปกลับเร็วเกินไป ภิกษุถือเที่ยววิณฑบาตอีกรูปหนึ่งก็เป็นเช่นนั้น ภิกษุถือเที่ยว
วิณฑบาต จะเข้าบ้านพึงปกปิดกายด้วยดี สำรวมด้วยดี มีตาทอดลง ไม่เว้าผ่า ไม่
หัวเราะลั่น มีเสียงน้อย ไม่โยกกาย ไม่ไกวแขน ไม่โคลงศีรษะ ไม่ค้ำกาย ไม่คลุม
ศีรษะ ไม่เดินกระหย่ง พึงสังเกตก่อน อย่าวีบร้อนเข้าออก อย่ายืนไกลนัก ใกล้นัก
นานนัก อย่กลับเร็วนัก พึงยืนกำหนดว่า เขาพักการงาน ลุกจากที่นั่ง จับทัพพี
จับภาชนะตั้งไว้หรือไม่ พึงแหวกผ้าซ้อนประคองบาตรรับภิกษา ขณะรับไม่พึง
มองดูหน้าผู้ถวาย แม้นในแกลงก็พึงกำหนดเช่นนั้นเหมือนกัน เมื่อเขาถวายภิกษา
แล้ว ภิกษุพึงคลุมบาตรด้วยผ้าซ้อนกลับไป พึงปกปิดกายด้วยดีเดินไป พึงสำ
รวมด้วยดี มีตาทอดลง ไม่เว้าผ่า ไม่หัวเราะลั่น มีเสียงน้อย ไม่โยกกาย ไม่
ไกวแขน ไม่โคลงศีรษะ ไม่ค้ำกาย ไม่คลุมศีรษะ ไม่เดินกระหย่ง รูปใดกลับก่อน
พึงปูอาสนะไว้ จัดกระโถนไว้ เตรียมน้ำฉันน้ำใช้ไว้ รูปใดกลับทีหลังประสงค์จะ
ฉันก็พึงฉัน ถ้าไม่ประสงค์ก็พึงเททิ้ง พึงเก็บอาสนะน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า
กระเบื้องเซ็ดเท้า เก็บน้ำฉันน้ำใช้ กวาดโรงฉัน รูปใดเห็นหม้อน้ำฉัน น้ำใช้
หม้อน้ำชำระล้างเปล่า พึงจัดตั้งไว้ ถ้าเป็นการสุตวิสัยพึงกวักมือเรียกเพื่อนมาช่วย
แต่ไม่พึงเปล่งวาจา นี้เป็นวิณฑบาตคควัตร

เรื่องภิกษุอยู่ป่า ไม่เตรียมน้ำฉัน น้ำใช้ไฟ ไม่มีไฟ ไม่มีนักษัตรไม่รู้
ทิศ พวกโจรถามก็ตอบว่า ไม่มี ไม่รู้ทุกอย่าง จึงถูกทุบตี ภิกษุที่อยู่ป่า พึงเข้า
อุบาสกรคล่องเบา พาดจิวรบนไหล่ ครั้นจะเข้าบ้าน พึงถอดรองเท้าใส่อุบาสกรคล่องเบา
ปกปิดมณฑลสาม นุ่งห่มให้เป็นปริมณฑล แม้นในอารัญญกวัตร ก็มีนัยเหมือน
วิณฑจาริกวัตรออกจากบ้านแล้ว พึงเข้าอุบาสกรคล่องเบา พับจิวรวางบนศีรษะ
สวมรองเท้าเดินไป พึงเตรียมน้ำฉัน น้ำใช้ไฟ ไม่มีไฟ ไม่ทำเรียนนักษัตร
ทั้งสิ้นหรือบางส่วน พึงเป็นผู้ฉลาดในทิศ อารัญญกวัตรดังกล่าวมานี้ อันพระผู้มี
พระภาคผู้สูงสุดกว่าหมู่สัตว์ทรงบัญญัติแล้ว

เรื่องภิกษุมารูปทำจิวรในที่แจ้ง ถูกธูสิกลบ ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก พา
กันโพนทะนา ถ้าวินหารก เมื่อจะชำระ ชั้นต้นพึงขนบาตรจิวรออก ขนฟูก หมอน

เตียง ตั้ง กระโถน พนักอิง ออกไป ฟุ้งกวาดหยากเยื่อลงจากเพดานฟุ้งเซ็ด
กรอบประตู หน้าต่าง และมุมห้อง ฝาทาน้ำมันจันรา พื้นทาสีดำ พื้นไม้ได้ทำ ฟุ้ง
เซ็ดทำให้สะอาดฟุ้งกวาดหยากเยื่อทิ้งเสีย ไม่ฟุ้งเคาะเสนาสนะใกล้ภิกษุ วิหารน้ำ
ฉันทน์ น้ำใช้ ไม่ฟุ้งเคาะเสนาสนะในที่สูง เหนือลม ใต้ลม เครื่องลาดพื้น เชียง
รองเท้าเตียง เตียง ตั้ง ฟูก หมอน ผ่านสีทนะ กระโถน พนักอิง ฟุ้งตาก
ชำระ เก็บไว้ตามเดิม เก็บบาตร จีวร บาตรอย่างวางบนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง
จีวรต้องพาดชายไว้ด้านนอก ขนดไว้ด้านใน ลมทิศตะวันออก ทิศตะวันตก
ทิศเหนือ ทิศใต้ ถูคูหนาว กลางวันเปิดหน้าต่าง กลางคืนปิด ถูคูร้อน กลางวัน
ปิดหน้าต่าง กลางคืนเปิด กวาดบริเวณ ชุ่มน้ำ โรงฉันทน์ โรงไฟ วัจจุกฎีตักน้ำ
ฉันทน์ น้ำใช้มาตั้งไว้ ตักน้ำมาใส่หม้อน้ำชำระไว้ อยู่กับภิกษุผู้แก่กว่า ยังไม่ได้
บอกกล่าว อย่าให้อูเทศ ปฏิรูปจลา อย่าสาธยาย อย่ากล่าวธรรม อย่าตามประทีป
อย่าเปิดหน้าต่าง อย่าปิดหน้าต่าง ฟุ้งเดินตามภิกษุผู้แก่กว่า อย่ากระทบแม้วด้วย
ชายผ้า พระผู้มีพระภาคผู้มหาวีระ ทรงบัญญัติเสนาสนะวัตรนั้นไว้แล้ว

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ถูกพระเถระห้าม ปิดประตู พระเถระสลบภิกษุผู้มีศีล
เป็นที่รักพากันโพนทะนา ภิกษุฟุ้งเทเข้าทิ้งเสีย กวาดเรือนไฟ ชานภายนอก
บริเวณ ชุ่มประตู ศาลาเรือนไฟ บดจุมแช่ดิน ตักน้ำไว้ในรางน้ำ เอาดิน
เหนียวทาหน้า ปิดทั้งข้างหน้า ทั้งข้างหลัง ไม่นั่งเบียดเสียดพระเถระ ไม่เกียด
กันอาสนะภิกษุใหม่ ถ้าอุตสาหะ ฟุ้งทำบริกรรมแก่พระเถระในเรือนไฟ อย่าอาบน้ำ
น้ำข้างหน้าเหนือ น้ำให้หนทาง เรือนไฟเปรอะเปื้อน รางแช่ดิน เก็บตักดับไฟ
เปิดประตู นี้ชั้นตามวัตร

เรื่องภิกษุถ่ายอุจจาระแล้วไม่ชำระ ถ่ายอุจจาระตามลำดับผู้แก่กว่า ทรง
อนุญาตให้ถ่ายตามลำดับผู้มาถึง พระฉัพพัคคีย์เข้าวัจจุกฎีเร็วบ้าง เวิกผ้าถุงเข้าไป
บ้าง ถอนหายใจใหญ่กลางถ่ายอุจจาระบ้าง เคี้ยวไม้ชำระฟันบ้าง ถ่ายอุจจาระ
ปัสสาวะออกนอกรางบ้าง บ้วนเขพะลงในรางบ้าง ใช้ไม้ชำระหยาบบ้าง ทิ้งไม้ชำระ
ลงในช่องถ่ายอุจจาระบ้าง ออกมาเร็วเกินบ้าง เวิกผ้าออกมาบ้าง ชำระมีเสียงดัง
จะปุจะปุบ้าง เหลือน้ำไว้ในกระบะบอกชำระบ้าง ภิกษุยืนอยู่ข้างนอกฟุ้งกระแอม ภิกษุ
อยู่ข้างในฟุ้งกระแอมรับ ฟุ้งพาดจีวรไว้บนราว สายระเดียง อย่ารีบด่วนเข้าไป
อย่าเวิกผ้าเข้าไป ฟุ้งยืนบนเชิง อย่าถอนหายใจใหญ่ อย่าเคี้ยวไม้ชำระฟัน
อย่าถ่ายอุจจาระปัสสาวะนอกราง อย่าบ้วนเขพะลงในราง อย่าใช้ไม้ชำระหยาบ
อย่าทิ้งไม้ชำระลงในช่องถ่าย ฟุ้งยืนบนเชิงถ่าย ปิดผ้า อย่าออกมาให้เร็วนัก อย่า
เวิกผ้าออกมา ยืนบนเชิงถ่ายแล้วจึงปิด อย่าชำระให้มีเสียงดังจะปุจะปุ อย่า
เหลือน้ำชำระไว้ ยืนบนเชิงถ่ายแล้วจึงเวิกผ้า วัจจุกฎีเปรอะเปื้อน ต้องชำระให้
สะอาด ตะกร้าไม้ชำระเต็มฟุ้งเทเสีย วัจจุกฎี ชานภายนอก บริเวณ ชุ่มประตู

ฟังตักน้ำใสในหม้อชำระ นีวัจจกฏีวัตร

เรื่องลัทธิวิหาริก ถอดรองเท้า ถวายไม้ชำระพื้น น้ำล้างหน้า ปูอาสนะ
ถวายยาฉุน น้ำ ล้างภาชนะ เก็บอาสนะ ที่รักเข้าบ้าน ถวายผ้าห่ม ประคดเอว
ผ้าซ้อนสองชั้น บาตรพร้อมทั้งน้ำ ปัจฉาสมณะ ปิดมณฑลสาม นุ่งให้เป็นปริ-
*มณฑล คาดประคดเอวซ้อนผ้าสองชั้น ล้างบาตร เป็นปัจฉาสมณะ เดินไม่ไกล
ไม่ชิดนัก รับของในบาตร พระอุปัชฌายะกำลังพูด กล่าวถ้อยคำล่อแหลมต่อ
อาบัติ กลับมาก่อน ปูอาสนะไว้ ตั้งน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเซ็ดเท้าลุดไป
รับ ถวายผ้าห่มผลัด ผึ่งที่แดด อย่างผึ่งทิ้งไว้ รอยพับ สอดประคดเอวไว้ในขนด
อุปัชฌายะจะฉันทิ้งน้อมบิณฑบาตถวาย ถ้ามถึงน้ำ ฉันทถวายน้ำ รับบาตรมาถือต่ำๆ
ผึ่งแดดไว้ครู่หนึ่ง อย่างผึ่งทิ้งไว้ อย่าเก็บบาตรไว้บนพื้นที่ปราศจากเครื่องรองพาด
ชายไว้ข้างนอก ขนดไว้ข้างใน เก็บอาสนะ เก็บน้ำล้างเท้ากวาดที่รัก พระอุปัชฌายะ
จะสร้งน้ำ ถวายน้ำเย็น น้ำร้อน เรือนไฟ บดจูน แะดิน ตามหลังเข้าไป
ถวายตั้ง รับจีวร ถวายจูน ถวายดิน ถ้าอุตสาหะ ทาหน้า ปิดข้างหน้าข้างหลัง
ไม่นั่งเบียดพระเถระ ไม่เกียดกันอาสนะภิกษุใหม่ ทำบิทธิกรรม ออกจากเรือนไฟ
ปิดข้างหน้าข้างหลัง ทำบิทธิกรรมในน้ำ อาบน้ำแล้วฟังขึ้นก่อน นุ่งผ้า เช็ดตัว
อุปัชฌายะถวายผ้าห่ม ผ้าสังฆาฏิ ถือตั้งเรือนไฟ ปูอาสนะไว้ ตั้งน้ำล้างเท้า ตั้ง
รองเท้า กระเบื้องเซ็ดเท้าไว้ ถ้ามถึงน้ำฉันท เรียนบาลีอรรถกถา ถ้าอุตสาหะ ฟัง
ปิดกวาดวิหารที่รัก ก่อนปิดกวาดฟิงขนบาตรจีวร ผ้าปูนั่ง ปูนอน ฟูก หมอน
เตียงตั้ง เขียงรองเท้าเตียง กระโถน พนักอิง เครื่องลาดพื้นออกไป ฟิงกวาดหยากไย่
แต่เพดานลงมา เช็ดกรอบประตูหน้าต่าง ฝาทาน้ำมัน พื้นทาสีดำ พื้นไม้ได้ทำ ฟิง
เก็บเครื่องลาดพื้น เขียงรองเท้าเตียง เตียง ตั้ง ฟูก หมอน ผ้าปูนั่ง ปูนอน กระโถน
พนักอิง เก็บบาตรจีวร ลมทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ อตุ
หนาว อตุร้อน กลางวัน กลางคืน บริเวณ ชุ่มน้ำ โรงฉันท โรงไฟ วัจจกฏี
ตักน้ำฉันท น้ำใช้ น้ำชำระ พระอุปัชฌายะกระฉันท รำคาญ เห็นผิด ต้องครุกาบัติ
ควรมูลายปฏิบัติสฐาน มานัต อัทธาน ถ้าถูกลงดัชชเนยยกรรม นียสกรรม
บัพพาชเนยยกรรม ปฏิสธารณียกรรม และอุกเขปนียกรรม จีวรของพระอุปัชฌายะควร
ซัก ทำ ย้อม ฟิงซัก ทำ ย้อมให้พลิกกลับไปกลับมา รับบาตร จีวร และบริขาร
โกนผม ทำบิทธิกรรม ทำความชวนชวนเป็นปัจฉาสมณะ ให้บิณฑบาต เข้าบ้าน
อย่าไปป่าช้า อย่าไปสูทิตพระอุปัชฌายะอาพาธ ต้องพยาบาลตลอดชีวิต วัตรดัง
กล่าวมานี้เป็นอุปัชฌายวัตร อันลัทธิวิหาริกฟิงประพฤติชอบ

เรื่องอุปัชฌายะสงเคราะห์ด้วยโอวาท อนุศาสนี อุเทศ ปฏิปจฉา บาตร จีวร
และบริขาร คราวอาพาธ ไม่ฟิงเป็นปัจฉาสมณะ อุปัชฌายวัตรฉันทใด แม้อาจริย-
*วัตรก็ฉันทนั้น ลัทธิวิหาริกวัตรฉันทใด อันตวาสกวัตรก็ฉันทนั้น อาคันทกวัตรฉันทใด

อวาตีกัฏฐกัณฐิณัน คมิกัฏฐ อนุโนทนาวัตร ภัตตคคัฏฐ ภิณฑาปาตีกัฏฐ
อารัญญกัฏฐ เสนาสนวัตร ชันตาวรวัตร วัจจกัฏฐ อนุชฌายวัตร สัทธิ-
*วิหาริกัฏฐ อจาริยวัตร อันตเวตสิกัฏฐ เหมือนกันในชั้นชกัฏฐ นี้ มี ๑๕ เรื่อง
๑๔ วัตร ภิกษุผู้ไม่บำเพ็ญวัตร ชื่อว่าไม่บำเพ็ญศีล ผู้มีศีลไม่บริสุทธึ ทรามปัญญา
ย่อมไม่ประสพเอกัคคตาจิต ผู้มีจิตฟุ้งซ่าน มีอารมณ์มาก ย่อมไม่เห็นธรรมโดย
ชอบ เมื่อไม่เห็นพระสัทธรรม ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ ภิกษุผู้บำเพ็ญวัตร ชื่อว่า
บำเพ็ญศีล ผู้มีศีลบริสุทธึ มีปัญญา ย่อมประสพเอกัคคตาจิต ผู้มีจิตไม่ฟุ้งซ่านมี
มีอารมณ์อย่างเดียว ย่อมเห็นธรรมโดยชอบ เมื่อเห็นพระสัทธรรมย่อมพ้นจาก
ทุกข์ได้ เพราะเหตุนี้แล โอรัสของพระชินเจ้า ผู้มีปัญญาเห็นประจักษ์ ฟัง
บำเพ็ญวัตร อันเป็นพระโอวาทของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ แต่นั้นจักถึงพระ
นิพพาน ดังนี้แล ฯ

หัวข้อประจำชั้นชกัฏฐ จบ

ปาติโมกขฐปะนะชกัฏฐะ

เรื่องพระอนนทเถระ

[๔๔๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ที่ปราสาท
ของมิกคารมารดา ในบุพพาราม เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น เป็นวันอุโบสถ
๑๕ ค่ำ พระผู้มีพระภาคมีภิกษุสงฆ์แวดล้อมประทับนั่งอยู่ จึงท้าวพระอนนท
เมื่อล่วงเข้าราตรี ปฐมยามผ่านไปแล้ว ลุกจากอาสนะ ห่มผ้าเฉวียงบ่า ประคอง
อัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ล่วงเข้าราตรี ปฐม
ยามผ่านไปแล้ว ภิกษุสงฆ์นั่งอยู่นานแล้ว ขอพระผู้มีพระภาคทรงแสดงพระปาติ
โมกข์แก่ภิกษุทั้งหลาย พระพุทธเจ้าข้า เมื่อพระอนนทกราบทูลอย่างนี้แล้ว พระ
ผู้มีพระภาคทรงนั่งเสวย

แม้ครั้งที่สอง ท้าวพระอนนท เมื่อล่วงเข้าราตรี มัชฌิมยามผ่านไปแล้ว
ลุกจากอาสนะ ห่มผ้าเฉวียงบ่า ประคองอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค แล้วกราบ
ทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ล่วงเข้าราตรี มัชฌิมยามผ่านไปแล้ว ภิกษุสงฆ์นั่งอยู่นาน
แล้ว ขอพระผู้มีพระภาคทรงแสดงพระปาติโมกข์แก่ภิกษุทั้งหลาย พระพุทธเจ้าข้า

แม้ครั้งที่สอง พระผู้มีพระภาคก็ทรงนั่งเสวย

แม้ครั้งที่สาม ท้าวพระอนนท เมื่อล่วงเข้าราตรี ปัจฉิมยามผ่านไปแล้ว
อรุณขึ้น ราตรีสว่างแล้ว จึงลุกจากอาสนะ ห่มผ้าเฉวียงบ่า ประคองอัญชลีไป
ทางพระผู้มีพระภาค แล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ล่วงเข้าราตรี ปัจฉิมยาม
ผ่านไปแล้ว อรุณขึ้นราตรีสว่างแล้ว ภิกษุสงฆ์นั่งอยู่นานแล้ว ขอพระผู้มีพระ
ภาคทรงแสดงพระปาติโมกข์แก่ภิกษุทั้งหลาย พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูกรอานนท์ บริษัทไม้บริสุทธฺิ ๑

[๔๔๘] ครั้งนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะคิดว่า พระผู้มีพระภาคตรัส
อย่างนี้ว่า ดูกรอานนท์ บริษัทไม้บริสุทธฺิ ทรงหมายถึงบุคคลใดหนอ

ที่นั่น ท่านพระมหาโมคคัลลานะ มนสิการกำหนดจิตภิกษุสงฆ์ทั้งหมด
ด้วยจิต ได้เห็นบุคคลผู้ทุศีล มีธรรมลามก มีความประพฤติไม่สะอาด นำรังเกียจ
ปิดบังการกระทำ ไม่ใช่สมณะปฏิญาณว่า เป็นสมณะมิใช่พรหมจรรย์ ปฏิญาณว่าเป็น
พรหมจรรย์ เน่าภายใน โขกชุ่มด้วยกิเลส ผู้เศร้าหมองนั้น นั่งอยู่ ณ ท่ามกลางภิกษุ
สงฆ์ ครั้นแล้ว จึงเข้าไปหาบุคคลนั้น ได้กล่าวไว้ว่าลุกขึ้นเถิดท่าน พระผู้มีพระภาค
ทอดพระเนตรเห็นท่านแล้ว ท่านไม่มีสังวาสกับภิกษุทั้งหลาย แม้ท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะกล่าวอย่างนี้แล้ว บุคคลนั้นก็ยังไม่เสวย

แม้ครั้งที่สอง ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้กล่าวกะบุคคลนั้นว่า ลุกขึ้น
เถิดท่าน พระผู้มีพระภาคทอดพระเนตรเห็นท่านแล้ว ท่านไม่มีสังวาสกับภิกษุ
ทั้งหลาย

แม้ครั้งที่สอง บุคคลนั้นก็ยังไม่เสวย

แม้ครั้งที่สาม ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้กล่าวกะบุคคลนั้นว่า ลุกขึ้น
เถิดท่าน พระผู้มีพระภาคทอดพระเนตรเห็นท่านแล้ว ท่านไม่มีสังวาสกับภิกษุ
ทั้งหลาย

แม้ครั้งที่สาม บุคคลนั้นก็ยังไม่เสวย

ครั้งนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะจับบุคคลนั้นที่แขนให้ออกไปนอกชุ้ม
ประตู ไล่กลอนแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า บุคคล
นั้นข้าพระองค์ให้ออกไปแล้ว บริษัทไม้บริสุทธฺิแล้ว ขอพระผู้มีพระภาคทรงแสดง
พระปาติโมกข์แก่ภิกษุทั้งหลายเถิด พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า น้าอัศจรรย์ โมคคัลลานะ ไม่เคยมี โมคคัลลานะ
ถึงกับต้องจับแขน โมฆบุรุษนั้นจึงมาได้ ๑

ความอัศจรรย์ไม่เคยมีในมหาสมุทร ๘ ประการ

[๔๔๙] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ความอัศจรรย์ ไม่เคยมี ในมหาสมุทร ๘ อย่างนี้ ที่พวกอสูรพบเห็น
แล้ว พวกมันขึ้นชมอยู่ในมหาสมุทร ๘ อย่างเป็นไฉน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย มหาสมุทรลุ่มลึกลาดลงไปโดยลำดับ มิใช่ลึกมาแต่
เดิมเลย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชื่อที่มหาสมุทรลุ่มลึกลาดลงไปโดยลำดับมิใช่ลึกมา
แต่เดิมเลย นี้เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยมี ในมหาสมุทรเป็นข้อที่ ๑ ที่พวก
อสูรพบเห็นแล้ว พวกมันขึ้นชมในมหาสมุทร ๑

[๔๕๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง มหาสมุทรตั้งอยู่ตามธรรมดาไม่ล้นฝั่ง
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อที่มหาสมุทรตั้งอยู่ตามธรรมดาไม่ล้นฝั่ง แม่นี้เป็น
เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยมี ในมหาสมุทรเป็นข้อที่ ๒ ที่พวกอสูรพบเห็นแล้ว
พากันชื่นชมในมหาสมุทร ฯ

[๔๕๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง มหาสมุทรไม่ร่วมกับซากศพที่ตายแล้ว
ซากศพที่ตายแล้วใดมีอยู่ในมหาสมุทร มหาสมุทรย่อมนำซากศพที่ตายแล้วนั้นไป
สู่ฝั่ง ชัดขึ้นบกโดยพลัน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อที่มหาสมุทรไม่ร่วมกับซากศพที่ตายแล้ว ซากศพ
ที่ตายแล้วใดมีอยู่ในมหาสมุทร มหาสมุทรย่อมนำซากศพที่ตายแล้วนั้นไปสู่ฝั่ง
ชัดขึ้นบกโดยพลัน แม้นี้ก็เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยมี ในมหาสมุทร เป็นข้อ
ที่ ๓ ที่พวกอสูรพบเห็นแล้ว พากันชื่นชมในมหาสมุทร ฯ

[๔๕๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง แม่น้ำใหญ่บางสาย คือ แม่น้ำคงคา
ยมุนา อจิรวดี สรรภู มหิ ไหลถึงมหาสมุทรแล้ว ย่อมละนามและโคตรเดิมเสีย
ถึงซึ่งอันนับว่ามหาสมุทรทีเดียว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อที่แม่น้ำใหญ่บางสาย คือ แม่น้ำคงคา ยมุนา
อจิรวดี สรรภู มหิ ไหลถึงมหาสมุทรแล้ว ย่อมละนามและโคตรเดิมเสีย ถึง
ซึ่งอันนับว่ามหาสมุทรทีเดียว แม้นี้ก็เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยมีในมหาสมุทรข้อ
ที่ ๔ ที่พวกอสูรพบเห็นแล้วพากันชื่นชมในมหาสมุทร ฯ

[๔๕๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง แม่น้ำบางสายในโลกที่ไหลไป ย่อม
ไปรวมยังมหาสมุทร และสายฝนยังคงตกลงมาจากอากาศ ความพร่องหรือความเต็ม
ของมหาสมุทรย่อมไม่ปรากฏ เพราะเหตุนั้น

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อที่แม่น้ำบางสายในโลกที่ไหลไป ย่อมไปรวมยัง
มหาสมุทร และสายฝนยังคงตกลงมาจากอากาศ ความพร่องหรือความเต็มของ
มหาสมุทร ไม่ปรากฏ เพราะเหตุนั้น แม้นี้ก็เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยมี ใน
มหาสมุทรเป็นข้อที่ ๕ ที่พวกอสูรพบเห็นแล้ว พากันชื่นชมในมหาสมุทร ฯ

[๔๕๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง มหาสมุทรมิรสเค็มรสเดียว ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ข้อที่มหาสมุทรมิรสเค็มรสเดียว แม้นี้ก็เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคย
มีในมหาสมุทรเป็นข้อที่ ๖ ที่พวกอสูรพบเห็นแล้ว พากันชื่นชมในมหาสมุทร ฯ

[๔๕๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง มหาสมุทรมีรัตนะมาก มีรัตนะมิใช่
ชนิดเดียว รัตนะในมหาสมุทรนั้นเหล่านี้ คือ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์
สังข์ ศิลา แก้วประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม มรกต

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อที่มหาสมุทรมีรัตนะมาก มีรัตนะมิใช่ชนิดเดียว
รัตนะในมหาสมุทรนั้นเหล่านี้ คือ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ สังข์ ศิลา

ประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม มรกต แม้นี้ก็เป็ความอัศจรรย์ ไม่เคยมีใน
มหาสมุทร เป็นข้อที่ ๗ ที่พวกอสูรพบเข้าแล้ว พวกมันชื่นชมในมหาสมุทร ฯ

[๔๕๖] อูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง มหาสมุทรเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์
ใหญ่ๆ สัตว์ใหญ่ๆ ในมหาสมุทรนั้นเหล่านี้ คือ ปลาตมิ ปลาตมิงคละ ปลา
ตมิตมิงคละ ปลามหตมิงคละ อสูร นาค คนธรรพ์ อยู่ในมหาสมุทร มี
ลำตัวตั้งร้อยโยชน์ก็มี สองร้อยโยชน์ก็มี สามร้อยโยชน์ก็มี สี่ร้อยโยชน์ก็มี
ห้าร้อยโยชน์ก็มี

อูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อที่มหาสมุทรเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ใหญ่ๆ สัตว์
ใหญ่ๆ ในมหาสมุทรนั้นเหล่านี้ คือ ปลาตมิ ปลาตมิงคละ ปลาตมิตมิงคละ
ปลามหตมิงคละ อสูร นาค คนธรรพ์ อยู่ในมหาสมุทร มีลำตัวตั้งร้อยโยชน์ก็มี
... ห้าร้อยโยชน์ก็มี แม้นี้ก็เป็ความอัศจรรย์ ไม่เคยมีในมหาสมุทร เป็นข้อที่
๘ ที่พวกอสูรพบเห็นแล้ว พวกมันชื่นชมในมหาสมุทร

อูกรภิกษุทั้งหลาย ความอัศจรรย์ไม่ เคยมีในมหาสมุทร ๘ อย่างนี้แล ที่
พวกอสูรพบเห็นแล้ว พวกมันชื่นชมอยู่ในมหาสมุทร ฯ

ความอัศจรรย์ไม่ เคยมีในธรรมวินัย ๘ ประการ

[๔๕๗] อูกรภิกษุทั้งหลาย ความอัศจรรย์ไม่ เคยมีในธรรมวินัยนี้ มี
๘ อย่างเหมือนกันแล ที่พวกภิกษุพบเห็นแล้วพวกมันชื่นชมในธรรมวินัยนี้ ๘ อย่าง
เป็นไฉน

อูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนมหาสมุทรลุ่มลึกลาดลงไปโดยลำดับ
มิใช่ลึกมาแต่เดิมเลย ลึกไปตามลำดับ กิริยาตามลำดับ ปฏิปทาตามลำดับ ใน
ธรรมวินัยนี้ก็เหมือนกัน มิใช่แทงตลอดอรรถผลมาแต่เดิมเลย ข้อที่ลึกไปตาม
ลำดับ กิริยาตามลำดับ ปฏิปทาตามลำดับ ในธรรมวินัยนี้ มิใช่แทงตลอดอรรถผล
มาแต่เดิมเลย นี้เป็ความอัศจรรย์ไม่ เคยมีในธรรมวินัยนี้ เป็นข้อที่ ๑ ที่ภิกษุ
ทั้งหลายพบเห็นแล้ว พวกมันชื่นชมในธรรมวินัยนี้ ฯ

[๔๕๘] อูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนมหาสมุทรตั้งอยู่ตามธรรมดา
ไม่ล้นฝั่ง สวาททั้งหลายของเราก็เหมือนกัน ไม่ล้นฝั่งละเมิดลึกขาทที่เรابخัญญูติ
แล้วแก่สวาททั้งหลาย แม้เพราะเหตุแห่งชีวิต ข้อที่สวาททั้งหลายของเราไม่ล้น
ฝั่งละเมิดลึกขาทที่เรابخัญญูติแล้วแก่สวาททั้งหลาย แม้เพราะเหตุแห่งชีวิต แม้
ก็เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยมีในธรรมวินัยนี้ เป็นข้อที่ ๒ ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็น
แล้ว พวกมันชื่นชมในธรรมวินัยนี้ ฯ

[๔๕๙] อูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนมหาสมุทรไม่ร่วมกับซากศพที่
ตายแล้ว ซากศพที่ตายแล้วใดมีอยู่ในมหาสมุทร มหาสมุทรย่อมนำซากศพที่ตาย
แล้วนั้นไปสู่ฝั่ง ชัดขึ้นบกโดยพลัน บุคคลนั้นใดเป็นผู้ทุศีล มีธรรมลามก มี

ความประพฤติไม่สะอาด นำรังเกียจ ปิดบังการกระทำ มีโทษสมณะปฏิญาณว่า เป็นสมณะ มีโทษพรหมจารีปฏิญาณว่าเป็นพรหมจารี เน่าภายใน โขกขุมด้วย กิเลส ผู้เศร้าหมอง ก็เหมือนกัน สงฆ์ย่อมไม่ร่วมกับบุคคลนั้น ย่อมประชุมกัน ยกเธอเสียโดยพลัน ถึงแม้เธอนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ก็จริง ถึงอย่างนั้น เธอชื่อว่าไกลจากสงฆ์ และสงฆ์ก็ไกลจากเธอ ข้อที่บุคคลนั้นใด เป็นผู้ทุศีล มีกรรม ลามก มีความประพฤติไม่สะอาด นำรังเกียจ ปิดบังการกระทำ มีโทษสมณะ ปฏิญาณว่าเป็นสมณะ มีโทษพรหมจารีปฏิญาณว่าเป็นพรหมจารี เน่าภายใน โขกขุม ด้วยกิเลส ผู้เศร้าหมอง สงฆ์ย่อมไม่ร่วมกับบุคคลนั้น ย่อมประชุมกันยกเธอเสีย โดยพลัน ถึงแม้เธอนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ก็จริง ถึงอย่างนั้น เธอชื่อว่าไกล จากสงฆ์ และสงฆ์ก็ไกลจากเธอ แม่นี่ก็เป็นความอัศจรรย์ไม่เคยมีในธรรมวินัยนี้ เป็นข้อที่ ๓ ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วพากันชื่นชมในธรรมวินัยนี้ ฯ

[๔๖๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนแม่น้ำใหญ่บางสาย คือ แม่น้ำ คองคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู มหิ ไหลถึงมหาสมุทรแล้วย่อมละนามและโคตรเดิมเสีย ถึงซึ่งอันนับว่ามหาสมุทรทีเดียว วรรณะ ๔ เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ก็เหมือนกัน ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศ แล้ว ย่อมละชื่อและตระกูลเดิมเสีย ถึงซึ่งอันนับว่า สมณะเชื้อสายพระ ศากยบุตรทีเดียว ข้อที่วรรณะ ๔ เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ออกจาก เรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ย่อมละชื่อและตระกูล เดิมเสีย ถึงซึ่งอันนับว่าสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรทีเดียว แม่นี่ก็เป็นความ อัศจรรย์ไม่เคยมีในธรรมวินัยนี้ เป็นข้อที่ ๔ ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วพากัน ชื่นชมในธรรมวินัยนี้ ฯ

[๔๖๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนแม่น้ำบางสายในโลกที่ไหลไป ย่อมไปรวมยังมหาสมุทร และสายฝนยังคงตกลงมาจากอากาศ ความพร่องหรือความ เต็มของมหาสมุทรย่อมไม่ปรากฏเพราะเหตุนั้น ภิกษุจำนวนมากก็เหมือนกัน ถ้า แม้อย่างปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ ความพร่องหรือความเต็มของนิพพาน ธาตุย่อมไม่ปรากฏ เพราะเหตุนั้น ข้อที่ภิกษุจำนวนมาก ถ้าแม้อย่างปรินิพพานด้วย อนุปาติเสสนิพพานธาตุ ความพร่องหรือความเต็มของนิพพานธาตุย่อมไม่ปรากฏ เพราะเหตุนั้น แม่นี่ก็เป็นความอัศจรรย์ไม่เคยมีในธรรมวินัยนี้ เป็นข้อที่ ๕ ที่ ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้ว พากันชื่นชมในธรรมวินัยนี้ ฯ

[๔๖๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนมหาสมุทรที่มีรสเค็มรสเดียว ธรรมวินัยนี้ก็เหมือนกัน มีวิมุตติรส รสเดียว ข้อที่ธรรมวินัยนี้มีวิมุตติรส รสเดียว แม่นี่ก็เป็นความอัศจรรย์ไม่เคยมีในธรรมวินัยนี้ เป็นข้อที่ ๖ ที่ภิกษุทั้งหลายพบ เห็นแล้ว พากันชื่นชมในธรรมวินัยนี้ ฯ

[๔๖๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนมหาสมุทรมีรัตนะมาก มีรัตนะมิใช่ชนิดเดียว รัตนะในมหาสมุทรนั้นเหล่านี้ คือ แก้วมุกดา แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ สัจจ สิวา แก้วประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม มรกต ธรรมวินัย นี้ก็เหมือนกัน มีรัตนะมาก มีรัตนะมิใช่อย่างเดียว รัตนะในธรรมวินัยนั้นเหล่านี้ คือ สติปัญญา ๔ สัมมัปปธาน ๔ อธิบัพ ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ ข้อที่ธรรมวินัยนี้ มีรัตนะมาก มีรัตนะมิใช่อย่างเดียว รัตนะในธรรมวินัยนั้นเหล่านี้ คือ สติปัญญา ๔ ... อริยมรรคมีองค์ ๘ แม้ก็เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยมีในธรรมวินัยนี้ เป็นข้อที่ ๗ ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วพากันชื่นชมในธรรมวินัยนี้ ฯ

[๔๖๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนมหาสมุทรเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ใหญ่ๆ สัตว์ใหญ่ๆ ในมหาสมุทรนั้นเหล่านี้ คือ ปลาตมิ ... อสูร นาค คนธรรพ์ มียูนิในมหาสมุทร มีลำตัวตั้งร้อยโยชน์ก็มี สองร้อยโยชน์ก็มี สามร้อยโยชน์ก็มี สี่ร้อยโยชน์ก็มี ห้าร้อยโยชน์ก็มี ธรรมวินัยนี้ก็เหมือนกัน เป็นที่อยู่อาศัยของคนใหญ่ๆ คนใหญ่ๆ ในธรรมวินัยนั้นเหล่านี้ คือ โสดาบัน ผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล สกิทาคามี ผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งซึ่งสกิทาคามีผล อนาคามี ผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งซึ่งอนาคามีผล อรหันต์ ผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นอรหันต์ ข้อที่ธรรมวินัยนี้เป็นที่อยู่อาศัยของคนใหญ่ๆ คนใหญ่ๆ ในธรรมวินัยนั้นเหล่านี้ คือ โสดาบัน ... ผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นอรหันต์ แม้ก็เป็นความอัศจรรย์ ไม่เคยมีในธรรมวินัยนี้ เป็นข้อที่ ๘ ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วพากันชื่นชมในธรรมวินัยนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ความอัศจรรย์ไม่เคยมีในธรรมวินัยนี้ ๘ ประการนี้แล ที่ภิกษุทั้งหลายพบเห็นแล้วพากันชื่นชมในธรรมวินัยนี้ ฯ

[๔๖๕] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบเรื่องนั้นแล้ว ทรงเปล่งอุทานในเวลานั้น ว่าดังนี้

อุทานกาลา

สิ่งที่ปิดไว้ ย่อมรั่วได้ สิ่งที่เปิด ย่อมไม่รั่ว เพราะฉะนั้น

จงเปิดสิ่งที่ปิด เช่นนี้ สิ่งที่เปิดนั้นจักไม่รั่ว ฯ

[๔๖๖] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ตั้งแต่บัดนี้ไป เราจักไม่ทำอุโบสถ จักไม่แสดงปาติโมกข์ ตั้งแต่บัดนี้ไป พวกเธอพึงทำอุโบสถ พึงสวดปาติโมกข์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้อที่ตลาคจะพึงทำอุโบสถ แสดงปาติโมกข์ในบริษัทผู้ไม่บริสุทธฺิ นั้นไม่ใช่ฐานะ ไม่ใช่โอกาส ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุมิอาบัติ ไม่พึงฟังปาติโมกข์ รูปใดฟัง ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้งดปาติโมกข์ แก่ภิกษุผู้มีอาบัติติดตัวฟังปาติโมกข์

วิธีงดปาติโมกข์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพึงงดอย่างนี้ เมื่อถึงวันอุโบสถ ๑๔ หรือ ๑๕ คำ
เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ พึงประกาศในท่ามกลางสงฆ์ว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บุคคลมีชื่อนี้ มีอาบัติติดตัว ข้าพเจ้า
งดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธออยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ไม่พึงสวดปาติโมกข์ ดังนี้
ปาติโมกข์เป็นอันงดแล้ว ฯ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๖๗] โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ปรึกษากันว่า ใครๆ ไม่รู้พวก
เรา เป็นผู้มัวบัตติติดตัว พึงปาติโมกข์อยู่ พระเถระผู้รู้วาระจิตของผู้อื่น บอกแก่
ภิกษุทั้งหลายว่า ท่านทั้งหลาย พระฉัพพัคคีย์มีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ ปรึกษากันว่า
ใครๆ ไม่รู้พวกเราเป็นผู้มัวบัตติติดตัว พึงปาติโมกข์อยู่ พระฉัพพัคคีย์ได้ยิน
เรื่องราวว่า พระเถระนี้รู้วาระจิตของผู้อื่น บอกพวกเราแก่ภิกษุทั้งหลายว่า พระ
ฉัพพัคคีย์มีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ ปรึกษากันว่า ใครๆ ไม่รู้พวกเราเป็นผู้มัวบัตติ
ติดตัว พึงปาติโมกข์อยู่ พวกเธอจึงปรึกษากันว่า ภิกษุทั้งหลายผู้มีศีลเป็นที่รัก
จะงดปาติโมกข์แก่พวกเราก่อน จึงรีบงดปาติโมกข์แก่ภิกษุผู้บริสุทธฺิ ไม่มีอาบัติ
ในเพราะเรื่องอันไม่สมควร ในเพราะเหตุอันไม่สมควร บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย
... ต่างก็พึงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระฉัพพัคคีย์จึงได้งดปาติโมกข์
แก่ภิกษุผู้บริสุทธฺิ ไม่มีอาบัติ ในเพราะเรื่องอันไม่สมควร ในเพราะเหตุอันไม่
สมควรเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแก่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า ภิกษุ
ฉัพพัคคีย์งดปาติโมกข์แก่ภิกษุผู้บริสุทธฺิ ไม่มีอาบัติ ในเพราะเรื่องอันไม่สมควร
ในเพราะเหตุอันไม่สมควร จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมิกถารับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงงดปาติโมกข์แก่ภิกษุทั้งหลายที่บริสุทธฺิ ไม่มีอาบัติ
ในเพราะเรื่องอันไม่สมควร ในเพราะเหตุอันไม่สมควร รูปใดงด ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ฯ

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมและเป็นธรรม

[๔๖๘] ดูกรภิกษุทั้งหลาย การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๑ เป็น
ธรรม มีมูล ๑

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๒ เป็นธรรมมีมูล ๒

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๓ เป็นธรรมมีมูล ๓

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๔ เป็นธรรมมีมูล ๔

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๕ เป็นธรรมมีมูล ๕

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๖ เป็นธรรมมีมูล ๖

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๗ เป็นธรรมมีมูล ๗

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๘ เป็นธรรมมีมูล ๘

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๙ เป็นธรรมมีมูล ๙

การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรมมีมูล ๑๐ เป็นธรรมมีมูล ๑๐

[๔๖๕] การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๑ เป็นไฉน ภิกษุงดเว้น

ปาติโมกข์ เพราะศีลวิบัติอื่นไม่มีมูล

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๑ ๑

[๔๖๖] การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๑ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

เพราะศีลวิบัติมีมูล

นี้การงดปาติโมกข์ เป็นธรรม มีมูล ๑ ๑

[๔๖๗] การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๒ เป็นไฉน ภิกษุงด

ปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล

๒. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๒ ๑

[๔๖๘] การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๒ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติมีมูล

๒. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล

นี้การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๒ ๑

[๔๖๙] การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๓ เป็นไฉน ภิกษุงด-

*ปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล

๒. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล

๓. เพราะทิววิบัติไม่มีมูล

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๓ ๑

[๔๗๐] การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๓ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติมีมูล

๒. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล

๓. เพราะทิววิบัติมีมูล

นี้การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๓ ๑

[๔๗๑] การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๔ เป็นไฉน ภิกษุงด

ปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล

๒. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล

๓. เพราะทิววิบัติไม่มีมูล

๔. เพราะอาชีวิวิบัติไม่มีมูล

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นกรรม มีมูล ๔ ฯ

[๔๗๖] การงดปาติโมกข์เป็นกรรม มีมูล ๔ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติมีมูล

๒. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล

๓. เพราะทิววิบัติมีมูล

๔. เพราะอาชีวิวิบัติมีมูล

นี้การงดปาติโมกข์เป็นกรรม มีมูล ๔ ฯ

[๔๗๗] การงดปาติโมกข์ไม่เป็นกรรม มีมูล ๕ เป็นไฉน ภิกษุงด-

*ปาติโมกข์

๑. เพราะปาราชิกไม่มีมูล

๒. เพราะสังฆาทิเสสไม่มีมูล

๓. เพราะปาจิตตีย์ไม่มีมูล

๔. เพราะปาฏิเทสนียะไม่มีมูล

๕. เพราะทุกกฐไม่มีมูล

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นกรรม มีมูล ๕ ฯ

[๔๗๘] การงดปาติโมกข์เป็นกรรม มีมูล ๕ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

๑. เพราะปาราชิกมีมูล

๒. เพราะสังฆาทิเสสมีมูล

๓. เพราะปาจิตตีย์มีมูล

๔. เพราะปาฏิเทสนียะมีมูล

๕. เพราะทุกกฐมีมูล

นี้การงดปาติโมกข์ มีมูล ๕ ฯ

[๔๗๙] การงดปาติโมกข์ไม่เป็นกรรม มีมูล ๖ เป็นไฉน ภิกษุงด

ปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุมิได้ทำ

๒. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ

๓. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุมิได้ทำ

๔. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ

๕. เพราะทิววิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุมิได้ทำ

๖. เพราะทิววิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๖ ฯ

[๔๘๐] การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๖ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติมีมูล ที่ภิกษุมิได้ทำ

๒. เพราะศีลวิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ

๓. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล ที่ภิกษุมิได้ทำ

๔. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ

๕. เพราะทิววิบัติมีมูล ที่ภิกษุมิได้ทำ

๖. เพราะทิววิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ

นี้การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๖ ฯ

[๔๘๑] การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๖ เป็นไฉน ภิกษุงด

ปาติโมกข์

๑. เพราะปาราชิกไม่มีมูล

๒. เพราะสังฆาทิเสสไม่มีมูล

๓. เพราะอุลลัจจัยไม่มีมูล

๔. เพราะปาจิตตีย์ไม่มีมูล

๕. เพราะปาฏิเทสนียะไม่มีมูล

๖. เพราะทุกกฏไม่มีมูล

๗. เพราะทุพภาสิตไม่มีมูล

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๗ ฯ

[๔๘๒] การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๗ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

๑. เพราะปาราชิกมีมูล

๒. เพราะสังฆาทิเสสมีมูล

๓. เพราะอุลลัจจัยมีมูล

๔. เพราะปาจิตตีย์มีมูล

๕. เพราะปาฏิเทสนียะมีมูล

๖. เพราะทุกกฏมีมูล

๗. เพราะทุพภาสิตมีมูล

นี้การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๗ ฯ

[๔๘๓] การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๘ เป็นไฉน ภิกษุ

งดปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุมิได้ทำ

- ๒. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ
- ๓. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๔. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ
- ๕. เพราะทิสฺฐิวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๖. เพราะทิสฺฐิวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ
- ๗. เพราะอาชีวิวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๘. เพราะอาชีวิวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นกรรม มีมูล ๘ ฯ

[๔๘๔] การงดปาติโมกข์เป็นกรรม มีมูล ๘ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

- ๑. เพราะศีลวิบัติมีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๒. เพราะศีลวิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ
- ๓. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๔. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ
- ๕. เพราะทิสฺฐิวิบัติมีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๖. เพราะทิสฺฐิวิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ
- ๗. เพราะอาชีวิวิบัติมีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๘. เพราะอาชีวิวิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ

นี้การงดปาติโมกข์เป็นกรรม มีมูล ๘ ฯ

[๔๘๕] การงดปาติโมกข์เป็นกรรม มีมูล ๕ เป็นไฉน ภิกษุงด-

*ปาติโมกข์

- ๑. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๒. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ
- ๓. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล ทั้งที่ภิกษุทำและมีได้ทำ
- ๔. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๕. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ
- ๖. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล ทั้งที่ภิกษุทำและมีได้ทำ
- ๗. เพราะทิสฺฐิวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๘. เพราะทิสฺฐิวิบัติไม่มีมูล ที่ภิกษุทำ
- ๙. เพราะทิสฺฐิวิบัติไม่มีมูล ทั้งที่ภิกษุทำและมีได้ทำ

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นกรรม มีมูล ๕ ฯ

[๔๘๖] การงดปาติโมกข์เป็นกรรม มีมูล ๕ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

- ๑. เพราะศีลวิบัติมีมูล ที่ภิกษุผู้มีได้ทำ
- ๒. เพราะศีลวิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ

๓. เพราะศีลวิบัติมีมูล ทั้งที่ภิกษุทำและมีได้ทำ
๔. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล ที่ภิกษุมิได้ทำ
๕. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ
๖. เพราะอาจารย์วิบัติมีมูล ทั้งที่ภิกษุทำและมีได้ทำ
๗. เพราะทิววิบัติมีมูล ที่ภิกษุมิได้ทำ
๘. เพราะทิววิบัติมีมูล ที่ภิกษุทำ
๙. เพราะทิววิบัติมีมูล ทั้งที่ภิกษุทำและมีได้ทำ

นี้การงดปาติโมกข์เป็นกรรม มีมูล ๕ ฯ

[๔๘๗] การงดปาติโมกข์ไม่เป็นกรรม มีมูล ๑๐ เป็นไฉน

๑. ภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิก ไม่ได้นั่งอยู่ในบริษัทนั้น
๒. กถาปรารภผู้ต้องอาบัติปาราชิกมิได้ค้างอยู่
๓. ภิกษุผู้บอกลาสิกขาไม่ได้นั่งอยู่ในบริษัทนั้น
๔. กถาปรารภภิกษุผู้บอกลาสิกขามิได้ค้างอยู่
๕. ภิกษุร่วมสามัคคีที่เป็นกรรม
๖. ไม่ค้ำสามัคคีที่เป็นกรรม
๗. กถาปรารภการค้ำสามัคคีที่เป็นกรรมมิได้ค้างอยู่
๘. ไม่มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยศีลวิบัติ
๙. ไม่มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยอาจารย์วิบัติ
๑๐. ไม่มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยทิววิบัติ

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นกรรม มีมูล ๑๐ ฯ

[๔๘๘] การงดปาติโมกข์เป็นกรรม มีมูล ๑๐ เป็นไฉน

๑. ภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกนั่งอยู่ในบริษัทนั้น
๒. กถาปรารภภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกค้างอยู่
๓. ภิกษุผู้บอกลาสิกขานั่งอยู่ในบริษัทนั้น
๔. กถาปรารภภิกษุผู้บอกลาสิกขาค้างอยู่
๕. ภิกษุไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นกรรม
๖. ค้ำสามัคคีที่เป็นกรรม
๗. กถาปรารภการค้ำสามัคคีที่เป็นกรรมค้างอยู่
๘. มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยศีลวิบัติ
๙. มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยอาจารย์วิบัติ
๑๐. มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยทิววิบัติ

นี้การงดปาติโมกข์ มีมูล ๑๐ ฯ

[๔๘๙] อย่างไร ภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกชื่อนั่งอยู่ในบริษัทนั้น ดูกร

ภิกษุทั้งหลาย ในธรรมวินัยนี้ การต้องอาบัติปาราชิกย่อมมี ด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิमितเหล่านี้ใด ภิกษุเห็นภิกษุต้องอาบัติปาราชิก ด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิमितเหล่านั้น ก็ภิกษุไม่เคยเห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกเลย แต่ภิกษุอื่นบอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุผู้มีชื่อนี้ต้องอาบัติปาราชิก ก็ภิกษุไม่เคยเห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกเลย แม้ภิกษุอื่นก็ได้บอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุผู้มีชื่อนี้ต้องอาบัติปาราชิก แต่ภิกษุนั้นแหละบอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ผมต้องอาบัติปาราชิก ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหวังอยู่ ครั้นถึงวันอุโบสถ ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ฟังประกาศในท่ามกลางสงฆ์ ด้วยได้เห็น ด้วยได้ยิน ด้วยรังเกียจนั้นว่า ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บุคคลมีชื่อนี้ต้องอาบัติปาราชิก ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธอยังอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ไม่ฟังสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์เป็นกรรม ฯ

[๔๕๐] เมื่องดปาติโมกข์แก่ภิกษุแล้ว บริษัทเล็กประชุมเพราะอันตราย

๑๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ:-

๑. อันตรายแต่พระราชา
๒. อันตรายแต่โจร
๓. อันตรายแต่ไฟ
๔. อันตรายแต่น้ำ
๕. อันตรายแต่มนุษย์
๖. อันตรายแต่อมมนุษย์
๗. อันตรายแต่สัตว์ร้าย
๘. อันตรายแต่สัตว์เลื้อยคลาน
๙. อันตรายต่อชีวิต
๑๐. อันตรายต่อพรหมจรรย์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหวังอยู่ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ใน
อวาสนั้นหรือในอวาสนอื่น ฟังประกาศในท่ามกลางสงฆ์ว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า กถาปรารภอาบัติปาราชิกของบุคคลมีชื่อนี้
นี้ยังค้างอยู่ เรื่องนั้นยังมีได้วินิจฉัย ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์ฟัง
วินิจฉัยเรื่องนั้น

ถ้าได้กถาวินิจฉัยนั้นอย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้ ครั้นถึงวันอุโบสถ

๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ฟังประกาศในท่ามกลางสงฆ์ว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า กถาปรารภอาบัติปาราชิกของบุคคลมี
ชื่อนี้ยังค้างอยู่ เรื่องนั้นยังมีได้วินิจฉัย ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธอยัง
อยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ไม่ฟังสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์เป็นกรรม

[๔๕๑] อย่างไร ทัศนียภาพบอกลาสิกขา ชื่อว่านั่งอยู่ในบริษัทนั้น ดูกร ทัศนียภาพทั้งหลาย ก็ทัศนียภาพในธรรมวินัยนี้ บอกลาสิกขาด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิมิตเหล่านี้ใด ทัศนียภาพเห็นทัศนียภาพบอกลาสิกขาด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิมิตเหล่านั้น ก็ทัศนียภาพไม่เคยเห็นทัศนียภาพผู้บอกลาสิกขालะ แต่ทัศนียภาพบอกแก่ทัศนียภาพว่า ท่าน ทัศนียภาพมีชื่อนี้บอกลาสิกขา ก็ทัศนียภาพไม่เคยเห็นทัศนียภาพผู้บอกลาสิกขาละ แม้ทัศนียภาพอื่นก็ไม่เคยบอกแก่ทัศนียภาพว่า ท่าน ทัศนียภาพรูปนี้บอกลาสิกขา แต่ทัศนียภาพนั้นแหละบอกแก่ทัศนียภาพว่า ท่าน ผมบอกลาสิกขาแล้ว ดูกรทัศนียภาพทั้งหลาย ทัศนียภาพหวังอยู่ ครั้นถึงวันอุโบสถ ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ พึงประกาศในท่ามกลางสงฆ์ ด้วยได้เห็น ด้วยได้ยิน ด้วยรังเกียจนั้นว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บุคคลมีชื่อนี้ บอกลาสิกขาแล้ว ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธอยังอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ไม่พึงสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์เป็นธรรม ฯ

[๔๕๒] เมื่องดปาติโมกข์แก่ทัศนียภาพแล้ว บริษัทเล็กประชุมเพราะอันตราย ๑๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ อันตรายแต่พระราชานา ... อันตรายต่อพรหม-
*จรรย์ ดูกรทัศนียภาพทั้งหลาย ทัศนียภาพหวังอยู่ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ในอาวาสนั้น หรือในอาวาสอื่น พึงประกาศในท่ามกลางสงฆ์ว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า กถาปรารภการบอกลาสิกขา ของบุคคลมีชื่อนี้ยังค้างอยู่ เรื่องนั้นยังไม่ได้วินิจฉัย ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงวินิจฉัยเรื่องนั้น

ถ้าได้การวินิจฉัยนั้นอย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้ ครั้นถึงวันอุโบสถ ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ พึงประกาศในท่ามกลางสงฆ์ว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า กถาปรารภการบอกลาสิกขา ของบุคคลมีชื่อนี้ยังค้างอยู่ เรื่องนั้นยังไม่ได้วินิจฉัย ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธอยังอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ไม่พึงสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์เป็นธรรม ฯ

[๔๕๓] อย่างไร ทัศนียภาพชื่อว่าไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรม ดูกรทัศนียภาพทั้งหลาย ก็ในธรรมวินัยนี้ การไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรม ย่อมมีด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิมิตเหล่านี้ใด ทัศนียภาพเห็นทัศนียภาพไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรม ด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิมิตเหล่านั้น ก็ทัศนียภาพไม่เคยเห็นทัศนียภาพผู้ไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรมเลย แต่ทัศนียภาพอื่นบอกแก่ทัศนียภาพว่า ท่าน ทัศนียภาพมีชื่อนี้ไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรม ก็ทัศนียภาพไม่เคยเห็นทัศนียภาพผู้ไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรมเลย แม้ทัศนียภาพอื่นก็มีได้บอกแก่ทัศนียภาพว่า ท่าน ทัศนียภาพมีชื่อนี้ไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรม แต่ทัศนียภาพนั้นแหละบอกแก่ทัศนียภาพว่า ท่าน ผมไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรม ดูกรทัศนียภาพทั้งหลาย ทัศนียภาพหวังอยู่ ครั้นถึงวันอุโบสถ

๑๔ คำ หรือ ๑๕ คำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ฟังประกาศในท่ามกลางสงฆ์ ด้วยได้เห็น ด้วยได้ยิน ด้วยรังเกียจนั้นว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บุคคลมีชื่อนี้ไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรม ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธออยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ไม่ฟังสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์ เป็นธรรม ฯ

[๔๕๔] อย่างไร ภิกษุชื่อว่าค่านสามัคคีที่เป็นธรรม ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในธรรมวินัยนี้ การค่านสามัคคีที่เป็นธรรม ย่อมมีด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิमितเหล่านี้ ภิกษุเห็นภิกษุผู้ค่านสามัคคีที่เป็นธรรม ด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิमितเหล่านั้น ก็ภิกษุไม่เคยเห็นภิกษุผู้ค่านสามัคคีที่เป็นธรรมเลย แต่ภิกษุอื่นบอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุมีชื่อนี้ค่านสามัคคีที่เป็นธรรม ภิกษุมิได้เห็นภิกษุผู้ค่านสามัคคีที่เป็นธรรมเลย แม้ภิกษุอื่นก็มีได้บอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุมีชื่อนี้ค่านสามัคคีที่เป็นธรรม แต่ภิกษุนั้นแหละบอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ผมค่านสามัคคีที่เป็นธรรม ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหวังอยู่ ครั้นถึงวันอุโบสถ ๑๔ คำ หรือ ๑๕ คำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ฟังประกาศในท่ามกลางสงฆ์ ด้วยได้เห็น ด้วยได้ยิน ด้วยรังเกียจนั้นว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บุคคลมีชื่อนี้ค่านสามัคคีที่เป็นธรรม ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธออยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ไม่ฟังสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์เป็นธรรม ฯ

[๔๕๕] เมื่องดปาติโมกข์แล้ว บริษัทเลิกประชุม เพราะอันตราย ๑๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ อันตรายแต่พระราชา ... อันตรายต่อพรหมจรรย์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหวังอยู่ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ในอาวาสนั้น หรือ ในอาวาสอื่น ฟังประกาศในท่ามกลางสงฆ์ว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถลาปรารภการค่านสามัคคีที่เป็นธรรม ของบุคคลมีชื่อนี้ยังค้างอยู่ เรื่องนั้นยังมีได้วินิจฉัย ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงวินิจฉัยเรื่องนั้น

ถ้าได้การวินิจฉัยนั้นอย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้ ครั้นถึงวันอุโบสถ ๑๔ คำ หรือ ๑๕ คำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ฟังประกาศในท่ามกลางสงฆ์ว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถลาปรารภการค่านสามัคคีที่เป็นธรรม ของบุคคลมีชื่อนี้ยังค้างอยู่ เรื่องนั้นยังไม่ได้วินิจฉัย ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธออยู่พร้อมหน้าสงฆ์ ไม่ฟังสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์ เป็นธรรม ฯ

[๔๕๖] อย่างไร ภิกษุชื่อว่ามิผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วย

ศีลวิบัติ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุในธรรมวินัยนี้ มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และ
รังเกียจ ด้วยศีลวิบัติ ด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิमितเหล่านี้ ภิกษุเห็นภิกษุ
ที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วยศีลวิบัติ ด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วย
นิमितเหล่านั้น ก็ภิกษุไม่เคยเห็นภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วย
ศีลวิบัติเลย แต่ภิกษุอื่นบอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุมีชื่อนี้ มีผู้ได้เห็น ได้ยิน
และรังเกียจ ด้วยศีลวิบัติ ก็ภิกษุไม่เคยเห็นภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และ
รังเกียจ ด้วยศีลวิบัติเลย แม้ภิกษุอื่นก็มีได้บอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุมีชื่อนี้
มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วยศีลวิบัติ แต่ภิกษุนั้นแหละบอกแก่ภิกษุว่า
ท่าน ผมมีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วยศีลวิบัติ ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุหวังอยู่ ครั้นถึงวันอุโบสถ ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อม
หน้าสงฆ์ พึงประกาศในท่ามกลางสงฆ์ ด้วยได้เห็น ด้วยได้ยิน ด้วยรังเกียจ
นั้นว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บุคคลมีชื่อนี้มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และ
รังเกียจ ด้วยศีลวิบัติ ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธออยู่พร้อมหน้าสงฆ์
ไม่พึงสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์เป็นธรรม ฯ

[๔๕๗] อย่างไร ภิกษุชื่อว่ามีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วย
อาจารย์วิบัติ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุในธรรมวินัยนี้ มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และ
รังเกียจ ด้วยอาจารย์วิบัติ ด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิमितเหล่านี้ ภิกษุเห็น
ภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วยอาจารย์วิบัติ ด้วยอาการ ด้วยเพศ
ด้วยนิमितเหล่านั้น ก็ภิกษุไม่เคยเห็นภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ
ด้วยอาจารย์วิบัติ แต่ภิกษุอื่นบอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุมีชื่อนี้มีผู้ได้เห็น ได้ยิน
และรังเกียจ ด้วยอาจารย์วิบัติ ก็ภิกษุไม่เคยเห็นภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และ
รังเกียจ ด้วยอาจารย์วิบัติเลย แม้ภิกษุอื่นก็มีได้บอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุมีชื่อนี้
มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วยอาจารย์วิบัติ แต่ภิกษุนั้นแหละบอกแก่ภิกษุ
ว่า ท่าน ผมมีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วยอาจารย์วิบัติ ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ภิกษุหวังอยู่ ครั้นถึงวันอุโบสถ ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เมื่อบุคคลนั้น
อยู่พร้อมหน้าสงฆ์ พึงประกาศในท่ามกลางสงฆ์ด้วยได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บุคคลมีชื่อนี้มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และ
รังเกียจด้วยอาจารย์วิบัติ ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธออยู่พร้อมหน้าสงฆ์
ไม่พึงสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์เป็นธรรม ฯ

[๔๕๘] อย่างไร ภิกษุชื่อว่ามีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ ด้วยทิว-
*วิบัติ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุในธรรมวินัยนี้มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจ
ด้วยทิววิบัติ ด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิमितเหล่านี้ ภิกษุเห็นภิกษุที่มีผู้ได้เห็น

ไต่ยืน และรังเกียจด้วยทิววิบัติ ด้วยอาการ ด้วยเพศ ด้วยนิมิตเหล่านั้น ก็ภิกษุ
ไม่เคยเห็นภิกษุที่มีผู้ไต่ยืน ไต่ยืน และรังเกียจด้วยทิววิบัติ แต่ภิกษุอื่นบอก
แก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุมีชื่อนี้ มีผู้ไต่ยืน ไต่ยืน และรังเกียจด้วยทิววิบัติ ก็ภิกษุ
ไม่เคยเห็นภิกษุที่มีผู้ไต่ยืน ไต่ยืน และรังเกียจด้วยทิววิบัติเลย แม้ภิกษุอื่น
ก็ไม่ได้บอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ภิกษุนี้มีชื่อนี้มีผู้ไต่ยืน ไต่ยืน และรังเกียจด้วย
ทิววิบัติ แต่ภิกษุนั้นแหละบอกแก่ภิกษุว่า ท่าน ผมมีผู้ไต่ยืน ไต่ยืน และ
รังเกียจด้วยทิววิบัติ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหวังอยู่ ครั้นถึงวันอุโบสถ ๑๔ คำ
หรือ ๑๕ คำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ พึงประกาศในท่ามกลางสงฆ์
ด้วยไต่ยืน ด้วยไต่ยืน ด้วยรังเกียจนั้นว่า

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บุคคลมีชื่อนี้ มีผู้ไต่ยืน ไต่ยืน
และรังเกียจด้วยทิววิบัติ ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธออยู่พร้อมหน้าสงฆ์
ไม่พึงสวดปาติโมกข์ ดังนี้ การงดปาติโมกข์เป็นกรรม

การงดปาติโมกข์เป็นกรรม ๑๐ ประการ นี้แล ฯ

ภาณวาร ที่ ๑ จบ

พระอุบาลีทูลถามอริกรณ์

[๔๕๕] ครั้งนั้น ท่านพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคม
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุผู้ปรารถนาจะรับ
อริกรณ์ที่ตนรับ พึงรับอริกรณ์ที่ประกอบด้วยองค์เท่าไร

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ปรารถนาจะรับอริกรณ์ พึง
รับอริกรณ์ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ:-

๑. ภิกษุผู้ปรารถนาจะรับอริกรณ์ พึงพิจารณาอย่างนี้ว่า เราปรารถนา
จะรับอริกรณ์นี้ เป็นกาลสมควรหรือไม่ที่จะรับ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า
เป็นกาลไม่ควรที่จะรับอริกรณ์ นี้หาใช่เป็นกาลสมควรไม่ อริกรณ์นั้น ภิกษุ
ไม่พึงรับ

๒. ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า นี้เป็นกาลควรที่จะรับอริกรณ์
นี้หาใช่กาลไม่สมควรไม่ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า ที่เราปรารถนาจะรับอริกรณ์
นี้ อริกรณ์นี้เป็นเรื่องจริงหรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อริกรณ์นี้
เป็นเรื่องไม่จริง หาใช่เป็นเรื่องจริงไม่ อริกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับ

๓. ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อริกรณ์นี้เป็นเรื่องจริง หาใช่เป็น
เรื่องไม่จริงไม่ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เราปรารถนาจะรับอริกรณ์นี้ อริกรณ์
นี้ประกอบด้วยประโยชน์หรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อริกรณ์นี้ไม่
ประกอบด้วยประโยชน์ หาใช่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่ ภิกษุไม่พึงรับ

๔. ถ้าถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้แบบนี้ว่า อธิกรณ์นี้ประกอบด้วยประโยชน์
หาใช่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์
นี้ไว้ จักได้ภิกษุผู้เคยเห็นกัน เคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัยหรือไม่
ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้แบบนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ จักไม่ได้ภิกษุผู้เคยเห็น
กัน เคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัย อธิกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับ

๕. ถ้าถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้แบบนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ จักได้ภิกษุ
ผู้เคยเห็นกัน เคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัย ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไป
ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความ
วิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่างแห่งสงฆ์ การ
กระทำต่างแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุ จักมีแก่สงฆ์หรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่
รู้แบบนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง
ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ อธิกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับ

ถ้าถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้แบบนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความบาดหมาง
ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่ง
สงฆ์ ความถือต่างแห่งสงฆ์ การกระทำต่างแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุ จัก
ไม่มีแก่สงฆ์ อธิกรณ์นั้น ภิกษุพึงรับ

อุบาลี อธิกรณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๕ อย่างนี้แล ภิกษุรับไว้จักไม่ทำ
ความเดือดร้อนแม้ในภายหลังแล ฯ

ทูลถามการโจท

[๕๐๐] พระอุบาลีทูลถามว่า ภิกษุผู้โจทก์ प्रารณจะโจทผู้อื่น พึง
พิจารณาธรรมเท่าไรในตน แล้วโจทผู้อื่น พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ प्रารณจะโจทผู้อื่น
พึงพิจารณาธรรม ๕ ประการในตน แล้วโจทผู้อื่น ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์
प्रารณจะโจทผู้อื่น พึงพิจารณาอย่างนี้ว่า เรามีความประพฤติทางกายบริสุทธี
หรือหนอ เราประกอบด้วยความประพฤติทางกายบริสุทธี ไม่มีช่อง ไม่มีตำหนิ
ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่ ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้มีความประพฤติทางกายบริสุทธี ประกอบ
ด้วยความประพฤติทางกายบริสุทธี ไม่มีช่อง ไม่มีตำหนิ เราย่อมมีผู้กล่าวว่า
เชิญท่านจงศึกษาความประพฤติทางกายเสียก่อน เราย่อมจะมีผู้กล่าวว่า ฯ

[๕๐๑] ดูกรอุบาลี อนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ प्रารณจะโจทผู้อื่น พึง
พิจารณาอย่างนี้ว่า เรามีความประพฤติทางวาจาบริสุทธีหรือหนอ เราประกอบด้วย
ความประพฤติทางวาจาบริสุทธี ไม่มีช่อง ไม่มีตำหนิ ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่
ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้มีความประพฤติทางวาจาบริสุทธี ประกอบด้วยความประพฤติ
ทางวาจาบริสุทธี ไม่มีช่อง ไม่มีตำหนิ เราย่อมจะมีผู้กล่าวว่า เชิญท่านจงศึกษา

ความประพฤติทางวาจาเสียก่อน เธอย่อมจะมีผู้กล่าวดังนี้ ฯ

[๕๐๒] ดูกุรอุบาลี หนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ प्रारธนาจะโจทผู้อื่น พึงพิจารณาอย่างนี้ว่า จิตของเรามีเมตตาปรากฏ ไม่อาฆาตในสพรหมจารีทั้งหลาย หรือหนอ ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่ ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้มีเมตตาจิตปรากฏ ไม่อาฆาตในสพรหมจารีทั้งหลาย เธอย่อมจะมีผู้กล่าวว่า เชิญท่านเข้าไปตั้งเมตตาจิตในสพรหมจารีทั้งหลาย เธอย่อมจะมีผู้กล่าวดังนี้ ฯ

[๕๐๓] ดูกุรอุบาลี หนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ प्रारธนาจะโจทผู้อื่น พึงพิจารณาอย่างนี้ว่า เราเป็นพหูสูต ทรงสุตะ เป็นที่สั่งสมสุตะหรือหนอ ธรรมเหล่านั้นใด ไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะบริสุทธิบริบูรณ์สิ้นเชิง ธรรมเห็นปานนั้น เป็นธรรมอันเราสดับมาก ทรงไว้คล่องปาก ขี้ใจ ทงตลอดดีแล้วด้วยปัญญา ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่ ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นพหูสูต ทรงสุตะ เป็นที่สั่งสมสุตะ ธรรมเหล่านั้นใด ไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธิบริบูรณ์สิ้นเชิง ธรรมเห็นปานนั้น ไม่เป็นธรรมอันเราสดับมาก ทรงไว้คล่องปาก ขี้ใจ ทงตลอดดีแล้วด้วยปัญญา เธอย่อมจะมีผู้กล่าวว่า เชิญท่านจงเล่าเรียนปริยัติเสียก่อน เธอย่อมจะมีผู้กล่าวดังนี้ ฯ

[๕๐๔] ดูกุรอุบาลี หนึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ प्रारธนาจะโจทผู้อื่น พึงพิจารณาอย่างนี้ว่า เราจำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดี โดยพิสดาร สวดไพเราะ คล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้องโดยสุตะ โดยอนุพยัญชนะหรือหนอ ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่ ถ้าภิกษุไม่ใช่เป็นผู้จำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดีโดยพิสดาร สวดไพเราะ คล่องแคล่ว วินิจฉัยถูกต้องโดยสุตะ โดยอนุพยัญชนะ เธอถูกถามว่า ท่าน ก็พระผู้มีพระภาคตรัสสิกขาบทนี้ที่ไหน จะตอบไม่ได้ เธอย่อมจะมีผู้กล่าวว่า เชิญท่านเล่าเรียนวินัยเสียก่อน เธอย่อมจะมีผู้กล่าวดังนี้

ดูกุรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ प्रारธนาจะโจทผู้อื่น พึงพิจารณาธรรม ๕ ประการนี้ในตน แล้วพึงโจทผู้อื่น ฯ

[๕๐๕] พระอุบาลีทูลถามว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุผู้โจทก์ प्रारธนาจะโจทผู้อื่น พึงตั้งธรรมเท่าไรไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกุรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ प्रारธนาจะโจทผู้อื่น พึงตั้งธรรม ๕ ประการไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น คือ-

๑. เราจักกล่าวโดยกาลอันควร จักไม่กล่าวโดยกาลอันไม่ควร
๒. จักกล่าวด้วยคำจริง จักไม่กล่าวด้วยคำอันไม่เป็นจริง
๓. จักกล่าวด้วยคำสุภาพ จักไม่กล่าวด้วยคำหยาบ

๔. จักกล่าวด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่กล่าวด้วยคำไร้ประโยชน์

๕. จักมีเมตตาจิตกล่าว จักไม่มุ่งร้ายกล่าว

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ ปรารถนาจะโจทผู้อื่น พึงตั้งธรรม ๕ ประการนี้ไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น ๆ

ผู้โจทก์โดยไม่เป็นธรรมต้องเดือดร้อน

[๕๐๖] พระอุบาลีทูลถามว่า ภิกษุผู้โจทก์โดยไม่เป็นธรรม พึงถึงความเดือดร้อนด้วยอาการเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์โดยไม่เป็นธรรม พึงถึงความเดือดร้อนด้วยอาการ ๕ คือ:-

๑. ท่านโจทโดยกาลไม่ควร ไม่โจทโดยกาลอันควร ท่านต้องเดือดร้อน

๒. ท่านโจทด้วยเรื่องไม่จริง ไม่โจทด้วยเรื่องจริง ท่านต้องเดือดร้อน

๓. ท่านโจทด้วยคำหยาบ ไม่โจทด้วยคำสุภาพ ท่านต้องเดือดร้อน

๔. ท่านโจทด้วยเรื่องไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่โจทด้วยเรื่องประกอบด้วยประโยชน์ ท่านต้องเดือดร้อน

๕. ท่านมุ่งร้ายโจท มิใช่มีเมตตาจิตโจท ท่านต้องเดือดร้อน

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์โดยไม่เป็นธรรม พึงถึงความเดือดร้อนด้วยอาการ ๕ นี้ ขึ้นันเพราะเหตุไร เพราะภิกษุแม่อื่น ไม่พึงสำคัญเรื่องที่โจทด้วยคำเท็จ ๆ

ผู้ถูกโจทโดยไม่เป็นธรรมไม่ต้องเดือดร้อน

[๕๐๗] พระอุบาลีทูลถามว่า ก็ภิกษุผู้ถูกโจทโดยไม่เป็นธรรม ไม่ต้องเดือดร้อนด้วยอาการเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ถูกโจทโดยไม่เป็นธรรม ไม่ต้องเดือดร้อน ด้วยอาการ ๕ คือ:-

๑. ท่านถูกโจทโดยกาลไม่ควร ไม่ถูกโจทโดยกาลอันควร ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๒. ท่านถูกโจทด้วยเรื่องไม่จริง ไม่ได้ถูกโจทด้วยเรื่องจริง ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๓. ท่านถูกโจทด้วยคำหยาบ ไม่ถูกโจทด้วยคำสุภาพ ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๔. ท่านถูกโจทด้วยเรื่องไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่ได้ถูกโจทด้วยเรื่องประกอบด้วยประโยชน์ ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๕. ท่านถูกโจทด้วยมุ่งร้าย ไม่ถูกโจทด้วยเมตตาจิต ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ถูกโจทก์โดยไม่เป็นกรรม ไม่ต้องเดือดร้อนด้วยอาการ
ทั้ง ๕ นี้ ๆ

ผู้โจทก์โดยเป็นกรรมไม่ต้องเดือดร้อน

[๕๐๔] พระอุบาลีทูลถามว่า ภิกษุผู้โจทก์โดยเป็นกรรม ฟังถึงความ
ไม่ต้องเดือดร้อน ด้วยอาการเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์โดยเป็นกรรม ฟังถึงความ
ไม่ต้องเดือดร้อน ด้วยอาการ ๕ คือ:-

๑. ท่านโจทก์โดยกาลอันควร ไม่ใช่โจทก์โดยกาลอันไม่ควร ท่านไม่ต้อง
เดือดร้อน

๒. ท่านโจทก์ด้วยเรื่องจริง ไม่ใช่โจทก์ด้วยเรื่องไม่เป็นจริง ท่านไม่ต้อง
เดือดร้อน

๓. ท่านโจทก์ด้วยคำสุภาพ ไม่ใช่โจทก์ด้วยคำหยาบ ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๔. ท่านโจทก์ด้วยเรื่องประกอบด้วยประโยชน์ ไม่ใช่โจทก์ด้วยเรื่องไม่
ประกอบด้วยประโยชน์ ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๕. ท่านมีเมตตาจิตโจทก์ ไม่ใช่มุ่งร้ายโจทก์ ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์โดยเป็นกรรม ฟังถึงความไม่ต้องเดือดร้อนด้วยอาการ

๕ นี้ ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะภิกษุแม้อื่นก็ฟังสำคัญว่าควรโจทก์ด้วยเรื่องจริง ๆ

ผู้ถูกโจทก์โดยกรรมต้องเดือดร้อน

[๕๐๕] พระอุบาลีทูลถามว่า ก็ภิกษุผู้ถูกโจทก์โดยกรรม ฟังถึงความ
เดือดร้อนด้วยอาการเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ถูกโจทก์โดยกรรม ฟังถึงความ
เดือดร้อนด้วยอาการ ๕ คือ:-

๑. ท่านถูกโจทก์โดยกาลอันควร ไม่ใช่ถูกโจทก์โดยกาลอันไม่ควร ท่าน
ต้องเดือดร้อน

๒. ท่านถูกโจทก์ด้วยเรื่องจริง ไม่ใช่ถูกโจทก์ด้วยเรื่องไม่เป็นจริง ท่าน
ต้องเดือดร้อน

๓. ท่านถูกโจทก์ด้วยคำสุภาพ ไม่ใช่ถูกโจทก์ด้วยคำหยาบ ท่านต้อง
เดือดร้อน

๔. ท่านถูกโจทก์ด้วยเรื่องประกอบด้วยประโยชน์ ไม่ใช่ถูกโจทก์ด้วยเรื่อง
ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ท่านต้องเดือดร้อน

๕. ท่านถูกโจทก์ด้วยเมตตาจิต ไม่ใช่ถูกโจทก์ด้วยมุ่งร้าย ท่านต้อง
เดือดร้อน

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ถูกโจทก์โดยกรรม ฟังถึงความเดือดร้อนด้วยอาการ ๕

นี้แล ฯ

ผู้โจทก์พึงมณเฑียรธรรม ๕ ประการ

[๕๑๐] พระอุบาลีทูลถามว่า ภิกษุผู้โจทก์ปรารถนาจะโจทก์ผู้อื่น พึงมณเฑียรธรรมเท่าไรไว้ในตน แล้วโจทก์ผู้อื่น พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ปรารถนาจะโจทก์ผู้อื่น พึงมณเฑียรธรรม ๕ อย่างไว้ในตน แล้วโจทก์ผู้อื่น คือ-

๑. ความการุญ
๒. ความหวังประโยชน์
๓. ความเอ็นดู
๔. ความออกจากอาบัติ
๕. ความทำวินัยเป็นเบื้องหน้า

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ปรารถนาจะโจทก์ผู้อื่น พึงมณเฑียรธรรม ๕ อย่างนี้ไว้ในตน แล้วโจทก์ผู้อื่น ฯ

ผู้ถูกโจทก์พึงตั้งอยู่ในธรรม ๒ ประการ

[๕๑๑] พระอุบาลีทูลถามว่า ก็ภิกษุผู้ถูกโจทก์ พึงตั้งอยู่ในธรรมเท่าไร พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ถูกโจทก์ พึงตั้งอยู่ในธรรม ๒ ประการ คือ ความจริง ๑ ความไม่ขุ่นเคือง ๑ ฯ

ปาติโมกขรูปนชั้นชกะ ที่ ๕ จบ

ในชั้นชกะนั้นมี ๓๐ เรื่อง ๒ ภาณวาร

หัวข้อประจำชั้นชกะ

[๕๑๒] เรื่องปาปิกษุในอุโบสถ ถูกไล่ ๓ ครั้ง ไม่ออกไป ถูก

พระโมคคัลลานะนุดออก เรื่องอัศจรรย์ในศาสนาของพระชินะเจ้า ทรงเปรียบเทียบมหาสมุทร คือ อนุบุพพลิกา เปรียบด้วยมหาสมุทรอันลุ่มลึกโดยลำดับ พระสาวกไม่ละเมิดสักขาบท เปรียบด้วยมหาสมุทรตั้งอยู่ตามปกติไม่ล้นฝั่ง สงฆ์ย่อมขับไล่บุคคลทุกทีลออก เปรียบด้วยมหาสมุทรซัดซากศพขึ้นฝั่ง วรรณะ ๔ เหล่า บวชเป็นบรรพชิตแล้ว ละนามและโคตรเดิม ดูจมน้ำใหญ่ไหลไปสู่มหาสมุทรแล้ว ละนามและโคตรเดิม ภิกษุเป็นอันมากปรินิพพาน เปรียบด้วยน้ำไหลไปเต็มมหาสมุทร พระธรรมวินัยมีวิมุตติรสเดียว เปรียบด้วยมหาสมุทรมีรสเค็มรสเดียว พระธรรมวินัยมีรัตนะมาก เป็นที่อยู่ของพระอริยบุคคล ๘ จำพวก เปรียบด้วยมหาสมุทรเป็นที่อยู่ของหมู่สัตว์ แล้วยังคุณในพระศาสนาให้ดำรงอยู่ เรื่องงคปาติโมกข์ในวันอุโบสถ เรื่องพระฉัพพัคคีย์คิดว่า ใครๆ

ไม่รู้เรา เรื่องภิกษุยกโทษก่อน

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๑

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๒

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๓

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๔

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๕

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๖

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๗

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๘

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๙

เรื่องงดปาติโมกข์เป็นธรรม และไม่เป็นธรรม มีมูล ๑๐

เรื่องงดปาติโมกข์เพราะวิบัติ ๔ อย่าง คือ ศีล อาจารย์ ทิฐิ และอาชีวะ

เรื่องงดปาติโมกข์ใน ส่วน ๕ คือ ปาราชิก สังฆาทิเสส ปาจิตตีย์

ปาฏิเทสนียะ และทุกกฏ

เรื่องงดปาติโมกข์ใน ส่วน ๖ มีวิธีอย่างนี้ คือ เพราะศีล อาจารย์ ทิฐิวินัย

ที่ภิกษุมิได้ทำและทำ

เรื่องงดปาติโมกข์ใน ส่วน ๗ คือ ปาราชิก สังฆาทิเสส อุลลัจจัย

ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทูปภาสิต

เรื่องงดปาติโมกข์ เพราะศีล อาจารย์ ทิฐิ และอาชีวะวินัย ที่ภิกษุ

มิได้ทำและทำ รวม ๘ อย่าง

เรื่องงดปาติโมกข์มี ๕ วิธี คือ เพราะศีล อาจารย์ ทิฐิ ที่ภิกษุมิได้ทำ

และทั้งทำและไม่ทำ พระผู้มีพระภาคตรัสแก่ผู้รู้ตามเป็นจริงอย่างนี้

จงทราบการงดปาติโมกข์ ๑๐ อย่าง คือ ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก ๑ กถา

ปรารภภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกยังค้างอยู่ ๑ ภิกษุบอกลาสิกขา ๑ กถาปรารภภิกษุ

ผู้บอกลาสิกขายังค้างอยู่ ๑ ภิกษุร่วมสามัคคี ๑ กถาค้านสามัคคี ๑ ค้านสามัคคี

ที่ค้าง ๑ มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยศีลวินัย ๑ ด้วยอาจารย์วินัย ๑

ด้วยทิฐิวินัย ๑

เรื่องภิกษุเห็นภิกษุเอง ภิกษุอื่นบอกภิกษุนั้น หรือภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิก

นั้น บอกความจริงแก่ภิกษุนั้น ภิกษุนั้นงดปาติโมกข์

เรื่องบริษัทเลิกประชุม เพราะอันตราย ๑๐ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ พระ

ราชา โจร ไฟ น้ำ มนุษย์ อมนุษย์ สัตว์ร้าย สัตว์เลื้อยคลาน ชีวิต

พรหมจรรย์ จงทราบการงดปาติโมกข์ที่เป็นธรรม และไม่เป็นธรรมตามแนวทาง

เรื่องโจทโดยกาลอันควร โจทด้วยเรื่องจริง โจทด้วยเรื่องเป็นประโยชน์

จักได้ฝึกฝาย จักมีความทะเลาะเป็นต้น ผู้เป็นโจทก์มีกาย วาจา บริสุทธิ
มีเมตตาจิต เป็นพหูสูต รู้ปาดิโมกข์ทั้งสอง

เรื่องภิกษุโจทโดยกาลอันควร ด้วยเรื่องจริง ด้วยคำสุภาพ ด้วยเรื่อง
เป็นประโยชน์ ด้วยเมตตาจิต

เรื่องภิกษุเดือดร้อน โดยอธรรม ฟังบรรเทาเหมือนอย่างนั้น

เรื่องภิกษุผู้โจทก์และถูกโจทเป็นธรรม ฟังบรรเทาความเดือดร้อน เรื่อง
พระสัมพุทธทรงประกาศข้อปฏิบัติสำหรับภิกษุผู้โจทก์ไว้ ๕ อย่าง คือ ความการุญ
ความหวังประโยชน์ ความเอ็นดู ความออกจากอาบัติ ความทำวินัยเป็นเบื้องหน้า

เรื่องตั้งอยู่ในความสัตย์และความไม่ขุ่นเคือง นี้เป็นธรรมคาของ
จำเลยแล ฯ

หัวข้อประจำชั้นชกะ จบ

ภิกษุณีชั้นชกะ

เรื่องพระนางมหาปชาบดีโคตมี

[๕๑๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม
เขตกรุงกบิลพัสดุ์ในสักกะชนบท ครั้งนั้น พระนางมหาปชาบดีโคตมีเข้าไปเฝ้า
พระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอประทานวโรกาส พระพุทธเจ้าข้า ขอสตรีพึงได้
ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย โคตมี เธออย่าชอบใจ การที่สตรี
ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วเลย
แม้ครั้งที่สอง ...

แม้ครั้งที่สาม พระนางมหาปชาบดีโคตมี ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
ขอประทานวโรกาส พระพุทธเจ้าข้า ขอสตรีพึงได้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต
ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย โคตมี เธออย่าชอบใจ การที่สตรี
ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วเลย

ครั้งนั้น พระนางมหาปชาบดีโคตมี ทรงน้อยพระทัยว่า พระผู้มีพระภาค
ไม่ทรงอนุญาตให้สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในพระธรรมวินัยที่พระตถาคต
ประกาศแล้ว มีทุกข์ เสียพระทัย มีพระพักตร์นองด้วยน้ำพระเนตร ทรงกันแสง
พลางถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณ เสด็จกลับไป ฯ

[๕๑๔] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์ ตาม
พระพุทธานุชากริรมย์ แล้วเสด็จหลีกจาริกทางพระนครเวสาลี เสด็จจาริกโดยลำดับ

ถึงพระนครเวสาลี ข้าว่า พระองค์ประทับอยู่ที่ภูฏาคารศาลาปามหาวัน เขต
พระนครเวสาลีนั้น

ครั้งนั้น พระนางมหาปชาบดีโคตมีให้ปลงพระเกศา ทรงพระภูษาย้อมผาด
พร้อมด้วยนางสากิยานีมากด้วยกัน เสด็จหลีกไปทางพระนครเวสาลี เสด็จถึงเมือง
เวสาลี ภูฏาคารศาลาปามหาวัน โดยลำดับ เวลานั้นพระนางมีพระบาททั้งสองพอง
มีพระวรกายเกลือกกั้วด้วยธุลี มีทุกข์ เสียพระทัย มีพระพักตร์นองด้วยน้ำ
พระเนตร ได้ประทับยืนกันแสงอยู่ที่ซุ้มพระทวารภายนอก

ท่านพระอานนท์ได้เห็นพระนางมหาปชาบดีโคตมี มีพระบาททั้งสองพอง
มีพระวรกายเกลือกกั้วด้วยธุลี มีทุกข์ เสียพระทัย มีพระพักตร์นองด้วยน้ำ
พระเนตร ประทับยืนกันแสงอยู่ที่ซุ้มพระทวารภายนอก ครั้นแล้วได้ถามว่า ดูกร
โคตมี เพราะเหตุไร พระนางจึงมีพระบาททั้งสองพอง มีพระวรกายเกลือกกั้ว
ด้วยธุลีมีทุกข์ เสียพระทัย มีพระพักตร์ชุ่มด้วยน้ำพระเนตร ประทับยืนกันแสง
อยู่ที่ซุ้มพระทวารภายนอก

พระนางตอบว่า พระอานนท์เจ้าข้า เพราะพระผู้มีพระภาคไม่ทรงอนุญาต
ให้สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศ
แล้ว ฯ

พระอานนท์กล่าวว่า ดูกรโคตมี ถ้าเช่นนั้น พระนางจงร่ออยู่ที่นี้แหละ
สักครู่หนึ่ง จนกว่าอาตมาจะทูลขอพระผู้มีพระภาคให้สตรีออกจากเรือนบวชเป็น-
*บรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว ฯ

[๕๑๕] ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคม
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระนางมหาปชาบดี-
*โคตมีนั้น มีพระบาททั้งสองพอง มีพระวรกายเกลือกกั้วด้วยธุลี มีทุกข์ เสีย
พระทัย มีพระพักตร์นองด้วยน้ำพระเนตร ประทับยืนกันแสงอยู่ที่ซุ้มพระทวาร
ภายนอก ด้วยน้อยพระทัยว่า พระผู้มีพระภาคไม่ทรงอนุญาตให้สตรีออกจากเรือน
บวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว ขอประทานวโรกาส
ขอสตรีพึงได้การออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคต
ประกาศแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย อานนท์ เธออย่าขอบใจ การที่
สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วเลย

แม้ครั้งที่สอง ท่านพระอานนท์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอประทาน
วโรกาส ขอสตรีพึงได้การออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่
พระตถาคตประกาศแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย อานนท์ เธออย่าขอบใจ การที่สตรี

ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่ตกลงประกาศแล้วเลย

แม้ครั้งที่สาม ท่านพระอานนท์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอประทาน
วโรกาส ขอสตรีพึงได้รับการออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่
พระตกลงประกาศแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย อานนท์ เธออย่าขบใจ การที่สตรี
ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่ตกลงประกาศแล้วเลย

ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์คิดว่า พระผู้มีพระภาคไม่ทรงอนุญาตให้สตรี
ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตกลงประกาศแล้ว โฉน
หนอ เราพึงทูลขอพระผู้มีพระภาคให้สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระ
ธรรมวินัยที่พระตกลงประกาศแล้ว โดยปริยายสักอย่างหนึ่ง จึงทูลถามว่า พระ-
*พุทธเจ้าข้า สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตกลง
ประกาศแล้ว ควรหรือไม่เพื่อให้แจ้งแม้ซึ่งโสดาปัตติผล สกิทาคามีผล อนา-
*คามิผล หรืออรหัตตผล

พ. ดูกรอานนท์ สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่
ตกลงประกาศแล้ว ควรเพื่อให้แจ้งแม้ซึ่งโสดาปัตติผล สกิทาคามีผล อนา-
*คามิผล หรืออรหัตตผล

อ. พระพุทธเจ้าข้า ถ้าสตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรม
วินัยที่พระตกลงประกาศแล้ว ควรเพื่อให้แจ้งแม้ซึ่งโสดาปัตติผล สกิทาคามีผล
อนาคามีผล อรหัตตผลได้ พระพุทธเจ้าข้า พระนางมหาปชาบดีโคตมี พระมาตุจฉา
ของพระผู้มีพระภาค ทรงมีอุปการะมาก ทรงประทับประคอง เลี้ยงดู ทรง
ถวายเป็นศิลา เมื่อพระชนนีสวรรคต ได้ให้พระผู้มีพระภาคเสวยศิลา ขอบระ
ทานวโรกาส ขอสตรีพึงได้รับการออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัย
ที่พระตกลงประกาศแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ฯ

คฤชธรรม ๘ ประการ

[๕๑๖] พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรอานนท์ ถ้าพระนางมหาปชาบดี
โคตมี ยอมรับคฤชธรรม ๘ ประการ ข้อนั้นแหละ จงเป็นอุปสัมปทาของพระนาง
คือ:-

๑. ภิกษุณีอุปสมบทแล้ว ๑๐๐ ปี ต้องกราบไหว้ ลูกรับ ทำอัญชลีกรรม
สามีจิกรรม แก่ภิกษุที่อุปสมบทในวันนั้น ธรรมแม้นี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ
นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๒. ภิกษุณีไม่พึงอยู่จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ธรรมแม้นี้ ภิกษุณี
ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๓. ภิกษุณีต้องหวังธรรม ๒ ประการ คือ งามวันอุโบสถ ๑ เข้าไปฟัง

คำสั่งสอน ๑ จากภิกษุสงฆ์ทุกกึ่งเดือน ชรรณเมธี ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ

ภายนอก ด้วยนัยพระทัยว่า พระผู้มีพระภาคไม่ทรงอนุญาตให้สตรีออกจากเรือน
บวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว ขอประทานวโรกาส
ขอสตรีพึงได้รับการออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคต
ประกาศแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย อานนท์ เธออย่าขอบใจ การที่
สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วเลย

แม้ครั้งที่สอง ท่านพระอานนท์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอประทาน
วโรกาส ขอสตรีพึงได้รับการออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่
พระตถาคตประกาศแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย อานนท์ เธออย่าขอบใจ การที่สตรี
ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วเลย

แม้ครั้งที่สาม ท่านพระอานนท์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอประทาน
วโรกาส ขอสตรีพึงได้รับการออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่
พระตถาคตประกาศแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย อานนท์ เธออย่าขอบใจ การที่สตรี
ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วเลย

ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์คิดว่า พระผู้มีพระภาคไม่ทรงอนุญาตให้สตรี
ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว โฉน
หนอ เราพึงทูลขอพระผู้มีพระภาคให้สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระ
ธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว โดยปริยายสักอย่างหนึ่ง จึงทูลถามว่า พระ-
*พุทธเจ้าข้า สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัยที่พระตถาคต
ประกาศแล้ว ควรหรือไม่เพื่อทำให้แจ้งแม้ซึ่งโสดาปัตติผล สกิทาคามีผล อนา-
*คามิผล หรืออรหัตตผล

พ. ดูกรอานนท์ สตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่
ตถาคตประกาศแล้ว ควรเพื่อทำให้แจ้งแม้ซึ่งโสดาปัตติผล สกิทาคามีผล อนา-
*คามิผล หรืออรหัตตผล

อ. พระพุทธเจ้าข้า ถ้าสตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรม
วินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว ควรเพื่อทำให้แจ้งแม้ซึ่งโสดาปัตติผล สกิทาคามีผล
อนาคามีผล อรหัตตผลได้ พระพุทธเจ้าข้า พระนางมหาปชาบดีโคตมี พระมาตุจฉา
ของพระผู้มีพระภาค ทรงมีอุปการะมาก ทรงประดับประคอง เลี้ยงดู ทรง
ถวายเป็นบริวาร เมื่อพระชนนีสวรรคต ได้ให้พระผู้มีพระภาคเสวยบริวาร ขอประ

ทานวโรกาส ขอสตรีพึงได้การออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในพระธรรมวินัย
ที่พระตถาคตประกาศแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ฯ

ครุธรรม ๘ ประการ

[๕๖] พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรอานนท์ ถ้าพระนางมหาปชาบดี
โคตมี ยอมรับครุธรรม ๘ ประการ ข้อนั้นแหละ จงเป็นอุปสัมปทาของพระนาง
คือ:-

๑. ภิกษุณีอุปสมบทแล้ว ๑๐๐ ปี ต้องกราบไหว้ ถูกรับ ทำอัญชลีกรรม
สามีจิกรรม แก่ภิกษุที่อุปสมบทในวันนั้น ธรรมแม่นี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ
นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๒. ภิกษุณีไม่พึงอยู่จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ธรรมแม่นี้ ภิกษุณี
ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๓. ภิกษุณีต้องหวังธรรม ๒ ประการ คือ ถามวันอุโบสถ ๑ เข้าไปฟัง
คำสั่งสอน ๑ จากภิกษุสงฆ์ทุกกึ่งเดือน ธรรมแม่นี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ
นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๔. ภิกษุณีอยู่จำพรรษาแล้ว ต้องปวารณาในสงฆ์สองฝ่าย โดยสถานทั้ง
๓ คือ โดยได้เห็น โดยได้ยิน หรือโดยรังเกียจ ธรรมแม่นี้ ภิกษุณีต้องสักการะ
เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๕. ภิกษุณีต้องธรรมที่หนักแล้ว ต้องประพฤติกบขมานัตในสงฆ์ ๒ ฝ่าย
ธรรมแม่นี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๖. ภิกษุณีต้องแสวงหาอุปสัมปทาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย เพื่อสักขมานาผู้มีศึกษา
อันศึกษาแล้วในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว ธรรมแม่นี้ ภิกษุณีต้องสักการะ
เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๗. ภิกษุณีไม่พึงด่า บริภาษภิกษุ โดยปริยายอย่างใดอย่างหนึ่ง ธรรม
แม่นี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๘. ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ปิดทางไม่ให้ภิกษุณีทั้งหลายสอนภิกษุ เปิดทาง
ให้ภิกษุทั้งหลายสอนภิกษุณี ธรรมแม่นี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ
บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

ดูกรอานนท์ ก็ถ้าพระนางมหาปชาบดีโคตมี ยอมรับครุธรรม ๘ ประการนี้
ข้อนั้นแหละจงเป็นอุปสัมปทาของพระนาง ฯ

[๕๗] ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์เรียนครุธรรม ๘ ประการ ในสำนัก
พระผู้มีพระภาค แล้วเข้าไปหาพระนางมหาปชาบดีโคตมี ชี้แจงว่า พระนางโคตมี
ถ้าพระนางยอมรับครุธรรม ๘ ประการ ข้อนั้นแหละจักเป็นอุปสัมปทาของพระนาง
คือ:-

๑. ภิกษุณีอุปสมบทแล้ว ๑๐๐ ปี ต้องกราบไหว้ ลูกรับ ทำอัญชลีกรรม
สามีจิกรรม แก่ภิกษุที่อุปสมบทในวันนั้น ธรรมเนียมนี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ
นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๒. ภิกษุณีไม่พึงอยู่จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ธรรมเนียมนี้ ภิกษุณี
ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๓. ภิกษุณีต้องหวังธรรม ๒ ประการ คือ ถามวันอุโบสถ ๑ เข้าไปฟัง
คำสั่งสอน ๑ จากภิกษุสงฆ์ทุกกึ่งเดือน ธรรมเนียมนี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ
นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๔. ภิกษุณีอยู่จำพรรษาแล้ว ต้องปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย โดยสถานทั้ง
๓ คือ โดยได้เห็น โดยได้ยิน หรือโดยรังเกียจ ธรรมเนียมนี้ ภิกษุณีต้องสักการะ
เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๕. ภิกษุณีต้องธรรมที่หนักแล้ว ต้องประพฤติกุศลมานัตในสงฆ์ ๒ ฝ่าย
ธรรมเนียมนี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

๖. ภิกษุณีต้องแสวงหาอุปสัมปทาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย เพื่อสักขีมาหาผู้มีศึกษา
อันศึกษาแล้วในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว ธรรมเนียมนี้ ภิกษุณีต้องสักการะ
เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต ฯ

๗. ภิกษุณีไม่พึงด่า บริภาษ ภิกษุโดยปริยายอย่างใดอย่างหนึ่ง ธรรมเนียม
นี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต ฯ

๘. ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ปิดทางไม่ให้ภิกษุณีทั้งหลายสอนภิกษุ เปิด
ทางให้ภิกษุทั้งหลายสอนภิกษุณี ธรรมเนียมนี้ ภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ
บูชา ไม่ละเมิดตลอดชีวิต

พระนางโคตมี ถ้าพระนางยอมรับครุธรรม ๘ ประการนี้ ข้อนั้นแหละ
จักเป็นอุปสัมปทาของพระนาง

พระนางมหาปชาบดีโคตมีกล่าวว่า ข้าแต่ท่านพระอานนท์ ดิฉันยอมรับ
ครุธรรม ๘ ประการนี้ ไม่ละเมิดตลอดชีวิต เปรียบเหมือนหญิงสาว หรือชายหนุ่ม
ที่ชอบแต่งกาย อาบน้ำสระเกล้าแล้ว ได้พวงอุบล พวงมะลิ หรือพวงลำดวนแล้ว
พึงประคองรับด้วยมือทั้งสอง ตั้งไว้เหนือเศียรเกล้าจะนั้น ฯ

พรหมจรรย์ไม่ตั้งอยู่นาน

[๕๑๘] ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคม
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระนางมหาปชาบดี
โคตมี ยอมรับครุธรรม ๘ ประการแล้ว พระมาตุจฉาของพระผู้มีพระภาค อุปสม-
*บทแล้ว

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์ ถ้าสตรีจักไม่ได้ออกจากเรือนบวช เป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว พรหมจรรย์จักตั้งอยู่ได้นาน สัทธิธรรมจะพึงตั้งอยู่ได้ตลอดพันปี ก็เพราะสตรีออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว บัดนี้ พรหมจรรย์จักไม่ตั้งอยู่ได้นาน สัทธิ-
*ธรรมจักตั้งอยู่ได้เพียง ๕๐๐ ปีเท่านั้น ดูกรอานนท์ สตรีได้ออกจากเรือนบวชเป็น บรรพชิตในธรรมวินัยใด ธรรมวินัยนั้นเป็นพรหมจรรย์ไม่ตั้งอยู่ได้นาน เปรียบ เหมือนตระกูลเหล่าใดเหล่าหนึ่งที่มีหญิงมาก มีชายน้อย ตระกูลเหล่านั้นถูกพวก โจรผู้ลักทรัพย์กำจัดได้ง่าย อีกประการหนึ่ง เปรียบเหมือนหนอนขยอกที่ลงใน นาข้าวสาธิตที่สมบูรณ์ นาข้าวสาธิตนั้นไม่ตั้งอยู่ได้นาน อีกประการหนึ่ง เปรียบเหมือน เปลี้ยที่ลงในไร่อ้อยที่สมบูรณ์ ไร่อ้อยนั้นไม่ตั้งอยู่ได้นาน ดูกรอานนท์ บุรุษกัน-
*ทำนบแห่งสระใหญ่ไว้ก่อน เพื่อไม่ให้น้ำไหลไป แม้นั้นใด เราบัญญัติกรรม ๘ ประการแก่อภิกษุณี เพื่อไม่ให้ภิกษุณีละเมิดตลอดชีวิต ฉะนั้นเหมือนกัน ฯ

กรรม ๘ ประการของภิกษุณี จบ

พุทธาอนุญาตให้อุปสมบทภิกษุณี

[๕๑๕] ครั้งนั้น พระมหาปชาบดีโคตมีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวาย บังคม ได้ยิน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า หม่อมฉัน จะปฏิบัติในนางสาวกนิยนี้พวกนี้อย่างไร

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้พระนางมหาปชาบดีโคตมีเห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมิกถาแล้ว ที่นั้นพระนางมหาปชาบดีโคตมี ผู้อันพระผู้มีพระภาคได้ทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมมี-
*กถาแล้ว จึงถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณกลับไป

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถาในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายอุปสมบทภิกษุณี ฯ

[๕๒๐] ครั้งนั้นภิกษุณีเหล่านั้นได้กล่าวกะพระมหาปชาบดีโคตมีว่า พระ แม่เจ้ายังไม่ได้อุปสมบท แต่พวกดิฉันอุปสมบทแล้ว เพราะพระผู้มีพระภาคทรง บัญญัติไว้อย่างนี้ว่า ภิกษุทั้งหลายพึงให้อุปสมบทภิกษุณี ลำดับนั้น พระมหาปชา-
*บดีโคตมีเข้าไปหาท่านพระอานนท์ อภิวัตแล้วได้ยิน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้ว กล่าววาท่านพระอานนท์ ภิกษุณีเหล่านั้นพูดกะดิฉันอย่างนี้ว่า พระแม่เจ้ายังไม่ ได้อุปสมบท แต่พวกดิฉันอุปสมบทแล้ว เพราะพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้ อย่าง นี้ว่า ภิกษุทั้งหลายพึงให้อุปสมบทภิกษุณี ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์ เข้าไปเฝ้า พระผู้มีพระภาค ถวายบังคม ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า พระพุทธ-

*เจ้าข้า พระมหาปชาบดีโคตมีกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านพระอานนท์ ภิกษุณีพวกนี้พูด
กะดึ้นอย่างนี้ว่า พระแม่เจ้ายังไม่ได้อุปสมบท แต่พวกดิฉันอุปสมบทแล้ว เพราะ
พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้อย่างนี้ว่า ภิกษุทั้งหลายพึงให้อุปสมบทภิกษุณี พระ
ผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์ พระมหาปชาบดีโคตมี รับครุธรรม ๘ ประการ
แล้วในกาลใด พระนางชื่อว่าอุปสมบทแล้วในกาลนั้นทีเดียว ฯ

ทูลขอพร

[๕๒๑] ครั้งนั้น พระมหาปชาบดีโคตมี เข้าไปหาท่านพระอานนท์ อภิ-
*วาท ได้ยิน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกล่าวว่า ท่านพระอานนท์ ดิฉันจะทูลขอ
พรอย่างหนึ่งกะพระผู้มีพระภาคว่า ขอประทานพระวโรกาส พระพุทธเจ้า ขอพระ
พระผู้มีพระภาค พึงทรงอนุญาตการกราบไหว้ การลูกรับ การทำอัญชลีกรรม สามี-
*จิกรรม แก่ภิกษุและภิกษุณี ตามลำดับผู้แก่

ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมหนึ่ง ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระมหาปชาบดีโคตมีกล่าว
อย่างนี้ว่า ท่านพระอานนท์ ดิฉันจะขอพรอย่างหนึ่งกะพระผู้มีพระภาคว่า ขอ
ประทานพระวโรกาส พระพุทธเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตการกราบไหว้
การลูกรับ การทำอัญชลีกรรม สามีจิกรรม แก่ภิกษุและภิกษุณี ตามลำดับผู้แก่

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์ ข้อที่ตถาคตจะอนุญาตการกราบไหว้
การลูกรับ การทำอัญชลีกรรม สามีจิกรรม แก่มาตุคามนั้น มิใช่ฐานะ มิใช่
โอกาส เพราะพวกอัญญเดียรฉัตรที่มีธรรมอันกล่าวไม่ดีแล้วเหล่านี้ ยังไม่กระทำ
การกราบไหว้ การลูกรับ อัญชลีกรรม สามีจิกรรม แก่มาตุคาม ก็ไหนเล่า
ตถาคตจักอนุญาตการกราบไหว้ การลูกรับ อัญชลีกรรม สามีจิกรรมแก่มาตุคาม

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมมิกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทำการกราบไหว้ การลูกรับ อัญชลีกรรม
สามีจิกรรม แก่มาตุคาม รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ทูลถามถึงสิกขาบท

[๕๒๒] ครั้งนั้น พระมหาปชาบดีโคตมีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวาย
บังคม ได้ยิน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า สิกขาบท
ของภิกษุณีเหล่านั้นใด ที่ทั่วถึงภิกษุ พวกหม่อมฉันจะปฏิบัติในสิกขาบทเหล่านั้น
อย่างไร พระพุทธเจ้าข้า ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรโคตมี สิกขาบทของภิกษุณีเหล่านั้นใด ที่
ทั่วถึงภิกษุ พวกเธอจงศึกษาในสิกขาบทเหล่านั้น ดูจภิกษุทั้งหลายศึกษาอยู่ ฉะนั้น
ม. พระพุทธเจ้าข้า ก็สิกขาบทของภิกษุณีเหล่านั้นใด ที่ไม่ทั่วถึงภิกษุ

พวกหม่อมฉันจะปฏิบัติในสิกขาบทเหล่านั้น อย่างไร พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกโรตมี สิกขาบทของภิกษุณีเหล่านั้นใด ที่ไม่ทั่วถึงภิกษุ พวก
ของศึกษาในสิกขาบทเหล่านั้น ตามที่เราบัญญัติไว้แล้ว ฯ

ลักษณะวินิจฉัยพระธรรมวินัย

[๕๒๓] ครั้งนั้น พระมหาปชาบดีโคตมี เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถวายบังคม ได้ยิน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า ขอประทานพระวโรกาส
พระพุทธเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคโปรดแสดงธรรมโดยย่อ ที่หม่อมฉันฟังธรรม
ของพระผู้มีพระภาคแล้ว เป็นผู้เดียวจะฟังหลีกออกไปประมาท มีความเพียร
มีตนส่งไปอยู่

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกโรตมี เธอพึงรู้ธรรมเหล่านี้ว่า ธรรมเหล่านี้
เป็นไปเพื่อความกำหนด ไม่ใช่เพื่อคลายความกำหนด เป็นไปเพื่อความประกอบ
ไม่ใช่เพื่อความพราว เป็นไปเพื่อความสะสม ไม่ใช่เพื่อความไม่สะสม เป็นไป
เพื่อความมักมาก ไม่ใช่เพื่อความมักน้อย เป็นไปเพื่อความไม่สันโดษ ไม่ใช่
เพื่อความสันโดษ เป็นไปเพื่อความคลุกคลีด้วยหมู่ ไม่ใช่เพื่อความสงัด เป็นไป
เพื่อความเกียจคร้าน ไม่ใช่เพื่อปรารถนาความเพียร เป็นไปเพื่อความเลี้ยงยาก ไม่
ใช่เพื่อความเลี้ยงง่าย ดูกโรตมี เธอพึงทรงจำธรรมเหล่านั้นไว้โดยส่วนเดียวว่า
นั่นไม่ใช่ธรรม นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่สัตตอุทสาสน์

ดูกโรตมี อนึ่ง เธอพึงรู้ธรรมเหล่านี้ว่า ธรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อความ
คลายกำหนด ไม่ใช่เพื่อมีความกำหนด เป็นไปเพื่อความพราว ไม่ใช่เพื่อความ
ประกอบ เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่ใช่เพื่อความสะสม เป็นไปเพื่อความ
มักน้อย ไม่ใช่เพื่อความมักมาก เป็นไปเพื่อความสันโดษ ไม่ใช่เพื่อความไม่
สันโดษ เป็นไปเพื่อความสงัด ไม่ใช่เพื่อความคลุกคลีด้วยหมู่ เป็นไปเพื่อ
ปรารถนาความเพียร ไม่ใช่เพื่อความเกียจคร้าน เป็นไปเพื่อความเลี้ยงง่าย ไม่ใช่
เพื่อความเลี้ยงยาก ดูกโรตมี เธอพึงทรงจำธรรมเหล่านั้นไว้โดยส่วนเดียวว่า
นั่นเป็นธรรม นั่นเป็นวินัย นั่นเป็นสัตตอุทสาสน์ ฯ

พุทธธานุญาติให้แสดงปาติโมกข์

[๕๒๔] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่แสดงปาติโมกข์แก่ภิกษุณี ... ภิกษุ
เหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นพระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกโรตมีทั้งหลาย เรา
อนุญาติให้แสดงปาติโมกข์ แก่ภิกษุณีทั้งหลาย ลำดับนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า
ใครหนอ ควรแสดงปาติโมกข์แก่ภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกโรตมีทั้งหลาย เราอนุญาติให้ภิกษุแสดงปาติ-
*โมกข์แก่ภิกษุณีทั้งหลาย ฯ

[๕๒๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายเข้าไปถึงสำนักภิกษุณี แล้วแสดงปาติ-

*โมกข์แก่ภิกษุทั้งหลาย ประชาชน เฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุเหล่านี้เป็นเมียของภิกษุพวกนี้ ภิกษุเหล่านี้เป็นขู้ของภิกษุพวกนี้ บัดนี้ ภิกษุเหล่านี้จักอภิมรณกับภิกษุเหล่านี้ ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินพวกนั้น เฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงแสดงปาติโมกข์แก่ภิกษุณี รูปใดแสดง ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ภิกษุณีแสดงปาติโมกข์แก่ภิกษุณีด้วยกัน ภิกษุณีทั้งหลายไม่รู้ว่าจะพึงแสดงปาติโมกข์อย่างนี้ ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุบอกภิกษุณีทั้งหลายว่า พวกเธอพึงแสดงปาติโมกข์อย่างนี้ ฯ

พุทธานุญาตให้รับอาบัติ

[๕๒๖] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่กระทำความอาบัติ ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีจะไม่ทำความอาบัติไม่ได้ รูปใดไม่ทำความอาบัติ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุณีทั้งหลายไม่รู้ว่า จะพึงทำความอาบัติเป็นอย่างนี้ ... ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุบอกภิกษุณีทั้งหลายว่า พวกเธอพึงทำความอาบัติอย่างนี้

ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า ใครหนอจะพึงรับอาบัติของภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุรับอาบัติของภิกษุณีทั้งหลาย ฯ

รับแสดงอาบัติ

[๕๒๗] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายพบภิกษุที่ถนงกัณฐี ที่ตรอกกัณฐี ที่ทางสามแพร่งกัณฐี วางบาตรไว้ที่พื้น ห่มผ้าเจวียงป่า นั่งกระหย่งประคองอัญชลี ทำความอาบัติ ชาวบ้านเฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุเหล่านี้เป็นเมียของ-
*ภิกษุพวกนี้ ภิกษุเหล่านี้เป็นขู้ของภิกษุพวกนี้ ภิกษุเหล่านี้ล่วงเกินในราตรี บัดนี้มาขอขมา ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงรับอาบัติของภิกษุณีทั้งหลาย รูปใดรับ ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ภิกษุรับอาบัติของภิกษุณีด้วยกัน ภิกษุณีทั้งหลายไม่รู้ว่าจะพึงรับอาบัติเป็นอย่างนี้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุบอกภิกษุณีทั้งหลายว่า ท่านทั้งหลายพึงรับอาบัติอย่างนี้ ฯ

พุทธานุญาตให้ทำกรรม

[๕๒๘] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่ทำกรรมแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา

อนุญาตให้ทำกรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า ใครหนอพึง
ทำกรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุทำกรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย ฯ

[๕๒๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายที่ถูกทำกรรมแล้ว พบภิกษุที่ถนนก็ดี
ที่ตรอกก็ดี ที่ทางสามแพร่งก็ดี วางบาตรไว้ที่พื้น ห่มผ้าเฉวียงบ่า นั่งกระหย่ง
ปกครองอัฐลี ให้ภิกษุอดโทษพลางตั้งใจว่า จะไม่ทำอย่างนั้นอีก ชาวบ้านเพ่ง
โทษ ดิเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุเหล่านี้เป็นเมียของภิกษุพวกนี้ ภิกษุเหล่านี้
เป็นขู้ของภิกษุพวกนี้ ภิกษุเหล่านี้ล่วงเกินในราตรี บัดนี้ มาขอขมา ภิกษุเหล่านี้
นั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึง
ทำกรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ

เราอนุญาตให้ภิกษุทำกรรมแก่ภิกษุด้วยกัน ภิกษุทั้งหลายไม่รู้ว่าจะ
พึงทำกรรมเมื่อนี้ ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัส
ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุบอกภิกษุทั้งหลายว่า พวกเธอพึงทำ
กรรมอย่างนี้ ฯ

[๕๓๐] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายเกิดความบาดหมาง เกิดความทะเลาะ
ถึงวิวาทกัน ทิ่มแทงกันและกันด้วยหอกคือปากในท่ามกลางสงฆ์อยู่ ไม่อาจระงับ
อธิกรณ์นั้นได้ ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุระงับอธิกรณ์ของภิกษุทั้งหลาย ฯ

[๕๓๑] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายระงับอธิกรณ์ของภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อ
ภิกษุวินิจฉัยอธิกรณ์นั้นอยู่ปรากฏว่า ภิกษุทั้งหลายเข้ากรรมบ้าง ต้องอาบัติบ้าง
ภิกษุทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า ดีแล้ว ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้าจงทำกรรมแก่ภิกษุ
ทั้งหลาย ขอพระคุณเจ้าจงรับอาบัติของภิกษุทั้งหลาย เพราะพระผู้มีพระภาค
ทรงบัญญัติไว้อย่างนี้ว่า ภิกษุพึงระงับอธิกรณ์ของภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้น
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้
ภิกษุยกกรรมของพวกภิกษุณีมอบให้แก่พวกภิกษุณี เพื่อให้พวกภิกษุณีทำกรรมแก่
พวกภิกษุณี เพื่อให้ภิกษุยกอาบัติของพวกภิกษุณีมอบให้แก่พวกภิกษุณี เพื่อให้
พวกภิกษุณีรับอาบัติของพวกภิกษุณี ฯ

[๕๓๒] สมัยนั้น ภิกษุณีอันเตวาสนีของภิกษุณีอุบลวรรณาติดตาม
พระผู้มีพระภาคเรียนวินัยอยู่ ๗ ปี นางมีสติพื้นเพื่อน วินัยที่เรียนไว้ เรียนไว้ ก็
เลอะเลือน นางได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคประสงค์จะเสด็จกรุงสาวัตถี จึง
คิดว่า เราติดตามพระผู้มีพระภาคเรียนวินัยอยู่ ๗ ปี เรานั้นมีสติพื้นเพื่อน วินัย
ที่เรียนไว้ เรียนไว้เลอะเลือน ก็การที่มาตุลาคมาจะติดตามพระศาสดาไปตลอดชีวิต
ทำได้ยาก เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ จึงแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย แจ้ง

เรื่องนั้นแกภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุสอนวินัยแก่พวกภิกษุณี ฯ

ปฐมภคววาร จบ

[๕๓๓] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระนครเวสาลีตามพุทธา-
*ภิรมย์ แล้วเสด็จจาริกทางพระนครสาวัตถี เสด็จจาริกโดยลำดับถึงพระนครสาวัตถี
ทราบว่าเป็นพระองค์ประทับอยู่ที่พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขต
พระนครสาวัตถีนั้น

ครั้งนั้น พระฉัพพัคคีย์ใช้น้ำโคลนรดภิกษุณีด้วยหวังว่า แม้อิน ภิกษุ-
*ณีพึงรักใคร่ในพวกเรา ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ...
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้น้ำโคลนรดนางภิกษุณี รูปใดรดต้องอาบัติ
ทุกกฏ

เราอนุญาตให้ลงทัณฑ์กรรมแก่ภิกษุณีนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า พวกเราจะ
พึงลงทัณฑ์กรรมอย่างไร แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีสงฆ์พึงทำภิกษุณีนั้นให้เป็นผู้ไม่ควรไหว้ ฯ

ภิกษุแสดงอวัยวะเป็นต้นอวดภิกษุณี

[๕๓๔] สมัยนั้น ภิกษุฉัพพัคคีย์เปิดกายอวดภิกษุณี เปิดขาอ่อนอวด
ภิกษุณี เปิดองคกำเนิดอวดภิกษุณี พูดเกี่ยวภิกษุณี ชักจูงบุรุษให้สมสู่กับภิกษุณี
ด้วยหวังว่า แม้อิน ภิกษุณีพึงรักใคร่ในพวกเรา ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเปิดกายอวดภิกษุณี
ไม่พึงเปิดขาอ่อนอวดภิกษุณี ไม่พึงเปิดองคกำเนิดอวดภิกษุณี ไม่พึงพูดเกี่ยว
ภิกษุณี ไม่พึงชักจูงบุรุษให้สมสู่กับภิกษุณี รูปใดชักจูง ต้องอาบัติทุกกฏ

เราอนุญาตให้ลงทัณฑ์กรรมแก่ภิกษุณีนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า พวกเราพึง
ลงทัณฑ์กรรมอย่างไรหนอ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีสงฆ์ พึงทำภิกษุณีนั้นให้เป็นผู้ไม่ควรไหว้ ฯ

[๕๓๕] สมัยนั้น ภิกษุฉัพพัคคีย์ใช้น้ำโคลนรดภิกษุ ด้วยหวังว่า
แม้อิน ภิกษุพึงรักใคร่ในพวกเรา ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มี-
*พระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงใช้น้ำโคลนรดภิกษุ รูปใด
รด ต้องอาบัติทุกกฏ

เราอนุญาตให้ลงทัณฑ์กรรมแก่ภิกษุณีนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า พวกเรา
พึงลงทัณฑ์กรรมอย่างไร แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ พระผู้มีพระภาค
... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำการห้ามปราม เมื่อภิกษุห้ามปรามแล้ว
ภิกษุณีทั้งหลายไม่เชื่อฟัง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ...

ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้งดโอวาท ฯ

ภิกษุณีแสดงอภัยวาระมีกายเป็นต้นอวดภิกษุ

[๕๓๖] สมัยต่อมา ภิกษุณีจัทพ์คดีย์เปิดกายอวดภิกษุ เปิดถันอวดภิกษุ เปิดขาอ่นอวดภิกษุ เปิดองค์กำเนิดอวดภิกษุ พุดเกี่ยวภิกษุ ชักจูงสตรีให้สัมผัสกับภิกษุด้วยหวังว่า แม่ใจนภิกษุพึงรักใคร่ในพวกเรา ... ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงเปิดกายอวดภิกษุ ไม่พึงเปิดถันอวดภิกษุ ไม่พึงเปิดขาอ่นอวดภิกษุ ไม่พึงเปิดองค์กำเนิดอวดภิกษุ ไม่พึงพุดเกี่ยวภิกษุ ไม่พึงชักจูงสตรีให้สัมผัสกับภิกษุ รูปใดชักจูง ต้องอาบัติทุกกฏ

เราอนุญาตให้ลงทัณฑ์กรรมแก่ภิกษุณีนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า พวกเราพึงลงทัณฑ์กรรมอย่างไรหนอ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำการห้ามปราม เมื่อภิกษุทำการห้ามปรามแล้วภิกษุณีทั้งหลายไม่เชื่อฟัง ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้งดโอวาท ฯ

[๕๓๗] ครั้งนั้น ภิกษุทั้งหลายคิดว่า การทำอุโบสถร่วมกับภิกษุณีที่ถูกต้องโอวาทแล้ว ควรหรือไม่ควรหนอ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทำอุโบสถร่วมกับภิกษุณีที่ถูกต้องโอวาทแล้ว จนกว่าอธิกรณ์นั้นจะระงับ ฯ

เรื่องงดโอวาท

[๕๓๘] สมัยนั้น ท่านพระอุทายิงดโอวาทแล้วหลีกไปสู่จาริก ภิกษุณีทั้งหลายเพ่งโทษ ดิเตียน โพนทนาว่า ไฉนพระคุณเจ้าอุทายิงดโอวาทแล้วจึงได้หลีกไปสู่จาริกเสียเล่า ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุงดโอวาทแล้วไม่พึงหลีกไปสู่จาริก รูปใดหลีกไป ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๓๙] สมัยนั้น ภิกษุผู้เขลา ไม่ฉลาด งดโอวาท ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเขลา ไม่ฉลาด ไม่พึงงดโอวาท รูปใดงด ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๔๐] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายงดโอวาทในเพราะเรื่องไม่สมควร ในเพราะเหตุไม่สมควร ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงงดโอวาท ในเพราะเรื่องไม่สมควร ในเพราะเหตุไม่สมควร รูปใดงด ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๔๑] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายงดโอวาทแล้ว ไม่ให้คำวินิจฉัย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ

งดโอวาทแล้ว จะไม่ให้คำวินิจฉัยไม่ได้ รูปใดไม่ให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๔๒] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่ไปรับโอวาท ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจะไม่ไปรับ
โอวาทไม่ได้ รูปใดไม่ไป ฟังปรับตามธรรม ฯ

[๕๔๓] สมัยนั้น ภิกษุสงฆ์พากันไปรับโอวาททั้งหมด ชาวบ้าน
เฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุเหล่านี้เป็นเมียของภิกษุพวกนี้ ภิกษุ
เหล่านี้ เป็นชู้ของภิกษุพวกนี้ บัดนี้ภิกษุเหล่านี้จักขึ้นชมกับภิกษุเหล่านี้ ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
สงฆ์ไม่ฟังไปรับโอวาททั้งหมด ถ้าไป ต้องอาบัติทุกกฏ เรานุญาตให้ภิกษุ
๔-๕ รูปไปรับโอวาท ฯ

[๕๔๔] สมัยนั้น ภิกษุ ๔-๕ รูปไปรับโอวาท ชาวบ้านเฟ่งโทษ
ตีเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุเหล่านี้เป็นเมียของภิกษุพวกนี้ ภิกษุเหล่านี้เป็นชู้
ของภิกษุพวกนี้ บัดนี้ ภิกษุพวกนี้จักขึ้นชมกับภิกษุเหล่านี้ ภิกษุทั้งหลายกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่ฟังไปรับ
โอวาท ถึง ๔-๕ รูป ถ้าไป ต้องอาบัติทุกกฏ เรานุญาตให้ภิกษุ ๒-๓ รูป
ไปรับโอวาท

วิธีรับโอวาท

ภิกษุเหล่านั้น ฟังเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าเจวียงบา ไหว้เท้า นั่ง
กระหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ภิกษุสงฆ์ไหว้
เท้าภิกษุสงฆ์และขอเข้ารับโอวาท นัยว่า ภิกษุสงฆ์จงได้เข้ารับโอวาท ภิกษุนั้น
ฟังเข้าไปหาภิกษุผู้แสดงปาติโมกข์ แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ภิกษุสงฆ์
ไหว้เท้าภิกษุสงฆ์ และขอเข้ารับโอวาท นัยว่า ภิกษุสงฆ์จงได้เข้ารับโอวาท
ภิกษุผู้แสดงปาติโมกข์ฟังถามว่า ภิกษุบางรูปที่สงฆ์สมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุผู้มีอยู่
หรือ ถ้ามีภิกษุบางรูปที่สงฆ์สมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุ อันภิกษุผู้แสดงปาติโมกข์
ฟังกล่าวว่า ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุ ภิกษุสงฆ์จงเข้าไป
หาเธอ ถ้าไม่มีภิกษุบางรูปที่สงฆ์สมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุ ภิกษุผู้แสดงปาติโมกข์
ฟังถามว่า ท่านรูปใดอาจสอนภิกษุนี้ได้ ถ้าภิกษุบางรูปอาจสอนภิกษุนี้ได้ และ
ภิกษุนั้นเป็นผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ อันภิกษุผู้แสดงปาติโมกข์นั้นฟังสมมติแล้วแจ้ง
ให้ทราบ ว่า ภิกษุมีชื่อนี้สงฆ์สมมติให้เป็นผู้สอนภิกษุ ภิกษุสงฆ์จงเข้าไปหา
เธอ ถ้าไม่มีใครๆ อาจสอนภิกษุนี้ได้ ภิกษุผู้แสดงปาติโมกข์ฟังกล่าวว่า ไม่มี
ภิกษุรูปใดที่สงฆ์สมมติได้เป็นผู้สอนภิกษุ ภิกษุสงฆ์จงยังอาการอันนำเลื่อมใส
ให้ถึงพร้อมเถิด ฯ

[๕๔๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่รับให้โอวาท ... ภิกษุทั้งหลายกราบ

ทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจะไม่รับให้
โอวาทไม่ได้ รูปใดไม่รับ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๔๖] สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ขลา ภิกษุอื่นทั้งหลายเข้าไปหาเธอ
แล้วกล่าวว่า พระคุณเจ้าข้า ขอท่านจงรับให้โอวาท ภิกษุนั้นบอกว่า น้องหญิง
ฉันเป็นผู้ขลา จะรับให้โอวาทได้อย่างไร ภิกษุอื่นทั้งหลายกล่าวว่า ขอท่านจงรับ
ให้โอวาทเถิดเจ้าข้า เพราะพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้อย่างนี้ว่า ภิกษุทั้งหลายพึง
รับให้โอวาทแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เว้นภิกษุขลาเสีย เรานุญาตให้
ภิกษุทั้งหลายนอกนั้นรับให้โอวาท ฯ

[๕๔๗] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุอื่นทั้งหลายเข้าไปหาเธอ
แล้วกล่าวว่า พระคุณเจ้าข้า ขอท่านจงรับให้โอวาท ภิกษุนั้นกล่าวว่า ดูกรน้องหญิง
ฉันอาพาธ จะรับให้โอวาทได้อย่างไร ภิกษุอื่นทั้งหลายกล่าวว่า ขอท่านจงรับให้
โอวาทเถิดเจ้าข้า เพราะพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้อย่างนี้ว่า เว้นภิกษุขลาเสีย
ภิกษุนอกนั้นต้องรับให้โอวาท ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เว้นภิกษุขลา เว้นภิกษุอาพาธ เรานุญาตให้ภิกษุ
นอกนั้นรับให้โอวาท ฯ

[๕๔๘] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งเตรียมจะไป ภิกษุอื่นทั้งหลายเข้าไปหา
เธอ แล้วกล่าวว่า พระคุณเจ้าข้า ขอท่านจงรับให้โอวาท ภิกษุนั้นกล่าวว่า ดูกร
น้องหญิง ฉันเตรียมจะไป จะรับให้โอวาทได้อย่างไร ภิกษุอื่นทั้งหลายกล่าวว่า
ขอท่านจงรับให้โอวาทเถิดเจ้าข้า เพราะพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้อย่างนี้ว่า
เว้นภิกษุขลา เว้นภิกษุอาพาธ ภิกษุนอกนั้นต้องรับให้โอวาท ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เว้นภิกษุขลา
เว้นภิกษุอาพาธ เว้นภิกษุเตรียมจะไป เรานุญาตให้ภิกษุนอกนั้นรับให้โอวาท ฯ

[๕๔๙] สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในป่า ภิกษุอื่นทั้งหลายได้เข้าไปหา
เธอแล้วกล่าวว่า พระคุณเจ้าข้า ขอท่านจงรับให้โอวาท ภิกษุนั้นกล่าวว่า ดูกร
น้องหญิง ฉันอยู่ในป่า จะรับให้โอวาทได้อย่างไร ภิกษุอื่นทั้งหลายกล่าวว่า ขอ
ท่านจงรับให้โอวาทเถิดเจ้าข้า เพราะพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้อย่างนี้ว่า เว้น
ภิกษุขลา เว้นภิกษุอาพาธ เว้นภิกษุเตรียมจะไป ภิกษุนอกนั้นต้องรับให้โอวาท
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เรานุญาตให้ภิกษุผู้ถืออยู่ป่ารับให้โอวาท และทำการนัดหมายว่า เราจักกลับใน
ที่นั้น ฯ

[๕๕๐] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายรับให้โอวาทแล้ว ไม่บอกภิกษุผู้แสดง
ปาติโมกข์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุ

ทั้งหลาย ภิกษุจะไม่บอกการให้อิโวาทไม่ได้ รูปใดไม่บอก ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๕๑] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายรับให้อิโวาทแล้วไม่กลับมาบอก ...

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจะไม่กลับมาบอกการให้อิโวาทไม่ได้ รูปใดไม่กลับมาบอก ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๕๒] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายไม่ไปที่นัดหมาย ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจะไม่
ไปที่นัดหมายไม่ได้ รูปใดไม่ไป ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๕๓] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายใช้ผ้ากายพันธน์ยาวรัดสี่ข้างด้วยผ้า
เหล่านั้น ชาวบ้านเพ่งโทษ ตិเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้
บริโภคคาม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจะไม่พึงใช้ผ้ากายพันธน์ยาว รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

เราอนุญาตผ้ากายพันธน์ที่รัดได้รอบเดียวแก่ภิกษุ แต่อย่ารัดสี่ข้างด้วย
ผ้านั้น รูปใดรัด ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

รัดสี่ข้าง

[๕๕๔] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายรัดสี่ข้างด้วยแผ่นไม้สาน ด้วยแผ่น
หนัง ด้วยแผ่นผ้าขาว ด้วยช่องผ้า ด้วยเกลียวผ้า ด้วยผ้าฝืนน้อย ด้วยช่องผ้า
ฝืนน้อย ด้วยเกลียวผ้าฝืนน้อย ด้วยช่องถักด้วยด้าย ด้วยเกลียวด้าย ชาวบ้าน
เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโภคคาม ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
ไม่พึงรัดสี่ข้างด้วยแผ่นไม้สาน ด้วยแผ่นหนัง ด้วยแผ่นผ้าขาว ด้วยช่องผ้า ด้วย
เกลียวผ้า ด้วยผ้าฝืนน้อย ด้วยช่องผ้าฝืนน้อย ด้วยเกลียวผ้าฝืนน้อย ด้วยช่อง
ถักด้วยด้าย ด้วยเกลียวด้าย รูปใดรัด ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

แต่งกาย

[๕๕๕] สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายให้สีตะโพกด้วยกระดูกแข้งโค ให้
นวดตะโพก มือ หลังมือ เท้า หลังเท้า ขาอ่อน หน้า ริมฝีปาก ด้วยไม้มี
สัณฐานดุกวางโค ชาวบ้านเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิง
คฤหัสถ์ผู้บริโภคคาม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุจะไม่พึงให้สีตะโพกด้วยกระดูกแข้งโค ไม่พึงให้นวด
ตะโพก ไม่พึงให้นวดมือ ไม่พึงให้นวดหลังมือ ไม่พึงให้นวดเท้า ไม่พึงให้นวด
หลังเท้า ไม่พึงให้นวดขาอ่อน ไม่พึงให้นวดหน้า ไม่พึงให้นวดริมฝีปาก ด้วย
ไม้มีสัณฐานดุกวางโค รูปใดให้นวด ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ทาหน้าเป็นต้น

[๕๕๖] สมัยต่อมา ภิกษุฉันทพิคคีย์ทาหน้า ฐหน้า ผัดหน้า เจิมหน้า

ด้วยมนสิลา ย่อมตัว ย่อมหน้า ย่อมทั้งตัวทั้งหน้า ชาวบ้าน เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลายกราบทูล เรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงทาหน้า ไม่พึงถูหน้า ไม่พึงผัดหน้า ไม่พึงเจิมหน้าด้วยมนสิลา ไม่พึงย่อมตัว ไม่พึง ย่อมหน้า ไม่พึงยอมทั้งตัวทั้งหน้า รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๕๗] สมัยนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์แถมหน้า ทาแก้ม เยี่ยมหน้าต่าง ยืนแอบประตู ให้ผู้อื่นทำการฟ้อนรำ ตั้งสำนักหญิงแพศยา ตั้งร้านขายสุรา ขาย เนื้อ ออกร้านขายของเบ็ดเตล็ด ประกอบการหากำไร ประกอบการค้าขาย ใช้ ทาสให้บ่ารุง ใช้ทาสีให้บ่ารุง ใช้กรรมกรขายให้บ่ารุง ใช้กรรมกรหญิงให้บ่ารุง ใช้สัตว์เดียรัจฉานให้บ่ารุง ขายของสดและของสุก ใช้สันถัดขมเจียมหล่อ ชาวบ้านเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงแถมหน้า ไม่พึงทาแก้ม ไม่พึงเยี่ยมหน้าต่าง ไม่พึงยืนแอบประตู ไม่พึงให้ผู้อื่นทำการฟ้อนรำ ไม่พึงตั้งสำนักหญิงแพศยา ไม่พึงตั้งร้านขายสุรา ไม่ พึงออกร้านขายของเบ็ดเตล็ด ไม่พึงประกอบการหากำไร ไม่พึงประกอบการค้า- *ขาย ไม่พึงใช้ทาสให้บ่ารุง ไม่พึงใช้ทาสีให้บ่ารุง ไม่พึงใช้กรรมกรขายให้บ่ารุง ไม่พึงใช้กรรมกรหญิงให้บ่ารุง ไม่พึงใช้สัตว์เดียรัจฉานให้บ่ารุง ไม่พึงขายของ สดและของสุก ไม่พึงใช้สันถัดขมเจียมหล่อ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ใช้จิวรสีครามล้วนเป็นต้น

[๕๕๘] สมัยนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ใช้จิวรสีครามล้วน ใช้จิวรสีเหลือง ล้วน ใช้จิวรสีแดงล้วน ใช้จิวรสีบานเย็นล้วน ใช้จิวรสีดำล้วน ใช้จิวรสีแสด- *ล้วน ใช้จิวรสีขมภูล้วน ใช้จิวรไม้ตัดขาย ใช้จิวรมิชายยาว ใช้จิวรมิชายเป็น ลายดอกไม้ ใช้จิวรมิชายเป็นลายผลไม้ สวมเสื้อ สวมหมวก ประชาชนเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึง ใช้จิวรสีครามล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีเหลืองล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีแดงล้วน ไม่พึงใช้ จิวรสีบานเย็นล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีดำล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีแสดล้วน ไม่พึงใช้ จิวรสีขมภูล้วน ไม่พึงใช้จิวรไม้ตัดขาย ไม่พึงใช้จิวรมิชายยาว ไม่พึงใช้จิวรมิ ชายเป็นลายดอกไม้ ไม่พึงใช้จิวรมิชายเป็นลายผลไม้ ไม่พึงสวมเสื้อ ไม่พึงสวม หมวก รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

พินัยกรรม

[๕๕๙] สมัยนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่ง เมื่อจะถึงมรณภาพ พูดอย่างนี้ว่า เมื่อ ฉันท่วงไปแล้ว บริหารของฉันจงเป็นของสงฆ์ บรรดาสหธรรมิกเหล่านั้น ภิกษุ

และภิกษุทั้งหลายได้เถียงกันว่า บริหารเป็นของพวกเรา บริหารเป็นของพวกเรา
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ถ้าภิกษุเมื่อจะถึงมรณภาพพูดอย่างนี้ว่า เมื่อฉันล่วงไปแล้ว บริหารของฉันจะเป็น
ของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ไม่เป็นใหญ่ในบริขารนั้น บริขารนั้นเป็นของภิกษุสงฆ์
ฝ่ายเดียว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าสักขมาณา ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าสามเณรี เมื่อจะถึงมรณภาพพูดอย่างนี้ว่า เมื่อฉัน
ล่วงไปแล้ว บริหารของฉันจะเป็นของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ไม่เป็นใหญ่ในบริขารนั้น
บริขารนั้นเป็นของภิกษุสงฆ์ฝ่ายเดียว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุเมื่อจะถึงมรณภาพพูดอย่างนี้ว่า เมื่อฉันล่วงไป
แล้ว บริหารของฉันจะเป็นของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ไม่เป็นใหญ่ในบริขารนั้น บริหาร
นั้นเป็นของภิกษุสงฆ์ฝ่ายเดียว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าสามเณร ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าอุบาสก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าอุบาสิกา ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าใครคนอื่นเมื่อจะตายพูดอย่างนี้ว่า เมื่อฉันล่วงไป
แล้ว บริหารของฉันจะเป็นของสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ไม่เป็นใหญ่ในบริขารนั้น บริหาร
นั้นเป็นของภิกษุสงฆ์ฝ่ายเดียว ฯ

ภิกษุณีประหารภิกษุ

[๕๖๐] สมัยนั้น หญิงคนหนึ่งเป็นภรรยาของนักมวยมาก่อน บวชใน
สำนักภิกษุณี นางเห็นภิกษุทุพพลภาพที่ถนน แล้วให้ประหารด้วยโหลให้เซไป
ภิกษุทั้งหลายเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนภิกษุณีจึงได้ให้ประหารแก่ภิกษุ
เล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุณีไม่พึงให้ประหารแก่ภิกษุ รูปใดให้ประหาร ต้องอาบัติทุกกฏ เรานุญาต
ให้ภิกษุณีเห็นภิกษุแล้ว หลีกทางให้แต่ไกลเทียว ฯ

นำทารกไปด้วยบาตร

[๕๖๑] สมัยนั้น หญิงคนหนึ่งผัวร้ายจึงมีครรภ์กับชายชู้ นางรีดครรภ์
แล้วกล่าววานภิกษุณีผู้กุฎปะกะว่า วานที่เถิดเจ้าข้า ขอท่านจงนำทารกนี้ไปด้วยบาตร
ภิกษุณีนั้นจึงวางเด็กลงในบาตรปิดด้วยผ้าสังฆาฏิเดินไป

สมัยนั้น ภิกษุผู้ถือเที่ยววิณฑนาตรูปหนึ่งทำการสมาทานว่าเราไม่ให้
ภิกษาที่ได้แก่ภิกษุ หรือภิกษุณีก่อนแล้วจักไม่ฉัน

ครั้งนั้น เธอพบภิกษุณีนั้นแล้วได้กล่าวว่า น้องหญิง เชิญรับภิกษา

นางปฏิเสธว่า อย่าเลย เจ้าข้า

แม้ครั้งที่สอง ภิกษุนั้นได้กล่าวกะภิกษุณินั้นว่า น้องหญิงเชิญรับภิกษา
นางปฎิเสธว่า อย่าเลย เจ้าข้า

แม้ครั้งที่สาม ภิกษุนั้นได้กล่าวกะภิกษุณินั้นว่า น้องหญิงเชิญรับภิกษา
นางปฎิเสธว่า อย่าเลย เจ้าข้า

ภิกษุนั้นชี้แจงว่า น้องหญิง ฉันสมทานไว้ว่า ฉันไม่ให้ภิกษาที่ได้แก่
ภิกษุ หรือภิกษุณีก่อนแล้วจักไม่ฉัน น้องหญิงเชิญรับภิกษา

ครั้นนางถูกภิกษุนั้นแค้นไค้อยู่ จึงนำบาตรออกแสดงกล่าวว่า พระคุณเจ้า-
*ข้า ท่านจงดูทารกในบาตร ท่านอย่าบอกใคร ภิกษุนั้นฟังโทษ ตีเตียน โพน-
*ทะนาวว่า โฉนภิกษุณีจึงนำทารกไปด้วยบาตรแล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย
บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวว่า โฉนภิกษุณี
จึงได้นำทารกไปด้วยบาตร แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ... ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงนำทารกไปด้วยบาตร รูปใดนำไป ต้องอาบัติทุกกฏ
เราอนุญาตให้ภิกษุณีพบภิกษุแล้วนำบาตรออกแสดง ฯ

แสดงกัณบาตร

[๕๖๒] สมัยนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์พบภิกษุแล้ว พลิกกลับแสดงกัณ-
*บาตร ภิกษุเหล่านั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวว่า โฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์พบ
ภิกษุแล้ว จึงได้พลิกกลับแสดงกัณบาตร แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีพบภิกษุแล้ว ไม่พึงพลิกกลับ
แสดงกัณบาตร รูปใดแสดง ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ภิกษุณีพบภิกษุแล้ว
หงายบาตรแสดง และอามิสใดมีในบาตร พึงนิมนต์ภิกษุด้วยอามิสนั้น ฯ

เพ่งดูนิมิตบุรุษ

[๕๖๓] สมัยนั้น นิมิตบุรุษเขาทิงไวัที่ถอนนในพระนครสาวัตถี ภิกษุณี
ทั้งหลายตั้งใจเพ่งดูนิมิตบุรุษนั้น ชาวบ้านพากันให้ ภิกษุณีเหล่านั้นแก้ ก็ไปสู่
สำนักแล้ว บอกเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็
ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวว่า โฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้เพ่งดูนิมิตบุรุษเล่า แล้ว
ได้บอกเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ... ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระ-
*ภาคฯ ... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงเพ่งดูนิมิตบุรุษ รูปใดเพ่งดู
ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องให้อามิส

[๕๖๔] สมัยนั้น ประชาชนถวายอามิสแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย
ให้อามิสแก่พวกภิกษุณี ประชาชนฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวว่า โฉนพระคุณ
เจ้าทั้งหลาย จึงได้อามิสที่เขาถวายแก่ตนเพื่อประโยชน์บริโศกแก่ผู้อื่นเล่า
ก็พวกเราไม่รู้จักให้ทานหรือ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ

... ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้อามิสที่เขาถวายแก่ตน เพื่อประโยชน์
บริโศกแก่ผู้อื่น รูปใดให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๖๕] สมัยนั้น อามิสของภิกษุทั้งหลายมีมาก ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อให้แก่
สงฆ์ อามิสมีมากเหลือเพื่อ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อให้เป็นส่วนบุคคล ฯ

[๕๖๖] สมัยนั้น อามิสที่ภิกษุทำการสังสมไว้มีมาก ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้
ภิกษุยังภิกษุณีให้อามิสที่เป็นสันนิษของภิกษุแล้วฉันได้ ฯ

[๕๖๗] สมัยนั้น ประชาชนถวายอามิสแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุณี
ทั้งหลายถวายแก่ภิกษุ คนทั้งหลายเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ใจนภิกษุณี
ทั้งหลายจึงถวายอามิสที่เขาถวายแก่ตน เพื่อประโยชน์บริโศกแก่ผู้อื่น ก็พวกเรา
ไม่รู้จักให้ทานหรือ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงให้อามิสที่เขาถวายแก่ตน เพื่อประโยชน์บริโศก
แก่ผู้อื่น รูปใดให้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๖๘] สมัยนั้น อามิสของภิกษุทั้งหลายมีมาก ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ถวายแก่
สงฆ์ อามิสมีมากเหลือเพื่อ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อให้แม่เป็นส่วนบุคคล ฯ

[๕๖๙] สมัยนั้น อามิสที่ภิกษุณีทำการสังสมมีมาก ภิกษุทั้งหลายกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณี
ยังภิกษุให้อามิสที่เป็นสันนิษของภิกษุณีแล้วฉันได้ ฯ

พุทธานุญาตเสนาสนะอาศัยชั่วคราว

[๕๗๐] สมัยนั้น เสนาสนะของภิกษุทั้งหลายมีมาก เสนาสนะของ
พวกภิกษุณีไม่มี ภิกษุณีทั้งหลายส่งทูตไปในสำนักภิกษุทั้งหลายว่า ดิเส เจ้าข้า
ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงให้เสนาสนะแก่พวกดิฉันอาศัยชั่วคราว ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อ
ให้เสนาสนะแก่ภิกษุณีทั้งหลายอาศัยชั่วคราว ฯ

พุทธานุญาตผ้าสำหรับนุ่งในที่พัก

[๕๗๑] สมัยนั้น ภิกษุณีทั้งหลายมีระดู ขึ้นนั่งบ้าง ขึ้นนอนบ้าง บน
เตียงที่ปู บนตั้งที่ปู เสนาสนะเปื้อนโลหิต ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงขึ้นนั่ง ไม่พึงขึ้นนอน
บนเตียงที่ปู บนตั้งที่ปู รูปใดขึ้นนั่ง หรือขึ้นนอน ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาต

ผ้าในที่ปัก ผ้าในที่ปักเป็นโลหิต ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตผ้าซับใน ผ้าซับในหุด ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้ใช้เชือกผูก แล้วผูกไว้ที่ขาอ่อน เชือกขาด ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตเชือกพัน
ผูกสะเอว ฯ

[๕๗๒] สมัยนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ใช้เชือกผูกสะเอวตลอดกาล คน
ทั้งหลายเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโภคม
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุณีไม่พึงใช้เชือกผูกสะเอวตลอดกาล รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ เรานุญาต
เชือกผูกสะเอว เมื่อมีระดู ฯ

ทุติยภาณวาร จบ

อันตรายกกรรมของภิกษุณี

[๕๗๓] สมัยนั้น ภิกษุณีทั้งหลายที่อุปสมบทแล้วปรากฏว่าไม่มีนิมิตบ้าง
มีสักแต่ว่านิมิตบ้าง ไม่มีโลหิตบ้าง มีโลหิตเสมอบ้าง มีผ้าซับในเสมอบ้าง มีน้ำ
มูตรกะปริบะปรอยบ้าง มีเดือยบ้าง เป็นหญิงบัณเฑาะก์บ้าง เป็นหญิงคล้ายชาย
บ้าง เป็นหญิงมีมรรคระคนกันบ้าง เป็นหญิง ๒ เพศบ้าง ... ภิกษุทั้งหลายกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ถาม
อันตรายกกรรม ๒๔ ประการ แก่ภิกษุณีผู้จะอุปสมบท

วิธีถามอันตรายกกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พึงถามดังนี้:-

เธอมิใช่ผู้ไม่มีนิมิต หรือ

มิใช่ผู้มีสักแต่ว่านิมิต หรือ

มิใช่ผู้ไม่มีโลหิต หรือ

มิใช่ผู้มีโลหิตเสมอ หรือ

มิใช่ผู้มีผ้าซับในเสมอ หรือ

มิใช่ผู้มีน้ำมูตรกะปริบะปรอย หรือ

มิใช่ผู้มีเดือย หรือ

มิใช่เป็นหญิงบัณเฑาะก์ หรือ

มิใช่เป็นหญิงคล้ายชาย หรือ

มิใช่ผู้เป็นหญิงมีมรรคระคนกัน หรือ

มิใช่เป็นหญิง ๒ เพศ หรือ

อาพาธเหมือนอย่างนี้ ของเธอ มีหรือ คือ โรคเรื้อน ฝี โรคกลาก

โรคมองคร้อ ลมบ้าหมู

เธอเป็นมนุษย์ หรือ

เป็นหญิง หรือ

เป็นไทย หรือ

ไม่มีหน้ดิน หรือ

ไม่เป็นราชภัฏ หรือ

มารดาบิดา สามี อนุญาตแล้ว หรือ

มีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว หรือ

บาตร จีวรของเธอครบแล้ว หรือ

เธอ ชื่ออะไร

ประวัติของเธอ ชื่ออะไร ฯ

[๕๗๔] สมัยนั้น ภิกษุตามอันตรายิกกรรมของภิกษุณี หญิงผู้อุปสัมปทา-
*ปกะยอมกระดาก ก่อเงิน ไม่อาจตอบได้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้นางอุปสัมปทา-
*ปกะอุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิในภิกษุณีสงฆ์ แล้วอุปสมบทใน
ภิกษุสงฆ์ ฯ

[๕๗๕] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายตามอันตรายิกกรรมกะนางอุปสัมปทา-
*ปกะผู้ยังไม่ได้สอนซ้อม นางอุปสัมปทาปกะยอมกระดาก ก่อเงิน ไม่อาจ
ตอบได้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้สอนซ้อมก่อน แล้วตามอันตรายิกกรรมต่อภายหลัง ภิกษุณี
ทั้งหลายสอนซ้อมในท่ามกลางสงฆ์นั่นเอง นางอุปสัมปทาปกะยังกระดาก
ก่อกเงิน ไม่อาจตอบได้เหมือนอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มี
พระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สอนซ้อม ณ
สถานที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วตามอันตรายิกกรรมในท่ามกลางสงฆ์

วิธีสอนซ้อม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พึงสอนซ้อมอย่างนี้ พึงให้ถืออุปัชฌายะก่อน
ครั้นแล้วพึงบอกบาตรจีวรว่า

นี้ บาตรของเธอ

นี้ ผ้าสังฆาฏิ

นี้ ผ้าอุตราสงค์

นี้ ผ้าอันตราวาสก

นี้ ผ้ารัดอก

นี้ ผ้าอาบน้

เธอจงไปยืนอยู่ ณ โอกาสโน้น

ภิกษุณีผู้เขลา ไม่ฉลาด สอนซ่อม นางอุปสัมปทาเปกชะผู้ถูกสอน

ซ่อมไม่ดี ย่อมกระดาก เก้อเจิน ไม่อาจตอบได้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น

แต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีผู้เขลา ไม่ฉลาด ไม่พึง

สอนซ่อม รูปใดสอนซ่อม ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีมิได้รับสมมติสอนซ่อม ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระ-

*ผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีมิได้รับสมมติไม่พึงสอนซ่อม

รูปใดสอนซ่อม ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้ได้รับสมมติแล้วสอนซ่อม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พึงสมมติอย่างนี้ ตนเองพึงสมมติตน หรือ

ผู้อื่นพึงสมมติผู้อื่น ฯ

วิธีสมมติตน

[๕๗๖] ก็ตนเองพึงสมมติตน อย่างไร

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา

ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจาสมมติตน

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน นางชื่อนี้ เป็นอุปสัมปทา-

*เปกชะของแม่เจ้าชื่อนี้ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว ดิฉันพึง

สอนซ่อมนางชื่อนี้

อย่างนี้ชื่อว่าตนเองสมมติตน ฯ

วิธีสมมติผู้อื่น

[๕๗๗] ก็ผู้อื่นพึงสมมติผู้อื่น อย่างไร

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา

ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจาสมมติผู้อื่น

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน นางชื่อนี้เป็นอุปสัมปทา-

*เปกชะของแม่เจ้าชื่อนี้ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว ภิกษุณี

ชื่อนี้ พึงสอนซ่อมนางชื่อนี้

อย่างนี้ชื่อว่าผู้อื่นสมมติผู้อื่น ฯ

คำสอนซ่อม

[๕๗๘] ภิกษุณีผู้ได้รับสมมติแล้วนั้น พึงเข้าไปหานางอุปสัมปทาเปกชะ

แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า

นางชื่อนี้ เธอจงฟังนะ นี่เป็นกาลสัตย์ กาลจริง ของเธอ เมื่อถูกถาม
ในท่ามกลางสงฆ์ ถึงสิ่งอันเกิดแล้ว มีอยู่ ฟังบอกว่ามี ไม่มี ฟังบอกว่าไม่มี
เธออย่ากระดาก เธออย่าก้อเขิน ภิกษุณีทั้งหลายจักถามเธอ อย่างนี้:-

เธอมีไซ้ผู้ไม่มีนิมิต หรือ

มีไซ้ผู้มีสักแต่ว่านิมิต หรือ

มีไซ้ผู้ไม่มีโลหิต หรือ

มีไซ้ผู้มีโลหิตเสมอ หรือ

มีไซ้ผู้มีผ้าซับในเสมอ หรือ

มีไซ้ผู้มีน้ำมูตรกระปริบกระปรอย หรือ

มีไซ้ผู้มีเดือยหรือ

มีไซ้เป็นหญิงบัณเฑาะก์ หรือ

มีไซ้เป็นหญิงคล้ายชาย หรือ

มีไซ้เป็นหญิงมีมรรคระคนกัน หรือ

มีไซ้เป็นหญิง ๒ เพศ หรือ

อาพาธเหมือนอย่างนี้ ของเธอ มีหรือ คือ

โรคเรื้อน ฝี โรคกลาก โรคมอคร่อ ลมบ้าหมู

เธอเป็นมนุษย์ หรือ

เป็นหญิง หรือ

เป็นไทย หรือ

ไม่มีหนีสัน หรือ

ไม่เป็นราชภัฏ หรือ

มารดาบิดา ตามี อัญญาตแล้ว หรือ

มีอายุครบ ๒๐ ปีแล้ว หรือ

มีบาตรจีวรครบแล้ว หรือ

เธอ ชื่ออะไร

ประวัติของเธอ ชื่ออะไร

ภิกษุณีผู้สอนซ่อม กับนางอุปสัมปทาเปกขะมาพร้อมกัน ... ไม่ฟังมา
พร้อมกัน ภิกษุณีผู้สอนซ่อมฟังมาก่อนแล้วประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา
ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจา

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน นางชื่อนี้เป็นอุปสัมปทา-

*เปกขะของแม่เจ้าชื่อนี้ นางอันดิฉันสอนซ่อมแล้ว ถ้าความพร้อมพรั่ง

ของสงฆ์ถึงที่แล้ว นางชื่อนี้ฟังมา

ภิกษุณีนั่งฟังกล่าวว่า เธอจงมา ฟังใ้หานางอุปสัมปทาเปกซะห่มผ้าเจียง-
*ปาให้ไหว้ทำภิกษุณีทั้งหลาย ใ้ห้่งกระหย่งประกองอัญชลี ขออุปสมบท
ว่าดังนี้:-

คำขออุปสมบท

แม่เจ้า เจ้าข้า ดิฉันขออุปสมบทต่อสงฆ์ ขอสงฆ์โปรดเอ็นดูยกดิฉันขึ้น
เถิด เจ้าข้า

แม่เจ้า เจ้าข้า ดิฉันขออุปสมบทกะสงฆ์ เป็นครั้งที่สอง ขอสงฆ์
โปรดเอ็นดูยกดิฉันขึ้นเถิด เจ้าข้า

แม่เจ้า เจ้าข้า ดิฉันขออุปสมบทกะสงฆ์ เป็นครั้งที่สาม ขอสงฆ์โปรด
เอ็นดูยกดิฉันขึ้นเถิด เจ้าข้า

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศใ้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา
ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจา

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน นางมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นอุป-
*สัมปทาเปกซะของแม่เจ้าชื่อนี้ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว
ดิฉันฟังตามอันตราสิกขธรรมกะนางชื่อนี้

คำถามอันตราสิกขธรรม

แนะนำนางชื่อนี้ เธอจงฟังนะ นี่เป็นกาลสัตย์ กาลจริง ของเธอ ฉันถาม
ถึงสิ่งที่เกิดแล้ว มีอยู่ เธอฟังบอกว่ามี ไม่มี เธอฟังบอกว่า ไม่มี

เธอมีใ้ผู้ไม่มีนิมิต หรือ

มีใ้ผู้มีสักแต่ว่านิมิต หรือ ...

เธอ ชื่อนี้

ปวัตตินีของเธอ ชื่อนี้

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศใ้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรม-
*วาจา ว่าดังนี้:-

ญัตติจตุตถกรรมวาจา

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน นางมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นอุป-
*สัมปทาเปกซะของแม่เจ้าชื่อนี้ บริสุทธิแล้วจากอันตราสิกขธรรม
ทั้งหลาย บาตรจีวรของเธอครบแล้ว นางชื่อนี้ขออุปสมบทกะสงฆ์ มี
แม่เจ้าชื่อนี้เป็นปวัตตินี ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์ฟัง
ใ้หานางชื่อนี้อุปสมบท มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปวัตตินี นี่เป็นญัตติ

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน นางมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นอุปสัม-

*ปทาปกะของแม่เจ้าชื่อนี้ บริสุทธิแล้วจากอันตรายกรรมทั้งหลาย
บาตรจิ๋วของเธอรบแล้ว นางชื่อนี้ขออุปสมบทกะสงฆ์ มีแม่เจ้าชื่อนี้
นี้เป็นปัตติณี สงฆ์ให้นางชื่อนี้อุปสมบท มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปัตติณี
การอุปสมบทของนางชื่อนี้ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปัตติณี ชอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพุด

ดิฉันกล่าวความนี้ แม่ครั้งที่สอง ...

ดิฉันกล่าวความนี้ แม่ครั้งที่สาม แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จง
ฟังดิฉัน นางมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นอุปสัมปทาปกะของแม่เจ้าชื่อนี้ บริ-
*สุทธิแล้วจากอันตรายกรรมทั้งหลาย บาตร จิ๋วของเธอรบแล้ว
นางชื่อนี้ขออุปสมบทกะสงฆ์ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปัตติณี สงฆ์ให้นาง
ชื่อนี้อุปสมบท มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปัตติณี การอุปสมบทนางชื่อนี้ มี
แม่เจ้าชื่อนี้เป็นปัตติณี ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่
ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพุด

นางชื่อนี้อันสงฆ์อุปสมบทแล้ว มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปัตติณี ชอบ
แก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนี้ ดิฉันทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

[๕๗๕] ขณะนั้นเอง ภิกษุณีทั้งหลาย พึงพานางเข้าไปหาภิกษุสงฆ์
ให้ห่มผ้าเวียงบ่า ให้ให้หัวทำภิกษุทั้งหลาย ให้นั่งกระหย่ง ประคองอัญชลี ขอ
อุปสมบท ว่าดังนี้:-

คำขออุปสมบท

พระคุณเจ้าข้า ดิฉันชื่อนี้ เป็นอุปสัมปทาปกะของแม่เจ้าชื่อนี้ อุป-
*สมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้วในภิกษุณีสงฆ์ ดิฉันขออุปสมบทกะ
สงฆ์ ขอสงฆ์โปรดเอ็นดู ยกดิฉันขึ้นเถิด เจ้าข้า

พระคุณเจ้าข้า ดิฉันชื่อนี้ เป็นอุปสัมปทาปกะของแม่เจ้าชื่อนี้ อุป-
*สมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้วในภิกษุณีสงฆ์ ดิฉันขออุปสมบทกะ
สงฆ์ แม่ครั้งที่สอง ขอสงฆ์โปรดเอ็นดูยกดิฉันขึ้นเถิด เจ้าข้า

พระคุณเจ้าข้า ดิฉันชื่อนี้ เป็นอุปสัมปทาปกะของแม่เจ้าชื่อนี้ อุป-
*สมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้วในภิกษุณีสงฆ์ ดิฉันขออุปสมบทกะ
สงฆ์ แม่ครั้งที่สาม ขอสงฆ์โปรดเอ็นดูยกดิฉันขึ้นเถิด เจ้าข้า ฯ

[๕๘๐] ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ-
*จตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ญัตติจตุตถกรรมวาจา

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า นางมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นอุปสัม-
*ปทาปกะของแม่เจ้าชื่อนี้ อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิ

แล้วในภิกษุณีสงฆ์ นางชื่อนี้ขออุปสมบทกะสงฆ์ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็น
ปวัตตินี ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้นางชื่อนี้อุป-
*สมบท มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปวัตตินี นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า นางมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นอุปสัม
ปทาเปกษะของแม่เจ้าชื่อนี้ อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิ
แล้วในภิกษุณีสงฆ์ นางชื่อนี้ขออุปสมบทกะสงฆ์ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปวัต-
*ตินี สงฆ์ให้นางชื่อนี้อุปสมบท มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปวัตตินี การอุป-
*สมบทของนางชื่อนี้ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปวัตตินี ชอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม่ครั้งที่สอง ...

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม่ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จง
ฟังข้าพเจ้า นางมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นอุปสัมปทาเปกษะของแม่เจ้าชื่อนี้
อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้วในภิกษุณีสงฆ์ นางชื่อนี้
ขออุปสมบทกะสงฆ์ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปวัตตินี สงฆ์ให้นางชื่อนี้อุป-
*สมบท มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปวัตตินี การอุปสมบทของนางชื่อนี้ มีแม่
เจ้าชื่อนี้เป็นปวัตตินี ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่
ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

นางชื่อนี้อันสงฆ์อุปสมบทแล้ว มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นปวัตตินี ชอบ
แก่สงฆ์ เหตุนี้จึงมี ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

วัดเงาแดดเป็นต้น

[๕๘๑] ทันทิดนั้นพึงวัดเงาแดด พึงบอกประมาณแห่งฤดู พึงบอกส่วน
แห่งวัน พึงบอกข้อเบ็ดเสร็จ พึงสั่งภิกษุณีทั้งหลายว่า พวกเธอจงบอกนิตย
๓ อกรณียกิจ ๘ แก่ภิกษุณีนี้ ฯ

[๕๘๒] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายยึดถืออาสนะในโรงภัต ยับ
ยังอยู่ตลอดกาล ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตภิกษุณี ๘ รูป ตาม
ลำดับพรรษา ภิกษุณีนอกนั้นตามลำดับที่มา ฯ

[๕๘๓] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายปรึกษากันว่า พระผู้มีพระภาค
ทรงอนุญาตภิกษุณี ๘ รูปตามลำดับพรรษา ภิกษุณีนอกนั้นตามลำดับที่มา ในที่
ทุกแห่ง ภิกษุณี ๘ รูปเท่านั้นห้ามตามลำดับพรรษา นอกนั้นตามลำดับที่มา ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในโรงภัต เราอนุญาตภิกษุณี
๖ รูป ตามลำดับพรรษา นอกนั้นตามลำดับที่มา ในที่อื่นไม่พึงห้ามตามลำดับ

พรรษา รูปใดห้าม ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องปวารณา

[๕๕๔] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายไม่ปวารณา ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีจะไม่ปวารณาไม่ได้ รูปใดไม่ปวารณา พึงปรับตามธรรม ฯ

ปวารณาด้วยตนเอง

[๕๕๕] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีปวารณาด้วยตนเอง ไม่ปวารณาต่อสงฆ์ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีปวารณาด้วยตนเอง ไม่ปวารณาต่อสงฆ์ไม่ได้ รูปใดไม่ปวารณา พึงปรับตามธรรม ฯ

ปวารณาพร้อมกับภิกษุ

[๕๕๖] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายปวารณาพร้อมกันกับภิกษุทั้งหลาย ได้ทำความโกลาหล ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงปวารณาพร้อมกันกับภิกษุทั้งหลาย รูปใดปวารณา ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ปวารณาก่อนภัต

[๕๕๗] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายปวารณาในกาลก่อนภัต ยังกาลให้ล่วงไป ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ภิกษุณีปวารณาในกาลหลังภัต ภิกษุณีทั้งหลายแม้ปวารณาในกาลหลังภัต เวลาพลบค่ำลง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ภิกษุณีปวารณาต่อภิกษุณีสงฆ์ในวันนี้ แล้วปวารณาต่อภิกษุสงฆ์ในวันรุ่งขึ้น ฯ

ปวารณาทั้งหมด

[๕๕๘] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีสงฆ์ทั้งหมดปวารณาอยู่ ได้ทำความโกลาหล ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้สมมติภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถรูปหนึ่งให้ปวารณาต่อสงฆ์แทนภิกษุณีสงฆ์

วิธีสมมติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้องภิกษุณีก่อน ครั้นแล้วภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่า
ดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจา

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน ถ้าความพร้อมพรุ่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุณีชื่อนี้ ให้พิจารณาต่อภิกษุสงฆ์ แทน
ภิกษุณีสงฆ์ นี่เป็นญัตติ

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน สงฆ์สมมติภิกษุณีชื่อนี้ให้
พิจารณาต่อภิกษุสงฆ์ แทนภิกษุณีสงฆ์ การสมมติภิกษุณีชื่อนี้ให้
พิจารณาต่อภิกษุสงฆ์แทนภิกษุณีสงฆ์ ขอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้หนึ่ง
พึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้หนึ่งพึงพูด

ภิกษุณีชื่อนี้ สงฆ์สมมติแล้วให้พิจารณาต่อภิกษุสงฆ์ แทนภิกษุณี
สงฆ์ ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ดิฉันทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ ฯ

[๕๘๕] ภิกษุณีผู้ได้รับสมมติแล้วนั้น พึงพาภิกษุณีสงฆ์ เข้าไปหา
ภิกษุสงฆ์ ห่มผ้าเจวียงบ่า ไหว้เท้าภิกษุทั้งหลาย นั่งกระหย่ง ประคองอัญชลีแล้ว
กล่าวอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

คำพิจารณา

พระคุณเจ้า เจ้าข้า ภิกษุณีสงฆ์ พิจารณาต่อภิกษุสงฆ์ ด้วยได้เห็นกิติ
ด้วยได้ฟังกิติ ด้วยรังเกียจกิติ ขอภิกษุสงฆ์จงอาศัยความกรุณาว่ากล่าวภิกษุณีสงฆ์
ภิกษุณีสงฆ์เห็นอยู่จักทำคืน

พระคุณเจ้า เจ้าข้า แม่ครั้งที่สอง ...

พระคุณเจ้า เจ้าข้า แม่ครั้งที่สาม ภิกษุณีสงฆ์พิจารณาต่อภิกษุสงฆ์
ด้วยได้เห็นกิติ ด้วยได้ฟังกิติ ด้วยรังเกียจกิติ ขอภิกษุสงฆ์จงอาศัยความกรุณา
ว่ากล่าวภิกษุณีสงฆ์ ภิกษุณีสงฆ์เห็นอยู่จักทำคืน ฯ

งดอุโบสถเป็นต้น

[๕๘๖] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายงดอุโบสถ งดพิจารณา ทำ
การไต่สวน เริ่มอนุวาทาธิกรณ์ ให้ทำโอกาส โจท สืบพยานแก่ภิกษุทั้งหลาย ...
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุณีไม่พึงงดอุโบสถแก่ภิกษุ แม้ดกก็ไม่เป็นอันงด ภิกษุณีผู้งด ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุณีไม่พึงงดพิจารณาแก่ภิกษุ แม้ดกก็ไม่เป็นอันงด ภิกษุณีผู้งด ต้อง
อาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงทำการสืบสวนภิกษุ แม้ทำก็ไม่เป็นอันทำ ภิกษุณีผู้ทำ ต้อง
อาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงเริ่มอนุวาทาธิกรณ์แก่ภิกษุ แม้เริ่มก็ไม่เป็นอันเริ่ม ภิกษุณี
ผู้เริ่ม ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงให้ภิกษุทำโอกาส แม้ให้ทำก็ไม่เป็นอันให้ทำ ภิกษุณีผู้ให้ทำ
ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงโจทภิกษุ แม้อันโจทก็ไม่เป็นอันโจท ภิกษุณีผู้โจท ต้องอาบัติ

ทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงสืบพยานภิกษุ แม้อันสืบก็ไม่เป็นอันสืบ ภิกษุณีผู้สืบพยาน

ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๕๑] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายงดอุโบสถ งดปวารณา ทำการ
สืบสวน เริ่มอนุวาทาธิกรณ์ให้ทำโอกาส โจท สืบพยานแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้ภิกษุงดอุโบสถแก่ภิกษุณี แม้งดแล้วเป็นอันงดด้วยดี ภิกษุผู้งดไม่ต้อง
อาบัติ ให้งดปวารณาแก่ภิกษุณี แม้งดแล้วเป็นอันงดด้วยดี ภิกษุผู้งดไม่ต้องอาบัติ
ให้ทำการสืบสวนภิกษุณี แม้อันสืบแล้วเป็นอันทำด้วยดี ภิกษุผู้ทำไม่ต้องอาบัติ ให้
เริ่มอนุวาทาธิกรณ์ แม้อันเริ่มแล้วเป็นอันเริ่มด้วยดี ภิกษุผู้เริ่มไม่ต้องอาบัติ ให้ภิกษุณี
ทำโอกาส แม้อันให้แล้วเป็นอันให้ทำด้วยดี ภิกษุผู้ให้ทำไม่ต้องอาบัติ ให้โจท
ภิกษุณี แม้อันโจทแล้วเป็นอันโจทด้วยดี ภิกษุผู้โจทไม่ต้องอาบัติ ให้สืบพยานแก่
ภิกษุณี แม้อันสืบแล้วเป็นอันสืบด้วยดี ภิกษุผู้ให้สืบไม่ต้องอาบัติ ฯ

เรื่องไปด้วยยาน

[๕๕๒] โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ชียานที่เทียมด้วยโคตัวเมีย
มีบุรุษเป็นสารถีบ้าง เทียมด้วยโคตัวผู้ มีสตรีเป็นสารถีบ้าง ประชาชนแห่งโทษ
ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนชายหนุ่มหญิงสาวไปเล่นน้ำในแม่น้ำคงคา และ
แม่น้ำมหิ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงไปด้วยยาน

รูปใดไป พึงปรับตามธรรม ฯ

[๕๕๓] สมัยนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งอาพาธ ไม่อาจไปด้วยเท้าได้ ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธไปด้วยยานได้ ลำดับนั้น ภิกษุณีทั้งหลาย
คิดว่า ยานนั้นเทียมด้วยโคตัวเมียหรือเทียมด้วยโคตัวผู้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตยานที่เทียมด้วย
โคตัวเมีย ยานที่เทียมด้วยโคตัวผู้ และยานที่ลากด้วยมือ ฯ

[๕๕๔] สมัยต่อมา ความไม่สบายอย่างแรงกล้าได้มีแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง
เพราะความกระเทือนแห่งยาน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตคานหามมีตั้งนั่ง

เปลผ้าที่เขาผูกติดกับไม้คาน ฯ

เรื่องหญิงแพศยาชื่ออัชฌกาสี

[๕๕๕] โดยสมัยนั้นแล หญิงแพศยาชื่ออัทธกะสาตี บวชในสำนัก
ภิกษุณี ก็นางปรารถนาจะไปเมืองสาวัตถีด้วยตั้งใจว่า จักอุปสมบทในสำนัก
พระผู้มีพระภาค พวกนักเลงได้ทราบข่าวว่าหญิงแพศยาชื่ออัทธกะสาตี ปรารถนาจะ
ไปเมืองสาวัตถี จึงแอบข่มอยู่ใกล้หนทาง นางได้ทราบข่าวว่า พวกนักเลงแอบข่ม
อยู่ใกล้หนทาง จึงส่งทูตไปเป็นสำนักพระผู้มีพระภาคว่า หม่อมฉันปรารถนาจะ
อุปสมบท หม่อมฉันจะพึงปฏิบัติอย่างไร

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้ภิกษุณีอุปสมบท แม้โดยทูต

ภิกษุทั้งหลายให้ภิกษุณีอุปสมบทโดยภิกษุเป็นทูต ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้ภิกษุณี
อุปสมบทโดยภิกษุเป็นทูต รูปใดให้อุปสมบท ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุทั้งหลายให้ภิกษุณีอุปสมบทโดยสิกขมานาเป็นทูต ...

ให้ภิกษุณีอุปสมบทโดยสามเณรเป็นทูต ...

ให้ภิกษุณีอุปสมบทโดยสามเณรีเป็นทูต ...

ให้ภิกษุณีอุปสมบทโดยภิกษุณีผู้เขลา ไม่ฉลาดเป็นทูต พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้ภิกษุณีอุปสมบทโดยภิกษุณีผู้เขลา ไม่
ฉลาดเป็นทูต รูปใดให้อุปสมบท ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีอุปสมบทโดยภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้
สามารถเป็นทูต ภิกษุณีผู้เป็นทูตนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์แล้วห่มผ้าเจียงบ่า ไหว้ทำ
ภิกษุทั้งหลาย นั่งกระหย่งประคองอัญชลีก้าวอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระคุณเจ้า เจ้าข้า นางชื่อนี้ เป็นอุปสัมปทาเปกขะของแม่เจ้าชื่อนี้
อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้วในภิกษุณีสงฆ์ นางมาไม่ได้เพราะ
อันตรายบางอย่าง นางชื่อนี้ขออุปสมบทกะสงฆ์ ขอสงฆ์โปรดเอ็นดูยกนางขึ้นเถิด
เจ้าข้า

พระคุณเจ้า เจ้าข้า นางชื่อนี้ เป็นอุปสัมปทาเปกขะของแม่เจ้าชื่อนี้
อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้วในภิกษุณีสงฆ์ นางมาไม่ได้เพราะ
อันตรายบางอย่าง แม้ครั้งที่สอง นางชื่อนี้ขออุปสมบทกะสงฆ์ ขอสงฆ์โปรด
เอ็นดูยกนางขึ้นเถิด เจ้าข้า

พระคุณเจ้า เจ้าข้า นางชื่อนี้ เป็นอุปสัมปทาเปกขะของแม่เจ้าชื่อนี้
อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้วในภิกษุณีสงฆ์ นางมาไม่ได้เพราะ
อันตรายบางอย่าง แม้ครั้งที่สาม นางชื่อนี้ขออุปสมบทกะสงฆ์ ขอสงฆ์โปรด
เอ็นดูยกนางขึ้นเถิด เจ้าข้า ฯ

ยุติติดตุตถกรรมวาจาให้อุปสมบทด้วยเหตุ

[๕๕๖] ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยยุติติดตุ-

*ตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า นางชื่อนี้เป็นอุปสัมปทา-

*ปกะของแม่เจ้าชื่อนี้ อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้วใน

ภิกษุณีสงฆ์ นางมาไม่ได้เพราะอันตรายบางอย่าง นางชื่อนี้ขอ

อุปสมบทกะสงฆ์ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นวัตตินี ถ้าความพร้อมพรังของสงฆ์

ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้นางชื่อนี้อุปสมบท มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นวัตตินี นี้

เป็นยุติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า นางชื่อนี้เป็นอุปสัมปทา

ปกะของแม่เจ้าชื่อนี้ อุปสมบทแล้วในสงฆ์ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้ว

ในภิกษุณีสงฆ์ นางมาไม่ได้เพราะอันตรายบางอย่าง นางชื่อนี้ขอ

อุปสมบทกะสงฆ์ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นวัตตินี สงฆ์ให้นางชื่อนี้อุปสมบท

มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นวัตตินี การอุปสมบทของนางชื่อนี้ มีแม่เจ้าชื่อนี้

เป็นวัตตินี ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่าน

ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม่ครั้งที่สอง ...

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม่ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า

นางชื่อนี้เป็นอุปสัมปทาปกะของแม่เจ้าชื่อนี้ อุปสมบทแล้วในสงฆ์

ฝ่ายเดียว บริสุทธิแล้วในภิกษุณีสงฆ์ นางมาไม่ได้เพราะอันตราย

บางอย่าง นางชื่อนี้ขออุปสมบทกะสงฆ์ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นวัตตินี

สงฆ์ให้นางชื่อนี้อุปสมบท มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นวัตตินี การอุปสมบท

ของนางชื่อนี้ มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นวัตตินี ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น

พึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

นางชื่อนี้ อันสงฆ์อุปสมบทแล้ว มีแม่เจ้าชื่อนี้เป็นวัตตินี

ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงหนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

ทันใดนั้น พึงวัดเงาแดด พึงบอกประมาณแห่งฤดู พึงบอกส่วนแห่งวัน

พึงบอกข้อเบ็ดเสร็จ พึงสั่งภิกษุณีทั้งหลายว่า พวกเธอจงบอกนิตย ๓ อกรณียกิจ ๘

แก่ภิกษุณีนั้น ๆ

ภิกษุณีอยู่ป่า

[๕๕๗] สมัยนั้น ภิกษุณีทั้งหลายอยู่ในป่า พวกนักเลงประทุษร้าย

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่าดูกรภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุณีไม่พึงอยู่ในป่า รูปใดอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๕๕๘] สมัยนั้นแล อุบาสกคนหนึ่งถวายโรงเก็บของ แก่ภิกษุณีสงฆ์
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตโรงเก็บของ โรงเก็บของไม้พอ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตที่อยู่ ที่อยู่ไม้พอ ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตนวกกรรม นวกกรรมไม้พอ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำแม่เป็นส่วนบุคคล ฯ

พุทธานุญาตสมมติภิกษุณีเป็นเพื่อน

[๕๕๙] สมัยนั้น หญิงคนหนึ่งตั้งครรภ์แล้วบวชในสำนักภิกษุณี เมื่อนาง
บวชแล้วเด็กจึงคลอด ครั้งนั้น นางคิดว่า เราจะพึงปฏิบัติในเด็กชายน้ออย่างไรหนอ
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตให้เลี้ยงดู จนกว่าเด็กนั้นจะรู้เตยงสา นางคิดว่าเราจะอยู่แต่ตามลำพัง
ไม่ได้ และภิกษุณีอื่นจะอยู่ร่วมกับเด็กชายอื่นก็ไม่ได้ เราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตให้สมมติภิกษุณีรูปหนึ่ง ให้เป็นเพื่อนของภิกษุณีนั้น

วิธีสมมติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้องภิกษุณีก่อน ครั้น
แล้วภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอัญญัติพุทธภาษิตกรรมวาจา
ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาให้สมมติ

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุณีชื่อนี้ ให้เป็นเพื่อนของภิกษุณีชื่อนี้
นี้เป็นอัญญัติ

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน สงฆ์สมมติภิกษุณีชื่อนี้ให้
เป็นเพื่อนของภิกษุณีชื่อนี้ การสมมติภิกษุณีชื่อนี้ ให้เป็นเพื่อนของ
ภิกษุณีชื่อนี้ ขอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้หนึ่งพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่
แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้หนึ่งพึงพูด

สงฆ์สมมติภิกษุณีชื่อนี้ ให้เป็นเพื่อนของภิกษุณีชื่อนี้แล้ว ขอบ
แก่สงฆ์ เหตุอันจึงนี้ ดิฉันทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

ครั้งนั้น ภิกษุณีเพื่อนของนางคิดว่า เราจะพึงปฏิบัติในเด็กชายน้ออย่างไร
หนอ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้ง
หลาย เราอนุญาตให้ปฏิบัติในเด็กชายนั้นเหมือนปฏิบัติในบุรุษอื่น เว้นการนอน
ร่วมเรือนเดียวกัน ฯ

[๖๐๐] สมัยนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งต้องอาบัติหนักแล้ว กำลังประพฤติก
มานัต นางคิดว่า เธออยู่แต่ลำพังผู้เดียว และภิกษุณีอื่นจะอยู่ร่วมกับเราก็ไม่ได้
เราพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธออนุญาตให้สมมติภิกษุณีรูปหนึ่งให้เป็นเพื่อนของ
ภิกษุณีนั่น

วิธีสมมติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้องภิกษุณีก่อน ครั้น
แล้ว ภิกษุณีสู่ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยสัตตัตถุติยกรรมวาจา
ว่าดังนี้:-

กรรมวาจาให้สมมติ

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุณีชื่อนี้ ให้เป็นเพื่อนของภิกษุณีชื่อนี้
นี้เป็นญัตติ

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน สงฆ์สมมติภิกษุณีชื่อนี้ให้
เป็นเพื่อนของภิกษุณีชื่อนี้ การสมมติภิกษุณีชื่อนี้ให้เป็นเพื่อนของ
ภิกษุณีชื่อนี้ ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้หนึ่งพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่
แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้หนึ่งพึงพูด

สงฆ์สมมติภิกษุณีชื่อนี้ ให้เป็นเพื่อนของภิกษุณีชื่อนี้แล้ว
ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงมี ดิฉันทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

เรื่องภิกษุณีไม่บอกลาสิกขา

[๖๐๑] สมัยนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งไม่ได้บอกลาสิกขาสึกไปแล้ว นางกลับ
มาขออุปสมบทกะภิกษุณีทั้งหลายอีก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-
*พระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่ต้องบอกลาสิกขา นางสึกแล้ว
เมื่อใด ไม่เป็นภิกษุณีเมื่อนั้น ฯ

เข้ารีตเดียรฉีย์

[๖๐๒] สมัยนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งครองผ้ากาสาвање ไปเข้ารีตเดียรฉีย์ นาง
กลับมาขออุปสมบทกะภิกษุณีทั้งหลายอีก ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี-
*มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีรูปใด ครองผ้ากาสาвањеไปเข้ารีต
เดียรฉีย์ นางนั้นมาแล้ว ไม่พึงให้อุปสมบท ฯ

[๖๐๓] สมัยนั้น ภิกษุณีทั้งหลายรังเกียจ ไมยนิติการอภิวาท การปลง
ศพ การตัดเล็บ การรักษาแผล จากบรูษทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธออนุญาตให้ยินดี ฯ

นั่งขัดสมาธิ

[๖๐๔] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายนั่งขัดสมาธิ ยินดีสัมผัสชนเท้า
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุที่ไม่พึงนั่งขัดสมาธิ รูปใดนั่ง ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๖๐๕] สมัยนั้น ภิกษุณีนรูปหนึ่งอาพาธ นางเว้นขัดสมาธิไม่สบาย
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้ภิกษุณีนั่งพับเพียบได้ ฯ

เรื่องถ่ายอุจจาระ

[๖๐๖] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายถ่ายอุจจาระในวัจจกฐี ภิกษุณี
ฉัพพัคคีย์ยังครรภีให้ตกในวัจจกฐีนั้นเอง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระ-
*ผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงถ่ายอุจจาระในวัจจกฐี
รูปใดถ่าย ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ถ่ายอุจจาระในที่ซึ่งเปิดข้างล่าง
ปิดข้างบน ฯ

เรื่องอาบน้ำ

[๖๐๗] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลาย อาบน้ำด้วยจูล ชาวบ้านเพ่งโทษ
ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึง
อาบน้ำด้วยจูล รูปใดอาบ ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาต รำ ดินเหนียว ฯ

[๖๐๘] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายอาบน้ำด้วยดินเหนียวที่อบกลิ่น ชาว
บ้านเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุณีไม่พึงอาบน้ำด้วยดินเหนียวที่อบกลิ่น รูปใดอาบ ต้องอาบัติทุกกฏ เรา
อนุญาตดินเหนียวธรรมดา ฯ

[๖๐๙] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายอาบน้ำในเรือไฟ ทำโกลาหล ภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณี
ไม่พึงอาบน้ำในเรือไฟ รูปใดอาบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๖๑๐] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายอาบน้ำทวนกระแส ยินดีสัมผัสแห่ง
สายน้ำ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงอาบน้ำทวนกระแส รูปใดอาบ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

[๖๑๑] สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายอาบน้ำในที่มิใช่ท่าอาบน้ำ พวกนักเลง
ลอบประทุษร้าย ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงอาบน้ำในที่มิใช่ท่าอาบน้ำ รูปใดอาบ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ฯ

[๖๑๒] สมัยนั้น ภิกษุณีอาบน้ำที่ทำสำหรับชายอาบ ชาวบ้านเพ่งโทษ

ดิเตียน โพนทะนาวา ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโศกคาม ... ภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึง
อาบน้ำที่ทำสำหรับชายอาบ รูปใดอาบ ต้องอาบตีทุกกฎ เราอนุญาตให้อาบน้ำ
ที่ทำสำหรับหญิงอาบ ฯ

ตติยภาณวาร จบ

ภิกษุณีชั้นชกษะ ที่ ๑๐ จบ

ในชั้นชกษะนี้ มี ๑๐๖ เรื่อง

หัวข้อประจำชั้นชกษะ

[๖๑๓] เรื่องพระนางโคตมีทูลขอบรรพชา พระตลาตไม่ทรงอนุญาต
เรื่องพระผู้มีพระภาคผู้เสด็จไปพระนครเวสาลี จากกรุงกบิลพัสดุ์ เรื่อง
พระนางโคตมีมีพระวรกายเกลือกกลั้วด้วยธุลี ได้ชี้แจงแก่พระอานนท์ที่ชุ่มประตู่
เรื่องพระอานนท์ทูลขอโดยนัยว่า มาตุคามเป็นภัพพบุคคล พระนางโคตมีเป็น
พระมาตุจฉา เป็นผู้เลี้ยงดู เรื่องครุธรรม ๘ ที่ภิกษุณีพึงประพฤติดตลอดชีวิต คือ
ภิกษุณีบวชตั้งร้อยปีต้องกราบไหว้ภิกษุแม้บวชในวันนั้น ๑ ไม่พึงจำพรรษาใน
อวาสที่ไม่มีภิกษุ ๑ หวังธรรม ๒ อย่าง ๑ ปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ๑ ต้อง
อาบตีหนัก ๑ พึงแสวงหาอุปสมบทเพื่อสิกขมานาผู้ศึกษาครบ ๒ ปีแล้ว ๑ ไม่ด่า
ภิกษุ ๑ เปิดโอกาสให้ภิกษุว่ากล่าว ๑ เรื่องการรับครุธรรม ข้อนั้นเป็นอุปสัมปทา
ของพระนางโคตมี เรื่องพรหมจรรย์อันจะตั้งอยู่ถึง ๑๐๐๐ ปี และตั้งอยู่ได้เพียง
๕๐๐ ปี ความเสื่อมแห่งสังฆธรรม เปรียบด้วยโจรสลัทธทรัพย์ ขยอก เพี้ย อีก-
*อย่างหนึ่ง ความตั้งมั่นแห่งสังฆธรรมเปรียบด้วยกันทำนบ เรื่องให้อุปสมบทภิกษุณี
เรื่องแม่เจ้าเป็นอนุสัมบัน เรื่องกวิาทตามลำดับผู้แก่ เรื่องไม่ทำกวิาท เรื่อง
สิกขาบทที่ทั่วไปและไม่ทั่วไป จักกระทำอย่างไร เรื่องโอวาท เรื่องปาติโมกข์
เรื่องใครแสดงปาติโมกข์ เรื่องเข้าไปแสดงถึงสำนักภิกษุณี เรื่องไม่รู้ เรื่อง
บอก เรื่องไม่ทำคืน เรื่องภิกษุรับอาบัติ เรื่องให้ภิกษุบอกให้นางภิกษุณีรับอาบัติ
เรื่องชาวบ้านดิเตียน เรื่องให้ภิกษุบอกให้ทำกรรม เรื่องทะเลาะ เรื่องยกมอบ
เรื่องอันเตวาสินีของนางอุบลวรรณา เรื่องรดน้ำโคลนในเมืองสาวัตถี เรื่องไม่ควร
ไหว้ เรื่องเปิดกาย เปิดขาอ่อน เปิดองค์กำเนิด เรื่องภิกษุพูดเกี้ยว เรื่องพระ-
*ฉัพพัคคีย์ชักจูง เรื่องไม่ควรไหว้ เรื่องทัณฑกรรม ฝ่ายภิกษุณีก็เหมือนกัน เรื่อง
ห้าม เรื่องงดโอวาท เรื่องควรหรือไม่ เรื่องหลีกไป เรื่องภิกษุเขลา เรื่องไม่
เป็นเรื่อง เรื่องไม่ให้คำวินิจฉัย เรื่องภิกษุณีสงฆ์ไม่ไปรับโอวาท เรื่องภิกษุณี ๕
รูปไปรับโอวาท เรื่องภิกษุณี ๒-๓ รูปไปรับโอวาทแทน เรื่องภิกษุณีไม่รับโอวาท
เรื่องภิกษุเขลา เรื่องภิกษุอาพาธ เรื่องภิกษุเตรียมจะไป เรื่องภิกษุอยู่ป่า เรื่อง

ไม่บอก เรื่องไม่น่ากลับมาบอก เรื่องผ้ากายพันซ์ยาว เรื่องแผ่นไม้สาน แผ่นหนัง
ผ้าขาว ช้องผ้า เกลียวผ้า ผ้าผืนน้อย ช้องผ้าผืนน้อย เกลียวผ้าน้อย ช้องถก
ด้วยด้าย เกลียวด้าย เรื่องกระดุกแข่งโค เรื่องนวดหลังมือ หลังเท้า ขาอ่อน
หน้า ริมฝีปาก ด้วยไม้มีลักษณะคางโค เรื่องทาหน้า ถูหน้า ผัดหน้า เจิม-
*หน้า ย้อมตัว ย้อมหน้า ย้อมทั้งตัวทั้งหน้าทั้งสองอย่าง เรื่องแต้มน้ำทาแก้ม
เยี่ยมหน้าต่าง ยีนแอบประตู่ ให้ผู้อื่นทำการพื่อนรำ ตั้งสำนักหญิงแพศยา ตั้ง
ร้านขายสุรา ขายเนื้อ ออกร้านขายของเบ็ดเตล็ด ประกอบการหากำไร ประกอบ
การค้าขาย ใช้ทาส ทาสี กรรมกรชาย กรรมกรหญิง ให้บ่ารุง ให้สัตว์
เดียรัจฉานบ่ารุง ขายของสดและของสุก ใช้สันถัดขนเจียมหม้อ เรื่องใช้จิวร
สีคราม สีเหลือง สีแดง สีบานเย็น สีดำ สีแสด สีชมพู ไม่ตัดชาย มีชาย
ยาว มีชายเป็นลายดอกไม้ มีชายเป็นลายผลไม้ สวมเสื้อ สวมหมวก เรื่อง
เมื่อภิกษุณี ถิกขมานา สามเณรถึงมรณภาพ ภิกษุณีเป็นใหญ่ในบริวารที่ภิกษุณี
เป็นต้นมอบถวาย เมื่อภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และใครอื่นปลง
บริวารให้ ภิกษุเป็นใหญ่ เรื่องภิกษุณีเคยเป็นภรรยานักมวย เรื่องครรภ์ เรื่อง
ก้นบาตร เรื่องนิมิต เรื่องอามิสมากมาย อามิสเหลือเฟือยิ่ง อามิสที่ทำสันนิษ
อามิสเช่นใดของภิกษุทั้งหลายในหนหลัง ของภิกษุณีทั้งหลายก็เช่นนั้น เรื่อง
เสนาสนะเปื้อนระดู เรื่องผ้า เรื่องเชือกขาด เรื่องใช้เชือกผูกสะเอวตลอดกาล
เรื่องภิกษุณีปรากฏว่าไม่มีนิมิตบ้าง มีสักแต่ว่านิมิตบ้าง ไม่มีโลहितบ้าง
มีโลहितเสมอบ้าง มีผ้าซับในเสมอและมีน้ำมูตรกะปริบกะปรอย มีเดือย
เป็นหญิงบัณเฑาะก์บ้าง เป็นหญิงคล้ายชายบ้าง เป็นหญิงมีมรรคระคนกันบ้าง
เป็นหญิง ๒ เพศบ้าง เรื่องถามอันตราภิกษุธรรม ตั้งแต่คำว่าหานิมิตมิได้ จนถึง
อุกโตพยัญชนก หลังจากเปยยาลไปตามดังนี้ โรคเรื้อน ฝี โรคกลาก โรค
มงคร่อ ลมบ้าหมู เป็นมนุษย์หรือ เป็นหญิงหรือ เป็นไทยหรือ ไม่มีหนีสัน
หรือ ไม่ใช่ราชภัฏหรือ มารดา บิดา สามเณร อนุญาติแล้วหรือ มีอายุครบ ๒๐ ปี
แล้วหรือ มีบาตรจีวรครบแล้วหรือ ชื่ออะไร ปวัตตินีของเธอชื่ออะไร รวม
๒๔ อย่าง แล้วให้อุปสมบท เรื่องอุปสัมปทาเปกจะยังไม่ได้สอนซ้อมกระดากใน
ท่ามกลางสงฆ์เหมือนกัน เรื่องถืออุปัชฌายะ เรื่องบอกสังฆาฏิ อุตตราสงค์
อันตราวาสก ผ้ารัด ผ้าอาบหน้า แล้วส่งไป เรื่องภิกษุณีเขลา เรื่องภิกษุณีไม่ได้
รับสมมติ ขอร้องถามอันตราภิกษุธรรม เรื่องอุปสมบทในสงฆ์ฝ่ายเดียว ต้อง
อุปสมบทในภิกษุสงฆ์อีก เรื่องบอกฉายา ถูดู วัน ข้อเบ็ดเสร็จ นิสัย ๓
อภรณ์กิจ ๘ เรื่องกาล เรื่องภิกษุณี ๘ รูปในที่ทุกแห่ง เรื่องภิกษุณีไม่ปวารณา
และไม่ปวารณาภิกษุสงฆ์ เรื่องโกลาหล เรื่องปวารณาก่อนภัต เรื่องปวารณา
เวลาพลบค่ำ เรื่องภิกษุณีสงฆ์โกลาหล เรื่องพระผู้มีพระภาคผู้แสวงหาคุณอันใหญ่

ทรงห้ามไม่ให้ภิกษุถึงคอุโบสถ ปวารณา กระทำการไต่สวน เริ่มอนุวาทาธิกรณ์
ทำโอกาส สืบพยาน โจท และให้การ แต่ทรงอนุญาตให้ภิกษุทำอย่างนั้นแก่
ภิกษุณีได้ เรื่องยาน เรื่องภิกษุอาพาธ เรื่องยานที่ล้าก เรื่องการกระทบกระทั่ง
แห่งยาน เรื่องนางอัชฌาภาส เรื่องภิกษุ ลิกขมานา สามเณร สามเณรี เป็นทูต
เรื่องทูตเขลา เรื่องภิกษุณีอยู่ป่า เรื่องอุบาสกถวายโรงเก็บของ เรื่องที่อยู่
นวกกรรม ไม่พอ เรื่องภิกษุณีตั้งครรภ์อยู่แต่ลำพังไม่ได้ เรื่องร่วมเรือน เรื่องอาบัติ
หนัก เรื่องไม่บอกลาสิกขา เรื่องเข้ารีตเดิยรลีย์ เรื่องไม่ยินดีถือภิกษา พลงम्म
ตัดเล็บ รักษาแผล เรื่องภิกษุณีนั่งขัดสมาธิ เรื่องภิกษุณีอาพาธ เรื่องถ่ายอุจจาระ
เรื่องอาบด้วยจุ่ม เรื่องดินอบ เรื่องอาบน้ำในเรือนไฟ เรื่องอาบน้ำทวนกระแส
เรื่องอาบน้ำในที่มิใช่ท่า เรื่องอาบน้ำที่ทำสำหรับชายอาบ พระนางมหาโคตมีและ
พระอานนท์ทูลขอโดยแยบคาย บริษัทบรรพชาในศาสนาของพระชินเจ้าครบ ๔
เหล่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงชันชกะนั้นไว้ เพื่อประโยชน์ให้เกิดความสังเวช
และความเจริญแห่งพระสังฆธรรม เหมือนเภสัชสำหรับระงับความกระวนกระวาย
ฉะนั้น แม้มาตุคามเหล่าอื่นที่ทรงฝึกแล้วในพระสังฆธรรมอย่างนี้ พวกเขาย่อมไปสู่
สถานอันไม่จุมติ ซึ่งไปแล้วไม่เศร้าโศกแล ฯ

หัวข้อประจำชันชกะ จบ

ปัญจสตกชันชกะ

เรื่องพระมหากัสสปเถระ

สงคายนปรรณค้ำของพระสุภัททวุฒบรพชิต

[๖๑๔] ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปชี้แจงแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ท่านทั้งหลาย
ครั้งหนึ่ง เราออกจากเมืองปาวาเดินทางไกล ไปเมืองกุสินารากับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่
ประมาณ ๕๐๐ รูป ครั้งนั้น เราแวะจากทาง นั่งพักอยู่ที่โคนไม้แห่งหนึ่ง อาชีวก
ผู้หนึ่ง ถือดอกมณฑารพในเมืองกุสินาราเดินทางไกลมาสู่เมืองปาวา เราได้เห็น
อาชีวกนั้นเดินมาแต่ไกลเที่ยว ครั้นแล้วได้ถามอาชีวกนั้นว่า ท่านทราบข่าว
พระศาสดาของเราบ้างหรือ อาชีวกตอบว่า ท่านขอรับ ผมทราบ พระสมณโคดม
ปรินิพพานได้ ๗ วันทั้งวันนี้แล้ว ดอกมณฑารพนี้ผมถือมาจากที่ปรินิพพานนั้น
บรรดาภิกษุเหล่านั้น ท่านที่ยังไม่ปราศจากราคะ บางพวกประคองแขนคร่ำครวญ
ดูจะมีทำขาดล้มลงกลิ้งเกลือกไปมารำพันว่า พระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานเร็วนัก
พระสุคตเสด็จปรินิพพานเร็วนัก ดวงตาหายไปจากโลกเร็วนัก ส่วนพวกที่
ปราศจากราคะแล้ว มีสติสัมปชัญญะ ย่อมอดกลั้นได้ ด้วยคิดว่า สังขารทั้งหลาย
ไม่เที่ยง สิ่งที่ยั่งยืน จะได้ในสังขารนี้แต่ไหนเล่า ท่านทั้งหลาย ครั้งนั้น เรา
ได้กล่าววาทะภิกษุทั้งหลายว่า อย่าเลยท่านทั้งหลาย อย่าโศกเศร้ารำไรเลย ข้อนั้น

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสบอกไว้ก่อนแล้วมิใช่หรือว่า ความเป็นต่าง ความเว้น
ความเป็นอย่างอื่น จากสัตว์และสังขารที่รักที่ชอกใจทั้งปวงที่เดียวย่อมมี สิ่ง
เที่ยงนั้นจะได้ในสังขารนั้นแต่ไหน สิ่งใดเกิดแล้ว มีแล้ว อันปัจจัยปรุงแต่งแล้ว
ต้องมีความแตกสลายเป็นธรรมดา ข้อที่จะปรารถนาว่า สิ่งนั้นอย่าได้สลายเลย
นี่ไม่เป็นฐานะที่จะมีได้ ครั้งนั้น พระสุภัททวุฒบรพชิต นั่งอยู่ในบริษัทนั้น เธอ
ได้กล่าวกะภิกษุทั้งหลายว่าพอเถิด ท่านทั้งหลาย อย่าโศกเศร้ารำไรไปเลย พวกเรา
พ้นไปดีแล้วจากพระมหาสมณะนั้น ด้วยว่าพวกเราถูกเบียดเบียนว่า สิ่งนี้ควรแก่พวก
เธอ สิ่งนี้ไม่ควรแก่พวกเธอ ก็บัดนี้ พวกเราปรารถนาจะทำสิ่งใด ก็ทำสิ่งนั้นได้ไม่
ปรารถนาจักทำสิ่งใด ก็ไม่ทำสิ่งนั้น เอาเถิด ท่านทั้งหลาย พวกเราจงสังคายนา
พระธรรมและพระวินัยเถิด ในภายหน้าสภาวะมิใช่ธรรมจักรุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อม
ถอย สภาวะมิใช่วินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย ภายหน้าอธรรมวาทีบุคคลจะ
มีกำลัง ธรรมวาทีบุคคลจักเสื่อมกำลัง อวินยวาทีบุคคลจักมีกำลัง วินยวาทีบุคคล
จักเสื่อมกำลัง ฯ

สมมติภิกษุ ๕๐๐ รูป

[๖๑๕] ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า ถ้ากระนั้น ขอพระเถระ จงคัดเลือกภิกษุ
ทั้งหลายเถิดขอรับ ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสป จึงคัดเลือกพระอรหันต์ได้ ๕๐๐ รูป
หย่อนอยู่องค์หนึ่ง ภิกษุทั้งหลายได้กล่าวกะท่านพระมหากัสสปว่า ท่านเจ้าข้า ท่าน
พระอานนทนี่ยังเป็นเสกขบุคคลอยู่ก็จริง แต่ไม่ลู่อำนาจฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ
ภยาคติและท่านได้เรียนพระธรรมและพระวินัยเป็นอันมาก ในสำนักพระผู้มีพระภาค
เพราะเหตุนั้น ขอพระเถระจงคัดเลือกท่านพระอานนทที่เข้าด้วยเถิด ลำดับนั้น
พระมหากัสสปจึงคัดเลือกท่านพระอานนทที่เข้าด้วย จึงพระเถระทั้งหลายปรึกษากันว่า
พวกเราจักสังคายนาพระธรรมและพระวินัยที่ไหนดีหนอ ครั้นแล้วเห็นพร้อมกันว่า
พระนครราชคฤห์ มีโคจรคามมาก มีเสนาสนะเพียงพอ สมควรแท้ที่พวกเราจะอยู่
จำพรรษาในพระนครราชคฤห์ สังคายนาพระธรรมและพระวินัย ภิกษุพวกอื่นไม่ควร
เข้าจำพรรษาในพระนครราชคฤห์

ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยสัตติทุติยกรรมวาจา
ว่าดังนี้:-

สัตติทุติยกรรมวาจา

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุ ๕๐๐ รูปนี้ ให้จำพรรษาในพระนครราช-
*คฤห์ เพื่อสังคายนาพระธรรมและพระวินัย ภิกษุพวกอื่นไม่พึงจำพรรษา
ในพระนครราชคฤห์ นี่เป็นสัตติ

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุ ๕๐๐ รูปนี้

ให้จำพรรษาในพระนครราชคฤห์ เพื่อสังคายนาพระธรรมและพระวินัย
ภิกษุพวกอื่นไม่ฟังจำพรรษาในพระนครราชคฤห์ การสมมติภิกษุ ๕๐๐
รูปนี้ให้จำพรรษาในพระนครราชคฤห์ เพื่อสังคายนาพระธรรมและ
พระวินัย ภิกษุพวกอื่นไม่ฟังจำพรรษาในพระนครราชคฤห์ ชอบแก่ท่าน
ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่งไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

สงฆ์สมมติภิกษุ ๕๐๐ รูปนี้ให้จำพรรษาในพระนครราชคฤห์เพื่อ
สังคายนาพระธรรมและพระวินัย ภิกษุพวกอื่นไม่ฟังจำพรรษาในพระ
นครราชคฤห์ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงมี ข้ำพเจ้าทรงความนี้ไว้
ด้วยอย่างนี้ ฯ

เรื่องปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ขำรุตทรุคโทรม

[๖๑๖] ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลายได้ไปพระนครราชคฤห์ เพื่อสังคายนา
พระธรรมและพระวินัย แล้วปรึกษากันว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงสรร-
*เสริญการปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ขำรุตทรุคโทรมไว้ ถ้ากระไรพวกเราจักปฏิสังขรณ์
เสนาสนะที่ขำรุตทรุคโทรมในเดือนต้น แล้วจักประชุมสังคายนาพระธรรมและ
พระวินัยในเดือนท่ามกลาง ครั้งนั้น พระเถระได้ปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ขำรุต
ทรุคโทรมในเดือนต้น ฯ

พระอานนท์สำเร็จพระอรหัต

[๖๑๗] ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์คิดว่า พุรุ้งนี้เป็นวันประชุม ข้อที่เรายัง
เป็นเสกขบุคคลอยู่จะพึงไปสู่ที่ประชุมนั้น ไม่ควรแก่เรา จึงยังราตรีเป็นส่วนใหญ่ให้
ล่องไปด้วยกายคตาสติ ในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรีจึงเอนกายด้วยตั้งใจว่า จักนอน แต่
ศิระยังไม่ทันถึงหมอนและเท้ายังไม่ทันพ้นจากพื้น ในระหว่างนั้น จิตได้หลุดพ้น
จากอาสวะ เพราะไม่ถือมั่น ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์เป็นพระอรหันต์ได้ไปสู่
ที่ประชุม ฯ

พระอุบาลีวิสันาพระวินัย

[๖๑๘] ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ-
*กรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจา

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าจะพึงถามพระวินัยกะพระอุบาลี

ท่านพระอุบาลี ประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจา

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าอันท่านพระมหากัสสปถามพระวินัยแล้วจะพึงวิสันา

ลำดับนั้น ท่านพระมหากัสสปได้ถามท่านพระอุบาลีว่า ท่านอุบาลี ปฐมปารา-
*ชิกสิกขาบท พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติที่ไหน
อุ. ในเมืองเวสาลี ขอรับ
ม. ทรงปรารภใคร
อุ. ทรงปรารภพระสุทิน กลันทบุตร
ม. ในเพราะเรื่องอะไร
อุ. ในเพราะเมถุนธรรม
ต่อจากนั้น ท่านพระมหากัสสปถามวัตถุ นิทาน บุคคล บัญญัติ อนุบัญญัติ
อาบัติ อนุบัญญัติ แห่งปฐมปาราชิกสิกขาบทกะท่านพระอุบาลี แล้วถามต่อไปว่า ทูตีย-
*ปาราชิกสิกขาบท พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติที่ไหน
อุ. ในพระนครราชคฤห์ ขอรับ
ม. ทรงปรารภใคร
อุ. ทรงปรารภพระชนิยะ กุมภการบุตร
ม. ในเพราะเรื่องอะไร
อุ. ในเพราะอทินนาทาน
ต่อจากนั้น ท่านพระมหากัสสปถามวัตถุ นิทาน บุคคล บัญญัติ อนุบัญญัติ
อาบัติ อนุบัญญัติ แห่งทูตียปาราชิกสิกขาบทกะท่านพระอุบาลี แล้วถามต่อไปว่า ท่าน
พระอุบาลี ตติยปาราชิกสิกขาบท พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติที่ไหน
อุ. ในพระนครเวสาลี ขอรับ
ม. ทรงปรารภใคร
อุ. ทรงปรารภภิกษุมากรูปด้วยกัน
ม. ในเพราะเรื่องอะไร
อุ. ในเพราะมนุสสวิคคหะ
ต่อจากนั้น ท่านพระมหากัสสปถามวัตถุ นิทาน บุคคล บัญญัติ อนุบัญญัติ
อาบัติ อนุบัญญัติ แห่งตติยปาราชิกสิกขาบทกะท่านพระอุบาลี แล้วถามต่อไปว่า
จตุตถปาราชิกสิกขาบท พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติที่ไหน
อุ. ในพระนครเวสาลี ขอรับ
ม. ทรงปรารภใคร
อุ. ทรงปรารภพวกภิกษุจำพรรษาอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำวัคคุมทา
ม. ในเพราะเรื่องอะไร
อุ. ในเพราะอุตตริมนุสสธรรม
ต่อจากนั้น ท่านพระมหากัสสปถามวัตถุ นิทาน บุคคล บัญญัติ อนุบัญญัติ
อาบัติ อนุบัญญัติ แห่งจตุตถปาราชิกสิกขาบทกะท่านพระอุบาลี แล้วถามอุกโกวินัยโดย

อุบายนั้นแล ท่านพระอุบาลีผู้สอนท่านพระมหากัสสปถามแล้ว ถามแล้ว
ได้วิสันนาแล้ว ฯ

พระอานนทวิสันนาพระธรรม

[๖๑๕] ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรม-
*วจา ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวจา

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าจะฟังถามธรรมกะท่านพระอานนท์

ท่านพระอานนท์ ประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวจา ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวจา

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าอันท่านพระมหากัสสปถามธรรมแล้วจะฟังวิสันนา

ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปถามท่านพระอานนท์ว่า ท่านอานนท์ พรหม-
*ชาลสูตร พระผู้มีพระภาคตรัสที่ไหน

อา. ตรัสในพระตำหนักในพระราชอุทยานอัมพลัญจิกาในระหว่างกรุงราช-
*คฤห์ และเมืองนาลันทาต่อกัน ขอรับ

ม. ทรงปรารภใคร

อา. ทรงปรารภสุปิยปริพาชก และพรหมทัตตมาณพ

ลำดับนั้น ท่านพระมหากัสสปได้ถามนิทาน และบุคคลแห่งพรหมชาลสูตร
กะท่านพระอานนท์ แล้วถามต่อไปว่า ท่านอานนท์สามัญญผลสูตร พระผู้มีพระภาค
ตรัสที่ไหน

อา. ที่วิหารชีวกัมพวัน เขตกรุงราชคฤห์ ขอรับ

ม. ตรัสกับใคร

อา. กับพระเจ้าอชาตศัตรู เวเทหิบุตร

ลำดับนั้น ท่านพระมหากัสสป ถามนิทาน และบุคคลแห่งสามัญญผลสูตร
กะท่านพระอานนท์ แล้วถามตลอดนิกาย ๕ โดยอุบายนั้นแล ท่านพระอานนท์ผู้สอน
ท่านพระมหากัสสปถามแล้ว ถามแล้ว ได้วิสันนาแล้ว ฯ

เรื่องลิกขาบทเล็กน้อย

[๖๒๐] ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์ได้ชี้แจงต่อพระเถระทั้งหลายว่า ท่าน
เจ้าข้า เมื่อจวนจะปรินิพพาน พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะข้าพเจ้าว่า ดูกรอานนท์ เมื่อ
เราล่วงไป สงฆ์หวังอยู่จะฟังถอนลิกขาบทเล็กน้อยเสียก็ได้ พระเถระทั้งหลายถามว่า
ท่านพระอานนท์ ก็ท่านทูลถามพระผู้มีพระภาคหรือเปล่าว่า พระพุทธเจ้าข้า ลิกขาบท
เหล่าไหน เป็นลิกขาบทเล็กน้อย ท่านพระอานนท์ตอบว่า ข้าพเจ้าไม่ได้ทูลถามพระ

ผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ก็สิกขาบทเหล่านี้ เป็นสิกขาบทเล็กน้อย
พระเถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า เว้นปาราชิก ๔ นอกนั้นเป็นสิกขาบท
เล็กน้อย

พระเถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า เว้นปาราชิก ๔ เว้นสังฆาทิเสส ๑๓
นอกนั้นเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

พระเถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า เว้นปาราชิก ๔ เว้นสังฆาทิเสส ๑๓ เว้น
อนियต ๒ นอกนั้นเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

พระเถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า เว้นปาราชิก ๔ เว้นสังฆาทิเสส ๑๓ เว้น
อนियต ๒ เว้นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ นอกนั้นเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

พระเถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า เว้นปาราชิก ๔ เว้นสังฆาทิเสส ๑๓ เว้น
อนियต ๒ เว้นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ เว้นปาจิตตีย์ ๕๒ นอกนั้นเป็นสิกขาบทเล็กน้อย

พระเถระบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า เว้นปาราชิก ๔ เว้นสังฆาทิเสส ๑๓ เว้น
อนियต ๒ เว้นนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ เว้นปาจิตตีย์ ๕๒ เว้นปาฏิเทสนียะ ๔
นอกนั้นเป็นสิกขาบทเล็กน้อย ฯ

เรื่องไม่บัญญัติและไม่ถอนพระบัญญัติ

[๖๒๑] ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอุตติหุติย-
*กรรมวาจา ว่าดังนี้:-

อุตติหุติยกรรมวาจา

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สิกขาบทของพวกเราที่
ปรากฏแก่ฤหัสถ์มีอยู่ แม้พวกฤหัสถ์ก็รู้ว่า สิ่งนี้ควรแก่พระสมณะ
เชื้อสายพระศากยบุตร สิ่งนี้ไม่ควร ถ้าพวกเราจักถอนสิกขาบทเล็กน้อย
เสีย จักมีผู้กล่าวว่า พระสมณโคดมบัญญัติสิกขาบทแก่สาวกทั้งหลาย
เป็นกาลชั่วครว พระศาสดาของพระสมณะเหล่านี้ยังดำรงอยู่ตราบไธ
สาวกเหล่านี้ยังศึกษาในสิกขาบททั้งหลายตรานั้น เพราะเหตุที่พระ-
*ศาสดาของพระสมณะเหล่านี้ปรินิพพานแล้ว พระสมณะเหล่านี้จึงไม่
ศึกษาในสิกขาบททั้งหลายในบัดนี้ ถ้าความพร้อมพรุ่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว
สงฆ์ไม่พึงบัญญัติสิ่งที่ไม่ทรงบัญญัติไม่พึงถอนพระบัญญัติที่ทรงบัญญัติ
ไว้แล้ว พึงสมาทานประพฤติในสิกขาบททั้งหลายตามที่ทรงบัญญัติแล้ว
นี้เป็นยุติ

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สิกขาบทของพวกเราที่
ปรากฏแก่ฤหัสถ์มีอยู่ แม้พวกฤหัสถ์ก็รู้ว่า สิ่งนี้ควรแก่พระสมณะเชื้อ
สายพระศากยบุตร สิ่งนี้ไม่ควร ถ้าพวกเราจักถอนสิกขาบทเล็กน้อยเสีย
จักมีผู้กล่าวว่า พระสมณโคดมบัญญัติสิกขาบทแก่สาวกทั้งหลายเป็นกาล

ชั่วคราว พระศาสดาของพระสมณะเหล่านี้ยังดำรงอยู่ตราบใด สาวก
เหล่านี้ยังศึกษาในสิกขาบททั้งหลายตราบนั้น เพราะเหตุที่พระศาสดา
ของพระสมณะเหล่านี้ปรีนิพพานแล้ว พระสมณะเหล่านี้จึงไม่ศึกษาใน
สิกขาบททั้งหลายในบัดนี้ สงฆ์ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ทรงบัญญัติ ไม่ถอนพระ
บัญญัติที่ทรงบัญญัติแล้ว สมาทานประพฤตินสิกขาบททั้งหลายตามที่
ทรงบัญญัติไว้แล้ว การไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ทรงบัญญัติ ไม่ถอนพระบัญญัติ
ที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว สมาทานประพฤตินสิกขาบททั้งหลายตามที่ทรง
บัญญัติแล้ว ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงพูด

สงฆ์ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ทรงบัญญัติ ไม่ถอนพระบัญญัติตามที่ทรง
บัญญัติแล้ว สมาทานประพฤตินสิกขาบททั้งหลายตามที่ทรงบัญญัติ
แล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงหนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วย
อย่างนี้ ฯ

ปรับอาบัติทุกกฎแก่พระอานนท์

[๖๒๒] ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลายได้กล่าวกะท่านพระอานนท์ว่า ท่าน
อานนท์ ข้อที่ท่านไม่ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า ก็สิกขาบท
เหล่าไหน เป็นสิกขาบทเล็กน้อย นี่เป็นอาบัติทุกกฎแก่ท่าน ท่านจงแสดงอาบัติ
ทุกกฎนั้น

ท่านพระอานนท์กล่าวว่า ท่านเจ้าข้า เพราะระลึกไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงมิได้
ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า สิกขาบทเหล่าไหน เป็นสิกขาบท
เล็กน้อย ข้าพเจ้าไม่เห็นเหตุที่ไม่ได้ทูลถามนั้นว่าเป็นอาบัติทุกกฎ แต่เพราะเชื่อ
ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้ายอมแสดงอาบัติทุกกฎนั้น

พระเถระทั้งหลายกล่าวต่อไปว่า ท่านอานนท์ ข้อที่ท่านเหยียบผ้าวัสสิก-
*สาฎกของพระผู้มีพระภาคเย็บ แม้นี้ก็เป็อาบัติทุกกฎแก่ท่าน ท่านจงแสดงอาบัติ
ทุกกฎนั้น

ท่านพระอานนท์กล่าวว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าเหยียบผ้าวัสสิกสาฎกของ
พระผู้มีพระภาคเย็บโดยมิได้เคารพก็หามิได้ ข้าพเจ้าไม่เห็นเหตุที่เหยียบนั้น ว่า
เป็นอาบัติทุกกฎ แต่เพราะเชื่อท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้ายอมแสดงอาบัติทุกกฎนั้น

พระเถระทั้งหลายกล่าวต่อไปว่า ท่านอานนท์ ข้อที่ท่านให้มาตุคามถวาย
บังคมพระสรีระของพระผู้มีพระภาคก่อน พระสรีระของพระผู้มีพระภาคเป็อนน้ำตา
ของพวกนางผู้ร้องไห้อยู่ แม้นี้ก็เป็อาบัติทุกกฎแก่ท่าน ท่านจงแสดงอาบัติ
ทุกกฎนั้น

ท่านพระอานนท์กล่าวว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าคิดว่ามาตุคามเหล่านี้อย่าได้

อยู่จนเวลาพลบค่ำ จึงให้พวกมาตุคามถวายบังคมพระสรีระของพระผู้มีพระภาคก่อน
ข้าพเจ้าไม่เห็นเหตุที่ให้มาตุคามถวายบังคมพระสรีระของพระผู้มีพระภาคนั้น ว่าเป็น
อาบัติทุกกฏ แต่เพราะเชื่อท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้ายอมแสดงอาบัตินั้น

พระเถระทั้งหลายกล่าวต่อไปว่า ท่านอานนท์ ข้อที่เมื่อพระผู้มีพระภาค
ทรงทำนิมิตอันหยาบ กระทำโอกาสอันหยาบอยู่ ท่านไม่ทูลอ้อนวอนพระผู้มีพระภาค
ว่า ขอพระผู้มีพระภาค จงทรงดำรงอยู่ ตลอดกัป ขอพระสุคตจงทรงดำรงอยู่
ตลอดกัป เพื่อประโยชน์แก่ชนมาก เพื่อความสุขแก่ชนมาก เพื่ออนุเคราะห์
สัตว์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่เทวดาและมนุษย์
ทั้งหลาย แม้ นี้ ก็เป็นอาบัติทุกกฏแก่ท่าน ท่านจงแสดงอาบัตินั้น

ท่านพระอานนท์กล่าวว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าถูกมารคลอใจ จึงไม่ได้ทูล
อ้อนวอนพระผู้มีพระภาคว่า ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงดำรงอยู่ตลอดกัป ขอพระ-
*สุคตจงทรงดำรงอยู่ตลอดกัป เพื่อประโยชน์แก่ชนมาก เพื่อความสุขแก่ชนมาก
เพื่ออนุเคราะห์แก่สัตว์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดา
และมนุษย์ทั้งหลาย ข้าพเจ้าไม่เห็นเหตุนี้ว่าเป็นอาบัติทุกกฏ แต่เพราะเชื่อท่าน
ทั้งหลาย ข้าพเจ้ายอมแสดงอาบัตินั้น

พระเถระทั้งหลายกล่าวต่อไปว่า ท่านอานนท์ ข้อที่ท่านได้ทำการขวนขวาย
ให้มาตุคามบวชในพระธรรมวินัย ที่พระตถาคตทรงประกาศแล้ว แม้ นี้ ก็เป็น
อาบัติทุกกฏแก่ท่าน ท่านจงแสดงอาบัตินั้น

ท่านพระอานนท์กล่าวว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าทำการขวนขวายให้มาตุ-
*คามบวชในพระธรรมวินัยที่พระตถาคตทรงประกาศแล้วด้วยคิดว่าพระนางมหาปชา-
*บดีโคตมีนี้ เป็นพระเจ้าแม่ของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ประคับประคอง เลี้ยงดู
ทรงประทานชีรธาราแก่พระผู้มีพระภาคเมื่อพระพุทธรูปมารดาทิวงคต ได้ยังพระ-
*ผู้มีพระภาคให้สวสยถัญญฐารา ข้าพเจ้าไม่เห็นเหตุนี้ว่าเป็นอาบัติทุกกฏ แต่เพราะ
เชื่อท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้ายอมแสดงอาบัตินั้น ฯ

เรื่องพระปุราณะเถระ

[๖๒๓] สมัยนั้น ท่านพระปุราณะเทวีวาริกในชนบททักขิณาคิริ พร้อม
ด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป คราวเมื่อพระเถระทั้งหลายสังคายนา
พระธรรมและพระวินัยเสร็จแล้ว ได้พักอยู่ในชนบททักขิณาคิริตามเถรภิรมย์ แล้ว
เข้าไปหาพระเถระทั้งหลาย ที่พระวิหารเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อ
แก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ แล้วได้กล่าวสัมโมทนียะกับพระเถระทั้งหลาย
แล้วนั้น ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระเถระทั้งหลายได้กล่าวกะท่านพระปุราณะผู้หนึ่ง
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่าท่านปุราณะพระเถระทั้งหลายได้สังคายนาพระธรรมและพระ
วินัยแล้ว ท่านจงรับรู้พระธรรมและพระวินัยนั้นที่พระเถระทั้งหลายสังคายนาแล้ว

ท่านพระปุระณะกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย พระเถระทั้งหลาย สังคายนา
พระธรรมและพระวินัยเรียบร้อยแล้วหรือ แต่ว่า ข้าพเจ้าได้ฟัง ได้รับมาเฉพาะ
พระพักตร์พระผู้มีพระภาคด้วยประการใด จักทรงไว้ด้วยประการนั้น ๆ

[๖๒๔] ครั้นนั้น ท่านพระอานนท์ได้กล่าวกะพระเถระทั้งหลายว่า ท่าน
เจ้าข้า เมื่อจวนเสด็จปรินิพพาน พระผู้มีพระภาคตรัสกะข้าพเจ้าอย่างนี้ว่า ดูกร
อานนท์ ถ้าเช่นนั้น เมื่อเราล่วงไปแล้ว สงฆ์จงลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุฉันนะ
พระเถระทั้งหลายกล่าวว่า ท่านอานนท์ ท่านทูลถามพระผู้มีพระภาคหรือ
ว่า พระพุทธเจ้าข้า ก็พรหมทัณฑ์เป็นอย่างไร

พระอานนท์ตอบว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าทูลถามพระผู้มีพระภาคแล้วว่า
พรหมทัณฑ์เป็นอย่างไร พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์
ภิกษุฉันนะพึงพูดตามปรารธนา ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงว่ากล่าว ไม่พึงสั่งสอน ไม่
พึงพริ้งพริ้วสอนภิกษุฉันนะ

ท่านพระเถระทั้งหลายกล่าวว่า ท่านอานนท์ ถ้าเช่นนั้น ท่านนั้นแหละจง
ลงพรหมทัณฑ์แก่พระฉันนะ

พระอานนท์ปริศนาคำว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าจะลงพรหมทัณฑ์แก่พระฉันนะ
ได้อย่างไร เพราะเชอคูร้าย หยาบคาย

พระเถระทั้งหลายกล่าวว่า ท่านอานนท์ ถ้าเช่นนั้น ท่านจงไปกับภิกษุ
หลายๆ รูป ท่านพระอานนท์รับพระบัญชาแล้วโดยสารเรือไป พร้อมกับภิกษุ
หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ถึงเมืองโกสัมพี ลงจากเรือแล้วได้นั่ง ณ โคนไม้
แห่งหนึ่งใกล้พระราชอุทยานของพระเจ้าอุเทน ฯ

เรื่องพระเจ้าอุเทน

[๖๒๕] ครั้นนั้น พระเจ้าอุเทนกับพระมเหสี ประทับอยู่ในพระราช-
*อุทยานพร้อมด้วยข้าราชการบริพาร พระมเหสีของพระเจ้าอุเทนได้สดับข่าวว่า พระ
คุณเจ้าอานนท์ อาจารย์ของพวกเขา นั่งอยู่ที่โคนไม้แห่งหนึ่งใกล้พระราชอุทยาน
จึงกราบทูลพระเจ้าอุเทนว่า ขอเดชะ ข้าว่า พระคุณเจ้าอานนท์ อาจารย์ของ
พวกหม่อมฉัน นั่งอยู่ที่โคนไม้แห่งหนึ่งใกล้พระราชอุทยาน พวกหม่อมฉัน
ปรารถนาจะไปเยี่ยมพระคุณเจ้าอานนท์ พระเจ้าข้า พระเจ้าอุเทนตรัสว่า ถ้าเช่นนั้น
พวกเธอจงเยี่ยมพระสมณะอานนท์เถิด

ลำดับนั้น พระมเหสีของพระเจ้าอุเทน ได้เข้าไปหาท่านพระอานนท์
แล้วถวายอภิวาท นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านพระอานนท์ชี้แจงให้พระมเหสี
ของพระเจ้าอุเทนผู้นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เห็นแจ้ง สมทาน อัจหาญ
รำเรงด้วยธรรมมีกถา

ครั้นนั้น พระมเหสีของพระเจ้าอุเทนอันท่านพระอานนท์ชี้แจงให้เห็นแจ้ง

สมาทาน อาจหาญ รุ่งเรือง ด้วยธรรมิกถา แล้วได้ถวายผ้าห่ม ๕๐๐ ผืน แก่
ท่านพระอานนท์ ครั้นชื่นชมยินดีภักดีของท่านพระอานนท์แล้วลุกจากอาสนะ
ถวายอภิวาท ทำประทักษิณ แล้วเข้าไปเฝ้าพระเจ้าอุเทน ฯ

[๒๒๖] ครั้นนั้น พระเจ้าอุเทนได้ทอดพระเนตรเห็นพระมเหสีเสด็จมา
แต่ไกลเที่ยว ครั้นแล้ว ได้ตรัสถามว่า พวกเธอเยี่ยมพระสมณะอานนท์แล้วหรือ
พระมเหสีกราบทูลว่า พวกหม่อมฉันได้เยี่ยมพระคุณเจ้าอานนท์แล้ว
พระเจ้าข้า

อุ. พวกเธอได้ถวายอะไร แก่พระสมณะอานนท์บ้าง

ม. พวกหม่อมฉันได้ถวายผ้าห่ม ๕๐๐ ผืน แก่พระคุณเจ้าอานนท์
พระเจ้าข้า

พระเจ้าอุเทนทรงฟังโทษ ดิเตียน โพนทะนาว่า ไฉน พระสมณะอานนท์
จึงรับจีวรมากถึงเพียงนั้น พระสมณะอานนท์จักทำการค้าขายผ้า หรือจักตั้งร้านค้า
แล้วเสด็จเข้าไปหาท่านพระอานนท์ ทรงปราศรัยกับท่านพระอานนท์ ครั้นผ่านการ
ปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วตรัสถามว่า
ท่านพระอานนท์ มเหสีของข้าพเจ้ามาหาหรือ

อา. พระมเหสีของพระองค์มาหา มหาบพิตร

อุ. ก็พระนางได้ถวายอะไร แก่ท่านพระอานนท์บ้าง

อา. ได้ถวายผ้าห่มแก่อาตมภาพ ๕๐๐ ผืน มหาบพิตร

อุ. ก็ท่านพระอานนท์จักทำอะไรกะจีวรมากมายเพียงนั้น

อา. อาตมภาพจักแจกให้แก่ภิกษุทั้งหลาย ที่มีจีวรคร่ำคร่า มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอานนท์ ก็ท่านจักทำอะไรกะจีวรที่เก่าคร่ำคร่าเหล่านั้นต่อไป

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าดาดเพดาน มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอานนท์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าดาดเพดานเก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าปูฟูก

อุ. ท่านพระอานนท์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าปูฟูกที่เก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าปูพื้น มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอานนท์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าปูพื้นที่เก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าเช็ดเท้า มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอานนท์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าเช็ดเท้าที่เก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าเช็ดธุลี มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอานนท์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าเช็ดธุลีที่เก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักโขลกผ้าเหล่านั้น ขยำกับโคลนแล้วฉาบทาผ้า มหา-

*บพิตร

ครั้งนั้น พระเจ้าอุเทนทรงพระดำริว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ทั้งหลายนำผ้าไปเย็บกายดี ไม่เก็บผ้าเข้าเรือนคลัง แล้วถวายผ้าจำนวน ๕๐๐ ผืน แม้อื่นอีกแก่ท่านพระอานนท์ ก็ในคราวนี้บริวารคือจิวรบังเกิดแก่ท่านพระอานนท์ เป็นครั้งแรก คือผ้า ๑๐๐๐ ผืน เกิดขึ้นแล้ว ฯ

ลงพรหมทัณฑ์

[๖๒๗] ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์เข้าไปยังวัดโฆสิตาราม ครั้นแล้ว นั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้ ท่านพระฉันทะเข้าไปหาท่านพระอานนท์อภิวัตแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านพระอานนท์ได้กล่าวแก่ท่านพระฉันทะผู้หนึ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งว่า ท่านฉันทะ สงฆ์ลงพรหมทัณฑ์แก่ท่านแล้ว ฯ

ฉ. ท่านพระอานนท์ ก็พรหมทัณฑ์เป็นอย่างไร

อา. ท่านฉันทะ ท่านปรารถนาจะพูดคำใด พึงพูดคำนั้น ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงว่ากล่าว ไม่พึงตักเตือน ไม่พึงปราสาธอนท่าน

ฉ. ท่านพระอานนท์ ด้วยเหตุเพียงที่ภิกษุทั้งหลายไม่ว่ากล่าว ไม่ตักเตือน ไม่ปราสาธอนข้าพเจ้านี้ เป็นอันสงฆ์กำจัดข้าพเจ้าแล้วมิใช่หรือ แล้วสลบล้มลง ณ ที่นั่นเอง

ต่อมา ท่านพระฉันทะ อืดอัด ระอา รังเกียจอยู่ด้วยพรหมทัณฑ์ จึง หลีกออกอยู่แต่ผู้เดียว ไม่ประมาณ มีเพียร มีตนส่งไปอยู่ไม่นานเท่าไรนัก ได้ ทำให้แจ้งซึ่งคุณพิเศษอันยอดเยี่ยม เป็นที่สุดพรหมจรรย์ ที่กุลบุตรทั้งหลายออกจากเรือนบวชโดยชอบต้องประสงค์ ด้วยปัญญาอันยิ่ง ด้วยตนเองในปัจจุบันนี้แหละ เข้าถึงอยู่แล้ว ได้รู้ชัดแล้วว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้ไม่มี

ก็แล ท่านพระฉันทะได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง บรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ครั้นท่านพระฉันทะบรรลุพระอรหันต์แล้ว เข้าไปหาท่านพระอานนท์แล้ว กล่าววาทว่า ท่านพระอานนท์ ขอท่านจงระงับพรหมทัณฑ์แก่ผมในบัดนี้เถิด

ท่านพระอานนท์กล่าวว่า ท่านฉันทะ เมื่อใด ท่านทำให้แจ้งซึ่งพระอรหันต์แล้ว เมื่อนั้นพรหมทัณฑ์ของท่านก็ระงับแล้ว ฯ

[๖๒๘] ก็ในการสังคายนาพระวินัยนี้ มีภิกษุ ๕๐๐ รูป ไม่หย่อนไม่เกิน เพราะฉะนั้น การสังคายนาพระวินัยครั้งนี้ บัณฑิตจึงเรียกว่า แจง ๕๐๐ ดังนี้แล ฯ

ปัญจสตกชั้นชกะ ที่ ๑๑ จบ

ในชั้นชกะนี้มี ๒๗ เรื่อง

หัวข้อประจำชั้นชกะ

[๖๒๙] เรื่องเมื่อพระสัมพุทธปรินิพพานแล้ว พระเถระชื่อกัสสปผู้รักษา

พระสังฆกรรม ได้ชี้แจงกะหมุกถึงถ้อยคำที่พระสุภัททะกล่าวหมิ่นพระธรรมวินัย
เมื่อเดินทางไกลจากเมืองปาวา พวกเราจักสังคายนาพระสังฆกรรม ในภายหน้า
อธรรมจักรุ่งเรือง เรื่องเลือกสรรภิกษุ ๕๐๐ รูปหย่อนหนึ่ง เรื่องเลือกพระอาณนที่
เรื่องอยู่ใกล้ถ้ำอันอุดมเพื่อทำสังคายนาพระธรรมวินัย เรื่องถามวินัยกะพระอุบาลี
เรื่องถามพระสุตตระพระอาณนที่ผู้ฉลาด เรื่องพระสาวกของพระชินะเจ้าได้ทำสัง-
*คายนาพระไตรปิฎก เรื่องอาบัติเล็กน้อยต่างๆ เรื่องปฏิบัติตามพระบัญญัติ เรื่อง
ไม่ทูลถาม เรื่องเหยียบ เรื่องให้ไหว้ เรื่องไม่ทูลขอ เรื่องให้มาตุคามบวช
เรื่องข้าพเจ้ายอมรับอาบัติทุกกฎ เพราะเชื่อท่านทั้งหลาย เรื่องพระปุราณะ เรื่อง
พรหมทัณฑ์ เรื่องพระมเหสีกับพระเจ้าอุเทน เรื่องผ้ามาก เรื่องผ้าเก่า เรื่องผ้า
คาดเพดาน เรื่องผ้าปูฟูก เรื่องผ้าลาดพื้น เรื่องผ้าเช็ดเท้า เรื่องผ้าเช็ดธุลี
เรื่องผ้าขยำกับโคลน เรื่องผ้า ๑๐๐๐ ผืนเกิดแก่พระอาณนที่เป็นครั้งแรก เรื่อง
พระฉันนะถูกลงพรหมทัณฑ์ได้บรรลุล้างจะ ๔ พระเถระผู้เชี่ยวชาญ ๕๐๐ รูป
ฉะนั้น จึงเรียกว่าแจง ๕๐๐ ฯ

หัวข้อประจำชั้นธกะ จบ

สัตตสติกขันธกะ

เรื่องพระวัชชีบุตรแสดงวัตตุ ๑๐ ประการ

[๖๓๐] ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานล่วงได้

๑๐๐ ปี พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี แสดงวัตตุ ๑๐ ประการในเมืองเวสาลี
ว่าดังนี้:-

๑. เก็บเกลือไว้บนแขนงฉัน ควร
๒. ฉันอาหารในเวลาบ่าย ล่วงสององคุลี ควร
๓. เข้าบ้านฉันอาหารเป็นอนัตริตตะ ควร
๔. อวาสมีสีมาเดียวกัน ทำอุโบสถต่างๆ กัน ควร
๕. เวลาทำสังฆกรรม ภิกษุมาร่วมกันทำก่อนได้ ภิกษุมาร่วมกันทำหลังจึง

บอกขออนุมัติ ควร

๖. การประพฤติตามอย่าง ที่อุปัชฌาย์และอาจารย์ประพฤติมาแล้ว ควร
๗. ฉันนมสดที่เปรี้ยวแล้ว แต่ยังไม่เป็นนมส้ม ควร
๘. ดื่มน้ำสุราอ่อน ควร
๙. ใช้ผ้าสีทาสีไม่มีชาย ควร
๑๐. รับทองและเงิน ควร ฯ

เรื่องพระยสกาภิกษุทบทวน

[๖๓๑] สมัยนั้น ท่านพระยสกาภิกษุทบทวนเที่ยวจาริกในวัชชีชนบทถึง

พระนครเวสาลี ข่าว่า ท่านพระยสกาถกนุตรพักอยู่ที่ภูฏาคารศาลาปามหาวัน
เขตพระนครเวสาลีนั้น ๆ

[๖๓๒] สมัยนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี ถึงวันอุโบสถ
เอาถาดทองสัมฤทธิ์ตักน้ำเต็มตั้งไว้ ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ กล่าวแนะนำอุบาสกอุบา-
*สิกขาชาวเมืองเวสาลี ที่มาประชุมกันอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายจงถวายรูปะแก่สงฆ์
กหาปณะหนึ่งก็ได้ กิ่งกหาปณะก็ได้ บาทหนึ่งก็ได้ มาสกหนึ่งก็ได้ สงฆ์จักมี
กรณียะด้วยบริวาร เมื่อพระวัชชีบุตรกล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระยสกาถกนุตรจึง
กล่าวกะอุบาสกอุบาสิกขาชาวเมืองเวสาลีว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านอย่าได้ถวาย
รูปะแก่สงฆ์ กหาปณะหนึ่งก็ตาม กิ่งกหาปณะก็ตาม บาทหนึ่งก็ตาม มาสกหนึ่ง
ก็ตาม ทองและเงินไม่ควรแก่สมณะเชื้อสายพระศากยบุตร พระสมณะเชื้อสาย
พระศากยบุตรไม่ยินดีทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่รับทองและ
เงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร มีแก้วและทองวางเสียแล้ว ปราศจาก
ทองและเงิน อุบาสกอุบาสิกขาชาวเมืองเวสาลี แม้อันท่านพระยสกาถกนุตร
กล่าวอยู่อย่างนี้ ก็ยังขึ้นถวายรูปะแก่สงฆ์ กหาปณะหนึ่งบ้าง กิ่งกหาปณะบ้าง
บาทหนึ่งบ้าง มาสกหนึ่งบ้าง

ครั้นล่วงราตรีนั้นแล้ว พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี ได้จัดส่วนแบ่ง
เงินนั้นตามจำนวนภิกษุแล้ว ได้กล่าวกะท่านพระยสกาถกนุตรว่า ท่านพระยส
กาถกนุตรเงินจำนวนนี้เป็นส่วนของท่าน ท่านพระยสกล่าววว่า ท่านทั้งหลาย ฉันไม่มีส่วนเงิน
ฉันไม่ยินดีเงิน ๆ

[๖๓๓] ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย
พระยสกาถกนุตรนี้ ด่า บริภาษ อุบาสกอุบาสิกา ผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้
เขาไม่เลื่อมใส เอาละ พวกเราจะลงปฏิสารณียกรรมแก่ท่าน แล้วได้ลงปฏิสารณีย-
*กรรมแก่พระยสกาถกนุตรนั้น

ครั้งนั้น ท่านพระยสกาถกนุตร ได้กล่าวกะพวกพระวัชชีบุตรชาวเมือง
เวสาลีว่า ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้ว่า สงฆ์พึงให้พระอนุทูต
แก่ภิกษุผู้ถูกลงปฏิสารณียกรรม ขอพวกเธอจงให้พระอนุทูตแก่ฉัน จึงพวกพระ-
*วัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีได้สมมติภิกษุรูปหนึ่งให้เป็นอนุทูต แก่ท่านพระยสกา-
*ถกนุตร

ต่อมา ท่านพระยสกาถกนุตร พร้อมด้วยพระอนุทูตพากันเข้าไป
สู่พระนครเวสาลี แล้วชี้แจงแก่อุบาสกอุบาสิกขาชาวเมืองเวสาลีว่า อาตมาผู้กล่าว
สิ่งไม่เป็นธรรม ว่าไม่เป็นธรรม สิ่งเป็นธรรม ว่าเป็นธรรม สิ่งไม่เป็นวินัย
ว่าไม่เป็นวินัย สิ่งเป็นวินัย ว่าเป็นวินัย เขาหาว่าด่า บริภาษท่านอุบาสกอุบาสิกา
ผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้ไม่เลื่อมใส ๆ

เครื่องศร่าหมองของพระจันทร์พระอาทิตย์ ๔ อย่าง

[๖๓๔] พระยสภากัณทกบุตรกล่าวต่อไปว่า ท่านทั้งหลาย สมัยหนึ่ง

พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูภิกษุทั้งหลาย พระจันทร์พระอาทิตย์ศร่าหมอง เพราะเครื่องศร่าหมอง ๔ ประการนี้ จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง เครื่องศร่าหมอง ๔ ประการเป็นไฉน ดูภิกษุทั้งหลาย

๑. พระจันทร์ พระอาทิตย์ ศร่าหมองเพราะเครื่องศร่าหมอง คือ หมอก จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง

๒. พระจันทร์ พระอาทิตย์ ศร่าหมองเพราะเครื่องศร่าหมอง คือ น้ำค้าง จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง

๓. พระจันทร์ พระอาทิตย์ ศร่าหมองเพราะเครื่องศร่าหมอง คือ ละอองควัน จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง

๔. พระจันทร์ พระอาทิตย์ ศร่าหมองเพราะเครื่องศร่าหมอง คือ อสุริน-
*ทราหู จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง

ดูภิกษุทั้งหลาย พระจันทร์ พระอาทิตย์ ศร่าหมองเพราะเครื่องศร่า-
*หมอง ๔ ประการนี้แล จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง ฉันใด

เครื่องศร่าหมองของสมณพราหมณ์ ๔ อย่าง

ดูภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง ศร่าหมองเพราะเครื่องศร่า
หมอง ๔ ประการนี้ จึงไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์ เครื่องศร่าหมอง ๔
ประการ เป็นไฉน

๑. ดูภิกษุทั้งหลาย มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่ง ต้มสุรา ต้มเมรัย
ไม่งดเว้นจากการต้มสุราเมรัย นี้เป็นเครื่องศร่าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่หนึ่ง
ซึ่งเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งศร่าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

๒. หนึ่ง สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเสพเมถุนธรรม ไม่งดเว้นจากเมถุน-
*ธรรม นี้เป็นเครื่องศร่าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่สอง ซึ่งเป็นเหตุให้สมณ-
*พราหมณ์พวกหนึ่ง ศร่าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

๓. หนึ่ง สมณพราหมณ์พวกหนึ่งยินดีทองและเงิน ไม่งดเว้นจากการ
รับทองและเงิน นี้เป็นเครื่องศร่าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่สาม ซึ่งเป็นเหตุ
ให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง ศร่าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

๔. หนึ่ง สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเลี้ยงชีวิตโดยมิถาชีพ ไม่งดเว้นจาก
มิถาชีพ นี้เป็นเครื่องศร่าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่สี่ ซึ่งเป็นเหตุให้สมณ-
*พราหมณ์พวกหนึ่ง ศร่าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการนี้แล จึงไม่มีสง่า ไม่มีผ่องใส ไม่มีไพโรจน์ ฉะนั้น ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำนี้ ครั้นแล้วพระสุคตผู้ศาศดาได้ตรัสประพันธ์คาถามีเนื้อความ ว่าดังนี้:-

[๖๓๕] สมณพราหมณ์เศร้าหมอง เพราะราคะและโทสะ เป็นคนอัน

อวิชาหุ่มห่อ เพลิดเพลิน รูปที่น่ารัก เป็นคนไม่รู้ พวกหนึ่ง
ดื่มสุราเมรัย พวกหนึ่งเสพเมถุน พวกหนึ่งยินดีเงินและทอง
พวกหนึ่งเป็นอยู่โดยมิถิฉาชีพ เครื่องเศร้าหมองเหล่านี้ พระ
พุทธเจ้าผู้เป็นเผ่าพันธุ์ แห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสว่า เป็นเหตุ
ให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่มีผ่องใส
ไม่มีวิสุทธิ มีกิเลสฐล็ดจุมจุก ถูกความมืดดำบัง เป็นทาส
ตัณหา พร้อมด้วยกิเลส เครื่องนำไปสู่ภพ ย่อมเพิ่มพูนสถาน
ทั้งซากศพให้มาก ย่อมถือเอาภพใหม่ต่อไป ฯ

[๖๓๖] ข้าพเจ้าผู้มีวาตะอย่างนี้กล่าวสิ่งไม่เป็นธรรม ว่าไม่เป็นธรรม
สิ่งเป็นธรรม ว่า เป็นธรรม สิ่งไม่เป็นวินัย ว่าไม่เป็นวินัย สิ่งเป็นวินัย ว่า เป็น
วินัย เขาหาว่า ด่า บริภาษ อุบาทถอุบาทถ ผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้ไม่
เลื่อมใส ฯ

เรื่องนายบ้านชื่อมณีจุกะ

[๖๓๗] ท่านทั้งหลาย สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เวฬุวัน
วิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้น
ชนทั้งหลายประชุมกันในราชบริษัท ภายในราชสำนัก ได้ยกถ้อยคำขึ้นสนทนา
ในระหว่างว่า ทองและเงินย่อมควรแก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร พระสมณะ
เชื้อสายพระศากยบุตรย่อมยินดีทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร
ย่อมรับทองและเงิน ก็ครานั้น นายบ้านชื่อมณีจุกะ นั่งอยู่ในบริษัทนั้นด้วย
เขาได้กล่าวกะบริษัทนั้นว่า นาย พวกท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ทองและเงินไม่ควร
แก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่ยินดี
ทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่รับทองและเงิน พระสมณะเชื้อ
สายพระศากยบุตรมีแก้วและทองอันวางเสียแล้ว ปราศจากทองและเงิน นายบ้าน
ชื่อมณีจุกะสามารถชี้แจงให้บริษัทนั้นเข้าใจ ครั้นแล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
ถวายบังคมหนึ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธ-
เจ้าข้า ชนทั้งหลายประชุมกันในราชบริษัทภายในราชสำนัก ได้ยกถ้อยคำนี้
ขึ้นสนทนาในระหว่างว่า ทองและเงินควรแก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร
พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรยินดีทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากย-

*บุตรรับทองและเงิน เมื่อชนทั้งหลายพูดอย่างนี้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าได้พูดกะบริษัท
นั้นว่า นาย พวกท่านอย่าได้พูดเช่นนั้น ทองและเงินไม่ควรแก่พระสมณะเชื้อสาย
พระศากยบุตร พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่ยินดีทองและเงิน พระสมณะ
เชื้อสายพระศากยบุตรไม่รับทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรมีแก้ว
และทองอันวางเสียแล้ว ปราศจากทองและเงิน ข้าพระพุทธเจ้าสามารถชี้แจงให้
บริษัทนั้นเข้าใจได้ เมื่อข้าพระพุทธเจ้าพยากรณ์อย่างนี้ ชื่อว่ากล่าวคล้อยตามพระ-
*ผู้มีพระภาค ไม่ชื่อว่ากล่าวดูพระผู้มีพระภาคด้วยคำเท็จ ชื่อว่าพยากรณ์ธรรมอัน
สมควรแก่ธรรม และสหรรรมิกบางรูป ผู้กล่าวตามวาทะ ย่อมไม่ถึงฐานะที่ควร
ติเตียนหรือ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เอาละ นายบ้าน เธอพยากรณ์อย่างนี้ชื่อว่า
กล่าวคล้อยตามเรา ชื่อว่าไม่กล่าวดูเราด้วยคำเท็จ ชื่อว่า พยากรณ์ธรรมสมควรแก่
ธรรม และสหรรรมิกบางรูปผู้กล่าวตามวาทะย่อมไม่ถึงฐานะที่ควรติเตียน ดูกร
นายบ้าน ทองและเงินไม่ควรแก่สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรโดยแท้ สมณะ
เชื้อสายพระศากยบุตรไม่ยินดีทองและเงิน สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่รับทอง
และเงิน สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรมีแก้วและทองอันวางเสียแล้ว ปราศจาก
ทองและเงิน ทองและเงินควรแก่ผู้ใด แม้กามคุณทั้งห้าก็ควรแก่ผู้นั้น กามคุณ
ทั้งห้าควรแก่ผู้ใด เธอพึงจำผู้นั้นไว้โดยส่วนเดียวว่า มีปกติมิใช่สมณะ มีปกติมิใช่
เชื้อสายพระศากยบุตร เราจะกล่าวอย่างนี้ว่า ผู้ต้องการหญ้า พึงแสวงหาหญ้า
ผู้ต้องการไม้ พึงแสวงหาไม้ ผู้ต้องการเกวียน พึงแสวงหาเกวียน ผู้ต้องการนรุช
พึงแสวงหานรุช แต่เราไม่กล่าวโดยปริยายใดๆ ว่า สมณะพึงยินดี พึงแสวงหา
ทองและเงิน

ข้าพเจ้าผู้มีวาทะอย่างนี้ กล่าวสิ่งไม่เป็นธรรม ว่าไม่เป็นธรรม สิ่งเป็นธรรม
ว่าเป็นธรรม สิ่งไม่เป็นวินัย ว่าไม่เป็นวินัย สิ่งเป็นวินัย ว่าเป็นวินัย เขาหาว่า
ดำ บริภาษ อุบาทถุบาธิกา ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสทำให้ไม่เลื่อมใส

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

[๖๓๘] ท่านทั้งหลาย สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงปรารภท่านพระ-
*อุปนันทศากยบุตร ทรงห้ามทองและเงิน และทรงบัญญัติสิกขาบทในพระนคร
ราชคฤห์นั้นแล ข้าพเจ้ามีวาทะอย่างนี้ กล่าวสิ่งไม่เป็นธรรม ว่าไม่เป็นธรรม
สิ่งเป็นธรรม ว่าเป็นธรรม สิ่งไม่เป็นวินัย ว่าไม่เป็นวินัย สิ่งเป็นวินัย ว่าเป็น
วินัย เขาหาว่า ดำ บริภาษ อุบาทถุบาธิกา ผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้ไม่เลื่อมใส

เมื่อท่านพระยสกาถกบุตร กล่าวอย่างนี้แล้ว อุบาทถุบาธิกาวาเมือง
เวสาลีได้กล่าวกะท่านพระยสกาถกบุตรว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้ายสกาถก-
*บุตรรูปเดียวเท่านั้น เป็นพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ภิกษุพวกนี้ทั้งหมดไม่

ใช้สมณะ ไม่ใช่เชื้อสายพระศากยบุตร ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้ายสกาภัณฑกบุตร
จงอยู่ในเมืองเวสาลี พวกข้าพเจ้าจักทำการขวนขวายเพื่อจิวรบิดบาต เสนาสนะ
และคิลานปัจฉัยภัสชบริหาร แก่พระคุณเจ้ายสกาภัณฑกบุตร

ครั้งนั้น ท่านพระยสกาภัณฑกบุตร ได้ชี้แจงให้อุบาสกอุบาสิกาชาวเมือง
เวสาลีเข้าใจแล้ว ได้ไปอารามพร้อมกับพระอนุทูต ฯ

ลงอุกเขปนียกรรม

[๖๓๕] ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี ได้ตามพระอนุทูตว่า
คุณ พระยสกาภัณฑกบุตร ขอโทษอุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลีแล้วหรือ
พระอนุทูตตอบว่า ท่านทั้งหลาย อุบาสกอุบาสิกาทำความลามกให้แก่
พวกเรา ทำพระยสกาภัณฑกบุตรรูปเดียวเท่านั้นให้เป็นสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร
ทำพวกเราทั้งหมดไม่ให้เป็นสมณะ ไม่ให้เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร

ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีปรึกษากันว่า ท่านทั้งหลาย
พระยสกาภัณฑกบุตรนี้ พวกเรามีได้สมมติ แต่ประกาศแก่พวกคฤหัสถ์ ถ้าเช่นนั้น
พวกเราจะลงอุกเขปนียกรรมแก่เธอ พระวัชชีบุตรเหล่านั้น ประรณนาจะลงอุกเขป-
*นียกรรมแก่พระยสกาภัณฑกบุตรนั้น จึงประชุมกันแล้ว

ครั้งนั้น ท่านพระยสกาภัณฑกบุตร เหาะสู่เวสาลีไปปรากฏในเมือง
โกสัมพี แล้วส่งทูตไป ณ สำนักภิกษุชาวเมืองปาฐา เมืองอวันตี และประเทศ
ทักษิณาทว่า ท่านทั้งหลายจงมาช่วยกันยกอธิกรณ์นี้ ต่อไปในภายหน้าสภาพมิใช่
ธรรมจักรุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาพมิใช่วินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย
ภายหน้าพวกอธรรมวาทีจักมีกำลัง พวกธรรมวาทีจักเสื่อมกำลัง พวกอวินยวาที
จักมีกำลัง พวกวินยวาทีจักเสื่อมกำลัง ฯ

เรื่องพระสัมภุตสาณวาสีเถระ

[๖๔๐] สมัยนั้น ท่านพระสัมภุตสาณวาสี อาศัยอยู่ที่โอโหคงคบรรพต
ครั้งนั้น ท่านพระยสกาภัณฑกบุตร เข้าไปหาท่านพระสัมภุตสาณวาสียังโอโหคงค-
*บรรพต อภิวัตแล้วหนึ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้งแล้วได้กล่าวว่า ท่านผู้เจริญ
พวกพระวัชชีบุตร ชาวเมืองเวสาลีพวกนี้ แสดงวัตถุ ๑๐ ประการ ในเมืองเวสาลี
ว่าดังนี้:-

๑. เก็บเกลือไว้ในแขนงฉัน ควร
๒. ฉันทอาหารในเวลาบ่ายล่วงสององคุลี ควร
๓. เข้าบ้านฉันทอาหารเป็นอนติริตตะ ควร
๔. อาวาสมีสี่มาเดียวกัน ทำอุโบสถต่างๆ กัน ควร
๕. เวลาทำสังฆกรรม ภิกษุมานไม่พร้อมกันทำก่อนได้ ภิกษุมานที่หลังจึง

บอกขออนุมัติ ควร

๖. การประพฤติตามอย่าง ที่อุปัชฌาย์และอาจารย์ประพฤติมาแล้ว ควร

๗. ฉันทมมสฺสที่เปเรแล้ว แต่ยังไม่เป็นนมนมสฺม ควร

๘. ตมฺมสุราอ้อน ควร

๙. ใช้ผ่านีสีทนะไม่มีชาย ควร

๑๐. รับทองและเงิน ควร

ถ้าเช่นนั้น พวกเราจงช่วยกันยกอธิกรณนี้ ภายหน้าสภาพมิใช่ธรรมจัก

รุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาพมิใช่วินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย ภาย-

*หน้าพวกอธรรมวาที่จักมีกำลัง พวกธรรมวาที่จักเสื่อมกำลัง พวกอวินยวาที่จักมี

กำลัง พวกวินยวาที่จักเสื่อมกำลัง ท่านพระสัมมุตตสาณวาสี รับคำท่านพระยสกา-

*กัณทกบุตรแล้ว

ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวเมืองปาฐา ประมาณ ๖๐ รูป ถืออยู่ป่าเป็นวัตร

ทั้งหมด ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรทั้งหมด ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตรทั้งหมด ถือ

ไทรจิวรเป็นวัตรทั้งหมด เป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ประชุมกันที่โอโหคงคบรรพต

ภิกษุชาวเมืองวันตีและประเทศทักษิณาบถประมาณ ๘๐ รูป บางพวกถืออยู่ป่า

เป็นวัตร บางพวกถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร บางพวกถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร บาง

พวกถือไทรจิวรเป็นวัตร เป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ประชุมกันที่โอโหคงคบรรพต ฯ

เรื่องพระเรวตเถระ

[๖๔๑] ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลายกำลังปรึกษากัน ได้คิดว่าอธิกรณนี้

หยาบช้า กล้าแข็งนัก ไฉนหนอ พวกเราจักได้ฝึกฝาย ที่เป็นเหตุให้มีกำลังกว่า

ในอธิกรณนี้

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตอะสยอยู่ในโสเรยยนคร เป็นพหูสูต ชำนาญใน

คัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตติกา เป็นผู้ฉลาด เฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์

มีความละเอียด มีความรังเกียจ ใครต่อสิกขา

พระเถระทั้งหลาย คิดกันว่า ท่านพระเรวตะนี้แล อาศัยอยู่ในโสเรย-

*นคร เป็นพหูสูต ชำนาญในคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตติกา เป็นผู้ฉลาด

เฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ใครต่อสิกขา ถ้า

พวกเราได้ท่านพระเรวตะไว้เป็นฝึกฝาย เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเราจักมีกำลังกว่าใน

อธิกรณนี้

ท่านพระเรวตะได้ยินถ้อยคำของพระเถระทั้งหลายปรึกษากันอยู่ด้วยทิพ-

*โสตธาตุอันหมดจด ล่วงเสียซึ่งโสตธาตุแห่งมนุษย์ ครั้นแล้วจึงคิดว่า อธิกรณ

นี้แล หยาบช้า กล้าแข็ง ข้อที่เราระจะทอดอยู่ในอธิกรณเห็นปานนั้นไม่สมควรแก่

เราเลย ก็แลบัดนี้ ภิกษุเหล่านั้นจักมาหา เราลุลูกคลีกับพวกเธอจักอยู่ไม่ผาสุก

ถ้ากระไร เราควรไปเสียก่อน

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะ ได้ออกจากเมืองโสเรยยะ ไปสู่เมืองสังกัสสะ
ที่นั่น พระเถระทั้งหลายได้ไปสู่มืองโสเรยยะ แล้วถามว่า ท่านพระเรวตะไปไหน
พวกเขาตอบอย่างนี้ว่า ท่านพระเรวตะนั้นไปเมืองสังกัสสะแล้ว ต่อมา ท่านพระ-
*เรวตะได้ออกจากเมืองสังกัสสะ ไปสู่เมืองกัณณกุชชะแล้ว พระเถระทั้งหลายพากัน
ไปเมืองสังกัสสะ แล้วถามว่า ท่านพระเรวตะไปไหน พวกเขาตอบอย่างนี้ว่า ท่าน
พระเรวตะนั้น ไปเมืองกัณณกุชชะแล้ว

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะได้ไปจากเมืองกัณณกุชชะ สู่เมืองอุทุมพร จึง
พระเถระทั้งหลายพากันไปเมืองกัณณกุชชะ แล้วถามว่า ท่านพระเรวตะไปไหน
พวกเขาตอบอย่างนี้ว่า ท่านพระเรวตะนั้นไปเมืองอุทุมพร

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะได้ไปจากเมืองอุทุมพร สู่เมืองอัคคปุระ จึงท่าน
พระเถระทั้งหลายพากันไปเมืองอุทุมพร แล้วถามว่า ท่านพระเรวตะไปไหน พวกเขา
ตอบอย่างนี้ว่า ท่านพระเรวตะนั้นไปเมืองอัคคปุระ

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะได้ไปจากเมืองอัคคปุระ สู่สหชาตินคร พระ
เถระทั้งหลายพากันไปเมืองอัคคปุระ แล้วถามว่า ท่านพระเรวตะไปไหน พวกเขา
ตอบอย่างนี้ว่า ท่านพระเรวตะนั้นไปสหชาตินครแล้ว พระเถระทั้งหลายไปทัน
ท่านพระเรวตะที่สหชาตินคร ฯ

ปุจฉาวิสัยนาวัตถุ ๑๐ ประการ

[๖๔๒] ครั้งนั้น ท่านพระสัมภุตสาณวาสี ได้กล่าวกะท่านพระยสกา-
*กัณทกบุตรว่า ท่านพระเรวตะรูปนี้ เป็นพหูสูต ชำนาญในคัมภีร์ ทรงธรรม
ทรงวินัย ทรงมาติกา เป็นผู้ฉลาด เฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์ มีความละเอียด
มีความรังเกียจ ใครต่อสิขา ถ้าพวกเราจักถามปัญหาแก่ท่านพระเรวตะ ท่าน
พระเรวตะสามารถจะยังราตรีแม้ทั้งคืน ให้ล่วงไปด้วยปัญหาข้อเดียวเท่านั้น ก็แล
บัดนี้ ท่านพระเรวตะจักเชิญพระอันเตวาสิกให้สวดสรกัณญะ ท่านนั้น เมื่อภิกษุ
รูปนั้นสวดสรกัณญะจบ พึงเข้าไปหาท่านพระเรวตะ แล้วถามวัตถุ ๑๐ ประการนี้
ท่านพระยสกา กัณทกบุตรรับคำของท่านพระสัมภุตสาณวาสีแล้ว ท่านพระเรวตะ
ได้เชิญพระอันเตวาสิกให้สวดสรกัณญะแล้ว ท่านพระยสกา กัณทกบุตร เมื่อ
ภิกษุนั้นสวดสรกัณญะจบ ได้เข้าไปหาท่านพระเรวตะ อภิวัตน์ ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง แล้วถามว่า สิงคิโลณกัปปะ ควรหรือ ขอรับ

พระเรวตะย้อนถามว่า สิงคิโลณกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ย. การเก็บเกลือไว้ในเข่งโดยตั้งใจว่าจักปรุงในอาหารที่จัดนั้น ควรหรือ
ไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. ท้วงคูลกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ทวังคูลกับปะนั้น คืออะไร

ย. การฉันทโกษณะในวิกาลเมื่อตะวันบ่ายล่วงแล้วสององคูลี ควรหรือไม่
ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. คามันตรกับปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. คามันตรกับปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ย. ภิกษุฉันทเสร็จ ห้ามภัตรแล้วคิดว่า จักเข้าละแวกบ้าน ในบัดนี้ ฉันท

โกษณะเป็นอนติริตตะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. อาวาสกับปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. อาวาสกับปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ย. อาวาสหลายแห่ง มีสีมาเดียวกัน ทำอุโบสถต่างกัน ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. อนุมตกับปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. อนุมตกับปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ย. สงฆ์เป็นวรรคทำกรรม ด้วยตั้งใจว่า จักให้ภิกษุที่มาแล้วอนุมต

ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. อาจิณณกับปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. อาจิณณกับปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ย. การประพฤตวิตรด้วยเข้าใจว่า นี้พระอุปัชฌาย์ของเราเคยประพฤตมา

นี้พระอาจารย์ของเราเคยประพฤตมา ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. อาจิณณกับปะ บางอย่างควร บางอย่างไม่ควร ขอรับ

ย. อมถิตกับปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. อมถิตกับปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ย. นมสลดละความเป็นนมสลดแล้ว ยังไม่ถึงความเป็นนมสัสม ภิกษุฉันท
เสร็จ ห้ามภัตรแล้ว จะดื่มนมที่อันเป็นอนติริตตะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. ดัมชโลติ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ชโลตินั้น คืออะไร ขอรับ

ย. การดื่มสุราอย่างอ่อนที่ยังไม่ถึงความเป็นน้ำเมา ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. ผ้าปูนั่งไม่มีชาย ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. ทองและเงิน ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. ท่านเจ้าข้า พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีนี้แสดงวัตถุ ๑๐ ประการ เหล่านี้ในเมืองเวสาลี ท่านเจ้าข้า ถ้าเช่นนั้น พวกเราจึงช่วยกันยกอชักรณนี้ขึ้น ในภายหน้าสภาพที่มีไช้ธรรมจักรุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาพที่มีไช้วินัยจัก รุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย ในภายหน้าพวกอชักรณที่จักมีกำลัง พวกอชักรณที่ จักเสื่อมกำลัง พวกอวินัยวาที่จักมีกำลัง พวกวินัยวาที่จักเสื่อมกำลัง ท่านพระ-
*เรวตะรับคำท่านพระยสกาภิณฑกบุตรแล้ว ฯ

ปฐมภาณวาร จบ

-----

[๖๔๓] พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีทราบข่าวว่า พระยสกาภิณฑก-
*บุตร ประรณนัจยกอชักรณนี้ขึ้น กำลังแสวงหาฝักฝ้าย และข่าวว่า ได้ฝักฝ้าย จึงคิดต่อไปว่า อชักรณนี้แล หยาบช้า กล้าแข็ง พวกเราจะพึงได้ใครเป็นฝักฝ้ายซึ่ง เป็นเหตุให้พวกเรามีกำลังกว่าในอชักรณนี้หนอ แล้วคิดต่อไปว่า ท่านพระเรวตะ นี้เป็นพหูสูต ชำนาญในคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตถิกา เป็นผู้ฉลาด เจียบแหลม เป็นนักปราชญ์ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ใครต่อลิกขา ถ้า พวกเราได้ท่านพระเรวตะเป็นฝักฝ้าย เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเราจักมีกำลังกว่าใน อชักรณนี้

ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี จัดแจงสมณบริขารเป็นอันมาก คือ บาตรบ้าง จีวรบ้าง ผ้าปูนั่งบ้าง กล่องเข็มบ้าง ผ้ากายพันธบ้าง ผ้ากรอง น้ำบ้าง ฆัมภกรกบ้าง แล้วขนสมณบริขารนั้นโดยสารเรือไปสู่สหชาตินคร ขึ้นจาก เรือแล้วพักผ่อนฉันภัตตาหารที่โคนไม้แห่งหนึ่ง ฯ

เรื่องพระสาพหะระปริวิตก

[๖๔๔] ครั้งนั้น ท่านพระสาพหะ หลีกเร้นอยู่ในที่สงัด เกิดความปริ-
*วิตกแห่งจิตขึ้นอย่างนี้ว่า ภิกษุพวกไหนหนอ เป็นอชักรณที่ คือ พวกปราจีนหรือ พวกเมืองปาฐา เมื่อท่านกำลังพิจารณาธรรมและวินัยได้คิดต่อไปว่า ภิกษุพวก ปราจีนเป็นอชักรณที่ ภิกษุพวกเมืองปาฐาเป็นอชักรณที่ ขณะนั้น เทวดาผู้อยู่ ในชั้นสุทธาวาสคนหนึ่ง ทราบความปริวิตกแห่งจิตของท่านพระสาพหะ ด้วยจิต ของตน ได้หายไปเินทวโลกชั้นสุทธาวาส มาปรากฏเฉพาะหน้าท่านพระสาพหะ เหมือนบุรุษที่มีกำลังเหยียดแขนที่คู้ หรือคู้แขนที่เหยียด ฉะนั้น แล้วได้เรียน ท่านพระสาพหะว่า ถูกแล้ว ชอบแล้ว ท่านพระสาพหะ ภิกษุพวกปราจีนเป็น อชักรณที่ ภิกษุพวกเมืองปาฐาเป็นอชักรณที่ ถ้าเช่นนั้น ท่านจงดำรงอยู่ตาม

ธรรมเถิดขอรับ พระสาพหะกล่าวว่ เทวดา เมื่อกาลก่อนแลบัดนี้ อาตมาดำรง
อยู่ตามธรรมแล้ว ก็แต่ว่า อาตมายังทำความเห็นให้แจ่มแจ้งไม่ได้ก่อนว่า แม่ใจน
สงฆ์พึงสมมติเราเข้าในอภิรณนี้ ฯ

เรื่องพระอุตรเถระ

[๖๔๕] ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี ถือสมณบริขารนั้น
เข้าไปหาท่านเรวตะแล้วเรียนว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงรับสมณบริขาร คือ
บาตร จีวร ผ้าปูนั่ง กล่องเข็ม ผ้ากายพันธ ผ้ากรองน้ำ และธัมมกรก

พระเรวตะกล่าวว่า อย่าเลย ท่านทั้งหลาย ไตรจีวรของเรารับรู้รณแล้ว
ไม่ปรารถนารับ

สมัยนั้น ภิกษุชื่ออุตระมีพรรษา ๒๐ เป็นอุปฐากของท่านพระเรวตะ
ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีเข้าไปหาท่านพระอุตระ แล้วบอกว่า
ขอท่านอุตระจงรับสมณบริขาร คือ บาตร จีวร ผ้าปูนั่ง กล่องเข็ม ผ้ากายพันธ
ผ้ากรองน้ำ และธัมมกรก

พระอุตระกล่าวว่า อย่าเลย ท่านทั้งหลาย ไตรจีวรของผมนับรู้รณแล้ว
ไม่ปรารถนารับ

พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีกล่าวว่า ท่านอุตระ คนทั้งหลาย
น้อมถวายสมณบริขารแต่พระผู้มีพระภาค ถ้าพระผู้มีพระภาคทรงรับ พวกเขาย่อม
ดีใจเพราะการทรงรับนั้นแล ถ้าไม่ทรงรับ พวกเขาก็น้อมถวายแต่ท่านพระอานนท์
ด้วยเรียนว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงรับสมณบริขาร สมณบริขารที่พระเถระ
รับนั้น จักเหมือนสมณบริขารที่พระผู้มีพระภาคทรงรับ ฉะนั้น ขอท่านพระอุตระ
จงรับสมณบริขารเถิด สมณบริขารที่ท่านรับนั้น จักเป็นเหมือนสมณบริขารที่พระ
เถระรับ ฉะนั้น

ครั้งนั้น ท่านพระอุตระถูกพวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีเค้นไค้อยู่
จึงรับจีวรผืนหนึ่งกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย ท่านพึงพูดสิ่งที่ท่านต้องการ

พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีกล่าวว่า ขอท่านพระอุตระจงกล่าวคำ
เพียงเท่านี้กะพระเถระว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงพูดคำมีประมาณเท่านี้ในท่าม
กลางสงฆ์ว่า พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมเสด็จอุบัติในปุรัตติมชน-
*บท พวกพระชาวปราจีนเป็นธรรมวาที พวกพระชาวเมืองปาฐาเป็นอธรรมวาที

ท่านพระอุตระ รับคำของพวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีแล้ว เข้าไป
หาท่านพระเรวตะ เรียนว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงพูดคำมีประมาณเท่านี้ใน
ท่ามกลางสงฆ์ว่า พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมเสด็จอุบัติในปุรัตติมชนบท
พวกพระชาวปราจีนเป็นธรรมวาที พวกพระชาวเมืองปาฐา เป็นอธรรมวาที

พระเถระกล่าวว่า ภิกษุ เชอชวนเราในอธรรมหรือ แล้วประณามท่าน

พระอุตตระ ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีได้ถามท่านพระอุตตระว่า
ท่านอุตตระ พระเถระพูดอย่างไร

พระอุตตระตอบว่า ท่านทั้งหลาย พวกเราทำเลวทรามเสียแล้ว พระเถระ
กล่าวว่า ภิกษุ เชอชวนเราในอธรรมหรือ แล้วประณามเรา

ว. ท่านอุตตระ ท่านเป็นผู้ใหญ่ มีพรรษา ๒๐ มิใช่หรือ

อ. ถูกละ ขอรับ แต่ผมยังถือนิสัยในพระเถระ ฯ

สงฆ์มุ่งวินิจฉัยอริกรรม

[๖๔๖] ครั้งนั้น สงฆ์ปรารธนาจะวินิจฉัยอริกรรมนั้น ได้ประชุมกันแล้ว
ท่านพระเรวตะจึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจา

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าพวกเราจักระงับ
อริกรรมนี้ในที่นี้ บางทีจะมีพวกภิกษุผู้ถือมูลอริกรรมหรือพื้นขึ้นทำใหม่
ถ้าความพร้อมพรุ่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว อริกรรมนี้เกิดขึ้น ณ ที่ใด สงฆ์
พึงระงับอริกรรมนี้ในที่นั้น

ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลายได้พากันไปเมืองเวสาลี มุ่งวินิจฉัยอริกรรมนั้น
ครั้งนั้น พระสัพพกามีเป็นพระสงฆ์เถระทั่วแผ่นดิน มีพรรษา ๑๒๐ แต่อุปสมบท
เป็นสัททวิหารีของท่านพระอนนทอภัยอยู่ในเมืองเวสาลี ท่านพระเรวตะได้
กล่าวกะท่านพระสัมภุตสาณวาสีว่า ท่าน ผมจะเข้าไปสู่วิหารที่พระสัพพกามีเถระ
อยู่ ท่านพึงเข้าไปหาท่านพระสัพพกามีแต่เช้า แล้วเรียนถามวัตถุ ๑๐ ประการนี้
ท่านพระสัมภุตสาณวาสีรับเถระบัญชาแล้ว ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะเข้าไปสู่วิหารที่
พระสัพพกามีเถระอยู่ เสนาสนะของท่านพระสัพพกามีเขาจัดแจงไว้ในห้อง
เสนาสนะของท่านพระเรวตะเขาจัดแจงไว้ที่หน้ามุขของห้อง ครั้งนั้น ท่านพระ
เรวตะคิดว่า พระผู้เฒ่านี้ยังไม่นอน จึงไม่สำเร็จการนอน ท่านพระสัพพกามีคิดว่า
พระอาคันตุกะรูปนี้เหนื่อยมา ยังไม่นอน จึงไม่สำเร็จการนอน ฯ

[๖๔๗] ครั้นถึงเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี ท่านพระสัพพกามีลุกขึ้น กล่าว
กะท่านพระเรวตะว่า ท่านผู้เจริญ บัดนี้ ท่านอยู่ด้วยวิหารธรรมอะไรโดยมาก

ร. ท่านเจ้าข้า บัดนี้ ผมอยู่ด้วยเมตตาวินัยธรรมโดยมาก

ส. ได้ยินว่า บัดนี้ ท่านอยู่ด้วยวิหารธรรมตื้นๆ โดยมากวิหารธรรมตื้นๆ
นี้ คือเมตตา

ร. ท่านเจ้าข้า แม่เมื่อก่อนครั้งผมเป็นคฤหัสถ์ได้อบรมเมตตาเพราะ
ฉะนั้น ถึงบัดนี้ ผมก็อยู่ด้วยเมตตาวินัยธรรมโดยมาก และผมได้บรรลุพระอรหัต
มานานแล้ว ท่านเจ้าข้า ก็บัดนี้พระเถระอยู่ด้วยวิหารธรรมอะไรโดยมาก

ส. ท่านผู้เจริญ บัดนี้ ฉันอยู่ด้วยสุญญตาวินัยธรรมโดยมาก

ร. ท่านเจ้าข้า ได้ยินว่า บัดนี้ พระเถระอยู่ด้วยวิหารธรรมของพระ
มหาบุรุษโดยมาก วิหารธรรมของพระมหาบุรุษนี้ คือ สุญญตสมาบัติ

ส. ท่านผู้เจริญ แม้เมื่อก่อนครั้งฉันเป็นคฤหัสถ์ ได้อบรมสุญญตสมาบัติ
มาแล้ว เพราะฉะนั้น บัดนี้ ฉันจึงอยู่ด้วยวิหารธรรม คือ สุญญตสมาบัติ
และฉันได้บรรลุพระอรหัตมานานแล้ว ฯ

เรื่องพระสัมมุตตสาธนาภิธาน

[๖๔๘] พระเถระทั้งสองสนทนากันมาโดยลำดับค้างอยู่เพียงเท่านี้ ครั้งนั้น
ท่านพระสัมมุตตสาธนาภิธานถึงโดยลำดับจึงเข้าไปหาท่านพระสัพพกามี อภิวัตแล้ว
นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้เรียนถามว่า ท่านเจ้าข้า พวกพระวัชชีบุตรชาวเมือง
เวสาลีนี้ แสดงวัตถุ ๑๐ ประการในเมืองเวสาลี ว่าดังนี้:-

๑. สิงคิโลณกัปปะ ควร
๒. ทวังคูลกัปปะ ควร
๓. คามันทรกัปปะ ควร
๔. อาวาสกัปปะ ควร
๕. อหุมตีกัปปะ ควร
๖. อาจิณณกัปปะ ควร
๗. อมตีกัปปะ ควร
๘. ตัมชโลคิ ควร
๙. ผ้าปูนั่งไม่มีชาย ควร
๑๐. ทองและเงิน ควร

ท่านเจ้าข้า พระเถระได้ศึกษาพระธรรมและพระวินัยเป็นอันมากในสำนัก
พระอุปัชฌายะ เมื่อพระเถระพิจารณาพระธรรมและพระวินัยอยู่เป็นอย่างไร ขอรับ
ภิกษุพวกไหนเป็นธรรมวาที คือ พวกปราจีน หรือพวกเมืองปาฐา

พระสัพพกามีย้อนถามว่า ท่านได้ศึกษาพระธรรมและพระวินัยเป็นอันมาก
ในสำนักอุปัชฌายะ ก็เมื่อท่านพิจารณาพระธรรมและพระวินัยอยู่เป็นอย่างไร ขอรับ
ภิกษุพวกไหนเป็นธรรมวาที คือ พวกปราจีน หรือพวกเมืองปาฐา

พระสัมมุตตะตอบว่า ท่านเจ้าข้า เมื่อผมพิจารณาพระธรรมและพระวินัยอยู่
เป็นอย่างนี้ ขอรับ ภิกษุพวกปราจีนเป็นธรรมวาที ภิกษุพวกเมืองปาฐาเป็นธรรม-
*วาที แต่ที่ผมยังทำความเห็นให้แจ่มแจ้งไม่ได้ก่อนว่า แม้ไหน สงฆ์พึงสมมติ
ผมเข้าในอริกณนี้

พระสัพพกามีกล่าวว่า แม้เมื่อผมพิจารณาพระธรรมและพระวินัยอยู่ก็เป็น
อย่างนี้ ขอรับ ภิกษุพวกปราจีนเป็นธรรมวาที ภิกษุพวกเมืองปาฐาเป็นธรรมวาที
แต่ที่ผมยังทำความเห็นให้แจ่มแจ้งไม่ได้ก่อนว่า แม้ไหน สงฆ์พึงสมมติผมเข้าใน

อธิกรณ์นี้ ๗

สมมติภิกษุเป็นพวกปราจีนและปาฐา

[๖๔๕] ครั้งนั้น สงฆ์ประสงค์จะวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น จึงประชุมกัน
ก็เมื่อสงฆ์กำลังวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจ
ข้อความของถ้อยคำที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว ท่านพระเรวตะจึงประกาศให้สงฆ์ทราบ
ด้วยสัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

สัตติกรรมวาจา

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอธิกรณ์
นี้อยู่ เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจข้อความของถ้อยคำ
ที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึง
ระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี

สงฆ์คัดเลือกภิกษุ ๔ รูปเป็นพวกปราจีน ๔ รูปเป็นพวกเมืองปาฐา คือ
ท่านพระสัตพทามี ๑ ท่านพระสาพหะ ๑ ท่านพระอุชโชสภิตะ ๑ ท่านพระ
วาสภคามิกะ ๑ เป็นฝ่ายภิกษุพวกปราจีน ท่านพระเรวตะ ๑ ท่านพระสัมภุต-
*สถานวาสี ๑ ท่านพระยสภากัณทกบุตร ๑ ท่านพระสุมน ๑ เป็นฝ่ายภิกษุพวก
เมืองปาฐา ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยสัตติทุติยกรรมวาจา
ว่าดังนี้:-

สัตติทุติยกรรมวาจา

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอธิกรณ์
นี้อยู่ เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจข้อความของถ้อยคำ
ที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึง
สมมติภิกษุ ๔ รูปให้เป็นพวกปราจีน ๔ รูปให้เป็นพวกเมืองปาฐา
เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี นี้เป็นสัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอธิกรณ์
นี้อยู่ เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจข้อความของถ้อยคำ
ที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว สงฆ์สมมติภิกษุ ๔ รูปให้เป็นพวกปราจีน ๔ รูป
ให้เป็นพวกเมืองปาฐา เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี การสมมติ
ภิกษุ ๔ รูปให้เป็นพวกปราจีน ๔ รูปให้เป็นพวกเมืองปาฐา เพื่อ
ระงับอธิกรณ์นี้ ด้วยอุพพาหิกวิธี ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็น
ผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

สงฆ์สมมติภิกษุ ๔ รูปให้เป็นพวกปราจีน ๔ รูปให้เป็นพวก
เมืองปาฐา เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธีแล้ว ชอบแก่สงฆ์
เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ๗

เรื่องพระอชิตะ

[๖๕๐] โดยสมัยนั้นแล พระอชิตะมีพรรษาได้ ๑๐ เป็นผู้สวดปาติโมกข์ แก่สงฆ์ ครั้งนั้น สงฆ์สมมติท่านพระอชิตะให้เป็นผู้ปูอาสนะเพื่อพระเถระทั้งหลาย พระเถระทั้งหลายคิดกันว่า พวกเราจะระงับอธิกรณ์นี้ ณ ที่ไหนหนอ แล้วคิดต่อไปว่า วาฬารามนี้แล เป็นรมณีสถาน มีเสียงน้อย ไม่มีเสียงเอ็ดอึง ถ้าไหนพวกเราจะพึงระงับอธิกรณ์นี้ ณ วาฬาราม ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลาย ที่ประสงค์จะวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น ได้พากันไปวาฬาราม ฯ

สมมติตนเป็นผู้ถามและแก้

[๖๕๑] ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจา

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าพึงถามพระวินัยแก่ท่านพระสัพพกามี

ท่านพระสัพพกามีประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

ญัตติกรรมวาจา

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าอันพระเรวตะถามพระวินัยแล้ว จะพึงแก้ ฯ

ถามและแก้วัตถุ ๑๐ ประการ

[๖๕๒] ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะถามท่านพระสัพพกามีว่า สิงคิโลณกัปปะ ควรหรือ ขอรับ

พระสัพพกามีย้อนถามว่า สิงคิโลณกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ร. การเก็บเกลือไว้ในเข่งโดยตั้งใจว่า จักปรุงในอาหารที่จัดฉัน ควร หรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองสาวัตถี ปรากฏในคัมภีร์สูตรตวิภังค์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะอาหารที่ทำการสังฆม

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๑ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว

แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้ จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลี้ยงสัตตutasัน

ข้อที่ ๑ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๕๓] ร. ทวังคูลกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ทวังคูลกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ร. การฉันทโทษนะในวิกาล เมื่อตะวันบ่ยลวงแล้วสององคฺลี ควรหรือไม่
ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองราชคฤห์ ปรากฏในคัมภีร์สุตตวิภังค์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะฉันทโทษนะในเวลาวิกาล

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๒ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว
แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลี้ยงสัตตอุสาสน์ ข้อที่ ๒ นี้
ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๕๔] ร. คามันตรกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. คามันตรกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ร. ภิกษุฉันทโทษแล้วคิดว่า จักเข้าละแวกบ้าน ในบัดนี้

ฉันทโทษนะเป็นอนตริตตะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองสาวัตถี ปรากฏในคัมภีร์สุตตวิภังค์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะฉันทโทษนะเป็นอนตริตตะ

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๓ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว
แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลี้ยงสัตตอุสาสน์ ข้อที่ ๓ นี้
ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๕๕] ร. อาวาสกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. อาวาสกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ร. อาวาสหลายแห่ง มีสีมาเดียวกัน ทำอุโบสถต่างกัน ควรหรือไม่

ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองราชคฤห์ ปรากฏในคัมภีร์อุโบสถสังยุต

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะละเมตวินัย

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๔ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว
แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลี้ยงสัตตอุสาสน์ ข้อที่ ๔ นี้

ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๕๖] ร. อนุมติกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. อนุมติกัปปะนั้น คืออะไร

ร. สงฆ์เป็นวรรคทำกรรม ด้วยตั้งใจว่า จักให้ภิกษุที่มาแล้วอนุมติ

ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองจัมเปยยกะ ปรากฏในเรื่องวินัย

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติทุกกฏ ในเพราะละเมตวินัย

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๕ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว

แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลี้ยงสัตตอุทสาสน์ ข้อที่ ๕ นี้

ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๕๗] ร. อาจิณณกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. อาจิณณกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ร. การประพรวติวัตรด้วยเข้าใจว่า นี้พระอุปัชฌายะของเราเคยประพรวติมา
นี้พระอาจารย์ของเราเคยประพรวติมา ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. อาจิณณกัปปะบางอย่างควร บางอย่างไม่ควร ขอรับ

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๖ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว

แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลี้ยงสัตตอุทสาสน์ ข้อที่ ๖ นี้

ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๕๘] ร. อมตีกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. อมตีกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ร. นมสดละความเป็นนมสดแล้ว ยังไม่ถึงความเป็นนมส้ม ภิกษุ

ฉันเสร็จ ห้ามภัทรแล้ว จะดื่มมนั้นอันเป็นอนติริตตะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองสาวัตถี ปรากฏในคัมภีร์สูตตวิภังค์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะฉันโภชนะอันเป็นอนติริตตะ

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๗ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว

แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลี้ยงสัตตอุทสาสน์ ข้อที่ ๗ นี้

สงฆ์วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลี้ยงสัตตอุทสาสน์

ข้อที่ ๗ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๕๕] ร. การดื่มชโลติ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ชโลตินั้น คืออะไร ขอรับ

ร. การดื่มสุรารายอย่างอ่อนที่ยังไม่ถึงความเป็นน้ำเมา ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองโกสัมพี ปรากฏในคัมภีร์สุตตปิฎก

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะดื่มสุราและเมรัย

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๘ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว

แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลียงสัตตสุตตสน์ ข้อที่ ๘ นี้

ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๖๐] ร. ผ้าปูนั่งไม่มีชาย ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองสาวัตถี ปรากฏในคัมภีร์สุตตปิฎก

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ที่ต้องตัดเสีย

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๙ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว

แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลียงสัตตสุตตสน์ ข้อที่ ๙ นี้

ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๖๑] ร. ทองและเงิน ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองราชคฤห์ ปรากฏในคัมภีร์สุตตปิฎก

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะรับทองและเงิน

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๑๐ นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว

แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดกรรม ผิดวินัย หลีกเลียงสัตตสุตตสน์ ข้อที่ ๑๐ นี้

ข้าพเจ้าขอลงคะแนน ฯ

[๖๖๒] ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุ ๑๐ ประการนี้

สงฆ์วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุ ๑๐ ประการนี้ จึงผิดกรรม ผิดวินัย

หลีกเลียงสัตตสุตตสน์ ฯ

[๖๖๓] พระสัพพกามีกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย อธิกรณนั้นสงฆ์ชำระแล้ว
สงบระงับเรียบร้อยดีแล้ว อนึ่ง ท่านพึงถามวัตถุประสงค์ ๑๐ ประการนี้กะผม แม้ใน
ท่ามกลางสงฆ์ เพื่อประกาศให้ภิกษุเหล่านั้นรู้ทั่วกัน

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะได้ถามวัตถุประสงค์ ๑๐ ประการนี้กะท่านพระสัพพกามี
แม้ในท่ามกลางสงฆ์ ท่านพระสัพพกามี อันท่านพระเรวตะถามแล้วๆ ได้วิสัชนา
แล้ว

กึ่งในสังคายนาพระวินัยครั้งนี้ มีภิกษุ ๗๐๐ รูป ไม่หย่อน ไม่เกิน เพราะ
ฉะนั้น การสังคายนาพระวินัยครั้งนี้ บัณฑิตจึงเรียกว่า แจง ๗๐๐ ดังนี้แล ฯ

สัตตตติกขันธกะ ที่ ๑๒ จบ

ในขันธกะนี้มี ๒๕ เรื่อง

หัวข้อประจำขันธกะ

[๖๖๔] เรื่องวัตถุประสงค์ ๑๐ เรื่องเท่านี้ให้เต็มถาดสัมฤทธิ์ เรื่องลงปฏิสารณีย-
*กรรม เรื่องเข้าไปในเมืองเวสาลีกับทูต เรื่องเครื่องเคร้าหมองของพระจันทร์
พระอาทิตย์ ๔ อย่าง เรื่องความเคร้าหมองของสมณะอีก ๔ อย่าง เรื่องรับทอง
และเงิน เรื่องพระยสไปปรากฏตัวที่เมืองโกสัมพี เรื่องภิกษุชาวเมืองปาฐา เรื่อง
แสวงหาพวก เรื่องเมืองโสเรยยะ เรื่องเมืองสังกัสสะ เรื่องเมืองกัณณกุชชะ
เรื่องไปเมืองอุทุมพร เรื่องไปเมืองสหชาติ เรื่องอาราธนาสวดสรภัญญะ เรื่อง
พระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีได้ทราบข่าว เรื่องพวกเขาจะได้ใครหนอเป็นฝักฝ่าย
เรื่องจัดแจงสมณบริวารมีบาตรเป็นต้น เรื่องโดยสารเรือไปไกล เรื่องท่าน
พระอุตตระรับคำ เรื่องถูกตำหนิร้ายแรง เรื่องสงฆ์ไปเมืองเวสาลี เรื่องเมตตา
เรื่องสงฆ์ระงับอธิกรณด้วยอุพพาหิภิกษุ ฯ

หัวข้อประจำขันธกะ จบ

จุลวรรค ภาค ๒ จบ

พระวินัยปิฎก เล่ม ๗ จบ
